

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอีสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

อานนท์ สีดาเพ็ง

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาดุชนิพนธ์

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

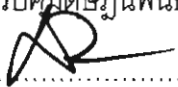
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมดุष्ฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบดุष्ฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
ดุष्ฎีนิพนธ์ของ อานนท์ สีดาเพ็ง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาดุष्ฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมดุष्ฎีนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ดร.ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง)

คณะกรรมการสอบดุष्ฎีนิพนธ์

.....ประธาน

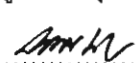
(ดร.จุฑา ดิงศภิตย์)

.....กรรมการ

(ดร.ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์)

.....กรรมการ

(ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภพร ทัศนัยนา)

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา อนุมัติให้รับดุष्ฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาดุष्ฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

(ดร.ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์)

วันที่ 19 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2559

การวิจัยนี้ได้รับทุนปริญญาเอกในประเทศ
ภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาประจำปีงบประมาณ.๓๗ 2554
ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และดร.พูลพงษ์ สุขสว่าง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมด้านสถิติ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณประธานสอบดุษฎีนิพนธ์ ดร.จุฑา ดิงศรัทธี และรองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร ทศนัยนา ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบให้คำแนะนำและแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้มีคุณภาพ รวมถึงกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย

นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้ทุนปริญญาเอกในประเทศ ภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และคุณสุภานิดา สีดาเพ็ง รวมถึงพี่น้องนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาศาขากการบริหารจัดการการออกกำลังกายและการกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยบูรพา และผู้ช่วยเหลือให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทิตาแต่นุพการี บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ข้าพเจ้า เป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

อานนท์ สีดาเพ็ง

53810230: สาขาวิชา: วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา;

ปร.ด. (วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว/ กีฬาอล์ฟ/ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

อานนท์ สีดาเพ็ง: รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (GOLF TOURISM MANAGEMENT MODEL BY APPLYING THE SOCIAL EXCHANGE THEORY) คณะกรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์: ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์, ค.ด., นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร, Ph.D., พูลพงศ์ สุขสว่าง, ค.ด. 284 หน้า. ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม และ 3) ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายเป็นชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผลการวิจัย พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยสนามกอล์ฟ 8 แห่ง และสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ 7 แห่ง มียอดขายในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 263.69 ล้านบาท เป็นยอดขายจากสนามกอล์ฟร้อยละ 60.28 และยอดขายจากสนามฝึกซ้อมกอล์ฟร้อยละ 39.72 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการจำนวน 243,640 คน เป็นชาวไทยร้อยละ 66.13 และชาวต่างชาติร้อยละ 33.87 เกิดการจ้างงานทั้งหมด 1,456 อัตรา

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟที่เหมาะสม ประกอบด้วยองค์ประกอบ การจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ด้วยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว

ภายหลังจากนำรูปแบบการจัดการดังกล่าวไปใช้ พบว่า ชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในภาพรวมว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวกหรือมีสภาพดีขึ้น

53810230: MAJOR: EXERCISE AND SPORT SCIENCE;
Ph.D. (EXERCISE AND SPORT SCIENCE)

KEYWORDS: TOURISM MANAGEMENT MODEL/ GOLF/ SOCIAL EXCHANGE THEORY
ANON SEEDAPENG: GOLF TOURISM MANAGEMENT MODEL BY APPLYING
THE SOCIAL EXCHANGE THEORY. ADVISORY COMMITTEE: SAKCHAI PITAKWONG,
Ph.D., NARUEPON VONGJATURAPAT, Ph.D., POONPONG SUKSAWANG, Ph.D. 284 P.
2016.

The objectives of this study were to 1) study the contexts and assess the potential levels in golf tourism management 2) develop a golf tourism management model under the Social Exchange Theory 3) study the outcomes of golf tourism development via participatory action research of the target communities in Chiang Mai based on purposive sampling.

The study revealed that golf tourism in Chiang Mai consisted of 8 golf courses and 7 driving ranges ended year sales with 263.69 million baht in 2013. The figure was from green fees and expenses in golf courses 60.28 percent, and 39.72 percent from a golf driving range fees. The total numbers of golfers were 243,640 which 66.13 percent were Thais and 37.87 percent were foreigners. This caused 1,456 positions in employment.

The appropriate golf tourism management model consisted of 4 areas:
1) locations and tourism resources 2) learning process 3) management and
4) participation. Actual involvement of communities should promoted by organizing the tourism clubs.

After applying the management model, it was found that people perceived the current situations of their economy, society, culture, natural resources, and overall environments in communities in a positive or better ways.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๓
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
ข้อจำกัดการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
ตอนที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยว.....	13
ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีกระแสหลักในการท่องเที่ยว.....	36
ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีกระแสทางเลือกในการท่องเที่ยว.....	50
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว.....	77
ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสังคม.....	92
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	109
ภาคสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย.....	117
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	121
วิธีดำเนินการวิจัย.....	121
การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการ บริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ฟากอล์ฟโดยชุมชน.....	121

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม.....	128
การดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง กีฬากอล์ฟโดยชุมชน.....	136
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	139
4 ผลการวิจัย.....	140
ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพใน การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน.....	140
ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม.....	155
ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน.....	182
5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	195
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพใน การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน.....	196
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม.....	200
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน.....	206
อภิปรายผล.....	206
ข้อเสนอแนะ.....	216
บรรณานุกรม.....	218
ภาคผนวก.....	229
ภาคผนวก ก.....	230
ภาคผนวก ข.....	233
ภาคผนวก ค.....	237

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ง.....	243
ภาคผนวก จ.....	250
ภาคผนวก ฉ.....	255
ภาคผนวก ช.....	257
ภาคผนวก ซ.....	278
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	284

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2-1	มูลค่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงวันหยุดของสหราชอาณาจักร...	31
3-1	องค์ประกอบในการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	125
3-2	จำนวนนักท่องเที่ยวนําร่อง.....	131
3-3	ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	139
4-1	จำนวนสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่.....	141
4-2	จำนวนสนามฝึกซ้อมกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่.....	142
4-3	ยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2556.....	142
4-4	สัดส่วนยอดขายจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่ ใน ปี พ.ศ. 2556.....	143
4-5	ค่าสมาชิกตลอดชีพของสนามกอล์ฟแห่งต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่.....	144
4-6	ค่าใช้จ่ายบริการของแขกที่สมาชิกพามาอกรอบและลูกค้่าจร.....	144
4-7	ค่าใช้จ่ายบริการเสริมภายในสนามกอล์ฟ.....	145
4-8	ตำแหน่งงานและจำนวนการจ้างงานจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัด เชียงใหม่.....	146
4-9	การประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว เชิงกีฬาของชุมชน.....	148
4-10	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีต่อชุมชน.....	154
4-11	การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนหมู่ที่ 3.....	157
4-12	อัตราค่าบริการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนหมู่ที่ 3.....	166
4-13	เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าน้ำหนักเฉลี่ยลักษณะการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ.....	179
4-14	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรม และการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน.....	180
4-15	จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป.....	184
4-16	จำนวน ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และระดับการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่น จำแนกตามผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน.....	189

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2-1 การบรรจุบกัณของกีฬ้าและการท่องเที่ยว.....	22
2-2 การท่องเที่ยวเชิงกีฬ้าและบริบทที่เกี่ยวข้อ.....	22
2-3 ความสัมพันธ์ระหว่างเวลาว่าง กีฬ้า และการท่องเที่ยว.....	24
2-4 ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	42
2-5 แรงงานส่วนเพิ่มทำให้ความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างลดน้อยถอยลง.....	47
4-1 โครงสร้างการบริหารจัดการของ “ชมรมการท่องเที่ยวชุมชนหมู่ที่ 3”.....	161
4-2 กำหนดการฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬ้ากอล์ฟโดยชุมชน.....	162
4-3 เส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬ้ากอล์ฟ.....	165
4-4 ข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยว.....	168
4-5 ไปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬ้ากอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยว.....	171
5-1 รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬ้ากอล์ฟโดยชุมชนที่เหมาะสมกับตำบล ต้นแบบ.....	216

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) แต่ในปัจจุบันประเด็นผลกระทบด้านสังคม การให้ความสนใจกับชุมชน วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง รูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีแนวโน้มในการท่องเที่ยวแบบอิสระและสนใจการท่องเที่ยวเฉพาะทางมากขึ้น (คมสัน สุริยะ และกุสุมาลย์ วงศ์สุรัตน์, 2548) จึงก่อให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports tourism) ขึ้น โดยกิจกรรมกีฬานั้น หากสามารถนำมาผสมผสานกับการท่องเที่ยวได้อย่างลงตัวจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และส่งผลดีในการที่จะสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมและการพัฒนาประเทศต่อไป (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

กิจกรรมกีฬาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นมีอยู่หลากหลายกิจกรรมด้วยกัน แต่ในปัจจุบันภาครัฐและภาคเอกชนได้เล็งเห็น และให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Golf tourism) เป็นพิเศษ เพราะกีฬาอล์ฟกำลังเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยม และได้รับความสนใจจากประชาชนในทุกช่วงอายุ โดยเฉพาะกับกลุ่มนักธุรกิจและคนทำงานในทุกสาขาอาชีพ ดังจะเห็นได้ว่าการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงกีฬาชนิดนี้ ตามสื่อต่าง ๆ ในทุกช่องทาง จากกระแสความนิยมดังกล่าว กีฬาอล์ฟจึงเป็นกีฬาที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวที่นิยมเล่นกีฬาประเภทนี้มาก ประกอบกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีการใช้จ่ายเงินค่อนข้างสูง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ดังกล่าวข้างต้นส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นโครงการลงทุนสร้างสนามกอล์ฟในสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอล์ฟที่ได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างมากมาย การท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟจึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากนักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติที่ได้ให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยส่วนหนึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาเล่นกอล์ฟ เพราะบรรยากาศการเล่นกอล์ฟในประเทศไทยมีความดึงดูดใจ สภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีการให้บริการที่ดี สะดวกสบาย โดยจัดให้มีแคดดี้และพนักงานสนามกอล์ฟที่ให้บริการในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับอัตราค่าบริการสนามกอล์ฟค่อนข้างถูก และมีการให้บริการเสริม อาทิ ศูนย์กีฬา ห้องอาหาร ผู้ฝึกสอน สนามฝึกซ้อมกอล์ฟ บริการนวดหรือสปา ทำให้นักท่องเที่ยวเมื่อมาเล่นกอล์ฟก็สามารถพักผ่อน และทำกิจกรรมอื่นเสริมได้ (ไทยแลนด์กอล์ฟ, 2555)

สำหรับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในสนามกอล์ฟมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวถือว่าเป็นช่วงที่สร้างรายได้ให้กับสนามกอล์ฟได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาตินิยมเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีใต้ให้ความนิยมสูงสุด มีการจองสนามกอล์ฟเกือบเต็มทุกสนาม โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีใต้ที่ลงเล่นกอล์ฟในแต่ละสนามต่อครั้งเฉลี่ยสนามละกว่า 80 คน ทั้งนี้ เป็นผลจากระบบคมนาคมขนส่งที่มีสายการบินทั้งในและต่างประเทศนำนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน มาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง บินตรงเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ โดยไม่ต้องแวะเปลี่ยนเครื่อง ถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่กระตุ้นให้การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเติบโตมากขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551) ยกตัวอย่างเช่น สนามกอล์ฟกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีสัดส่วนของลูกค้าเป็นชาวเกาหลีใต้ถึงร้อยละ 70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นลูกค้าชาวไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551) โดยนับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดเชียงใหม่มีการเติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการเฉลี่ยวันละ 100 คน และมีรายได้เฉลี่ยวันละ 120,000 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ. 2549 ที่มีรายได้เพียงวันละ 72,000 บาท เท่านั้น ส่วนในปี พ.ศ. 2553 พบว่า จำนวนผู้เล่นกอล์ฟในสนามของจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉลี่ยต่อเดือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีจำนวนประมาณ 19,800 คน คิดเป็นชาวไทยจำนวนร้อยละ 79.29 และเป็นชาวต่างชาติร้อยละ 20.71 และในปี พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมามีนักกอล์ฟทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาใช้บริการสนามกอล์ฟไม่น้อยกว่า 35,000-40,000 คนต่อเดือน สร้างรายได้กว่า 171 ล้านบาท จึงคาดการณ์ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่น่าจะมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551; สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2555)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลส์เป็นกิจกรรมเสริมที่สำคัญ ส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจบนความ เชื่อพื้นฐานว่า การท่องเที่ยวสามารถแก้ปัญหาความยากจน (Pro poor) ส่งผลต่อการพัฒนา ประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (Perdue, Long & Allen, 1990; Lindberg & Johnson, 1997; Ko & Stewart, 2002; มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, กรวรรณ สังขกร และอัศวพงศ์ อ้นทอง, 2549) แต่ใน ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็มีผลกระทบต่อในทางลบเช่นกัน โดยเฉพาะการพิจารณาผลประโยชน์ จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มักได้รับการอ้างถึงว่าเป็นการพิจารณาจากผล ที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจเป็นหลักและเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยภาพรวม ไม่ได้พิจารณาผลกระทบต่อ แวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางด้านชุมชน สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความไม่เสมอภาคของประชาชนท้องถิ่นในการได้รับผลประโยชน์ด้านรายได้ และการมีงานทำที่เกิดจาก การท่องเที่ยวในท้องถิ่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ได้ตกแก่ ระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยวในปริมาณและอัตราที่ควรจะเป็น (ปรารธนา ยศสุข และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2548) รวมทั้งภาพสะท้อนเกี่ยวกับการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในท้องถิ่น อัน เนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็มีลักษณะการกระจายตัวที่ไม่น่าพอใจ เพราะ ประชาชนในท้องถิ่น ส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานด้าน การท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนท้องถิ่นขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์และเงินทุนในการดำเนินการ ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือ ผู้รับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่จึงเป็นบุคคลจากภายนอก มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ตกถึงประชาชน ท้องถิ่น (เทพ พงษ์พานิช และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2542)

เนื่องจากนโยบายส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ใน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมา คำนึงถึงเฉพาะรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก จนลืมนึกถึงบริบทโดยรอบ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) จึงก่อให้เกิดปัญหาทาง กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตามมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะทรัพยากร ธรรมชาติต้องเสื่อมโทรมลงไปตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ตัวอย่างนี้เห็นได้ชัดเจนจากกรณี ของสนามกอล์ฟที่มีความต้องการในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรต่าง ๆ รวมไปถึงการใช้สารเคมีเป็น จำนวนมาก จนอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ และชุมชนโดยรอบ กิจการสนามกอล์ฟจึงถูกกำหนดให้เป็นเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเป็นกิจการที่มี

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (พรพรรณ ไม้สุพร, นัทธูหทัย ไตรฐิณ และวิไลวรรณ มาเจริญทรัพย์, 2551) จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากร และแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสื่อมโทรมจนขยายวงกว้างออกไปอีก นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากรในครัวเรือน ทำให้การถือครองที่ดินในภาคเกษตรกรรมลดลงเนื่องมาจากความต้องการในการใช้ที่ดินเพื่อสร้างสนามกอล์ฟและธุรกิจเกี่ยวเนื่องต่าง ๆ ส่วนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจพบว่า นักท่องเที่ยวมีอุปสงค์ (Demand) ส่วนเกิน ทำให้ค่าครองชีพในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน จนทำให้บุคคลที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ครัวเรือนในชุมชนโดยรอบมีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้นและทำให้เกิดการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (ปรารธนา ยศสุข และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2548) ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบทางลบในด้านสังคมทั้งต่อครัวเรือนและความสัมพันธ์ในครอบครัว เพราะการทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นการทำงานที่ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกหลานลดลงจากเดิม สมาชิกในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ลดลง ส่งผลให้เกิดความล่มสลายของความสัมพันธ์ในครอบครัวได้มาก (เทพ พงษ์พานิช และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2542) นอกจากนี้ ในด้านวัฒนธรรม พบว่า เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความเชื่อ ความประพฤติ การแต่งกาย และการใช้ภาษา เป็นต้น ตลอดจนก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น เกิดการลดคุณค่าของวัฒนธรรม ตลอดจนงานศิลปหัตถกรรม แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้มีการนำวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมและศิลปหัตถกรรมมาเป็นสินค้าเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว จนบางครั้งทำให้พิธีกรรมและศิลปหัตถกรรมนั้นลดคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ลงไป กลายเป็นความรื่นเริงหรือความบันเทิงเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว (วรรณ วรชวีพานิช, 2546)

ดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดแนวคิดเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนมากขึ้น เพราะถือว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นเป็นหลัก คนในท้องถิ่นที่เป็นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเหล่านั้น ควรได้รับประโยชน์กลับคืนอย่างยุติธรรม เป็นที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ดำเนินการจัดการโดยชุมชนเองที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism)” เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนมากขึ้น เพราะหากประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริงแล้ว จะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดขึ้น ตามแนวคิดของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นและผลประโยชน์

นั้น ๆ จนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนของระบบ ที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนได้ (สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม, สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์, เบญจวรรณ วงศ์คำ และอนงนาฏ ปัญญาใหม่, 2546; อัครพงศ์ อั่นทอง, 2546; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ดังนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน น่าจะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นไปยังวิถีทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ตลอดกระบวนการพัฒนา หากคนในชุมชนมีความเข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการตกตวงผลประโยชน์จากบุคคลภายนอก มากเกินกว่าที่ชุมชนจะรับได้ จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและก้าวสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์, 2550)

จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการ ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทาง สังคม” และเพื่อหาคำตอบเชิงประจักษ์ในปัญหาการวิจัย (Research problem) ที่ว่า **“ชุมชนมี ศักยภาพในการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟด้วยตนเองหรือไม่ ถ้ามี การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่เหมาะสมกับชุมชน ควรจะมีลักษณะ และรูปแบบอย่างไร จึงจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน อย่างยั่งยืนต่อไป”**

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

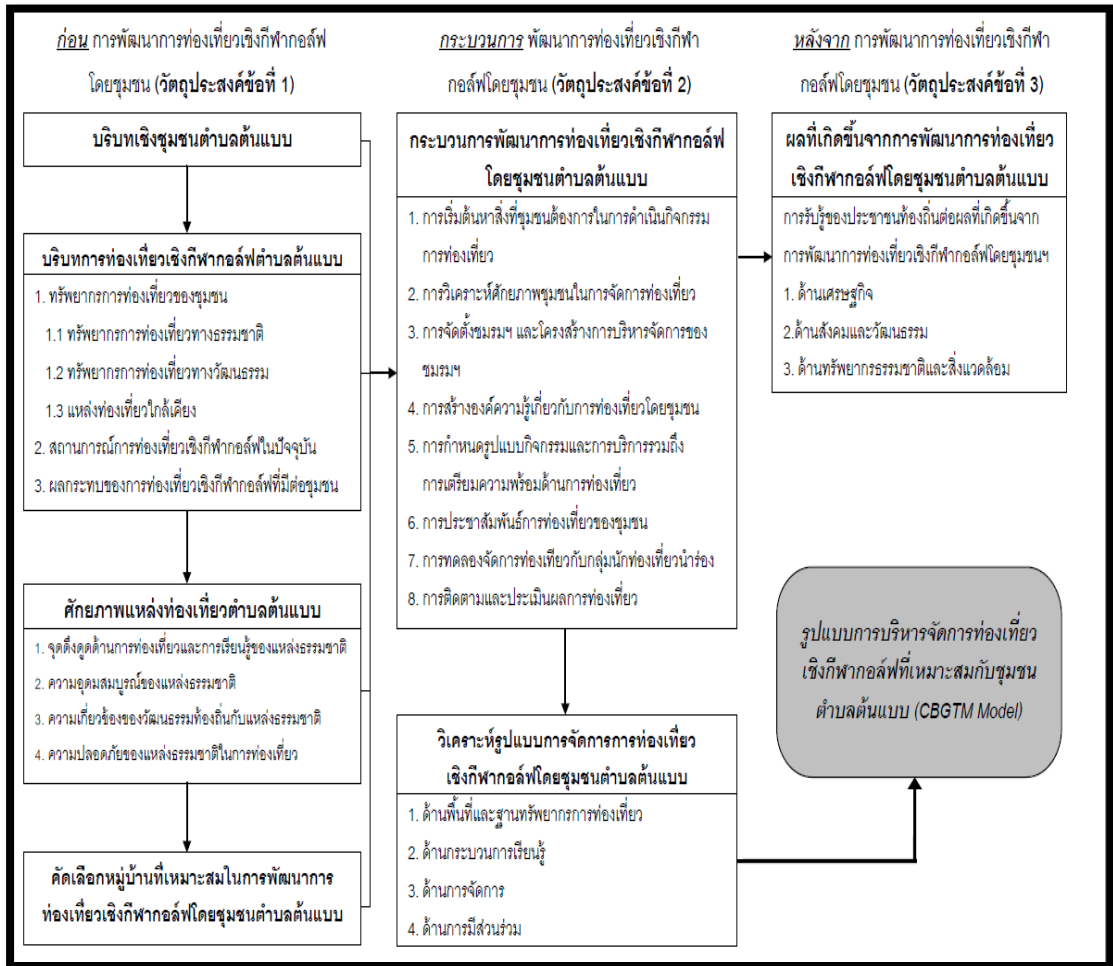
กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟนั้นได้นำ แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์มาใช้ โดยนำแนวคิดตามทฤษฎีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic growth theory) ที่เชื่อว่า หากขยายอุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยวให้เพิ่ม

มากขึ้นจะก่อให้เกิดการเพิ่มของอุปทาน (Supply) จนเกิดการกระจายความเจริญเติบโตไปยังพื้นที่โดยรอบ และเกิดการพัฒนากองทุนที่เกี่ยวเนื่องตามมา ในขณะที่เดียวกันเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ณ พื้นที่ใดก็ตาม จะเกิดการรับรู้และความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อผลประโยชน์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องนั้น ๆ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) ที่อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่นจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างผลประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุนที่เกิดจากการท่องเที่ยว และเมื่อชุมชนท้องถิ่นเกิดการรับรู้ถึงผลประโยชน์และเกิดความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ตลอดจนการมีผู้นำนโยบายความสะอาดในด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ก็จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น (Perdue et al., 1990)

ในด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว จากการศึกษาที่ผ่านมา ได้แบ่ง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (Perdue et al., 1990; Lindberg & Johnson, 1997; Ko & Stewart, 2002; มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และคณะ, 2549) ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในการศึกษาได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนกับผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนากองทุนที่เกี่ยวเนื่องเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน กรอบแนวคิดดังกล่าวอยู่บนแนวคิดของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ที่กล่าวว่า “ประชาชนในท้องถิ่นจะมีการแลกเปลี่ยนทางสังคมกับชุมชนหรือนักท่องเที่ยว หากประชาชนในท้องถิ่นคิดว่าตนเองจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากกว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น หากทุกคนในท้องถิ่นคิดว่าการท่องเที่ยวมีผลประโยชน์ต่อตนเอง จะทำให้แนวโน้มการสนับสนุนหรือการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมีมากขึ้น เพื่อหวังให้มีการพัฒนากองทุนที่เกี่ยวเนื่องของตนเองในอนาคต” (Getz, 1994)

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จะส่งผลให้บริบทของชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ตามแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation theory) เพื่อแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบทางลบที่เกิดจากกิจกรรม

การท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ จนเกิดการพัฒนากองการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ ของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงนำเสนอกรอบแนวคิดในการการวิจัย ดังภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. การดำเนินโครงการวิจัยจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟในชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถกำหนดเงื่อนไขและต่อรองกับองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. ได้รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชนอย่างยั่งยืน

3. รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ฟากอล์ฟที่ได้จากการวิจัย สามารถเป็นกรณีศึกษาในการเรียนรู้ของชุมชนอื่น ๆ จนเกิดการพัฒนาและการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟในชุมชนต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for development) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟโดยชุมชนตำบลต้นแบบ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา** การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ตำบลต้นแบบ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนหมู่ที่ 3 ในการพัฒนาและวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟโดยชุมชนตำบลต้นแบบ

2. **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรและผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

2.1 ผู้ประกอบการหรือบุคลากรของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่

2.2 กลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยว หรือมีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

2.3 กลุ่มสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลต้นแบบ

2.4 กลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่องที่เข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการการท่องเที่ยวนำร่องของชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลต้นแบบ

2.5 กลุ่มประชาชนท้องถิ่นทั่วไปในตำบลต้นแบบ

3. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** เนื้อหาที่ศึกษาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟโดยชุมชนนำเสนอนี้ 5 ประเด็น ดังนี้

3.1.1 บริบทเชิงชุมชน

3.1.2 บริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟในชุมชน

3.1.3 การประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟโดยชุมชน

3.1.4 การคัดเลือกหมู่บ้านที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

3.1.5 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน

3.2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยชุมชนตำบลต้นแบบ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน คือ

3.2.1 กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

3.2.2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

3.3 ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนตำบลต้นแบบ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ใน 3 ด้าน สำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. ขอบเขตด้านเวลา ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 รวมระยะเวลาทั้งหมด 21 เดือน

ข้อจำกัดการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for development) มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งมีระยะเวลาการวิจัยถึง 21 เดือน (ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558) ดังนั้น ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ในการวิจัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและช่วงเวลา ข้อมูลที่ค้นพบจึงเป็นข้อมูลเฉพาะในช่วงที่ทำการศึกษาเท่านั้น

2. การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในเฉพาะพื้นที่ตำบลต้นแบบ ดังนั้น จึงสามารถนำผลการศึกษามาใช้ได้ในพื้นที่ดังกล่าวเท่านั้น หากจะนำผลการศึกษาวិจัยไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ควรคำนึงถึงบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันด้วย

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ (Golf tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่น ชม และศึกษากีฬากอล์ฟ ให้ได้รับความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น รวมถึงมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นลักษณะการใช้กีฬา กอล์ฟ เป็นกิจกรรมหลัก และการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเสริม โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบเบ็ดเสร็จ (Package tour)

รูปแบบ (Model) หมายถึง กระบวนการมาตรฐานที่เป็นขั้นตอนหลัก และมีวิธีการมาตรฐานที่จะดำเนินให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การบริหารจัดการท่องเที่ยว (Tourism management) หมายถึง การจัดระบบของชุมชน เพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยดำเนินการครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้าง การจัดองค์กร การแบ่งงาน การแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งวิธีการบริหารจัดการ การจัดสรรผลประโยชน์ ตลอดจนการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ประชาชนทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดกระบวนการ โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากรทางธรรมชาติและชุมชนเป็นสำคัญ (ลินด์ สโรบล และคณะ, 2546, หน้า 12)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชน หรือองค์กรชุมชนที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้น ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการวางแผน และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความเหมาะสมและเป็นไปตามหลักการ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว (เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2543, หน้า 6)

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ลักษณะการเข้าร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถจำแนกออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo participation) โดยที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมแบบไม่แท้จริง อาจจะเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมแบบได้รับการเลี้ยงดู (Domestication) หรือการมีส่วนร่วมแบบได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) และ 2) การมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine participation) โดยที่ประชาชนได้

เข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะการมีส่วนร่วมแบบให้ความร่วมมือ (Cooperation) หรือการมีส่วนร่วมแบบมีอำนาจ (Empowerment) (วีระพล ทองมา และประเจต อำนาค, 2547, หน้า 11)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายรวมไปถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรีย์ภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและขบวนการทางระบบนิเวศได้ด้วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 20-22)

แคดดี้ หมายถึง พนักงานของสนามกอล์ฟที่มีหน้าที่ขับรถกอล์ฟ แบกกระเป๋าอุปกรณ์ของผู้เล่นกีฬากอล์ฟ คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับสภาพของสนามกอล์ฟที่เล่นอยู่ ว่ามีลักษณะอย่างไร รวมถึงระยะของหลุม การปักพิน และการเลือกใช้ไม้กอล์ฟ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยการประยุกต์
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องโดยจำแนกออกเป็น 6 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว
2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยว
4. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport tourism)
5. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ (Golf tourism)

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีกระแสหลักในการท่องเที่ยว

1. แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism promotion)
2. แนวคิดและทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจ

(Economic growth and economic development)

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีกระแสทางเลือกในการท่องเที่ยว

1. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
2. แนวคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism

development)

3. แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน (Pro-Poor Tourism: PPT)

4. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation theory)

5. แนวคิดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม

6. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT)

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว

1. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

2. ผลกระทบทางสังคม

3. ผลกระทบทางวัฒนธรรม

4. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร

ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสังคม

1. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional theory)
2. ทฤษฎีระบบเปิด (Open system theory)
3. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory)
4. ทฤษฎีว่าด้วยการจัดสรรเวลา (A theory of the allocation of time)
5. ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Migration theory)

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล การเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ค้างแรมก็ได้ จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้คำนิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยวไว้หลากหลาย

Gee, Makens and Choy (1997, p. 4) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางออกจากบ้านและเดินทางเพื่อไปอาศัยยังที่อื่นด้วยความสมัครใจ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน

Goeldner and Ritchie (2006, p. 16) กล่าวว่า การเดินทางท่องเที่ยวเป็นการกระทำและกิจกรรมของมนุษย์ที่เดินทางจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งซึ่งอยู่นอกชุมชนของพวกเขา โดยมีวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ยกเว้นการเดินทางออกไปทำงานประจำวัน

สมบัติ กาญจนกิจ (2544, หน้า 19-20) กล่าวถึงการท่องเที่ยวตามคำจำกัดความขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) แห่งองค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายไว้ว่า การเดินทางใด ๆ ก็ตาม ที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ คือ การเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังสถานที่อื่น ๆ ชั่วคราว การเดินทางด้วยความสมัครใจ และการเดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ปรีชา แดงโรจน์ (2544, หน้า 29-30) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึงกิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง และได้อธิบายเพิ่มเติมถึงจุดมุ่งหมายของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีใช่เพื่อการประกอบอาชีพ

และการไปอยู่ประจำและเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพื่อพักผ่อนในวันหยุดเพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 11-12) กล่าวถึง International Association of Scientific Experts in Tourism-LASEA ที่ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว และไม่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่เป็นการหาเงิน จากความหมายดังกล่าวทำให้การท่องเที่ยวต้องมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่ที่เคยอยู่ถาวรไปยังสถานที่ต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 อย่าง คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางและการพักค้างคืน
3. การเดินทางและการพักค้างคืนนั้น จะต้องไม่ใช่สถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่ประจำหรือที่ทำงานและในการทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างจากผู้คนในท้องถิ่นนั้น
4. การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้น โดยมีแผนจะเดินทางกลับภายใน 180 วัน
5. จุดหมายปลายทางที่เดินทางไปจะต้องเป็นเพื่อการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวรหรือการทำงาน

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2548, หน้า 4) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจและเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมิได้หมายเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ดังที่ส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

นอกจากนี้ คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยว” ยังขึ้นอยู่กับการศึกษาตามความถนัดของแต่ละบุคคลอีกด้วย เช่น ผู้ที่อยู่ในสาขาด้านสังคมศาสตร์ก็ตีความหมายของการท่องเที่ยวเอนเอียงไปในด้านของวัฒนธรรมศึกษา ภาคธุรกิจก็ตีความการท่องเที่ยวในด้านของ

เศรษฐศาสตร์หรือการตลาด เป็นต้น ดังนั้น คำจำกัดความของการท่องเที่ยวจึงค่อนข้างกว้าง มิได้มีความหมายเฉพาะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงการเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องด้วย

จากคำนิยามต่าง ๆ อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อหาความสนุกสนานผ่อนคลายความเครียด โดยเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นชั่วคราว ด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ ด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน และที่สำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวนั้นต้องไม่ใช่การเดินทางเพื่อไปแสวงหารายได้หรือประกอบอาชีพ

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

พยอม ธรรมบุตร (2549, หน้า 1-3) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น ระบบคมนาคม สนามบิน ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

2. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรมประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่าง ๆ กัน ซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ชานูน่า ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

3. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง แสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม การท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์

4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist activities และ Recreational activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวมิได้หมายถึงเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้น

แต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่าเพื่อศึกษาระบบนิเวศเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำ การปีนหน้าผา การดำน้ำในรูปแบบต่าง ๆ การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

5. บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

3. แนวคิดเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 ซึ่งในช่วงเวลานั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทยยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ทางชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยสร้างขึ้น ในปัจจุบันองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2010) ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special interest tourism) โดยแต่ละรูปแบบสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based tourism) ประกอบด้วย

3.1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและ การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3.1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่ง ธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3.1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์ โฟง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศึกษาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ ได้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อ

การรักษาสุขภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3.1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสุขภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

3.1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชม ปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาวจันทรคติที่ปรากฏใน ท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล มีความรู้ ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสุขภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) ประกอบด้วย

3.2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทาง โบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของ สภาพแวดล้อม โดยที่ประชาคมในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3.2.2 การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ศิลปะ เพื่อศึกษาความ เชื้อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษาสุขภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3.2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism/ village tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อ

การรักษาสมรรถทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3.3 รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special interest tourism)

3.3.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อ การพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรีย์ภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health beauty and spa)

3.3.2 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หากมีความรู้หา สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่ เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่ง การเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเช่น การทำอาหารไทยการนวดแผนไทย จำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

3.3.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่ เพิ่มขึ้นมีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.3.4 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นหรือเพื่อชม รวมถึงศึกษากิจกรรมกีฬาต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโต้คลื่น สกีนน้ำ เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนาน ตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.3.5 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

3.3.6 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และฟาร์มสเตย์ (Home stay and farm stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือน เพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ใน ชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

3.3.7 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay) หมายถึงกลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบั้นปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิต คือ การท่องเที่ยวโดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อปี ครั้งละอย่างน้อย 1 เดือน

3.3.8 การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive travel) หมายถึงการจูงใจให้แก่อำนาจของกลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบ ความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้านั้น ๆ ตามเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอางจากภูมิภาคหรือจังหวัดต่าง ๆ ที่สามารถขายสินค้า ประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและจูงใจเที่ยวโดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพักรวมและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจูงใจรายการพักรวมตั้งแต่ 2-7 วัน เป็น รายการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

3.3.9 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M = meeting, I = incentive, C = conference, E = exhibition) เป็นการจูงใจให้แก่อำนาจของลูกค้าของผู้ที่จัดประชุมมีรายการจูงใจเที่ยวก่อนการประชุม (Pre-tour) และการจูงใจรายการนำเที่ยว หลังการประชุม (Post-tour) โดยการจูงใจรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุม โดยตรง หรือสำหรับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียว หรือรายการเที่ยวพักรวม 2-4 วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

3.3.10 การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้จัดการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่ กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจูงใจรายการนำเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว

ได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะ ยาวนานตั้งแต่ 2-7 วันหรือมากกว่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-agro tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (Agro-historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco-adventure travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (Agro-cultural tourism) เป็นต้น

นอกจากนี้ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้พิจารณาจากความต้องการหรือพฤติกรรม นักท่องเที่ยวเพิ่มเติม ทำให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวคิดใหม่ขึ้นมา เช่น Green tourism ที่ผู้ที่มาท่องเที่ยวจะต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือช่วยลดภาวะโลกร้อน เช่น การท่องเที่ยวในเกาะสมุย หรือ War tourism ที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสกับอดีตในสมัยสงคราม เช่น การท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี หรือ Volunteer tourism ที่นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครมาช่วยทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในสถานที่และเดินทางท่องเที่ยวต่อ เช่น การที่มีอาสาสมัครมาช่วยงานสึนามิในประเทศไทย เป็นต้น (McIntosh & Goeldner, 2002, pp. 25-27; วาริชต์ มัชยมนุรุษ, 2552, หน้า 29-34)

การท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นถือได้ว่าเป็นความหลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเองและขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ผลของการท่องเที่ยวจะเกิดมิติในแง่บวกหรือลบนั้นขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่ามีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวอย่างไร

4. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

McIntosh and Goeldner (2002, pp. 25-30) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาตามความถนัดความสนใจในกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สกีนอกเคอร์ กระดานโต้คลื่น และสกีน้ำ เป็นต้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Weed (2008, p. 7) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของกิจกรรม ผู้คนและสถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์

Weed and Bull (1997, p. 5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นการท่องเที่ยวในวันหยุดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกีฬาไม่ว่าจะเป็นผู้ชมหรือผู้เข้าร่วม

Gibson (1998, p. 45) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นการเดินทางตามสะดวกที่จะนำแต่ละบุคคลออกไปนอกร้านหรือชุมชนเป็นการชั่วคราว เพื่อที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อชมกิจกรรมการออกกำลังกาย หรือเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการออกกำลังกาย

Standeven and De Knop (1999, p. 12) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา หมายถึงทุกรูปแบบของกิจกรรมและการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการกีฬาอาจมีส่วนร่วมอย่างไม่ตั้งใจ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดอย่างมีรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในเชิงพาณิชย์ ทางธุรกิจอื่น ๆ ที่ทำให้มีความจำเป็นต้องเดินทางออกไปจากบ้านและสถานที่ทำงานเพื่อเข้าร่วม

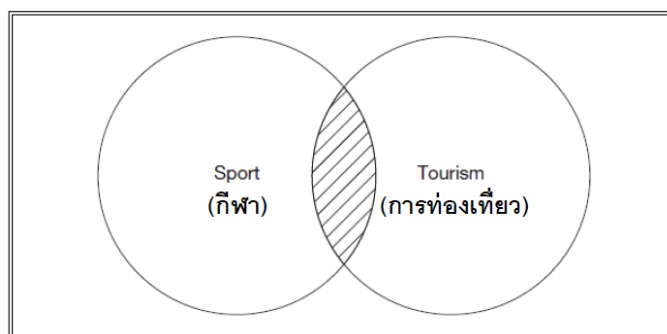
Hall (1992, p. 194) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาจะต้องเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์เพื่อที่จะเข้าร่วมหรือชมกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ ที่ต้องออกไปจากที่อยู่อาศัยของตนเอง

Hinch and Higham (2005) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา หมายถึง การเดินทางที่มีกีฬาเป็นหลัก (Sport-based travel) โดยเดินทางออกไปจากสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ในระยะเวลาที่จำกัด มีกิจกรรมกีฬาเป็นตัวกำหนด ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา การเล่น หรือการเข้าร่วมเพื่อออกกำลังกาย

Robinson and Gammon (2004, pp. 221-224) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมกีฬาที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ อาจเป็นการแข่งขัน นันทนาการ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม และอาจเข้าร่วมด้วยตนเองหรือถูกชักชวนจากผู้อื่น นอกจากนี้กิจกรรมกีฬาที่เข้าร่วมจะเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นที่อาจเป็นคู่แข่งหรือผู้เข้าร่วมก็เป็นได้

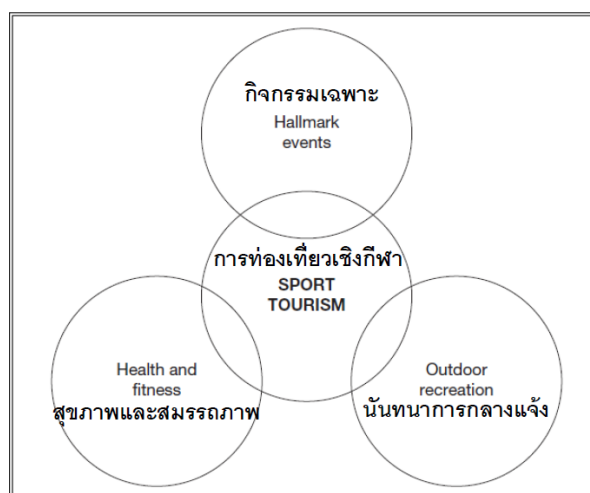
อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมกิจกรรมกีฬาและสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกีฬา หรือเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัด ความสนใจ ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนาน ตื่นเต้น ได้รับความประทับใจและความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

และอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวกีฬานั้นเป็นการบรรจบกันของกีฬากับการท่องเที่ยวที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ดังภาพที่ 2-1 เพราะกีฬาถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวรวมถึงการเดินทางก็มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับหลายชนิดกีฬาเช่นกัน แต่การบรรจบกันของกีฬาและการท่องเที่ยวนั้นอาจแตกต่างกันไปตามมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียและวัตถุประสงค์ของบุคคล

ภาพที่ 2-1 การบรรจบกันของกีฬาและการท่องเที่ยว (Hinch & Higham, 2003)

ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของกีฬาและการท่องเที่ยวที่อาจกล่าวได้ว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ก็ไม่อาจจะระบุได้ว่ากีฬาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการท่องเที่ยว และเป็นที่ยืนยันว่าในขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นต้องอาศัยปัจจัยหลัก 3 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กันดังภาพที่ 2-2

ภาพที่ 2-2 การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (Hinch & Higham, 2005, pp. 22-23)

ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาประกอบด้วย ก. กิจกรรมเฉพาะ/ พิเศษ (Hallmark events) ที่มีความสำคัญ มีมาตรฐาน จัดขึ้นเป็นพิเศษ และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ นานาชาติ รวมไปถึงมหกรรมกีฬาระดับโลก เช่น กีฬาโอลิมปิกเกมส์

ข. กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (Outdoor recreation) ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure tourism) ที่มีที่ตั้งหรือมีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสนุกสนาน ตื่นเต้น ท้าทาย รวมไปถึงจนถึงประสบการณ์ใหม่ ๆ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ

ค. การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสมรรถภาพ (Health and fitness) เพราะในปัจจุบันนักท่องเที่ยวไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การบำบัดรักษาโรคเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีความต้องการที่จะประกอบกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย ดังจะเห็นได้จากกรีสมอร์หลายแห่งในปัจจุบันที่มักจะมีทั้งสปา ศูนย์บำบัดโรค และกิจกรรมกีฬา เช่น กอล์ฟ เทนนิส ในสถานที่แห่งเดียวกัน บริบทที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ถือว่ามีสำคัญและมีความสัมพันธ์เป็นอย่างยิ่งกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาก่อให้เกิดความสำคัญ และความสนใจกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยดึงดูดและเพิ่มความสนใจของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น (Hall, 1992, p. 194; Hinch & Higham, 2005, pp. 22-23)

4.2 ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Areas of constraint in sport tourism)

ในขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นประกอบไปด้วย เวลาว่าง (Leisure) กีฬา และการท่องเที่ยวซึ่งอยู่บนแนวคิดที่มีความสัมพันธ์อย่างกันอย่างใกล้ชิด ดังภาพที่ 4

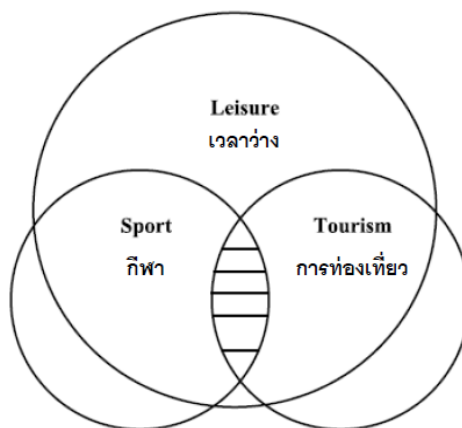
เวลาว่างนั้นเป็นความหมายกว้าง ๆ โดยถือเป็นส่วนของเวลาของแต่ละบุคคลที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการทำงาน หรือความรับผิดชอบต่อการทำงาน รวมไปถึงจนถึงภาระผูกพันอื่น ๆ ที่เป็นรูปแบบของการบำรุงรักษาหรือการดูแลตนเอง เวลาว่างนั้นหมายรวมถึงการมีเสรีภาพ และมีทางเลือกในหลาย ๆ วิธี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าในตนเอง (Self-enrichment) ทำให้เกิดความผ่อนคลายหรือมีความสุข และต้องเป็นการเข้าร่วมหรือเลือกกิจกรรมโดยสมัครใจ (Kraus, 2001, p. 38)

ในคำจำกัดความของกีฬานั้น สิ่งที่จะเรียกว่าเป็นกีฬาได้จะต้องมีโครงสร้าง (Structured), มีเป้าหมาย (Goal-oriented), มีการแข่งขัน (Competitive) และเป็นกิจกรรมทางกาย (Physical activity) และเป็นที่ยืนยันว่ากีฬาถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการใช้เวลาว่าง (McPherson, Curtis & Loy, 1989, p. 15)

และจากคำจำกัดความของการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของบุคคลออกจากถิ่นที่อยู่อาศัยของตนไปสู่พื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทาง ครอบคลุมถึงการพักผ่อนของบุคคลเหล่านั้นจะไม่กลายเป็นถิ่นที่อยู่ถาวร เพื่อทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน ผ่อนคลาย และได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ (Murphy, 1985, p. 9)

ดังนั้นหากพิจารณาจากภาพที่ 2-3 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกีฬาและ

การท่องเที่ยวที่มาบรรจบกันภายใต้ขอบเขตของการใช้เวลาว่าง จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กีฬา และการท่องเที่ยวที่มาบรรจบกันจนกลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นถือเป็นส่วนหนึ่ง (Subsets) ของการใช้เวลาว่างที่มีความสัมพันธ์และไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้

ภาพที่ 2-3 ความสัมพันธ์ระหว่างเวลาว่าง กีฬา และการท่องเที่ยว (Hinch, Jackson, Hudson & Walker, 2005, pp. 142-163)

4.3 ตลาดของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาถูกมองว่าเป็นตลาดเฉพาะกลุ่มสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูด ขยายกลุ่มหรือตลาดของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว แต่ในความเป็นจริงแล้วการท่องเที่ยวเชิงกีฬาประกอบด้วยตลาดเฉพาะที่แตกต่างกันในหลายระดับ การทำความเข้าใจกับตลาดของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาจึงนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Weed & Bull, 1997)

Maier and Weber (1993, pp. 33-43) กล่าวถึง ตลาดเฉพาะกลุ่มของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาไว้ 4 กลุ่ม ตามระดับของกิจกรรมกีฬาที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในสถานที่ท่องเที่ยว ดังนี้

ก. กลุ่มนักกีฬาที่มีผลงานยอดเยี่ยม (Top performance athletes) โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้คือ ผู้ที่เข้าร่วมการแข่งขัน จึงมีความต้องการในการเข้าถึงสนามแข่งขันได้อย่างสะดวกต้องมีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกซ้อมที่เหมาะสมเป็นส่วนสำคัญ ผู้จัดการเดินทางและผู้ดูแลสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางจำเป็นต้องคำนึงถึงที่พัก และความต้องการในด้านอาหารและโภชนาการ รวมทั้งการจัดเตรียมบริการทางการแพทย์และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่จำเป็น อันจะส่งผลต่อการแสดงความสามารถและผลการแข่งขันของนักกีฬา

ข. กลุ่มกีฬามวลชน (Mass sport) นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ต้องการรักษาสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์และแข็งแรงอยู่เสมอ มีเป้าหมายเฉพาะบุคคลที่ชัดเจนในการเดินทาง สิ่งสำคัญในการพิจารณาสำหรับกลุ่มตลาดนี้ คือ การเข้าถึงสถานที่พักผ่อนในวันหยุดและคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา

ค. กลุ่มคนที่เล่นกีฬาเฉพาะบางโอกาส (Occasional sports) สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ การชดเชยและชื่อเสียงเกียรติยศเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความมุ่งมั่นหรือความทะเยอทะยานทางด้านกีฬา เป็นการแสวงหากีฬาที่จะเกิดขึ้นในเฉพาะบางโอกาส นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ต้องการให้ความสำคัญกับกีฬาที่ไม่ต้องใช้ทักษะและเวลาในการฝึกซ้อมมากนัก เช่น โบว์ลิ่ง สก๊ิก และพายเรือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก ดังนั้นกิจกรรมกีฬาจึงมิได้มีความสำคัญมากไปกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ทางวัฒนธรรม

ง. นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นผู้เล่นกีฬา (Passive sport tourists) นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีได้แสวงหากิจกรรมกีฬาเฉพาะตัวแต่อย่างใด แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าชมมหกรรมกีฬาที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญ ตลอดจนสถานที่จัดการแข่งขันกีฬาอันทรงคุณค่า รวมไปถึงนักกีฬา ผู้ฝึกสอนและบุคคลสำคัญทางการกีฬา นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ต้องการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับสูง เพื่อรองรับความต้องการของผู้เข้าร่วมมหกรรมกีฬาที่มีในจำนวนมหาศาล

Robinson and Gammon (2004, pp. 221-224) กล่าวว่า กลุ่มของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นแบ่งได้เป็นสองกลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ได้แก่

ก. กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการเล่นกีฬาเป็นหลัก (Sports tourists)

ข. กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเป็นหลัก (Tourism sportists)

Weed and Bull (1997) ได้นำเสนอประเภทของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีความเกี่ยวข้องกับกีฬาเดี่ยว (Single sport) มหกรรมกีฬา (Multi-sport) และการเข้าร่วม (Active participation) ไว้ดังนี้

ก. การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกีฬา (Tourism with sports content) เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับกีฬาโดยที่นักท่องเที่ยวไม่ได้มีจุดประสงค์หลักเพื่อมาเล่นกีฬา เช่น การเข้าชมพิพิธภัณฑ์กีฬา การท่องเที่ยวไปยังสนามกีฬาต่าง ๆ การเล่นกระดานโต้คลื่นที่ชายทะเล หรือการปั่นเขาขณะไปเที่ยวชมอุทยานในระหว่างการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุด

ข. การท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับกีฬา (Sports participation tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อไปเล่นกีฬาโดยอาจไปเล่นกีฬาด้วยตนเอง หรือไปยังสถานที่

ที่มีการบริหารจัดการโดยผู้เชี่ยวชาญในกีฬานั้น ๆ เช่น การไปฝึกเล่นกระดานโต้คลื่นกับ
ผู้เชี่ยวชาญที่ชายทะเลในระหว่างการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุด

ค. การฝึกซ้อมกีฬา (Sports training) เป็นการเดินทางไปฝึกซ้อมกีฬาหรือ
อบรมการเป็นผู้ฝึกสอนกับผู้ฝึกสอนหรือสถาบันกีฬาชั้นนำต่าง ๆ ซึ่งมักจะใช้ระยะเวลานานกว่า
การท่องเที่ยวในประเภทอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นเลิศหรือเพื่อการอาชีพ จึงอาจดู
เหมือนว่าการฝึกซ้อมกีฬาไม่จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า
การฝึกซ้อมกีฬานั้นมีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในฐานะที่ช่วยผลิต
นักกีฬาและบุคลากรเข้าสู่รายการกีฬาต่าง ๆ (Sports events) เช่น ฟุตบอลอาชีพ บาสเกตบอล
อาชีพ หรือแม้แต่กระทั่งการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์

ง. รายการกีฬาต่าง ๆ (Sports events) เป็นการเดินทางไปยังสถานที่ที่มีการจัดการ
การแข่งขันกีฬาเพื่อการมีส่วนร่วมในรายการกีฬานั้น ๆ ทั้งกีฬาเดี่ยว (Single sport) เช่น การแข่งขัน
ฟุตบอลโลก หรือมหกรรมกีฬา (Multi-sport) เช่น การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ไม่ว่าจะในฐานะ
ผู้ชม ผู้เล่น หรือผู้ติดตาม

จ. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาแบบหรูหรา/ พิเศษ (Luxury sports tourism) เป็น
การเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะที่ต้องการความหรูหรา สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเป็น
พิเศษ โดยอาจจะเป็นการไปพักในโรงแรม หรือรีสอร์ทต่าง ๆ ที่มีราคาแพงพร้อมกับการฝึกกอล์ฟ
กับโปรกอล์ฟในช่วงวันหยุด หรือการไปชมการแข่งขันกีฬาระดับโลกพร้อมกับการเข้าพักในสถานที่ที่มี
ความพิเศษหรือมีความหรูหรา

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งออกตามวัตถุประสงค์
ในการเข้าร่วมได้ 2 ประเภท คือ

ก. การท่องเที่ยวเพื่อไปชมกีฬา เป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปชมกีฬาที่ตนสนใจ ไม่ว่าจะ
เป็นมหกรรมกีฬาระดับโลกหรือนานาชาติ เช่น กีฬาโอลิมปิกเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์ กีฬาซีเกมส์
กีฬาชิงแชมป์โลกที่จัดขึ้นตามประเทศต่าง ๆ ที่รับเป็นเจ้าภาพ รวมไปถึงการแข่งขันกีฬาอาชีพหรือ
กีฬาสมัครเล่นต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล อเมริกันฟุตบอล มวย เทนนิส เป็นต้น ทำให้มี
ผู้สนใจเดินทางไปเพื่อชมการแข่งขัน การท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีผู้คนจำนวนมากหลั่งไหลมาจาก
ทั่วโลก ถึงแม้ว่าจะมีการย้ายสถานที่จัดการแข่งขันกีฬาก็ยังคงมีผู้ชมติดตามไปชมอยู่เสมอ โดยจะ
เป็นการไปรวมตัวอยู่จุดเดียวกันและมีระยะเวลาที่ไม่นาน

ข. การท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ซึ่งการท่องเที่ยวในประเภทนี้ สถานที่ที่จะไปต้องเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา หรือการเดินป่าเพื่อ ยิงนกตกปลา หรือส่องสัตว์ เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น ในฤดูหนาวที่มีหิมะตกนักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเล่นสกี เมืองที่มีทะเลสวยงามจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเล่นเรือใบ วายน้ำ เมืองที่มีภูเขาสูง จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปปีนเขา เป็นต้น ดังนั้น หากประเทศใดที่มีทัศนียภาพหรือภูมิประเทศ หลาย แบบ และเหมาะสมกับการเล่นกีฬา ประเทศเหล่านั้นมักจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในประเภทนี้มาก เพราะนักท่องเที่ยวจะพากันไปท่องเที่ยวและแวะเวียนตลอดทำให้สามารถ พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี (วรรณ วรชวีนิช, 2546, หน้า 17-18; สุภารัตน์ ปธานราษฎร์, 2549, หน้า 47-48)

ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า หากมีการนำกิจกรรมกีฬาและการท่องเที่ยวมาบูรณาการ เติมเต็มให้กันและกันจะเป็นการเอื้อและส่งเสริมซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี การบูรณาการ ท่องเที่ยวกับกีฬาสามารถทำได้ 2 ลักษณะ ตามทรรศนะของศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ (ม.ป.ป.) ดังนี้

ก. ลักษณะที่ 1 “การใช้กีฬาเป็นกิจกรรมหลักและการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเสริม” การจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ เป็นการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริมให้กับผู้เกี่ยวข้องใน การแข่งขันกีฬา เนื่องจากในการแข่งขันกีฬาจะมีผู้เกี่ยวข้องเดินทางมา เช่น นักกีฬา ผู้ฝึกสอน เจ้าหน้าที่ กองเชียร์ แฟนคลับ (Fan club) ผู้สื่อข่าว ผู้ให้การสนับสนุน (Sponsor) และผู้เกี่ยวข้อง อื่น ๆ ซึ่งต่างเดินทางมาทำภารกิจในส่วนที่รับผิดชอบ ดังนั้นหากสามารถวางแผนการจัดการกิจกรรม การท่องเที่ยวเสริมให้กับบุคคลเหล่านั้น โดยอาจจะจัดในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Package tour) หรือการท่องเที่ยวตามความสนใจ โดยจัดช่วงเวลา จังหวะ และกระตุ้นความสนใจให้เขามี กิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างที่ไม่มีภารกิจด้านกีฬา หรือถ้าเป็นไปได้หากมีการวางแผนการ จัดการที่ดี ก็สามารถที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่ในโปรแกรมของการแข่งขันกีฬานั้น ๆ ดังตัวอย่าง การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก และกีฬาเอเชียนเกมส์ เป็นต้น ที่จะมีการดำเนินการท่องเที่ยว ควบคู่กับการแข่งขันกีฬา

ข. ลักษณะที่ 2 “การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักการใช้กิจกรรมกีฬาเป็น กิจกรรมเสริม” กรณีที่เป็นการบริหารจัดการโปรแกรมทางกีฬาให้กับนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่เข้ามา ท่องเที่ยวในวัตถุประสงค์อื่นไม่ใช่เพื่อกีฬา เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การประชุมสัมมนา การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะ ดังกล่าว หากสามารถสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับกีฬาแทรกเข้าไปในโปรแกรมการท่องเที่ยวในลักษณะ เติมให้เต็ม เช่น การเล่นกีฬา การชมกีฬา การฝึกซ้อมกีฬา การหัดให้เล่นกีฬา โดยมีการจัดการ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอุปกรณ์ สถานที่ ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน หรือผู้ชม/ ผู้เล่นไว้ให้ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการเติมให้เต็มสำหรับนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการด้านกิจกรรมกีฬา ทั้งนี้การจัดกิจกรรมด้านกีฬาเสริมให้กับนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งฝ่ายจัดกิจกรรมกีฬานั้น ๆ ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งกิจกรรมกีฬา และการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ตรงตามวัตถุประสงค์

4.4 ที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬา

ที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ตั้งอยู่นอกสนามแข่งขัน (Sport tourism in peripheral location) เป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่ที่ไม่ใช่สนามกีฬา โดยมักอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น ภูเขา ทะเล ทะเลสาบ และแม่น้ำ ที่เป็นทรัพยากรพื้นฐานสำหรับกิจกรรมกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น ปีนเขา สกี ล่องแก่ง เรือใบ ดำน้ำและตกปลา เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่นอกเมืองโดยปกติจะเป็นกีฬาที่ขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นสำคัญ ดังนั้น จึงถูกกำหนดโดยลักษณะทางธรรมชาติของภูมิประเทศมากกว่าระยะห่างจากพื้นที่ บริบทของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา รูปแบบของการเดินทาง และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่แข่งขันจะเป็นแบบเปิด (Open) ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกีฬาที่แข่งขันกันในสนามกีฬา

ในส่วนของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ตั้งอยู่นอกสนามแข่งขันนั้นทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นตัวกำหนดพื้นที่ที่การท่องเที่ยวเชิงกีฬาจะเกิดขึ้น เช่น สกีรีสอร์ท ที่ต้องขึ้นอยู่กับระดับความสูงของภูเขา สภาพอากาศ สภาพหิมะ และต้องมีลานที่มีหิมะปกคลุมมากพอที่จะสามารถเล่นสกีได้ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับตลาดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีความเฉพาะเจาะจง มีแรงจูงใจจากกีฬาประเภทใดประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยลักษณะเด่นของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และเมื่อใดก็ตามที่ทรัพยากรธรรมชาติเอื้ออำนวยประกอบกับการเข้าถึงตลาดที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน สถานที่แห่งนั้นก็จะมีรายได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่นอกเมืองอาจกระตุ้นการลงทุนในด้านการคมนาคมขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้เกิดการพัฒนารายไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนการพัฒนาการประกอบการเชิงพาณิชย์ในการท่องเที่ยวเชิงกีฬาจะเป็นแรงผลักดันสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม

ตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่เปิดนอกเมืองที่โดดเด่นของโลก เช่น การแข่งขันจักรยานทางไกล “Tour de France” ของประเทศฝรั่งเศสที่จัดขึ้นเป็นประจำในทุกปี

ในส่วนของประเทศไทยนั้นก็มีการจัดการแข่งขันกีฬาหลายรายการ เช่น การแข่งขันกรุงเทพมหานครมาราธอน ที่ถือเป็นรายการกีฬาประจำปีของกรุงเทพมหานคร หรือการแข่งขันไตรกีฬานานาชาติที่จังหวัดภูเก็ตที่จัดขึ้นเป็นประจำในช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นฤดูท่องเที่ยวของฝั่งทะเลอันดามัน

ข. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ตั้งอยู่ ณ สนามแข่งขัน (Sport tourism in central location) การแข่งขันกีฬาที่จัดในสนามแข่งขันของเมืองต่าง ๆ ทำให้เกิดการเดินทางระหว่างเมืองและส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของเมืองที่จัดการแข่งขัน ส่วนใหญ่สนามกีฬาจะมีอยู่ในเมืองใหญ่ที่มีประชากรค่อนข้างมาก และมีความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่จะเข้าชมการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่และคนที่เดินทางมาจากต่างพื้นที่ เช่น การแข่งขันฟุตบอลแบบเหย้า-เยือน กองเชียร์ของทีมฟุตบอลก็จะเดินทางไปเชียร์ที่สนามฟุตบอล ทั้งในนัดที่แข่งที่เมืองของตนเองรวมถึงนัดที่ต้องไปแข่งในต่างเมือง ทั้งนี้ ผู้จัดการด้านการท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่อาจจะหากกลยุทธ์ที่จะกระตุ้นให้แฟนกีฬาที่ไม่ใช่คนในพื้นที่เดินทางมาชม รวมถึงกระตุ้นให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่เข้าร่วมชมการแข่งขันกีฬา ที่จัดขึ้นในเมืองของตนเองให้มากขึ้น ตัวอย่างที่เด่นชัดในกรณีนี้ คือ การแข่งขันฟุตบอลลีกอาชีพในทวีปยุโรปที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ที่แต่ละเมืองจะมีทีมฟุตบอลของตนเอง และมีการจัดการแข่งขันเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาล

อีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการแข่งขันกีฬาในสนามแข่งขันที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย คือ การจัดการแข่งขันที่ทำให้กีฬาประเภทนั้น ๆ เดินทางไปยังสนามแข่งขันต่าง ๆ ทั่วโลก ตามเมืองหรือประเทศที่มีผู้นิยมชมชอบกีฬาประเภทนั้น ๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเมืองที่จัดจะต้องเป็นเมืองที่มีศักยภาพ มีความพร้อมและโดดเด่น หรือมีทัศนียภาพที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การแข่งขันกีฬาในลักษณะนี้เป็นการทำตลาดในแบบ “Periodic marketing” ที่รวมเอาวงจรของการเดินทางมาผนวกกับลำดับของสนามแข่งขันต่าง ๆ ที่จัดการแข่งขัน โดยมีการวางแผนและออกแบบเพื่อปรับปรุงการเข้าถึงของผู้ชม ยกตัวอย่างเช่น การแข่งขันกอล์ฟ “PGA Tour” หรือเทนนิส “ATP Tour” เพื่อให้ได้ประโยชน์จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในแต่ละฤดูกาลของพื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางการแข่งขัน นอกจากนี้ การทำการตลาดในแบบ “Periodic marketing” มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอยู่สองประการ โดยประการแรกเป็นการเปลี่ยนผู้แข่งขัน หรือนักกีฬาให้เป็นผู้เดินทางเพื่อกีฬา (Sport traveler) เนื่องจากวงจรของการแข่งขันเป็นการเคลื่อนย้ายสนาม โดยเปลี่ยนสถานที่จากประเทศหรือทวีปหนึ่งไปยังอีกประเทศหรือทวีปหนึ่ง ประการที่สองเป็นการสร้างโอกาสสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาร่วมกับ

การจัดการแข่งขันกีฬาที่เกิดขึ้นตามโปรแกรมการจัดการแข่งขันของชนิดกีฬานั้น ๆ (Bourdeau, Comeloup, & Mao, 2002, p. 23; Hinch & Higham, 2003, pp. 89-92; ไศรยา หอมชื่น, 2551) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ กล่าวคือนักท่องเที่ยวมักจะมีใจใส่กับการเชื่อมโยงศูนย์กลางต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น มีสอดคล้องกับความต้องการประสบการณ์แปลกใหม่ของนักท่องเที่ยว โดยไลเปอร์ (Leiper, 1990) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการท่องเที่ยวในการสนับสนุนประสบการณ์ของผู้เยี่ยมเยือนว่า การพัฒนาสนามกีฬาในบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยว แสดงให้เห็นศักยภาพในการสนับสนุนประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับการจัดมหกรรมกีฬาในเชิงการท่องเที่ยว พลังที่ผสมผสานกันเป็นหนึ่งเกิดขึ้นในสถานที่ใดก็ตามที่สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกีฬาได้รับการพัฒนาควบคู่ไปกับการสร้างพิพิธภัณฑ์ หอเกียรติยศ และสิ่งบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนการพัฒนากิจกรรมเสริมและการบริการนักท่องเที่ยว เช่น การคมนาคม ที่พัก และศูนย์ให้บริการข้อมูล ถือเป็นยกระดับพื้นที่ท่องเที่ยว โดยการพัฒนาเหล่านี้ อาจจะเป็นการพัฒนาแบบถาวรหรือชั่วคราวก็ได้ และในการพัฒนาพื้นที่ชั่วคราวก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่จะส่งเสริมกิจกรรมกีฬาที่จัดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้เกิดประสบการณ์ในวงกว้างในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬา เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมส่งเสริม และกิจกรรมชุมชนในเมืองที่เป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมกีฬานั้น ๆ

4.5 ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

Standeven and De Knop (1999, p. 170) กล่าวว่า การที่จะเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญได้นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลักสองส่วน คือ

- ก. สถานที่ (Places) ต้องมีความดึงดูด มีชีวิตชีวาและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ
- ข. กิจกรรม (Activities) มีกิจกรรมกีฬาที่เยี่ยมหรือได้มาตรฐาน สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยมีกิจกรรมที่หลากหลายให้เข้าร่วม และให้ได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างจากสถานที่อื่น ๆ

กีฬาจึงถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นด้วยวัตถุประสงค์หลักหรือวัตถุประสงค์รองของการเดินทางก็ตาม ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 2-1 ที่แสดงให้เห็นถึงมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงวันหยุดของสหราชอาณาจักร

ตารางที่ 2-1 มูลค่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงวันหยุดของสหราชอาณาจักร
(Standeven & De Knop, 1999, p. 170)

รายการ Item	มูลค่า (ล้านปอนด์)
การท่องเที่ยวเชิงกีฬา	
1. การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศในช่วงวันหยุดระยะสั้น และระยะยาว	1,640
2. นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ	142
3. ระยะเวลาในการท่องเที่ยว (Day visits)	831
รวม	2,611

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทยนั้นกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) ได้สรุปถึงความสำคัญและประโยชน์ของกีฬาที่มีต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวไว้ว่า กีฬาจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้คนในสังคมมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและสุขภาพจิตที่ดี ประกอบอาชีพและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกำลังสำคัญในการผลิตและบริการทำให้ผลผลิตและรายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น และทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้า โดยมีความสำคัญ ดังนี้

ก. การนำเงินตราเข้าประเทศ การเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติ เช่น การที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 18 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 69,305 คน เป็นคณะนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ จำนวน 4,305 คน คณะกรรมการจัดการแข่งขันและเจ้าหน้าที่ จำนวน 12,000 คน สื่อมวลชน จำนวน 3,000 คน ผู้ชมและกองเชียร์ ประมาณ 50,000 คน ประมาณการรายได้จากการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 18 ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินที่ใช้จ่ายประมาณ 255,000,000 บาทต่อวัน นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 มีผู้เดินทางมาร่วมในการแข่งขันประมาณ 20,000 คน ประกอบด้วยนักกีฬา เจ้าหน้าที่ กรรมการ คณะกรรมการจัดการแข่งขัน คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งเอเชีย (Olympic Council of Asia) คณะกรรมการโอลิมปิกของแต่ละประเทศ (National Olympic Committee) และสื่อมวลชน (ยังไม่นับรวมผู้ที่มาชมการแข่งขัน) ซึ่งมีการประมาณการใช้จ่ายเงินหมุนเวียนในขั้นต้นประมาณ 64,750,000 บาทต่อวัน รวมเวลาที่อยู่ในประเทศไทยประมาณ 20 วัน (วันที่ 4-23 ธันวาคม พ.ศ. 2541) ทำให้มียอดรวมของการใช้จ่ายเงินหมุนเวียนประมาณ 1,295,000,000 บาท จะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่าย

ต่อเนื่องจากการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬาดังกล่าวจะส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในระยะยาวต่อไป และยังส่งผลให้เกิดมีธุรกิจต่อเนื่องตามมา

ข. การกระจายรายได้และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การจัดการแข่งขันกีฬานอกจากการจัดในเมืองหลวงแล้ว ได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดการแข่งขันกีฬาในเมืองหลัก หรือเมืองที่มีความพร้อมในภาคต่าง ๆ ของประเทศ จะเห็นได้จากการจัดการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ซึ่งจะมีการจัดหมุนเวียนไปตามภาคต่าง ๆ หรือการเป็นเจ้าของภาพการจัดการแข่งขันกีฬานานาชาติ ที่ประเทศไทยได้มีจัดการแข่งขันตามเมืองหลักที่มีศักยภาพในการจัดการแข่งขัน การกระจายการแข่งขันกีฬาไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศเช่นนี้ ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

ค. การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การเตรียมการจัดการแข่งขันกีฬาแต่ละครั้งจะต้องมีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬา มีการพัฒนาเครือข่ายในการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ พัฒนาระบบโทรคมนาคมและการสื่อสาร ที่พัก สถานที่จัดการแข่งขันกีฬา และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่จำเป็น สาธารณูปโภคเหล่านี้เป็นสิ่งก่อสร้างถาวรเมื่อการแข่งขันเสร็จสิ้นแล้วจะกลายเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยว และบางแห่งยังสามารถพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่อไปได้ในอนาคต

ง. การพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดการแข่งขันกีฬาไม่ว่าจะเป็นกีฬานานาชาติ กีฬาสากล หรือกีฬาพื้นบ้าน วัตถุประสงค์หลักของเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันก็คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ ไปพร้อมกันด้วย

อาจสรุปได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาต้องอาศัยลักษณะของสิ่งดึงดูดใจ ทางด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติหรือทางวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมกีฬาให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้มาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวตามปกติแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาในสถานที่ท่องเที่ยวอีกด้วย เป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง ไม่ต้องเฝ้าดูเพียงอย่างเดียวเหมือนการท่องเที่ยวตามปกติ และยังช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้ดีอีกด้วยเพราะนักท่องเที่ยวที่มาเข้าร่วมกิจกรรมจะมีการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ตนได้รับให้กับนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยมาท่องเที่ยว ได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านการจัดการกิจกรรมกีฬาในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

5. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ (Golf tourism)

5.1 ความเป็นมาของกีฬาอล์ฟและสนามกอล์ฟในประเทศไทย

กีฬาอล์ฟมีประวัติที่ยาวนานและยังหาข้อมูลที่แท้จริงไม่ได้เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ ชนิดกีฬา ในช่วงแรก ๆ เชื่อว่ากีฬาอล์ฟเล่นและได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศสกอตแลนด์ ก่อนที่การขยายความนิยมไปที่ประเทศอังกฤษ ประเทศในยุโรป และอเมริกาในที่สุด โดยเฉพาะที่เมือง St. Andrew ประเทศสกอตแลนด์ที่ได้รับการบันทึกว่าเป็นที่ตั้งของสโมสรกอล์ฟที่มีความเก่าแก่ที่สุด

ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นประเทศหนึ่งที่มีหลักฐานเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของกีฬาอล์ฟ เมื่อมีหลักฐานปรากฏว่ามีการแข่งขันกีฬาที่มีลักษณะคล้ายกีฬาอล์ฟในปี ค.ศ. 1297 โดยที่กติกาคือใครที่สามารถตีลูกกอล์ฟที่ทำด้วยหนังหุ้มลงหลุมโดยใช้จำนวนครั้งน้อยที่สุด คือ ผู้ชนะการแข่งขัน

ในปี ค.ศ. 2005 ประวัติศาสตร์ของกีฬาอล์ฟได้รับการบอกกล่าวที่แตกต่างไปจากที่ผ่านมา เมื่อมีนักวิชาการชาวจีนท่านหนึ่ง ได้แสดงหลักฐานยืนยันที่เก่าแก่กว่าที่เคยพบกันมา คือ การพบการแข่งขันในลักษณะที่คล้ายกับกีฬาอล์ฟในปัจจุบันย้อนหลังไปยังช่วงของราชวงศ์ถัง ตอนได้ถึง 500 ปี ก่อนที่จะมีการกล่าวถึงการเล่นกอล์ฟในสกอตแลนด์ ส่วนการเผยแพร่การเล่นนี้ไปสู่สกอตแลนด์และยุโรปเกิดจากการเผยแพร่ของชาวมองโกลเลีย ที่เดินทางเข้าสู่ยุโรปในช่วงของประวัติศาสตร์ยุคกลาง (Middle ages)

สำหรับกีฬาอล์ฟในแนวทางปัจจุบัน ประเทศสกอตแลนด์ดูเหมือนจะได้รับการยอมรับในการเป็นผู้ริเริ่มและมีประวัติด้านกติกาก่อนการแข่งขันที่มีการบันทึกไว้ชัดเจนที่สุด อย่างไรก็ตามการเล่นกอล์ฟในช่วงต้น ๆ มีอุปสรรคอยู่บ้างโดยเฉพาะเมื่อมีการถูกห้ามการเล่นซึ่งมีเหตุจากการที่การเล่นกอล์ฟส่งผลกระทบต่อการค้าทางทหารในช่วง ปี ค.ศ. 1457 มีการออกกฎหมายที่ห้ามการเล่นกอล์ฟเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1672 การเล่นกอล์ฟจึงได้รับการยอมรับ และสามารถเล่นได้ตามปกติ ประวัติศาสตร์การเล่นกอล์ฟมีปรากฏมากมายในประเทศสกอตแลนด์และอังกฤษที่กษัตริย์และขุนนางระดับสูงเล่นกอล์ฟ ในปี ค.ศ. 1880 มีสนามกอล์ฟในประเทศอังกฤษ 12 สนาม และเพิ่มเป็น 50 สนามในปี ค.ศ. 1887 และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็น 1,000 สนาม ในปี ค.ศ. 1914 ในช่วงทศวรรษ 1980 ความนิยมในกีฬาอล์ฟได้แพร่กระจายไปในประเทศอื่น ๆ ที่อังกฤษเข้าไปยึดครองด้วย เช่น ประเทศแอฟริกาใต้ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ แคนาดา ออสเตรเลีย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อกีฬาอล์ฟในปัจจุบัน คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1779 ประเทศสหรัฐอเมริกามีการโฆษณาเกี่ยวกับการเล่นกอล์ฟใน

หนังสือพิมพ์นิวยอร์ก (Royal Gazette of New York) และเอกสารการประชุมประจำปีเกี่ยวกับการเล่นกอล์ฟที่รัฐ Georgia ในปี ค.ศ. 1894 เป็นปีที่สโมสรกอล์ฟในประเทศสหรัฐอเมริกาพร้อมตัวกันจัดตั้งสมาคมกอล์ฟแห่งสหรัฐอเมริกา (US Golf Association: USGA) ในปี ค.ศ. 1910 มีสนามกอล์ฟจำนวน 267 สนามและมีการเพิ่มสนามกอล์ฟขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1980 มีกว่า 5,000 สนาม ในขณะที่ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกามีสนามกอล์ฟมากกว่า 9,700 สนามทั่วประเทศ สหรัฐอเมริกาจึงนับว่าเป็นประเทศมหาอำนาจในกีฬากอล์ฟมากที่สุดในโลกในปัจจุบัน มีนักกีฬาอาชีพมากมาย โดยในการแข่งขันประเทศที่มของโลกระหว่างอเมริกาและยุโรป นักกีฬาของประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศเดียวสามารถแข่งขันกับประเทศในยุโรปที่รวมกันได้ทุกปี

การเล่นกอล์ฟในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ที่สั้นกว่าของยุโรป จีนและอเมริกา การเล่นกอล์ฟในช่วงแรกมีความคล้ายคลึงกันที่เป็นการเล่นในสวนของกษัตริย์ ราชวงศ์และข้าราชการ โดยเริ่มในช่วงรัชสมัยของพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสนามกอล์ฟแห่งแรกคือ สนามกอล์ฟหลวงหัวหิน จึงเกิดการพัฒนากีฬากอล์ฟในประเทศไทยนับแต่นั้นเป็นต้นมา (กรมพลศึกษา, 2554)

ความนิยมของกีฬากอล์ฟมีเพิ่มขึ้นอย่างมากหลังจากที่ประเทศไทยได้เป็นเจ้าของภาพจัดการแข่งขันกอล์ฟระหว่างประเทศครั้งแรกในปี พ.ศ. 2518 (รายการเวิลด์คัพ ครั้งที่ 23) จึงมีจำนวนสนามกอล์ฟเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนมีนักออกแบบระดับโลกได้เขามาร่วมออกแบบสนาม อีกทั้งยังมีผู้เล่นที่มีชื่อเสียงระดับโลกมากมาย แวะเวียนมาออกรอบ แต่กอล์ฟยังถูกมองว่าเป็นกีฬาที่มีภาพลักษณ์ของคนชั้นสูง มักถูกมองว่าเป็นกีฬาของคนมีเงิน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายทางด้านอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการในแต่ละครั้งค่อนข้างสูง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประกาศให้เป็นปีแห่งการเล่นกอล์ฟในประเทศไทยขึ้น โดยเล็งเห็นว่ากีฬากอล์ฟเป็นกีฬาที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเล่นกีฬานี้มาก ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีการใช้จ่ายเงินค่อนข้างสูงการก่อสร้างสนามกอล์ฟในประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างมาก อัตราการขายตัวของธุรกิจสนามกอล์ฟ และจำนวนนักกอล์ฟเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตัวเลขผู้เล่นกอล์ฟขณะนี้จึงมีมากกว่า 500,000 คน และมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นในทุกปี (อมรรัตน์ ติรัตนประคม, 2546; คณศ เครือแพทย์, 2550)

ในปัจจุบันมีสนามกอล์ฟประมาณสองร้อยกว่าแห่ง ทั่วประเทศ เป็นของภาคเอกชน จำนวน 130-140 แห่ง อีก 60 แห่ง เป็นของภาครัฐในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนที่เหลือ

กระจายอยู่ในเขตหัวเมืองใหญ่ เช่น ภูเก็ต ระยอง ชลบุรี กาญจนบุรี หัวหิน ชะอำ โคราช ปากช่อง เชียงใหม่และเชียงราย เป็นต้น (สมาคมกอล์ฟแห่งประเทศไทย, 2555)

สนามกอล์ฟมาตรฐานโดยทั่วไปใช้พื้นที่ประมาณ 400-500 ไร่ ในหนึ่งสนามจะมี 9 หลุม 18 หลุม หรือ 36 หลุม แต่การแข่งขันปกติจะใช้ 18 หลุม โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงละ 9 หลุม หรือหมายถึง 1 รอบ ถ้า 2 รอบ หมายถึง 18 หลุม ใน 1 รอบ หรือ 9 หลุมนั้น แต่ละหลุมจะมีระยะความยาวไม่เท่ากัน หลุมที่มีระยะไกลที่สุดเรียกว่า พาร์ 5 รองลงมาเรียกว่า พาร์ 4 และระยะสั้นที่สุดเรียกว่า พาร์ 3 สนามมาตรฐานส่วนใหญ่จะมี พาร์ 5 อยู่ 2 หลุม มีพาร์ 3 อยู่ 3 หลุม และที่เหลือทั้งหมดจะเป็นพาร์ 4 จำนวน 5 หลุม ฉะนั้น ใน 1 รอบ จะมีคะแนนมาตรฐานรวม 36 คะแนน จำนวนคะแนนรวม 2 รอบ สำหรับมาตรฐานของสนามก็คือ 36 คูณ 2 รวมเป็น 72 คะแนน (คณศ เครือแพทย์, 2550; สมาคมกอล์ฟแห่งประเทศไทย, 2555)

5.2 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (รุ่ง แก้วแดง, 2542; สมดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์, 2548)

ก. ทัวร์กอล์ฟ (Golf tour) คือ การให้บริการลูกค้าที่ต้องการเล่นกอล์ฟในระยะสั้นหรือประมาณ 1-3 วัน ตามสนามกอล์ฟที่ต้องการ พร้อมที่พัก การเดินทางระหว่างสนามกอล์ฟและอาหารเครื่องดื่มบางมื้อ ตลอดจนการเยือนแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ หรือมีกิจกรรมท่องเที่ยวบางอย่างที่น่าสนใจ เพื่อการพักผ่อนและความสนุกสนาน

ข. การฝึกอบรมกอล์ฟ (Golf training) คือ การให้บริการลูกค้าที่ต้องการมาเรียนรู้วิธีเล่นกอล์ฟหรือการเรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เล่นกอล์ฟได้ดีขึ้น

ค. การเล่นกอล์ฟกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน (Fellow golfing) คือ การให้บริการลูกค้าที่มีประสบการณ์เล่นกอล์ฟแล้ว และต้องการเล่นกอล์ฟกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานตามต้องการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความสนุกสนานระหว่างคนรู้จัก

ง. การเล่นกอล์ฟกับครอบครัว (Family golfing) คือ การให้บริการเล่นกอล์ฟระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อสร้างความรัก ความผูกพัน และความสนุกสนานระหว่างสมาชิกในครอบครัว

จ. การแข่งขันกอล์ฟ (Golf tournament) คือ การให้บริการเล่นกอล์ฟสำหรับนักกีฬาหรือผู้สนใจสมัครเข้าร่วมการแข่งขันกอล์ฟตามโปรแกรมการแข่งขันที่กำหนด เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ สถานะทางสังคม หรือทักษะการเล่นแบบนักกอล์ฟอาชีพ

5.3 แนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟให้เติบโตอย่างเหมาะสม สร้าง

ความได้เปรียบในการแข่งขัน และเป็นแหล่งสร้างงานที่เพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่สังคมไทยได้อย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องอาศัยกลไก 3 ประสาน (สมดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์, 2548) ประกอบด้วย 1) นโยบายที่ชัดเจนและการดำเนินมาตรการที่โปร่งใส เป็นธรรมของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ความตั้งใจ จริงใจ และความรู้ที่ถูกต้องแบบมืออาชีพของบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ ที่ให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ 3) การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและมีจิตสำนึกที่ถูกต้องของผู้ให้บริการและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ

ขณะเดียวกันต้องประยุกต์ใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม 3 ด้าน เพื่อรักษาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน รวมทั้งสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภค (สมดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์, 2548) ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การตลาด 2) กลยุทธ์การจัดการ 3) กลยุทธ์การพัฒนาเทคโนโลยี

โดยการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ต้องอยู่ภายใต้การสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่มีจิตสำนึกดีงาม มุ่งมั่น ค้นหาและเสนอแนะหนทางใหม่ที่ช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟให้เติบโตไปในทิศทางที่ก่อประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง (สมดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์, 2548)

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีกระแสหลักในการท่องเที่ยว

1. แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism promotion)

แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism promotion) เป็นการให้ความสำคัญในด้านอุปทานของการท่องเที่ยว ครอบคลุมในประเด็น ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดเป้าหมาย องค์ประกอบทางการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และขั้นตอนของการวางแผนการตลาดของการท่องเที่ยว

1.1 การตลาดการท่องเที่ยว (Marketing of tourism)

ธรรมนุญ ประจวบเหมาะ (2533, หน้า 4-5) กล่าวว่า การตลาดการท่องเที่ยวเป็นการศึกษาองค์ประกอบ (การผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการ) ทางการท่องเที่ยว เพื่อใช้กำหนดลู่ทางในการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวและส่งเสริมให้เกิดนักท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ อุปสงค์ทางการท่องเที่ยว (Tourism demand) และอุปทานทางการท่องเที่ยว (Tourism supply)

วินิจ วีรยางกูร (2532, หน้า 83) ได้ให้ความหมายของคำว่า การตลาดการท่องเที่ยว

ว่าหมายถึง ปรัชญาทางการจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยอาศัยการวิจัย ตลาด การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำลังอยู่ในความต้องการเพื่อให้ธุรกิจ ได้รับผลประโยชน์สูงสุด ในการเสนอบริการแก่นักท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ตลาดการท่องเที่ยวเป็นตลาดบริการที่ถูกค้ามีอิสระในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการมากที่สุด ส่วนประกอบของการตลาดการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะเฉพาะตัว (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2548, หน้า 15-18) ซึ่งประกอบด้วย

ก. ผู้ซื้อ ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักทัศนอาจร ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวและบริโภคสินค้าการท่องเที่ยวจะมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลง สูงมาก เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ราคาการท่องเที่ยว ฤดูกาล สมัยนิยม รสนิยม ทัศนคติ ประสบการณ์ส่วนตัวของนักท่องเที่ยว และเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ แต่อาจสามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่าจะมีผลกระทบต่อ การตลาดการท่องเที่ยว และทำให้การวางแผนการตลาดมีความยากลำบากขึ้น ผู้ผลิตจำเป็นต้อง ศึกษาความต้องการของตลาดและเตรียมกิจกรรมทางการตลาด เพื่อแก้ไขสถานการณ์ทางการ ตลาดที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) ความต้องการปัจจุบัน หมายถึง ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวมีความพร้อม และเต็มใจที่จะ จ่ายค่าสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ในขณะนั้น นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการประเภทนี้ที่จะซื้อ สินค้าหรือบริการและเดินทางทันที
- 2) ความต้องการที่มีแนวโน้ม หมายถึง นักท่องเที่ยวมีแนวโน้ม ที่จะเดินทาง เพราะมีความต้องการอยู่แล้ว แต่ขาดองค์ประกอบอื่น เช่น เงิน เวลา และการจัดการ เพื่อเดินทาง ซึ่งความต้องการแบบนี้สามารถโน้มน้าวให้เป็น Actual Demand ได้ โดยอาศัยการ พัฒนาการให้บริการและระบบการตลาดของธุรกิจ
- 3) ความต้องการที่อาจเกิดขึ้นได้ หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวอยู่ในส่วนลึกของจิตใจทุกคน แต่ไม่มีความรู้ หรือไม่มีข้อมูลของแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ความต้องการแบบนี้อาจชักจูงให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เทคนิคการขาย การอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ตลอดจน พัฒนาระบบข้อมูล ก็อาจกระตุ้นให้เกิดความต้องการท่องเที่ยวขึ้นได้

ข. ผู้ผลิต ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจจัดหาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว (Travel suppliers) ผลิตวัตถุดิบในลักษณะการแปรรูปสินค้าและบริการ เช่น ที่พักในโรงแรม การเดินทาง โดยเครื่องบิน การบริการอาหารและเครื่องดื่ม การเข้าชมการแสดงในสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว ต่าง ๆ และสินค้า/ บริการอื่น ๆ ในบริบทของสินค้ากลุ่มเดียวกัน และขายให้แก่กลุ่มผู้ซื้อ

ค. สินค้าและบริการ สินค้าในตลาดการท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

- 1) สินค้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล เขตรักษาพันธุ์พืช และสัตว์ป่า ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เป็นต้น 2) สินค้าที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งออกเป็นหลายชนิด ได้แก่ 2.1) สิ่งก่อสร้างที่สำคัญ เช่น อนุสาวรีย์ทางประวัติศาสตร์ วัด โบสถ์ สถานที่สำคัญทางศาสนา ศิลปะ สถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสนุก ท่าเรือ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น 2.2) สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมและสังคม ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น ศาสนา ภาษา เทศกาล ประเพณี ศิลปะทัศนกรรม สิ่งบันเทิงต่าง ๆ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม อาหาร การแต่งกาย ทัศนคติ ความเชื่อ เป็นต้น 2.3) สินค้าและบริการที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ สายการบินและการขนส่ง ที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม การจ้ดนำเที่ยว สินค้าของที่ระลึก กิจกรรมการท่องเที่ยว บ้านพักและพักผ่อน เป็นต้น

1.2 ตลาดเป้าหมาย

การกำหนดตลาดเป้าหมายเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การดำเนินการด้านการตลาด เป็นไปอย่างเหมาะสม ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ ผู้ประกอบการ จำเป็นต้องกำหนดนโยบายด้านการตลาดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตลาดเป้าหมายว่า ต้องการวางเป้าหมายการตลาดไปที่กลุ่มใด เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทในการประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อไป

การแบ่งตลาดเป้าหมายทางการตลาดการท่องเที่ยว หากมองในภาพรวมกว้าง ๆ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

ก. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป (Tourism group) อาจมีศักยภาพทางการเงินสูง ต่ำ หรือไม่แน่นอน เป็นตลาดที่มีปริมาณมากที่สุด มีความต้องการหลากหลาย ดังนั้น สินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้นจึงต้องมีความหลากหลายตามชอบหรือความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ชอบป็นหน้าผา ชอบดำน้ำ ชอบประเพณี ชอบศึกษาธรรมชาติ ชอบผจญภัย เป็นต้น

ข. กลุ่มผู้เข้าประชุม (Convention group) เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง เพราะส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้บริหาร ที่ไม่ต้องจ่ายเงินค่าประชุมรวมถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เอง เนื่องจากหน่วยงานเป็นผู้ออกให้

ค. กลุ่มที่ได้รับรางวัล (Incentive group) เป็นลักษณะของกลุ่ม สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการให้รางวัลเป็นการท่องเที่ยวแก่บุคลากร พนักงานหรือตัวแทนจำหน่ายที่

ทำผลงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย การจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ มีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดทุนน้อย

นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงการแบ่งเป้าหมายทางการตลาดการท่องเที่ยวตามระดับของนักท่องเที่ยว โดยแบ่งได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับสูง หรือระดับหรูหรา เป็นนักท่องเที่ยวที่มีอำนาจการซื้อสูง แต่ต้องการความเป็นพิเศษ หรูหรา เหนือระดับ เน้นคุณภาพ ต้องการได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดี ลูกค้ำประเภทนี้สามารถทำกำไรให้กับผู้ประกอบการได้เป็นอย่างมาก

ระดับปานกลาง เป็นผู้มีรายได้ปานกลาง ต้องการได้รับการบริการอย่างเหมาะสม คุ่มค่ากับราคา แต่ต้องครบถ้วน สามารถทำกำไรให้กับผู้ประกอบการได้ค่อนข้างมาก

ระดับมวลชน เป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจท่องเที่ยวแบบประหยัด เรียบง่าย ต้องการความเอาใจใส่บ้างตามสมควร ลูกค้ำประเภทนี้ทำกำไรได้ไม่มากนัก แต่เป็นกลุ่มที่มีปริมาณมากที่สุด

การที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายใดให้เป็นลูกค้ำหลักของตนนั้น ขึ้นอยู่กับว่าผู้ประกอบการมีช่องทาง ศักยภาพ ทรัพยากร และงบประมาณในการทำตลาดมากน้อยเพียงใด (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 112)

1.3 องค์ประกอบทางการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

องค์ประกอบหรือส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการธุรกิจใช้เป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถควบคุมหรือพัฒนาได้ และปัจจัยทางการตลาดที่ควบคุมได้ยากหรือควบคุมไม่ได้ เพื่อให้ธุรกิจท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ องค์ประกอบเหล่านี้ (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2548, หน้า 59-60) ได้แก่

ก. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการทุกอย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจเสนอขาย เช่น รายการทัวร์ เรือสำราญ

ข. ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการทุกอย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจเสนอขาย

ค. ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง กระบวนการหรือช่องทางจำหน่ายสินค้าและบริการไปให้ถึงลูกค้ำโดยรวดเร็วและสะดวกที่สุด

ง. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง วิธีการที่จะกระตุ้นให้ลูกค้ำต้องการซื้อสินค้าและบริการเร็วขึ้น ซื้อจำนวนมากขึ้น เช่น การโฆษณา การส่งเสริมการขาย

จ. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) หมายถึง บรรยากาศขณะซื้อ ขยายสินค้าและบริการ และขณะที่ลูกค้าบริโภคสินค้า ซึ่งจะสามารถสร้างความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจได้ในทันที

ฉ. กระบวนการซื้อ (Purchasing process) หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการตลาด เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการซื้อของนักท่องเที่ยวน และการเลือกสรรผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยว

ช. การจัดรวมผลิตภัณฑ์ (Packaging) หมายถึง การจัดรวมสินค้าและบริการ การท่องเที่ยวหลาย ๆ อย่างที่เหมาะสมเข้าด้วยกัน เพื่อตอบสนองของกลุ่มตลาดเป้าหมายของธุรกิจ เช่น รายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ

ซ. ความร่วมมือทางธุรกิจ (Partnership/ participation) หมายถึง การประสานงาน ร่วมมือกันทางธุรกิจ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ในธุรกิจท่องเที่ยวการร่วมมือกันเสนอขายสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและได้รับความพอใจสูงสุด โดยรักษาคุณภาพมาตรฐานการบริการและระดับราคาที่เหมาะสม

นอกจาก 8Ps ข้างต้นแล้ว องค์ประกอบทางการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ควบคุมได้ยากหรือควบคุมไม่ได้ เช่น บุคลากรการท่องเที่ยว ประชาชน การเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์การตลาดท่องเที่ยว การเพิ่มหรือลดจำนวนนักท่องเที่ยว

1.4 ขั้นตอนของการวางแผนการตลาดของการท่องเที่ยว

การวางแผนการตลาด เป็นการวางแผนเพื่อให้การตลาดของการท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว (โกมุทพันธุ์ ผลสินธุ์, 2542, หน้า 92-99) มีขั้นตอน ดังนี้

ก. การวิเคราะห์ (Analysis) การวิเคราะห์นี้จะช่วยให้องค์กรสามารถที่จะทราบถึง จุดอ่อนและจุดแข็งทางการตลาดและจัดวางการวางรูปแบบให้เป็นไปตามหน้าที่และเป้าหมาย นอกจากนี้ยังต้องทำการตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยให้การบอกคุณลักษณะ โทษ และประโยชน์ของการวางตลาด

ข. การทำการวิจัยการตลาด (Market research) การตัดสินใจทางด้านธุรกิจ จำเป็นต้องมีข้อมูลเพียงพอ การวิจัยตลาด ก็คือ การรวมข้อมูลอย่างมีระบบ ตามความต้องการ และผลผลิตทางการท่องเที่ยว การวิจัยทางการตลาดจะต้องกำหนดคำถามที่จะถาม 2 ข้อ คือ

ใครคือนักท่องเที่ยว และทำไมนักท่องเที่ยวเหล่านี้จึงซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประเภทของ ข้อมูลที่จะใช้สอบถาม ได้แก่ 1) ประเทศของนักท่องเที่ยว 2) อายุ เพศ อาชีพ 3) เวลาที่จะเดินทาง 4) เหตุผลในการเดินทาง 5)ทัศนคติเกี่ยวกับการเดินทาง 6) พาหนะที่ใช้ในการเดินทางสู่จุดหมายปลายทาง 7) กิจกรรมหลักเมื่อถึงจุดหมายปลายทาง 8) ประเภทของที่พักรวม 9) ระยะเวลาที่พักรวม 10) จำนวนเงินที่ใช้จ่าย 11) ทัศนคติเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่า จากข้อมูลที่ต้องการสอบถาม สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลทางด้านคุณภาพ 2) ข้อมูลทางด้านปริมาณ

ค. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด (Market segmentation) ขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายทางการตลาด คือ การกำหนดกลุ่มลูกค้าที่มีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) กลุ่มอายุและเพศ เพราะการที่นักท่องเที่ยวมีกลุ่มอายุและเพศที่แตกต่างกันจะทำให้การเลือกสถานที่เที่ยวและกิจกรรมต่างกันออกไป 2) กลุ่มสภาพสังคม นักท่องเที่ยวที่มาจากสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวต่างกัน และพฤติกรรมของการเที่ยวก็จะแตกต่างกันด้วย 3) กลุ่มรายได้ของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีฐานะดี รายได้สูง ความต้องการในการท่องเที่ยวและบริการจะมีมาก และมีอำนาจในการซื้อค่อนข้างสูง 4) กลุ่มลูกค้าตามความชอบ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน เช่น ชอบธรรมชาติ วัฒนธรรม ช้อปปิ้ง ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องจัดการโดยคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

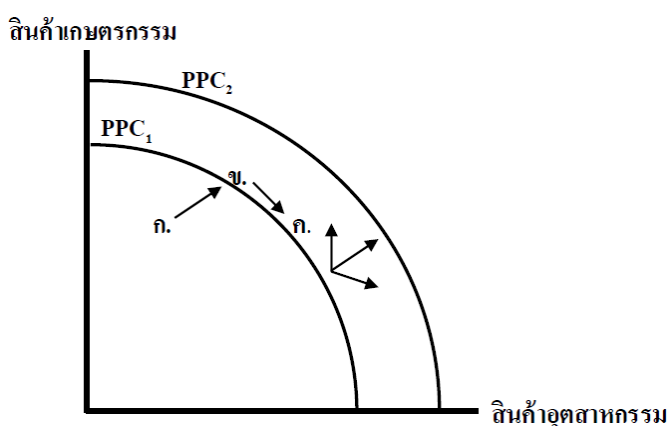
ง. การกำหนดเป้าหมายของการวางสินค้าและการตลาด (Product positioning and target marketing) ผู้ประกอบการจะต้องสามารถให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวได้ ในด้านความแตกต่างของการให้บริการ และเลือกแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ประกอบการอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้มีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจเลือกสินค้า

จ. ส่วนผสมของการดำเนินการด้านการตลาด (Marketing mix) การบริหารงานทางการตลาดที่ต้องคำนึงถึงส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น การจัดการด้านสินค้า การจัดการด้านราคา การจัดช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย เป็นต้น โดยผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องหาวิธีการผสมผสานการบริหารจัดการกับส่วนประสมทางการตลาดอย่างเหมาะสม เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการขายบริการที่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ

2. แนวคิดและทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic growth and economic development)

2.1 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth)

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) หมายถึง การเพิ่มขึ้นของความเป็นไปได้ในการผลิตทั้งหมด โดยอาจจะมี ความแปรผันบ้างในวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง

ภาพที่ 2-4 ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

จากภาพที่ 2-4 สมมุติให้ระบบเศรษฐกิจผลิตสินค้า 2 ชนิด คือ สินค้าเกษตรกรรม และสินค้าอุตสาหกรรม โดยมีเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (Production possibility curve) แสดงถึงความสามารถสูงสุดในการผลิตของสินค้าทั้ง 2 ชนิด ความเจริญทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นในระบบ คือ การเคลื่อนตัวของเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (PPC_2) ทำให้มีความสามารถสูงสุดในการผลิตเพิ่มขึ้น (เพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ จะเห็นได้ว่า ณ จุด ก ยังมีการใช้ทรัพยากรการผลิตไม่เต็มที่ การเพิ่มขึ้นของผลผลิตทำให้ระบบเศรษฐกิจเคลื่อนตัวไปยังจุด ข แต่ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่ามีความเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับจุด ข เคลื่อนไปยังจุด ค แต่เป็นแค่การเลือกส่วนผสมของสินค้าที่จะผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการเท่านั้น (ปัญหา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เสวตนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544)

2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development)

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development) หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดความจำเป็นทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอ และเป็นระยะเวลายาวนาน โดยทำให้รายได้ที่แท้จริงสูงขึ้นและต้องมีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาค รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง

เศรษฐกิจ สังคม ทัศนคติ ระบบการเมือง การบริหาร การศึกษา และค่านิยมของสังคมที่เหมาะสมกับการพัฒนา

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นมีความหมายที่แคบกว่าคำว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ด้วยเหตุที่ว่าในบางประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการค้นพบแหล่งทรัพยากรใหม่ หรือมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคนิคที่ใช้ในการผลิตใหม่ จนส่งผลให้ผลผลิตที่ได้นั้นเกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ประเทศดังกล่าวนั้นอาจจะไม่มีการพัฒนาเศรษฐกิจก็ได้ ด้วยเหตุว่าโครงสร้างอื่น ๆ นั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า ความจำเจริญโดยปราศจากการพัฒนา (Growth without development) อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจมักจะมี ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเกิดจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กับการเปลี่ยนแปลงในตัวของโครงสร้างด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศ โดยอาจจะอธิบายรูปแบบของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้เข้าใจในความหมายง่าย ๆ (บัญชา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เสวตนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544) ดังนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจ = ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ + ความอยู่ดีกินดี

2.3 เครื่องมือชี้วัดระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจ

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการชี้วัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น เราอาจจะใช้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) มาใช้เป็นตัวชี้วัด โดยสามารถอธิบายได้ว่าหากผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) เพิ่มขึ้นนั้นหมายถึงประชาชนในประเทศจะมีความอยู่ดีกินดี แต่ในบางครั้งราคาสินค้าในปีนั้นอาจจะสูงขึ้นเนื่องจากเกิดภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) จะทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น จึงอาจจะจำเป็นต้องใช้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อหัวประชากร (Real national per capita income) มาเป็นเครื่องมือในการชี้วัดโดยการนำจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศหารด้วยรายได้ประชาชาติที่แท้จริง (จำนวนประชากร/รายได้ประชาชาติที่แท้จริง) ซึ่งประเทศที่มีรายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อหัวประชากรสูง ประชาชนในประเทศจะมีความอยู่ดีกินดี และมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็คือ รายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อหัวประชากร ประเทศที่มีรายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อหัวประชากรค่อนข้างต่ำถือว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา

2.4 ลักษณะของประเทศที่กำลังพัฒนา

ประเทศกำลังพัฒนาโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะ และปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่คล้ายคลึงกัน โดยที่เราสามารถแบ่งลักษณะของประเทศที่กำลังพัฒนาได้ กว้าง ๆ เป็น 6 ประการ (บัญชา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เศวตน์นันทน์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544) คือ

ก. ระดับมาตรฐานการครองชีพต่ำ ซึ่งประชาชนโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับที่ยากจน และมีการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มที่ไม่เป็นธรรม กลุ่มที่มีจำนวนน้อยมีรายได้สูงแต่ในขณะที่กลุ่มใหญ่ที่เป็นเกษตรกร หรือกรรมกรมีรายได้ต่ำ และระดับรายได้ของทั้งสองกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งระดับการครองชีพที่แสดงถึงความยากจน (Poverty) นั้นดูได้จากรายได้ต่ำ ที่อยู่อาศัยไม่ดี และไม่เพียงพอ สุขภาพอนามัยเสื่อมโทรม อัตราการศึกษา ได้แก่ การอ่านออก เขียนได้ต่ำมาก อัตราการเกิดและตายสูง

ข. ประสิทธิภาพของการผลิตต่ำ เป็นสิ่งที่ตามมาพร้อมกับความยากจน และระดับการครองชีพต่ำ อันได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิตต่ำประชากรเหล่านี้ทำการผลิตโดยวิธีที่ทำมาแต่โบราณ ซึ่งล้าสมัยจึงไม่อาจเพิ่มผลผลิตได้ ส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในด้านเกษตร ผลิตกันมาเช่นไร ก็เป็นไปตามนั้น ไม่มีการรับเทคนิคสมัยใหม่อาศัยดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญผลผลิตต่อคนจึงต่ำ การผลิตด้านอุตสาหกรรมรวมกันมักเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่ใช้เครื่องมือเครื่องจักรในระดับต่ำ นอกจากอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในเมืองเท่านั้นที่ค่อนข้างจะใช้เทคนิคในการผลิตสมัยใหม่ แต่ก็มักจะเป็นกิจกรรมของชาวต่างประเทศ หรือไม่ก็เป็นการรวมทุนระหว่างผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ภายในกับนักลงทุนชาวต่างชาติ

ค. อัตราการขยายตัวของประชากรอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนามีอัตราการเกิดสูงกว่าในประเทศพัฒนาแล้ว เช่นเดียวกับอัตราการตายก็สูงขึ้นเช่นกัน เมื่อหักลบกันแล้วก็ยังทำให้อัตราการขยายตัวของประชากรสูง

ง. การว่างงานและการทำงานต่ำกว่าระดับ ทั้งนี้เนื่องจากประชากรของประเทศที่กำลังพัฒนามีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กำลังแรงงานเกิดการขยายตัวมากขึ้น แต่ด้วยเหตุที่ว่าประชากรส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่ในชนบทมากกว่าในเมือง ดังนั้น กำลังแรงงานในชนบทจึงมีมากกว่าในเมือง ซึ่งกำลังแรงงานในชนบทโดยส่วนใหญ่นั้นจะประกอบอาชีพทางเกษตร ซึ่งเป็นการประกอบกรขนาดเล็ก จึงมีผลทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน และการทำงานต่ำกว่าระดับค่อนข้างสูง ในขณะที่เดียวกันการอพยพแรงงานหนุ่มสาวจากชนบทไปสู่เมืองมีจำนวนมากขึ้นก็จะมีผลทำให้อัตราการว่างงานในเมืองสูงขึ้นเช่นกัน

จ. ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม และสินค้าออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิ ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบท ดังนั้น สัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมจึงมีค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วจะมีประชากรที่ประกอบอาชีพด้านนี้ที่น้อยมาก สำหรับกรณีการส่งออกเนื่องจากประชากรมีความชำนาญในการผลิตทางการเกษตร และระบบเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาจึงมุ่งผลิตสินค้าขั้นปฐมภูมิ (Primary products) มากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม หรือกิจกรรมด้านบริการ ดังนั้นสินค้าส่งออกส่วนใหญ่จึงเป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิดังที่กล่าวมาข้างต้น

ฉ. การผูกครอบงำ หรือการพึ่งพาจากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนานั้นขาดความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ จึงทำให้เกิดการครอบงำและพึ่งพาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการครอบงำนี้อาจแสดงในรูปของการมีอำนาจควบคุมการค้าระหว่างประเทศ การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การช่วยเหลือ และการโยกย้ายเงินทุนไปสู่กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านั้น ตลอดจนส่งผ่านปัจจัยอื่น ๆ ที่มีใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Non-economic factors) ได้แก่ ค่านิยมทัศนคติ พฤติกรรมเกี่ยวกับสถาบัน และการเลียนแบบ โดยการนำจากประเทศพัฒนาแล้วมาสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา เมื่อประเทศที่กำลังพัฒนารับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เข้ามา นอกจากไม่สามารถนำมาประยุกต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางครั้งอาจเกิดปัญหาอุปสรรคจะกลายเป็นสิ่งกีดขวางการพัฒนาไปเลยก็อาจเป็นได้ ทั้งนี้เพราะการผูกครอบงำจะนำไปสู่สภาวะการพึ่งพาอาศัย จนยากที่จะยืนบนขาตัวเองได้

2.5 จุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ (Goal of economic development)

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีความจำเป็น และทุกประเทศก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อจุดมุ่งหมาย (ปัญญา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เสวตนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544) ดังต่อไปนี้

ก. เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการกระจายรายได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลจะใช้มาตรการของนโยบายการคลังโดยการจัดเก็บภาษีอากรในอัตราก้าวหน้า ทำให้ผู้มีรายได้มากเสียภาษีมาก และการใช้จ่ายของรัฐบาลจะนำไปใช้ในการเพิ่มรายได้ และผลผลิตให้กับเกษตรกร การใช้จ่ายในด้านการศึกษา และการสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้

ข. ทำให้รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น รัฐบาลจะนำมาตรการต่าง ๆ ในการที่จะเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในประเทศ เช่น การส่งเสริมการลงทุนจะทำให้มีการนำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ

มาใช้ในการผลิต ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิตมีรายได้ จะทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ระดับความเป็นอยู่ดีขึ้น ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ค. ทำให้เกิดการจ้างงาน การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดการจ้างงานทำให้แรงงานมีรายได้ ซึ่งจะนำไปใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค และกระตุ้นอุปสงค์รวม (Aggregate demand) ทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุน มีการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ สูงขึ้น ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจึงทำให้มีการจ้างงานและช่วยลดปัญหาการว่างงานของแรงงานลง

ง. ทำให้เกิดการแข่งขันในการพัฒนาเศรษฐกิจจะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ทำให้อำนาจซื้อของประชาชนเพิ่มขึ้น จึงจูงใจผู้ผลิตรายใหม่ ๆ เข้ามาแข่งขัน การแข่งขันจะทำให้ผลผลิตสูงขึ้นจึงทำให้เกิดผลดีต่อผู้บริโภคโดยซื้อสินค้าในราคาถูกลง การแข่งขันทำให้ผู้ผลิต และผู้ประกอบการมีการพัฒนาวิธีการผลิต การจัดการ และการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการแข่งขันจึงทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพและราคาเป็นธรรม

จ. ทำให้ราคาสินค้ามีเสถียรภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้มีการขยายการลงทุนทำให้เกิดรายได้ ประชาชนมีอำนาจซื้อสูงขึ้น จึงนำมาใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการได้มากขึ้น เมื่อสินค้าขายดีเพราะมีผู้ต้องการมากขึ้นจะทำให้ราคาสินค้าค่อย ๆ สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีกับผู้ผลิต หรือเกษตรกรที่จะขายผลผลิตได้ราคาที่สูงขึ้น

ฉ. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการช่วยเหลือสงเคราะห์ ในการพัฒนาประเทศจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้รัฐบาลจัดเก็บภาษีได้มากขึ้น โดยรัฐบาลจะนำเงินภาษีไปใช้จ่ายในการสงเคราะห์คนจน และคนด้อยโอกาส เมื่อมีรายได้สูงขึ้นก็สามารถที่จะจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งไปจุนเจือสงเคราะห์แก่บุคคลที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ ซึ่งนับได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

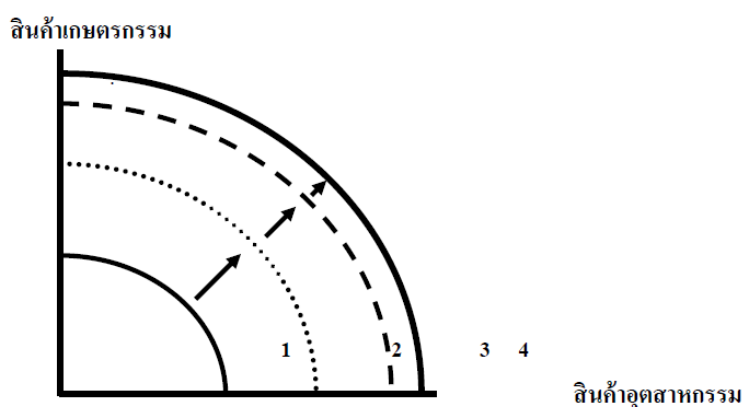
2.6 ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ก. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก (Classic economic theory) (บัญญัติ ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เศวตันทน์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544)

Adam Smith อธิบายว่า ธรรมชาติเป็นข้อจำกัดในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิตนั้นสามารถที่จะขยายตัวไปได้เรื่อย ๆ ตามหลักการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) และความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) โดยทำให้ผลผลิตต่อบุคคลเพิ่มขึ้น และ

เกิดการขยายตัวของตลาด และค่าจ้างแรงงาน จนถึงจุด ๆ หนึ่งทรัพยากรธรรมชาติจะหมดไป ก็เกิดปัญหาให้กับความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจนั้น

David Ricardo อธิบายว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเกิดข้อจำกัดเนื่องจากกฎการลดน้อยถอยลง (Law of diminishing returns) เพราะทรัพยากรที่ดินมีจำกัดเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นจำนวนแรงงานต่อหน่วยของที่ดินจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งผลผลิตเพิ่มในหน่วยท้าย ๆ จะค่อย ๆ ลดลง ทำให้ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโตต่อไปไม่ได้ ดังภาพที่ 2-5

ภาพที่ 2-5 แรงงานส่วนเพิ่มทำให้ความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างลดน้อยถอยลง

Thomas Robert Malthus เป็นกลุ่มที่มองโลกในแง่ร้าย (Pessimistic) กล่าวว่าอุปสรรคของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเกิดก่อนที่กฎการลดน้อยถอยลงจะเกิดขึ้น เพราะการเพิ่มขึ้นของประชากรที่เกิดจากค่าแรงที่สูง และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพิ่มแบบเรขาคณิต จาก 2 เป็น 4 จาก 4 เป็น 8 ไปเรื่อย ๆ แต่ทรัพยากรที่มีอยู่เพิ่มแบบคณิตศาสตร์ จาก 1 เป็น 2 จาก 2 เป็น 3 ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาตามมา เช่น ความอดอยากขาดแคลน โรคภัยไข้เจ็บ และสงคราม

ข. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กลุ่มนีโอคลาสสิก (Neo-classic economic theory) (ปัญหา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เสวตนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลดดา จามรกุล, 2544)

ให้ความสำคัญกับปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ เทคโนโลยี และการออม โดยเทคโนโลยี ก่อให้เกิดนวัตกรรม (Innovations) ซึ่งช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องใส่ใจถึงปัญหาของการลดน้อยถอยลงของผลผลิตทั้ง ๆ ที่ประชากรเพิ่มขึ้น การออมก็เช่นเดียวกัน เพราะจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นก็จะก่อให้เกิดการออมในสังคมเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น กลไกการดำเนินการร่วมกันของปัจจัยทุน และแรงงานจะช่วยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในการสร้างความ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังมีความเชื่อต่อไปอีกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจมีการหยุดชะงักเป็นช่วง ๆ ตามวัฏจักร แต่จะสามารถกลับคืนสู่ภาวะปรกติได้ด้วยกลไกการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจเอง

โจเซฟ ชัมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter) บิดาแห่งกลยุทธธุรกิจนวัตกรรม กล่าวว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากเกิดวัฏจักรเศรษฐกิจ โดยระบบเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้รวดเร็วต่อเนื่องเป็นช่วง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ จนกระทั่งนวัตกรรมนั้นเริ่มล้าสมัยถึงจุดอิ่มตัว จะส่งผลให้เกิดภาวะถดถอยจนกว่าจะมีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ (Schumpeter, 1991)

ค. แนวคิดของความเจริญเติบโต ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ (Full-employment growth) (บัญชา ไตรวิทย์คุณ, 2532; ประพันธ์ เศรษฐนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544)

โดยเน้นในเรื่องของการพิจารณาอัตราส่วนระหว่างทุนต่อผลผลิต (Capital/ output ratio, k/o ratio) เช่น อัตราส่วนระหว่างทุนต่อผลผลิตมีค่าเท่ากับ 3 แสดงว่า ในระบบเศรษฐกิจนั้น ๆ จะต้องมีการเพิ่มทุนขึ้นอีก 3 หน่วย เพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น 1 หน่วย เป็นต้น

2.7 ปัจจัยที่กำหนดความเจริญทางเศรษฐกิจ

สำหรับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นสามารถอธิบายได้ (บัญชา ไตรวิทย์คุณ, 2532; ประพันธ์ เศรษฐนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544) ดังนี้

- ก. ทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ มีแรงงานเพิ่มขึ้น ผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้น
- ข. การสะสมทุน กล่าวคือ ทำให้เกิดแหล่งเงินทุน
- ค. การพัฒนาเทคโนโลยี กล่าวคือ ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ
- ง. การแบ่งงานกันทำ และการประหยัดต่อขนาด กล่าวคือ เกิดความชำนาญ และเกิดการขยายขนาดการผลิต
- จ. ทรัพยากรธรรมชาติ ยังมีมากยิ่งขึ้นประโยชน์ในการผลิตเป็นสินค้า/ บริการ
- ฉ. เสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และราบรื่นในระบบเศรษฐกิจที่ไม่มีการแปรปรวนมากนัก

2.8 ขั้นตอนในการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้นอกจากระบบเศรษฐกิจจะมีรายได้ที่แท้จริงต่อหัวเพิ่มขึ้นแล้ว ยังต้องแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิคการผลิตตลอดจนโครงสร้างของสถาบันที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเติบโตอย่างเหมาะสม และต่อเนื่องด้วย

Rostow (1960) ได้นำเสนอทฤษฎีขั้นตอนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (W.W. Rostow: the stages of economic growth) โดยแบ่งขั้นตอนในการพัฒนาการได้ (ปัญหา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เสวตนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544) ดังนี้

ก. สังคมดั้งเดิม (Traditional society) เป็นขั้นตอนที่เกิดในประเทศด้อยพัฒนาทั่วไป ซึ่งมีพื้นฐานการผลิตที่ขึ้นกับภาคเกษตรกรรม ขาดการพัฒนาการผลิตด้านอุตสาหกรรม ประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยม เป็นตัวกำหนดแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม

ข. ขั้นเตรียมการ (Precondition of growth) เป็นผลมาจากแรงกระตุ้นภายในสังคมที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง เช่น ก่อนเกิดปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้เกิดการขยายตัวในผลผลิตทางการเกษตรอย่างรวดเร็ว จนทำให้มีผลผลิตส่วนเกิน ซึ่งส่งผลทำให้สังคมเริ่มสะสมทุนเพื่อการลงทุนได้

ค. ขั้นทะยานตัว (Take off) ความเจริญเติบโตที่สะสมมาทำให้เกิดการปฏิวัติทางเศรษฐกิจเพื่อให้หลุดพ้นจากสังคมดั้งเดิมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนสามารถเปลี่ยนแปลงในขบวนการผลิตได้ เช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรม ทำให้โครงสร้างทางสังคมและการเมืองเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่

ง. ขั้นเร่งสู่ความเจริญเต็มตัว (Drive of maturity) เป็นการผลิตในภาคพื้นฐานของอุตสาหกรรมที่สำคัญในสังคมในขั้นนี้ระดับการออมยังคงสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สังคมเจริญรุดหน้าต่อเนื่อง ระดับผลผลิต และรายได้เติบโตเร็วกว่าจำนวนประชากรทำให้มีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น

จ. ขั้นอุดมสมบูรณ์ (High mass consumption) การผลิตเริ่มเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการบริการจะมีขนาดขยายใหญ่ขึ้น และมีความสำคัญมากกว่าภาคอุตสาหกรรม ทำให้สังคมเริ่มมองหาความสุข ความพอใจจากการบริโภคมากกว่าการออม และการลงทุน

ฉ. ขั้นหดตัวและตกต่ำ (Decline and fall) เป็นภาวะที่เกิดการถดถอย และเสื่อมถอย เช่นเดียวกับอาณาจักรโรมันที่ล่มสลายไปหลังจากรุ่งเรืองสุดขีดในอดีตที่ผ่านมา

2.9 กลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ (Strategic for economic development)

สรุปกลยุทธ์ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยทั่วไป (บัญชา ไตรวิทยาคุณ, 2532; ประพันธ์ เศวตนันท์, 2541; รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544) ได้ดังนี้

ก. กลยุทธ์ที่อาศัยปัจจัยภายใน (Internal strategies) ประกอบด้วย

- แรงงานส่วนเกิน (Labor surplus) โดยส่วนใหญ่แล้วในประเทศด้วยพัฒนาจะมีปัญหาในเรื่องของแรงงานส่วนเกินมากในภาคเกษตรกรรม โดย Lewis (2003) ได้เสนอว่าน่าจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินเหล่านี้ออกไปจากภาคเกษตรกรรมไปทำการผลิตในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม โดยวิธีการนี้จะไม่ทำให้ผลผลิตในภาคเกษตรกรรมลดลง และจะทำให้ผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น จึงส่งผลทำให้ระดับผลผลิตโดยรวมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในที่สุดรายได้ การออม และการลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น จนเข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในขั้นต่อไป

- การเจริญเติบโตอย่างไม่สมดุล (Unbalance growth) กล่าวอ้างว่า ประเทศด้อยพัฒนาไม่สามารถที่จะมีทรัพยากร โดยเฉพาะทุนที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจเติบโตแบบขยายตัวไปพร้อมกัน ทำให้ต้องอาศัยแหล่งเงินทุนภายนอก

- นโยบายการค้าระหว่างประเทศ เป็นกลยุทธ์ในการคุ้มครองภาคการผลิตในประเทศด้วยนโยบายการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก เช่น การกำหนดโควตา การอุดหนุน หรือส่งเสริมการส่งออก เป็นต้น

ข. กลยุทธ์ที่อาศัยปัจจัยภายนอก (External strategies) ประกอบด้วย

- ความช่วยเหลือจากต่างประเทศแบบให้เปล่า (Foreign aid) มีทั้งรูปแบบการให้เงินทุน หรือส่งผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการช่วยเหลือแบบนี้มีทั้งข้อผูกมัดในเรื่องของลักษณะการใช้เงิน หรือนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่ง และแบบที่ไม่มีข้อผูกมัด

- เงินกู้แบบผ่อนปรน (Soft loan) เป็นระบบการให้กู้ยืมเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการให้กู้ อาจเป็นแบบมีระยะเวลาในการผ่อนชำระระยะยาว โดยเสียอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีกระแสทางเลือกในการท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีกระแสทางเลือกในการท่องเที่ยว เป็นแนวคิดที่มุ่งหาทางออกแก่ผลกระทบทางลบที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยแนวคิดและทฤษฎีกระแสทางเลือกในการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม และแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development)

เนื่องจากการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่มักจะไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม ไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และการเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติได้ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ. 1990 หรือที่เรียกกันว่า Globe' 90 Conference ในการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development) นอกจากนี้ ยังได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของชนรุ่นหลังไว้ ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพพร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย” โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อสร้างคุณภาพในการพัฒนา
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น
4. เพื่อให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว
5. เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันเป็นสิ่งซึ่งทั้ง 4 วัตถุประสงค์ ข้างต้นต้องพึ่งพานุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย

และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรมีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการ ดังนี้ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับ

ธรรมชาติและวัฒนธรรม

5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

1.1 หลักการพื้นฐาน (Principles) ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าว สามารถนำมาแปลงเป็นหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ 10 ประการ ดังนี้ 1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using resource sustainable) เป็นการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ และเน้นการทำธุรกิจในระยะยาวเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น 2) การลดการบริโภคและการลดของเสียที่เกิดความจำเป็น (Reducing over consumption and waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย 3) การรักษาความหลากหลาย (Maintaining diversity) เป็นการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม อันจะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต 4) การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน (Integrating tourism into planning) เป็นการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันจะช่วยขยายศักยภาพในระยะยาว 5) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting local economic) เป็นการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่นโดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัดแต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving local communities) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการ

การท่องเที่ยว 7) การปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน (Consulting stakeholders and the public) เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา 8) การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว 9) การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) เป็นการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง 10) การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking research) เป็นการวิจัยและติดตามผลเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 8-9; อุษาวดี พูลพิพัฒน์, 2545)

1.2 กรอบแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากแนวความคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวสามารถนำไปสร้างกรอบแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ 10 ประการ ดังนี้ 1) มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อน แล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ 2) มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ 3) มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ 4) มุ่งให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 5) มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ 6) มุ่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น 7) มุ่งจ้างงานในท้องถิ่น โดยส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น 8) มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น อันจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น 9) มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาวเพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป 10) มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอ

ภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท่องเที่ยว องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาล บนหลักการข้างต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 9-10)

สำหรับแนวความคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นที่สำคัญควรประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ 1) มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) มิติด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว 3) มิติด้านการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

1.3 องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

- 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว
- 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- 3) องค์ประกอบด้านการพัฒนารูขีตท่องเที่ยว เป็นการพัฒนารูขีตด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย
- 4) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ
- 5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป
- 6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายโดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและ

สิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 21-22)

2. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

จากแนวคิดที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืน ทำให้มีการพยายามคิดหารูปแบบของความยั่งยืน ในด้านการท่องเที่ยวก็เช่นกัน ได้มีหลายฝ่ายคิดหารูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันเป็นเหตุให้มีการจัดการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 โดยการประชุมครั้งนี้มุ่งเน้นความสนใจในประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การประชุมดังกล่าวทำให้เกิดแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการ ดังนี้

1) กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่ของการอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อความคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้ 2) กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว 3) กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ และเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากแนวคิดที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืน ดังกล่าว ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบเดิม โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม และมีการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต่างจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในแง่ของการจัดการท่องเที่ยวและการให้การศึกษา โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะครอบคลุมการจัดการท่องเที่ยว

ที่กว้างกว่าแต่ไม่เน้นให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว เพียงแต่ให้มีการจัดการที่ลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและคำนึงถึงความพึงพอใจเป็นสำคัญ (กองอนุรักษ์, 2544, หน้า 1-4)

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Richardson (1993, p. 15) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเชิงนิเวศในพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งมีการสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนทั้งในเรื่องของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมนั้น ๆ แล้ว ยังมีส่วนสนับสนุนและผลักดันให้มีการปกป้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้ และชุมชนในพื้นที่แห่งนั้นจะได้รับรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2539, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระด้านการศึกษารวมทั้งการเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน ทั้งนี้คำว่าธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่าการรักษา ระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้น หมายถึง การบันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

กรมป่าไม้ (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

โดยสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น (สมชัย เบญจชัย, 2549, หน้า 1-5) คือ

ก. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (Nature-based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

ข. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูด

ค. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้ และเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น

ง. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผล ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม

ดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต

2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. องค์ประกอบด้านพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

ข. องค์ประกอบด้านการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (No or low impact)

มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed tourism)

ค. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

ง. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบอย่างยั่งยืนให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหรือดูแลแหล่งท่องเที่ยวต้องเข้ามามีส่วนได้รับประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อย่างไรก็ตามสภาพการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันยังไม่อาจบอกได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวมากนักน้อยเพียงใด และชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพเพียงพอหรือเข้มแข็งหรือไม่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในมิติของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ความสามารถในการให้บริการหรือความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และความสามารถในการจัดสรรผลประโยชน์หรือรายได้ให้กระจายในหมู่สมาชิกของชุมชนท้องถิ่น

จากข้อสังเกตดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ซึ่งจากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการมี

ส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นเงื่อนไขสำคัญในการลดปัญหาหรือผลกระทบทางลบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างยั่งยืน

3. แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน (Pro-Poor Tourism: PPT)

ความยากจนนับว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ได้รับความสนใจทั้งในระดับรัฐบาล ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ อาทิ องค์การสหประชาชาติ ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย องค์การเหล่านี้ต่างเห็นพ้องร่วมกันว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการลดความยากจนในประเทศต่าง ๆ ได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเป็นภาคเศรษฐกิจที่นำเงินตราต่างประเทศ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร การท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจ้างงานในทุกๆ ระดับ โดยเฉพาะแรงงานสตรีและเยาวชน หลายประเทศที่กำลังพัฒนาสามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวได้ในยามที่สินค้าทางการเกษตรมีราคาไม่แน่นอน องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) เป็นองค์กรหนึ่งในองค์การสหประชาชาติที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อลดความยากจน (Sustainable Tourism for the Elimination of Poverty: ST-EP) โดยผลักดันให้การท่องเที่ยวอยู่ในกลยุทธ์การลดความยากจนในระดับประเทศ ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกๆ ระดับของการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจะเป็นส่วนเสริมรายได้ของประชาชนในท้องถิ่น และชักนำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ยังประโยชน์ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว (วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์, 2547)

ในการประชุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อลดความยากจน ที่จัดขึ้นในระหว่างงานส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวนานาชาติ (ITB) ณ นครเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 องค์การการท่องเที่ยวโลกได้เน้นถึงกลไก 7 ประการ ที่จะทำการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอันจะมีผลต่อคนยากจน ได้แก่

1. การจ้างคนยากจนเข้าทำงานในวิสาหกิจทางการท่องเที่ยว
2. การจัดหาสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยคนยากจน
3. การขายสินค้าหรือบริการให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรงโดยคนยากจน
4. การจัดตั้งวิสาหกิจที่ดำเนินการบริหารโดยคนยากจน
5. รายได้จากภาษีอากรที่ได้จากการท่องเที่ยวจะต้องนำไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคนยากจน

6. การอาสาสมัครหรือการสนับสนุนคนยากจนโดยนักท่องเที่ยวและวิสาหกิจท่องเที่ยว

7. การลงทุนทางด้านสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยวนำประโยชน์แก่คนยากจน

นอกจากองค์การท่องเที่ยวโลกที่ดูแลการดำเนินการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติทั่วโลกแล้ว องค์การระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในการลดความยากจนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก คือ คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชีย หรือ ที่เรียกว่า เอสแคป (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific: ESCAP) ที่มีสำนักงานอยู่ ณ อาคารสหประชาชาติในกรุงเทพฯ องค์การนี้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวและผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบของการสัมมนาวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การฝึกอบรม การให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Network of Asia-Pacific Education and Training Institutes in Tourism (APETIT) รวมทั้งการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Plan of Action for Sustainable Tourism Development in the Asian and Pacific Region: PASTA) ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ ลดความยากจนและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรท่องเที่ยวในด้านการศึกษากองการท่องเที่ยวและพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กทางการท่องเที่ยว (วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์, 2547)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นคนยากจนเป็นศูนย์กลางอาจเรียกในอีกนามหนึ่งว่า การท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน (Pro-poor tourism) เป็นการจำแนกแนวนโยบายให้เห็นเด่นชัดขึ้นว่า ไม่ใช่แค่การพัฒนาโดยทั่วไปแต่เน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนยากจนในเชิงบวก และเพื่อเปิดโอกาสในชีวิตแก่คนยากจนประกอบด้วยผลประโยชน์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ผลทางเศรษฐกิจโดยการจ้างงานเต็มเวลาหรือคาบเวลา และการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. ผลด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อาทิ มีน้ำประปาไฟฟ้าเข้าชุมชน การเข้าถึงตลาดได้มากขึ้น การมีสุขภาพและการศึกษาที่ดีขึ้น
3. การเปิดโอกาสทางธุรกิจการท่องเที่ยวและเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจด้านธุรกิจท่องเที่ยว

ก่อนที่จะพิจารณารายละเอียดในด้านประโยชน์ของการพัฒนาดัง 3 ประการ ข้างต้น ควรที่จะทราบว่าคนยากจนที่สมควรได้รับประโยชน์ในเบื้องต้นคือใคร ตามคำจำกัดความ

โดยทั่วไปที่ใช้ในองค์การสหประชาชาติ คนยากจนคือคนที่มียาได้ต่ำกว่า 1 เหรียญสหรัฐต่อวัน ในปัจจุบันนี้มีจำนวนกว่าหนึ่งพันล้านคน องค์การสหประชาชาติตั้งเป้าที่จะลดจำนวนลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี พ.ศ. 2558 แต่ความยากจนนั้นมิได้มองแต่เพียงมิติทางเศรษฐศาสตร์อย่างเดียว คนยากจนนั้นขาดแคลนในหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนอำนาจในการซื้อ ขาดอำนาจในการต่อรอง ขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านสุขภาพและการศึกษา ไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการ เหมือนคนที่มียาได้ระดับกลางหรือคนรวย ไม่มีเงินออม ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ คนยากจนอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่และในชนบท คนยากจนเป็นกลุ่มบุคคลที่อ่อนแอทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบได้ง่ายกว่าและเร็วกว่ากลุ่มบุคคลอื่นในสังคม การช่วยเหลือคนยากจนโดยการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนเพื่อขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ได้แก่

1. นำการท่องเที่ยวเข้าเป็นวาระแห่งชาติในการลดความยากจนของรัฐบาล
2. จูงใจให้องค์กรช่วยเหลือระดับนานาชาติจัดสรรทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อ

สนับสนุนคนยากจน

3. เสริมสร้างขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ อาทิ การฝึกอบรม การให้ข้อมูล
4. พัฒนาการเรียนรู้จากการดำเนินการที่เป็นตัวอย่างที่ดี
5. พัฒนาตัวชี้วัดผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อความยากจน
6. พิจารณาการดำเนินการหยุดการรั่วไหลของเงินตราต่างประเทศที่มาจากรายได้

ทางการท่องเที่ยว

7. พัฒนาเทคนิคการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนในเมืองใหญ่
8. พัฒนาสินค้าเพื่อสนับสนุนคนยากจน
9. พัฒนาการจัดการและการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้าน

การท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน

10. พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นบทบาทของชุมชนให้มีทักษะและความชำนาญเพิ่มขึ้น

การดำเนินการเพื่อสนับสนุนคนยากจนต้องอาศัยการสนับสนุนของผู้มีส่วนร่วมหลักในการท่องเที่ยว (Key stakeholders) เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนยากจนและชุมชนที่อยู่อาศัยร่วมกัน ผู้มีส่วนร่วม (วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์, 2547) ได้แก่

1. คนยากจน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมโดยให้เขาเข้ามามีส่วนร่วม

2. ภาคเอกชน เข้ามาร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้จากการดำเนินงานที่ดีของภาคเอกชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การบริหารธุรกิจ การฝึกฝนมัคคุเทศก์

3. ภาครัฐบาล หน่วยงานในทุกระดับของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับปกครองท้องถิ่น ตลอดจนการบริหารส่วนกลาง โดยถือเป็นนโยบายระดับชาติที่จะนำการท่องเที่ยวมาพัฒนาชุมชน

4. องค์กรความช่วยเหลือและการพัฒนาระดับนานาชาติ เน้นความช่วยเหลือในรูปแบบของกระบวนการพัฒนาขีดความสามารถ สร้างระบบสาธารณูปโภค สร้างธุรกิจการท่องเที่ยว ขนาดกลางและขนาดเล็ก

5. องค์กรนอกภาครัฐบาล (Non-governmental organizations) มีอยู่มากมาย อาทิ องค์กรพัฒนาชุมชน กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงซึ่งเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างง่ายที่สุด

6. นักท่องเที่ยว เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนทั้งในการจ่ายซื้อสินค้าบริการ การให้ความรู้ การบริจาคเงินช่วยเหลือ

โครงการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อลดความยากจนจะต้องคำนึงถึงปัจจัย 4 ประการ ได้แก่

1. โครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ความสะดวกในการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ตลอดปี ความเพียงพอของน้ำดื่มซึ่งประชาชนท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีสิทธิ์ก่อนบุคคลอื่น ระบบไฟฟ้า การสื่อสาร ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการบริการด้านการดูแลสุขภาพ

2. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงว่ามีมากน้อยเพียงใด ความสามารถในการรองรับของพื้นที่โดยคำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร กิจกรรมด้านสันทนาการและการกีฬา นอกจากนี้ควรคำนึงถึงระยะทางของแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่รายรอบโครงการเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น

3. ประเภทของนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ได้แก่ นักท่องเที่ยวในประเทศที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีแหล่งพำนักอยู่ในประเทศ นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมญาติมิตร นักท่องเที่ยวที่มาประกอบธุรกิจ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศซึ่งนับว่ามีความสำคัญที่สุด โดยจะต้องคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มเพื่อการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ

4. การฝึกอบรมทางเทคนิคและวิชาชีพ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นแรก คือ การสร้างการรับรู้ในเรื่องความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

ขั้นที่สอง คือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวให้ชุมชนได้รับทราบในด้านวัฒนธรรม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจะแตกต่างจากชุมชน

ขั้นสุดท้าย คือ การฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ อาทิ การอบรมภาษาต่างประเทศ การอบรมด้านบัญชีและบริหาร การอบรมด้านการโรงแรมพื้นฐาน การอบรมด้านภัตตาคารร้านอาหาร หลักสูตรเกี่ยวกับการเรียกชื่อของสัตว์และพันธุ์พืชในพื้นที่ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน

3.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนความยากจน

จากรายงานการลดความยากจนโดยพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน (Poverty alleviation through sustainable tourism development) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2003) ในปี พ.ศ. 2546 สรุปผลกระทบได้เป็น 2 ประเภท คือ ผลทางเศรษฐกิจ และผลที่นอกเหนือจากเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย ผลเชิงบวกและผลเชิงลบ (วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์, 2547) ตามรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ผลทางเศรษฐกิจ

3.1.1.1 ผลเชิงบวก

- การสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจระดับกลางและระดับเล็ก ทำให้เกิดการจ้างงานและรายได้จากการขายสินค้าและบริการ

- การสร้างแรงงานคนยากจนโดยตรงในธุรกิจที่เป็นทางการ

- การสร้างผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน เช่น การเก็บค่าเข้าชมสวนป่า

หรือการเก็บค่าผ่านทางเข้าหมู่บ้าน

- เงินบริจาคจากธุรกิจเอกชนและจากนักท่องเที่ยว

3.1.1.2 ผลเชิงลบ

- ต้องการการลงทุนเพิ่มขึ้นสืบเนื่องมาจากการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกไม่เพียงพอ

- ค่าครองชีพภายในชุมชนสูงขึ้น

3.1.2 ผลที่นอกเหนือจากเศรษฐกิจ

3.1.2.1 ผลเชิงบวก

- โอกาสในการเสริมสร้างขีดความสามารถในด้านการศึกษาและอบรม

- ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางด้านสุขภาพ การศึกษา และอื่น ๆ

- สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองและท้องถิ่น
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นไปในเชิงบวก
- ลดความอ่อนแอของสังคมโดยพึ่งพิงความร่วมมือระหว่างกลุ่มเพิ่มขึ้น

3.1.2.2 ผลเชิงลบ

- วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า
- ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตเปลี่ยนไป
- คนท้องถิ่นย้ายถิ่น
- อาชญากรรมเพิ่มขึ้น
- มลภาวะเพิ่มขึ้น

4. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation theory)

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมายหลายลักษณะ ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 178) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม การที่ปัจเจกบุคคลที่ดี กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากข้อกำหนดจากบุคคลภายนอก และเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งที่อำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

Arnstein (1969) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าไปร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริง ในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมามิใช่เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมเฉย ๆ

Cohen and Uphoff (1977) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และมีส่วนในการประเมินโครงการ

Whang (1981) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของตน หรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงาน หรือทรัพยากรต่อสถาบัน หรือระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

Oakley and Marsden (1991, pp. 17-20) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสัมพันธ์กับเรื่องการสร้างประชาธิปไตยทางการเมือง หรือมิฉะนั้นก็เอาไปเกี่ยวพันกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือการเติบโตตามคำว่า “พัฒนา” ชี้นำ หรือที่ใช้กันบ่อย ๆ คือ ในแง่ที่รัฐบาลจะเข้าไปกับสภาพของการ “มีส่วนร่วม” ที่รัฐบาลใช้

ความหมายของการมีส่วนร่วมอย่างกว้าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ การให้ประชาชนเข้าร่วมกับกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ ล้วนเป็นข้อความที่ดูจะมีความคล่องตัว ดูเป็นการปฏิบัติงานที่จริงจัง ซึ่งบ่งบอกว่าโครงการหรือแผนงานนั้น การมีส่วนร่วมจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมที่ระบุดังกล่าวเฉพาะเจาะจง เช่น การที่จะให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของเขา ให้เขาเป็นผู้มีความริเริ่มและมุ่งใช้ความพยายามและความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการและความคุ้มครองและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ เป็นการแสดงถึงความหมายที่บอกถึงสภาพการมีส่วนร่วมที่เน้นให้กลุ่มร่วมดำเนินการ และมีจุดสำคัญที่จะให้การมีส่วนร่วมเป็นการปฏิบัติอย่างแข็งขัน มิใช่เป็นไปอย่างเฉยเมยหรือมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีเท่านั้น

พงษ์ธร ธีบุญญศิริ (2543) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง

ก. กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม

ข. มวลชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเกี่ยวข้องของกิจกรรมต่าง ๆ ของมวลชนในกิจกรรมต่าง ๆ จะมี 2 ด้าน คือ

- ด้านความคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก 3 ระดับ คือ มวลชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็น (Information input) มวลชนมีส่วนร่วมในอำนาจตัดสินใจ (Share decision making) มวลชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy formulation)

- ด้านทำหรือดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก 3 ระดับ คือ ร่วมกำหนดเป้าหมายแผนงาน (Participation on formulating objective and plan) ร่วมดำเนินการใน

กระบวนการจัดการ (Participating on management resources) ร่วมหนุนช่วยทรัพยากร
การบริหาร (Supporting on management resources)

สรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนมีความหมายเป็น 2 นัยด้วยกัน
(พรชัย รัศมีแพทย์, 2540, หน้า 225-226) คือ

ก. ความหมายอย่างกว้าง การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนเข้าไป
มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศ และการบริหารประเทศ โดยผ่านกระบวนการทาง
การเมือง เช่น การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเป็นรัฐมนตรี การเป็นคณะรัฐมนตรี เป็นต้น รวมถึงการเข้าไปมี
ส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

ข. ความหมายอย่างแคบ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนเข้าไป
ช่วยสนับสนุนงานซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยกระทำการภายในกรอบของกฎหมายหรือน
โยบายของรัฐเงื่อนไขและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกันกิจกรรม และร่วมรับผิดชอบในโครงการ
หรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งระบบนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล
ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลและเป็นการรับรู้ข้อมูลที่
เกิดขึ้นจากภายนอก ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff (1977) เสนอว่าบุคคล 4 ฝ่าย มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมใน
โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ
และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนร่วม
เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ก. อายุและเพศ
- ข. สถานภาพในครอบครัว
- ค. ระดับการศึกษา
- ง. สถานภาพทางสังคม เช่น ระดับชั้นทางสังคม ศาสนา
- จ. อาชีพ
- ฉ. รายได้และทรัพย์สิน
- ช. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
- ซ. ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน

การมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนของบุคคลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจตกต่ำจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง นอกจากนั้นแล้ว ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การศึกษา และการเงินเป็นสิ่งที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคม สิ่งเหล่านี้ถ้าผู้ใดได้ครอบครองหรือมีไว้ก็จะเป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ในชุมชน โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาแล้ว คุณลักษณะทางสังคมไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนอุปนิสัย วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน ก็อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นเดียวกัน

4.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1977) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีดังนี้

- ก. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
- ข. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision making)
- ค. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)
- ง. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
- จ. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ทศนิยม ไทยาภิรมย์ (2526) ได้จำแนกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- ก. ร่วมคิด: สภาพปัญหาที่มีอยู่ และสาเหตุของปัญหา
- ข. ร่วมวางแผน: วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณาทางเลือก
- ค. ร่วมดำเนินการ: ดำเนินงานตามโครงการและแผน กำหนดโครงการและแผนงาน
- ง. ร่วมติดตามประเมินผล: ประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะ และแก้ไข

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- ก. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- ข. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- ค. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- ง. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ 8 ประการ คือ

- ก. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การ
- ข. ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาขององค์การ หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ หรือสนองความต้องการขององค์การ
- ค. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดหรือแก้ไขและสนองความต้องการขององค์การ
- ง. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- จ. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ฉ. ร่วมการลงทุนโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
- ช. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
- ซ. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำให้ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน รพีพัฒน์ (2527) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- ก. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- ข. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
- ค. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
- ง. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

4.3 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนาช่วยเหลือ และสนับสนุนทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย (Cohen & Uphoff, 1977; เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2527; สมลักษณ์ไชยเสริฐ, 2549) ดังนี้

ก. การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่า กิจกรรมที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐบาล” ที่ตนเท่านั้นมีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิด

ร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสถานะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่นต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “รวมช่อม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืน จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

ข. ทัศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องปรับทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อประชาชน ในขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรมีท่าทีที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

ค. การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทนจะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลายหรือ ผู้มีส่วนได้เสีย และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึงคือ สมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

ง. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ใน

องค์กรโดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็น วัฒนธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้าง ความเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้าง ความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้ คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมี ส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ บ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจ ทั้งที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้าง และดำรงไว้ซึ่ง ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในการร่วมมือซึ่งกันและกัน

จ. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้าน ที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่าง หลากหลาย กลุ่มเล็กและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอ ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้ การตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบ ด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่ แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและ องค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือ และข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

ฉ. ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของ ประชาสังคมซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือ การที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกันลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่า อาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาข้อ ยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

ช. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันภายในองค์กร คือ จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two ways communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็เป็นกลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้ง ให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกฝ่าย

ข. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดเป้าประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรม และความเข้มแข็งขององค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องมีกิจกรรมเป้าหมายในการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอน และประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

ค. การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และซื่อสัตย์คนคิดส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมืออย่างได้ผล และเกิดประโยชน์ ในทำนองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุม ร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ง. ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรใน

การมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน และโครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการตรวจสอบ

ฎ. ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่ง คือ ความเป็นอิสระ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

ฎ. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ และความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้วยการให้ความรู้และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

ฐ. เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการฉีกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่าย คือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาฉีกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียว ที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมกันในรูปแบบกิจกรรม โครงการ แผนงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องฉีกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิถีคิดของสมาชิก ผู้บริหารและบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็น

กระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์การที่มีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบขององค์การการมีส่วนร่วมและชุมชน รวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

5. แนวคิดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท้องถิ่นและประชาคมควรมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ดำเนินการ มีแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว (สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2546) ดังนี้

1. ให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นให้มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และท้องถิ่นในระดับชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น
3. สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอและพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด
4. มีการวางแผนการจัดการด้านความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนและภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อคุ้มครอง ดูแลรักษาพื้นที่ที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ หรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ
5. มีการจัดทำแผนและผังการใช้ที่ดิน รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบังคับในการจัดระเบียบของธุรกิจ และกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผนและผังที่กำหนด โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ร่วมกันจัดทำ
6. ร่วมมือกับชุมชนหรือประชาคมท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน ภาครัฐและสถาบันการศึกษาในลักษณะพหุภาคี ดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
7. ร่วมพัฒนาองค์ความรู้และสร้างรูปแบบกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

8. ทำฐานทรัพยากรที่ชุมชนท้องถิ่นมีอยู่มาเป็นทุน อันเป็นการพัฒนาจากฐานราก พร้อมทั้งคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับของธรรมชาติ

9. ร่วมสร้างโอกาสให้บุคลากรในชุมชนท้องถิ่นได้พัฒนาศักยภาพ และระดมความคิด ความสามารถเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

10. สนับสนุนด้านเทคนิค-วิชาการแก่ชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวและทำการวิจัยโดยชุมชนท้องถิ่น

11. สนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนท้องถิ่น ผ่านกระบวนการวิจัย อย่างมีส่วนร่วม

6. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT)

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2552) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน บริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

6.1 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2552) ดังนี้

6.1.1 องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

- ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

6.1.2 องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน

- ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

- มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย

- ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

6.1.3 องค์ประกอบด้านการจัดการ

- มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

- มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยง

การท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

- มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

- มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนด้าน

การเรียนรู้

- ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

6.1.4 องค์ประกอบด้านการเรียนรู้

- ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม จากเหตุผลที่ว่า การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชนและความสัมพันธ์กับภายนอก

ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ในขณะเดียวกัน ในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

6.2 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักการ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2552) ดังนี้

6.2.1 ชุมชนเป็นเจ้าของ

6.2.2 ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ

- 6.2.3 ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 6.2.4 ยกย่องคุณภาพชีวิต
- 6.2.5 มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6.2.6 คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 6.2.7 ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 6.2.8 เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 6.2.9 เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- 6.2.10 มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวโดยทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้เกิดจากการตอบคำถามว่า ชุมชนจะได้ประโยชน์อย่างไรจากการท่องเที่ยว แต่เป็นการสร้างโจทย์ใหม่ว่า การท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร

6.3 การท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน

จากการประชุมระดับโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก (Earth summit) ในปีพ.ศ. 2535 นับเป็นจุดเริ่มในการผลักดันความคิดเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งอิทธิพลถึงการให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จากกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2552) กล่าวคือ

- 6.3.1 กระแสความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6.3.2 กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
- 6.3.3 กระแสความต้องการในการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาในประเด็นการท่องเที่ยว ที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยวและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

6.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 ระดับ (พยอม ธรรมบุตร, 2549, หน้า 45-48) ดังนี้

6.4.1 การมีส่วนร่วมระดับการตัดสินใจ (Decision making level) ชุมชนท้องถิ่นควรมีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจ ก่อนเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยชุมชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน ควรจะมีการประชุมแล้วลงความเห็นร่วมกันมการตัดสินใจว่าควรหรือไม่ควรพัฒนาการท่องเที่ยว และถ้าจะพัฒนาควรจะไปในลักษณะใด

6.4.2 การมีส่วนร่วมระดับการวางแผน (Planning level) ชุมชนควรร่วมกันวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพราะชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากร มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากร การร่วมวางแผน คือ การร่วมกันรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของการพัฒนา

6.4.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว (Implementation level) ชุมชนควรเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม โฮมสเตย์ ร้านอาหารท้องถิ่น ร้านขายสินค้า OTOP บริการนำเที่ยว บริการรถเช่า เช่าเรือ ดำน้ำ และการเดินป่า

6.4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน (Evaluation level) ชุมชนควรร่วมประเมินผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อการปรับปรุงแผนพัฒนาให้มีความยั่งยืน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาในประเด็นการท่องเที่ยว ที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยวและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่น ทำให้เกิดการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคสร้างความเจริญให้แก่พื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรได้เช่นกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยิ่งขยายตัวมากเท่าใดย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบมากขึ้นตามลำดับ สามารถสรุปผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ (ศิริ สามสุโพธิ์, 2543, หน้า 45; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 195)

1. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic impacts)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 195-212) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

1.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น

เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นนั้นทั้งทางด้านบวกอันเป็นผลประโยชน์หรือผลดีของการท่องเที่ยว ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นได้ดังต่อไปนี้

1.1.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ ในระยะแรกที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นจะเป็นเศรษฐกิจการเกษตร ครั้นชุมชนท้องถิ่นเกิดการท่องเที่ยวขึ้นก็มีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นจากเศรษฐกิจการเกษตรไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.1.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการผลิตจากเศรษฐกิจการเกษตรสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

1.1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นเกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและจ้างงานในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมาก (Labor intensive) จึงเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังช่วยกระตุ้นให้เกิด

การคิดค้ำนำทรัพย์สินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว นับเป็น การสร้างอาชีพและการจ้างงานให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

1.1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการสร้างอาชีพและการจ้างงานจากการท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดรายได้สู่ชนบท ท้องถิ่น เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้นำเงินไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยวจากชุมชนท้องถิ่น ทำให้มีรายได้เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น

1.1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว ย่อมหมายถึงการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค อันจะ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสร้างความเจริญแก่ชุมชนท้องถิ่นในภูมิภาคนั้น ๆ

1.1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นในภูมิภาคจากการท่องเที่ยว ย่อมทำให้รายได้ต่อ หัวของประชากรในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจของประชาชนใน ชุมชนท้องถิ่นว่ามีความกินดีอยู่ดีขึ้น

1.1.7 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตด้านอื่น ๆ ของ ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ต่อหัวของประชากรสูงขึ้นทำให้ประชาชนใน ชุมชนท้องถิ่นสามารถนำรายได้ไปใช้จ่ายมากขึ้น ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชน ท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการผลิตด้านอื่น ๆ และนำทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มากขึ้น ซึ่งตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จะสามารถกระตุ้นได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับผลของ ตัวทวีคูณ ซึ่งผลของตัวทวีคูณในประเทศไทยประมาณ 3.5 เท่า ของค่าใช้จ่ายในรอบแรก ยิ่งทำให้ รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มสูงขึ้นอีก

1.1.8 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยแก้ปัญหาดุลการชำระเงินของ ประเทศโดยรวม กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ต่อหัวเพิ่มสูงขึ้นจากการกระตุ้นการผลิต ของตัวทวีคูณ ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามไปอีก ถ้านำรายได้ จากการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นทุกแห่งมารวมเข้าด้วยกัน รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศ ก็จะมีรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถนำไปช่วยลดปัญหาการขาด ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศให้น้อยลง หรืออาจทำให้เกิดการเกินดุลชำระเงินระหว่างประเทศ ได้ เป็นการส่งผลให้ประเทศนั้นเกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

1.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น

เมื่อชุมชนท้องถิ่นใด ๆ เกิดการท่องเที่ยวขึ้น มิใช่มีผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเพียงด้านเดียว แต่การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น อันเป็นผลเสียหรือปัญหาของการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดปัญหารายได้ที่ไม่สม่ำเสมอขึ้นตามฤดูกาลท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่น้อย (Low season) ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่น้อยตามไปด้วย เป็นเหตุให้ชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะมีความเสี่ยงสูง อีกทั้งเกิดปัญหาการว่างงานในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย

1.2.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพของแรงงานในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมมีความต้องการแรงงานด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการถ่ายเทแรงงานจากชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และจะมีแรงงานส่วนหนึ่งที่เป็นแรงงานด้อยคุณภาพแฝงเข้ามาด้วย ก่อให้เกิดผลเสียต่อการท่องเที่ยวโดยรวม อีกทั้งยังต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคุณภาพแรงงานมากขึ้น

1.2.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาและค่าครองชีพแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมมีความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวฉวยโอกาสโก่งราคาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ค่าครองชีพของชุมชนท้องถิ่นสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ยังทำให้ราคาที่ดินของชุมชนท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นเพราะแย่งกันประมูลซื้อที่ดินที่มีทำเลดีเหมาะสมกับการท่องเที่ยว ยิ่งทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อมากขึ้นไปอีก

1.2.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมมีความต้องการผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องสั่งซื้อสินค้าที่เป็นวัตถุดิบจากต่างประเทศมาทำการผลิต และก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุลการค้ามากขึ้น

1.2.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมนำมาซึ่งการแข่งขันในการผลิต การจำหน่ายสินค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจมีการตัดราคาทำให้คุณภาพสินค้าหรือการให้บริการลดลง ต้นเป็นผลเสียต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจโดยรวม

1.2.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรได้ของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกชุมชนท้องถิ่นเข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งบางธุรกิจท่องเที่ยวอาจมีบริษัทต่างชาติเข้ามาผูกขาดการดำเนินการทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอัตราส่วนค่อนข้างน้อย ซึ่งในความเป็นจริงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ควรตกอยู่กับคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

1.2.7 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นทำให้มีนักท่องเที่ยวและแรงงานจากภายนอกชุมชนท้องถิ่นอื่นหลั่งไหลเข้ามามากมาย ย่อมสร้างปัญหาให้กับชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น เพื่อคงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2.8 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ที่ดินในการประกอบการ จึงทำให้ราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินที่มีทำเลดี จึงเกิดการแข่งขันกันเพื่อประมูลซื้อที่ดิน ทำให้ราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้นหลายเท่าตัวก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น แม้ว่าภาวะที่ดินราคาสูงอาจเป็นผลดีต่อเจ้าของที่ดินที่สามารถขายที่ของตนได้ในราคาสูง แต่ในระยะยาวแล้วจะเป็นผลเสียต่อคนในชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการที่ดินในการประกอบอาชีพหรือสร้างที่อยู่อาศัย ก็จะไม่มีการลงทุนในธุรกิจในการซื้อที่ดิน ทำให้เกิดการอพยพออกนอกชุมชนท้องถิ่นหรือทำการรุกป่าสงวนและที่ดินสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ สอดคล้องกับนิคม จารุมณี (2544, หน้า 244-252) กล่าวถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีข้อดีและข้อเสียต่อเศรษฐกิจที่ควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

ข้อดี (Advantages)

1. การท่องเที่ยวนับเป็นรายได้ต่อชุมชนและท้องถิ่นในแง่ของประเทศ รายได้จากเงินตราต่างประเทศที่ได้จากการท่องเที่ยวนับเป็นรายได้เข้าประเทศที่สำคัญมากในปัจจุบัน ที่ช่วย

ให้ประเทศสามารถสร้างดุลการค้าได้ดี รวมทั้งยังช่วยสนับสนุนทางการเงินและงบประมาณเพื่อการพัฒนาประเทศ

2. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นแหล่งจ้างงานรายใหญ่ของประเทศ

3. ในแง่การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เจริญอย่างรวดเร็ว โครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะถูกกระตุ้นให้มีการพัฒนาและก่อสร้างขึ้นในเวลาอันสั้นซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวม

4. นำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพิเศษไว้รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งประชาชนในชุมชนท้องถิ่นสามารถประกอบการและเป็นเจ้าของกิจการได้ด้วยตนเอง ในลักษณะของการประกอบธุรกิจขนาดย่อม (SME) ที่ใช้ทุนในการประกอบการไม่สูงมากนัก โดยมีรัฐบาลและสถาบันการเงินของเอกชนเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน

5. นอกจากนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังช่วยให้เกิดรายได้ต่อรัฐบาลในรูปแบบของภาษีต่าง ๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยวเข้าสู่ระบบการคลังของประเทศ

ข้อเสีย (Disadvantages)

1. การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเน้นฤดูกาล ซึ่งหมายความว่าธุรกิจต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่นจะต้องสามารถอยู่รอดได้ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่น้อย (Low season) หรือในช่วงที่ไม่มีรายได้ และในทำนองเดียวกันลูกจ้างและพนักงานก็อาจมีงานทำแต่เฉพาะในช่วงใดช่วงหนึ่งของปีเท่านั้น

2. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาที่ดินและทรัพย์สินในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลดีต่อผู้ขาย แต่จะเป็นผลร้ายในระยะยาวต่อประชาชนและผู้ซื้อในชุมชนท้องถิ่น

3. ในบางสังคมหรือบางประเทศการท่องเที่ยวทำให้ราคาของสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตหรือวัตถุดิบในชุมชนท้องถิ่นขาดแคลน จนต้องสั่งซื้อเข้ามาจากแหล่งอื่นในราคาแพง เป็นผลให้ราคาสินค้าในชุมชนท้องถิ่นสูงขึ้นตามไปด้วย

4. วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นอาจขาดแคลน อันเนื่องมาจากภาคเกษตรกรรม หรือประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อาจผลัดหนี้ภาษีที่เคยทำ เพื่อมาทำงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแทน ดังนั้นสินค้าต่าง ๆ เพื่ออุปโภคและบริโภคในชุมชนท้องถิ่นจึงต้องสั่งซื้อเข้ามาจากที่อื่นในราคาที่แพงขึ้น

5. ช่างฝีมือและงานศิลปหัตถกรรมในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมเคยผลิตสินค้าเพื่อขายให้แก่ประชาชนในชุมชนที่เขารู้จัก แต่ในปัจจุบันต้องพยายามขายให้แก่นักท่องเที่ยวแปลกหน้า เพื่อเพิ่มความเติบโตให้แก่ธุรกิจของตนเอง ในการกระทำดังกล่าวจึงต้องขายสินค้าให้แก่ผู้ค้าคนกลางซึ่งจะได้กำไรจากสินค้าแทนที่ควรจะเป็นของผู้ผลิตเองทั้งหมด

6. บางกรณีโดยเฉพาะในประเทศที่ยังไม่พัฒนา รัฐบาลต้องทุ่มเม็ดเงินงบประมาณจำนวนมากลงไปในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งงบประมาณดังกล่าวน่าจะถูกนำไปใช้ได้ดีกว่าในการให้บริการทางสังคมแก่ประชาชนเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. ผลกระทบทางสังคม (Social impacts)

นิคม จารุมณี (2544, หน้า 244-252) กล่าวถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ รัฐบาลจะต้องตัดสินใจว่ากลยุทธ์ใดที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตตามที่ต้องการ รวมทั้งผลกระทบทางด้านสังคมอันเกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในความเป็นจริงนั้นผลกระทบทางเศรษฐกิจก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั่นเอง ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความต่อเนื่องสัมพันธ์กันโดยตรงต่อการสร้างงานใหม่ ๆ ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และยังรวมทั้งการก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินสดด้วย ตัวอย่างเช่น การสร้างระบบการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานและงานใหม่ ๆ สำหรับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและยังเป็นการดึงดูดประชาชนจากภายนอก ซึ่งกำลังแสวงหางานใหม่เข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย คนจากภายนอกที่เข้ามาในชุมชนท้องถิ่นนี้จะแข่งขันกับคนจากภายในชุมชนท้องถิ่นในการหางานทำ แต่ในขณะเดียวกันก็จะสร้างความต้องการในการแสวงหาที่พักเพื่อการอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น รวมถึงบริการอื่น ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นจะต้องจัดหา เหล่านี้จะกลายเป็นแรงกดดันทางสังคมที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นไปโดยปริยาย ดังนั้น แนวโน้มของอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรจึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักเมื่อเริ่มดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเริ่มขึ้นการเข้ามาของคนภายนอกยังมีผลกระทบทางสังคมต่อชุมชนใกล้เคียงด้วย ดังจะเห็นตัวอย่างเมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในบริเวณชุมชนท้องถิ่นก็จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมคือการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรม เนื่องจากคนในชนบทได้ลี้ภัยหนีเข้าไปทำงานบริการในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเสียเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวนั้นมีอิทธิพล มีผลกระทบทั้งทางด้านบวกและลบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งพอจะรวบรวมได้ดังนี้

ผลกระทบทางด้านบวก

1. ทำให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้น แก้ไขปัญหาการว่างงานและรองรับงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งผลให้มีความมั่นคงทางสังคมมากขึ้น
2. ทำให้มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท เพื่อสนองความต้องการของการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นก็ได้รับประโยชน์ด้วย
3. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
4. ทำให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจะตระหนักถึงคุณค่าและเห็นความสำคัญ จนเกิดความร่วมมือกันของคนในชุมชนท้องถิ่นทำให้สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ผลกระทบทางด้านลบ

1. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เคยอยู่สงบเงียบ อาจก่อให้เกิดความรำคาญ หรือเกิดความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไป
2. ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมอื่น นักท่องเที่ยวจะพาวัฒนธรรมของแต่ละแห่งติดตัวมาด้วย ซึ่งรูปแบบวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมในพื้นที่อาจแพร่หลายเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นและทำให้เกิดการเลียนแบบจนเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในสังคมได้
3. ทำให้มีการปรับตัวของวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสนองต่อการท่องเที่ยว ทำให้ต้องสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไป จนอาจส่งผลต่อระบบการควบคุมทางสังคมและจะนำมาซึ่งปัญหาสังคมในอนาคตได้
4. ทำให้เกิดอาชีพ พฤติกรรมและปัญหาใหม่ที่แฝงขึ้นมาในสังคม เช่น โสเภณี ยาเสพติด การพนัน อาชญากรรม เป็นต้น
5. ทำให้มีผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในสังคม เช่น ชาวเล ชนพื้นเมืองดั้งเดิมของเกาะลันตาที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยตรง คือ ภัยพิบัติที่อาศัยอยู่เดิมถูกรบกวนทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมถูกรบกวนจนสภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก

ในขณะที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 195-212) ได้กล่าวถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคม เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมของชุมชนท้องถิ่นนั้นทางด้านบวก อันเป็นผลผลประโยชน์หรือผลดีของการท่องเที่ยว ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสังคม ดังต่อไปนี้

1.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมเกิดธุรกิจเกี่ยวเนื่องเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจท่องเที่ยวทั้งในลักษณะที่เป็นผู้ประกอบการหรือผู้รับจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจากอาชีพเกษตรกรรมมาสู่อชีพด้านการท่องเที่ยวอันเป็นอาชีพหลักใหม่หรืออาชีพเสริม

1.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการลงทุนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ อันเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมในชุมชนท้องถิ่น

1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีรายได้และอำนาจซื้อมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น อันเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องการความมั่นคงของครอบครัว จึงมีแนวโน้มที่จะทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวในชุมชนท้องถิ่นให้มีความมั่นคงขึ้น แม้ว่าคนที่แต่งงานแล้วจะอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ก็ประสงค์จะใช้แรงงานหารายได้สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวก่อน โดยชะลอการมีบุตรไว้ระยะหนึ่งหรือมีบุตรน้อยลง เพื่อเก็บเงินออมให้มากขึ้น

1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมเปิดโอกาสให้เกิดการสมาคมขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันเป็นผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับนักทอ่งเที่ยว

1.6 การทอ่งเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการทอ่งเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ทัศนคติในคุณค่า ความรัก และความหวงแหนทรัพยากรการทอ่งเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นขึ้น ยังผลให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการร่วมมือพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรทอ่งเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

1.7 การทอ่งเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการทอ่งเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่น โดยธรรมชาติของมนุษย์มักจะรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง หากมีโอกาสประกอบอาชีพในชุมชนท้องถิ่นของตนก็จะไม่อยากย้ายถิ่นฐานไปหางานที่อื่น อันเป็นการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่นได้ทางหนึ่ง

1.8 การทอ่งเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการทอ่งเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมก่อให้เกิดความต้องการด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถและมีโลกทัศน์เพิ่มมากขึ้น อันจะนำไปใช้ประกอบอาชีพด้านการทอ่งเที่ยวและพัฒนาการทอ่งเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

1.9 การทอ่งเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการทอ่งเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับการช่วยเหลือส่งเสริมให้พัฒนาเป็นแหล่งทอ่งเที่ยวที่มีคุณภาพ จึงต้องมีมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะการทอ่งเที่ยวมีความอ่อนไหวมาก นักทอ่งเที่ยวจะเลือกเดินทางทอ่งเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นที่มั่นใจว่ามีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นใดที่เป็นแหล่งทอ่งเที่ยวจึงต้องเสริมสร้างให้มีความปลอดภัยเพียงพอ

2. ผลกระทบด้านลบของการทอ่งเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคม เมื่อชุมชนท้องถิ่นใดเกิดการทอ่งเที่ยวขึ้นมิใช่จะมีผลกระทบด้านบวกต่อสังคมของชุมชนท้องถิ่นเพียงด้านเดียว แต่การทอ่งเที่ยวยังมีผลกระทบต่อสังคมชุมชนท้องถิ่นด้านลบ อันเป็นผลเสียหรือปัญหาของการทอ่งเที่ยวด้วย ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านลบของการทอ่งเที่ยวต่อสังคม ดังต่อไปนี้

2.1 การทอ่งเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมชนบทที่เรียบง่าย ต่อมาเมื่อ

เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมเป็นเหตุให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกิดการเลียนแบบ เอาอย่างนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายพื้นเมืองมาเป็นแบบสมัยใหม่ เกิดค่านิยมในการบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ การนำเครื่องจักรผลมาผลิตสินค้าพื้นเมืองแทนแรงงานมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วก็จะเป็นการทำลายเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น อันเป็นเสน่ห์ที่เคยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนชุมชนท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ ยังเป็นการใช้ชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ไม่ประหยัด และสร้างปัญหาแก่สังคมในระยะยาวได้

2.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความผูกพันในครอบครัวของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมเปิดโอกาสให้กลุ่มหนุ่มสาวมีงานทำในภาคธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งการทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวมีวันหยุดที่ไม่แน่นอนจึงทำให้ต้องห่างเหินจากครอบครัว นอกจากนี้กลุ่มหนุ่มสาวเมื่อมีรายได้ก็มักปลีกตัวหนีจากความเข้มงวดทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้ความผูกพันในครอบครัวลดลง

2.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมนำไปสู่การปรับปรุงด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้นและทันสมัยยิ่งขึ้น จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคในชุมชนท้องถิ่น โดยบางกลุ่มอาจไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเลยหรือได้รับเป็นส่วนน้อย ก็จะมีความรู้สึกถูกเอาเปรียบและเป็นปฏิปักษ์ต่อต้านการท่องเที่ยวหรือกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์มากกว่าตนเอง

2.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยอันดีของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้ประชาชนบางส่วนของชุมชนท้องถิ่นมองเห็นความแตกต่างในการดำรงชีวิตของตนเมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวโดยเห็นว่านักท่องเที่ยวเป็นผู้ที่มีฐานะดีมีกำลังซื้อสูง จึงมุ่งหวังหาผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและคุณค่าแห่งความเป็นมิตรที่เป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทย นอกจากนี้ ยังมีการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยวและมีการก่ออาชญากรรมต่อนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้ภาพพจน์ของการท่องเที่ยวและสังคมไทยเกิดความเสื่อมเสีย

2.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาเพศพาณิชย์ในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้ธุรกิจเพศพาณิชย์ขยายตัวมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนตัวเร่งให้ปัญหาเพศพาณิชย์เติบโตและลุกลามขึ้น ซึ่งปัญหานี้นอกจากส่งผลเสียต่อระดับศีลธรรมแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น ปัญหาการ

แพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาการล่อลวงเด็กและสตรี ปัญหาการล่อลวงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

2.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่นอื่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้ประชาชนจากภายนอกเข้ามาหางานทำ จึงสร้างปัญหาต่าง ๆ มากมายแก่ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านมลพิษต่าง ๆ เป็นต้น

2.7 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบกับนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้ความคิดของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นบางรายเกิดความโลภ ต้องการกอบโกยมุ่งเอาเปรียบนักท่องเที่ยว โดยเล็งเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม และคิดค้ำกำไรเกินควรจึงมีการหลอกลวงหรือฉ้อโกงนักท่องเที่ยว ด้วยการขายสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพต่ำกว่าราคา ทำให้ภาพพจน์การท่องเที่ยวของชุมชนติดลบและนักท่องเที่ยวไม่ยอมเข้ามาเที่ยว

2.8 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมองเห็นความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นผลให้มีโอกาสเกิดอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น บางครั้งอาจเป็นการหลอกลวงหรือฉ้อโกงเล็กน้อย แต่บางครั้งก็มีความรุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายและฆาตกรรมนักท่องเที่ยว เมื่ออาชญากรรมเกิดกับนักท่องเที่ยวมักหาเจ้าทุกข์ได้ยาก โดยเฉพาะเจ้าทุกข์ที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเวลาพำนักอยู่ในชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างจำกัด ไม่สามารถรอจนกว่าจะจับผู้ก่ออาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้ จึงนับเป็นการทำลายการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้น

2.9 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้สถานที่บางแห่งต้องสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นรู้สึกไม่พอใจที่ถูกกีดกันไม่ให้ใช้หรือเข้าถึงสถานที่เหล่านั้น ก่อให้เกิดอคติและความไม่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว ของจากนี้พฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวยังขัดแย้งกับความรู้สึกของคนในชุมชนท้องถิ่น จนอาจถึงขั้นต่อต้านและไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยวได้

3. ผลกระทบทางวัฒนธรรม (Cultural impacts)

นิคม จารุมณี (2544, หน้า 244-252) กล่าวถึง ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมว่า

ข้อโต้แย้งพื้นฐานที่เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมอันเกิดจากการท่องเที่ยวก็คือ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่ต้องการที่จะเห็นอิทธิพลของนักท่องเที่ยวมาแทรกแซงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น แต่เมื่อประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นได้กลายมาเป็นนักท่องเที่ยวเสียเอง บุคคลเหล่านั้นจะรู้สึกว่าเป็นสิทธิของเขาที่จะมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะว่าพวกเขาได้จ่ายเป็นค่าเดินทางท่องเที่ยวแล้ว ในทำนองเดียวกันผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยวนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบเช่นเดียวกัน (วินิจ วีรยางกูร, 2532, หน้า 60-64; วราภรณ์ ดวงแสง, 2553, หน้า 125-126) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมพื้นบ้าน ในระยะหลังนี้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น วัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดต่าง ๆ ได้รับการขุดค้นขึ้นมาและมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ไว้มากขึ้นเช่นกัน แต่มีข้อควรระวังคืออย่าพยายามนำมาดัดแปลงโดยมุ่งที่จะจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวดูอย่างเดียว และหวังผลประโยชน์ในรูปของตัวเงินมากเกินไป หากปล่อยให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนท้องถิ่นจะไม่มีอะไรเหลือ สิ่งที่จะยังเหลืออยู่ก็คือวัฒนธรรมจอมปลอมหรือผิดเพี้ยนไปจากข้อเท็จจริง

2. การคมนาคมติดและการสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นได้ก่อให้เกิดการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนในแต่ละประเทศอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันระหว่างกัน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและองค์ความรู้ต่าง ๆ มีการฝึกหัดเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่หลากหลายยิ่งขึ้นไม่เฉพาะเพียงแต่ภาษาอังกฤษดังเช่นในสมัยก่อน แต่มีข้อควรระวังก็คือ อย่ารับเอาวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมาทั้งหมดควรเลือกเอาเฉพาะสิ่งที่ดีงามและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

3. ในด้านศาสนา หรือศาสนสถานมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น หากมองในแง่ดีก็จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจศาสนา คำสอน สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ทำให้เกิดการยอมรับว่าประเทศนั้น ๆ เป็นประเทศที่มีศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงาม แต่หากมองในเชิงลบก็คือ ยังมี การเข้าชมศาสนสถานอย่างคับคั่งเกินไป มีการแต่งกายหรือกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม ทั้งขยะมูลฝอยไว้เลอะเทอะ และในบางกรณีก็เข้าไปรบกวนการทำกิจกรรมของสถานที่หรือชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้นด้วย

4. ในส่วนของที่เกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาและซื้อสินค้าที่ระลึก ก็ส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่นถือเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ และเผยแพร่เอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น แต่มีข้อควรระวังก็คือ อย่าผลิตสินค้าที่ระลึกเหล่านั้นเพื่อสนองตอบความต้องการของ

นักท่องเที่ยว โดยหวังปริมาณหรือเป็นตัวเงินมากเกินไป จนไม่สามารถรักษาเอกลักษณ์ของสินค้าพื้นเมืองนั้นไว้ได้

สอดคล้องกับข้อมูลจากสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2539, หน้า 7-15) ที่กล่าวถึงผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมอันเกิดจากการท่องเที่ยวว่า ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความประเพณี การแต่งกาย หรืออื่น ๆ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนท้องถิ่นทั้งสิ้น เช่น การแต่งกายไม่สุภาพ การนุ่งกระโปรงหรือกางเกงที่สั้นมาก ๆ การใส่เสื้อคอกว้างคว้านลึก หรือการมีพฤติกรรมกอดจูบ เปลือยกายอาบแดด หรือการกระทำใด ๆ ที่ลบหลู่ดูหมิ่นวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือตั้งใจก็ตาม สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น บางครั้งอาจถึงกับมีการประท้วงต่อต้าน หรือไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการลดคุณค่าของวัฒนธรรมและงานศิลปหัตถกรรม ชุมชนท้องถิ่นบางแห่งได้มีการนำเอาวัฒนธรรมด้านพิธีกรรม และศิลปหัตถกรรมมาเป็นสินค้าเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว จนบางครั้งทำให้พิธีกรรม และศิลปหัตถกรรมนั้นลดคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ลงไป กลับกลายเป็นความรื่นเริงเข้ามาแทนที่ เช่น พิธีบวชลูกแก้ว พิธีพ่อนผีมดผีเม็ง เป็นต้น ส่วนด้านงานศิลปหัตถกรรมนั้น เนื่องจากมีความต้องการในปริมาณมาก การเร่งผลิตให้ทันขายจึงส่งผลให้คุณภาพของชิ้นงานหมดสิ้นไป ทำให้เกิดวัฒนธรรมย้อมแมว เช่น ในหมู่บ้านชาวเขาบางแห่ง นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจะเข้าไปกว้านซื้อเครื่องประดับหรือเสื้อผ้าที่เป็นของเก่า หรือชิ้นงานที่ทำอย่างประณีตโดยให้ราคาสูงเพื่อล่อใจ เมื่อขายของพวกนี้ไปแล้วชาวเขาไม่สามารถทำใหม่ให้มีความประณีตงดงามเหมือนเก่า หรืออาจไม่มีตัวอย่างให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้เป็นแบบอย่าง ทำให้เกิดช่องว่างในการสืบต่อและในที่สุดอาจต้องสูญเสียดูแลเอกลักษณ์ของตนเองไป

4. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่แห่งหนึ่งนั้น ทำให้สถานที่นั้น ๆ ต้องรองรับจำนวนคนมากขึ้นซึ่งคนเหล่านี้มีการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่เขาต้องการ ได้แก่ การรับประทานอาหาร ทำให้ต้องมีการประกอบอาหารและการขนส่งอาหารมากขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดขยะในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งการบริโภคน้ำดื่ม น้ำใช้ ซึ่งมีความต้องการมากขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งเมื่อคำนวณว่า นักท่องเที่ยว 1 คน เข้าห้องน้ำ 2 ครั้งต่อวัน ซึ่งคงต้องใช้น้ำถึง 10 ลิตร เป็นอย่างน้อย หากชุมชนท้องถิ่นที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาประมาณ 1 ล้านคนต่อปี หมายความว่า จะต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างน้อยที่สุดถึงปีละ 10 ล้านลิตร ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเหล่านี้จะรุนแรงมากขึ้น ในชุมชนท้องถิ่นนั้นเองก็ขาดแคลนน้ำอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ก็มีการสร้างที่พักอาศัย รีสอร์ท โรงแรมต่าง ๆ ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว เขตพื้นที่ธรรมชาติที่มีความเปราะบาง ยกตัวอย่างเช่น ภูกระดึง ในช่วงเทศกาลจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางขึ้นสู่ภูกระดึงเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่พื้นที่จะรองรับได้ ทำให้พื้นที่บางแห่งได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งขยะที่เกิดขึ้นซึ่งกำลังเป็นปัญหาใหญ่มากปัญหาหนึ่งของภูกระดึง และยังเป็นปัญหาที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติทุก ๆ แห่งในประเทศไทย มีการรวบรวมผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้ (เศกสรรค์ ยงวณิชย์, 2536, หน้า 6-14; วราภรณ์ ดวงแสง, 2553, หน้า 122-123)

1. ผลกระทบจากการพัฒนาด้านแหล่งน้ำมีผลต่อพื้นที่ป่า
2. ผลกระทบจากการพัฒนาถนนมีผลต่อป่าไม้ ในการตัดทำลายหรือตัดผ่านเพื่อของเขา
3. ผลกระทบด้านระบบนิเวศน์ คุณภาพน้ำและปริมาณน้ำในแหล่งน้ำ ระบบนิเวศน์ด้านต่าง ๆ ถูกรบกวน
4. ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น น้ำอุปโภคและบริโภค การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน แหล่งอาหาร เป็นต้น
5. ผลกระทบด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ ลักษณะประชากร โดยมีการย้ายถิ่นของประชากรเพื่อเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และโครงสร้างของระบบสังคมในพื้นที่จะเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

ในขณะที่ นิคม จารุมณี (2544, หน้า 244-252) กล่าวว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักคิดว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษใด ๆ ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเพียงแต่การสร้างธุรกิจสนับสนุนต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับการเพิ่มตลาดแรงงานและการจ้างงานให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ต้องเป็นที่สงสัยเลยว่า การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอันมาก ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนในกรณีนี้คือ เมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใดแหล่งหนึ่งจนเกินขีดความสามารถทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ ก็จะทำให้เกิดการเสื่อมสลายของทรัพยากรพื้นฐาน เช่น พื้นดินและแหล่งน้ำต่าง ๆ ตามมาซึ่งความเป็นจริงแล้วปัญหาเหล่านี้สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ หากมีการวางแผนที่ดีและมีการควบคุมการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ก่อน แต่ประเทศหรือชุมชนท้องถิ่นที่ประสบปัญหาเหล่านี้ มักขาดแคลนงบประมาณและสิ่งจูงใจในการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตน

ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสังคม

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม ครอบคลุมทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional theory) ทฤษฎีระบบเปิด (Open system theory) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) ทฤษฎีว่าด้วยการจัดสรรเวลา (Theory of the allocation of time) และทฤษฎีการย้ายถิ่น (Migration theory) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural functional theory)

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ เป็นทฤษฎีหลักทางสังคมวิทยา และเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา โดยทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่สามารถนำมาใช้เพื่ออธิบายหรือพยากรณ์ ทำความเข้าใจ ปรัชญาการดำรงสังคมได้อย่างชัดเจนและละเอียดในทุกระดับชั้นของสังคมโลกเป็นอย่างดี

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่พัฒนามาจาก “ทฤษฎีหน้าที่” (Functional theory) โดยนักสังคมวิทยาแบบคลาสสิก 3 ท่าน คือ ออگุสต์ คองต์ (August Comte) เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spence) และอีมิล เดอร์ไกม์ (Emile Durkheim) ที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่เป็นอย่างมาก (สุพัตรา สุภาพ, 2540; ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2549; จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2549; สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

ออگุสต์ คองต์ เป็นนักสังคมวิทยาคนแรกที่นำความคิดนี้มาใช้เพื่ออธิบาย “ทฤษฎีหน้าที่” โดยกล่าวว่า สังคมประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ ทั้งอวัยวะย่อย เช่น เซลล์ต่าง ๆ และอวัยวะใหญ่ เช่น หัวใจ ปอด เป็นต้น ส่วนต่าง ๆ ของสังคมก็ทั้งที่เป็นส่วนย่อย เช่น ครอบครัว ชนชั้นทางสังคม และเป็นส่วนประกอบที่ใหญ่ขึ้น เช่น ชุมชน เมือง เป็นต้น ส่วนประกอบเหล่านี้ทำหน้าที่ของมันเอง และในขณะเดียวกันก็จะทำงานประสานกันด้วย สังคมนั้นจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้

ต่อมา เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ ได้สนับสนุนทฤษฎีของคองต์ ที่เน้นในเรื่องการเปรียบเทียบการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของสังคมกับการทำงานของร่างกาย ส่วนในเรื่องวิวัฒนาการของสังคมนั้น คองต์เชื่อว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ขั้นที่ดีกว่า คือ สังคมจะมีขนาดใหญ่ขึ้นโดยการเพิ่มของส่วนต่าง ๆ และเพิ่มความซับซ้อนยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันส่วนต่าง ๆ เหล่านี้จะทำงานแตกต่างกันมากขึ้นแต่ยังคงต้องทำงานประสานสัมพันธ์กัน กล่าวโดยสรุปคือ คองต์มองที่สังคมทั้งหมด เน้นที่ตัวผู้กระทำเป็นหลัก โดยแบ่งอินทรีย์ไว้เป็น 2 ระดับ คือ 1. สังคม (Social organism) 2. บุคคล (Individual organism)

ขณะที่ทั้ง 2 อย่างเจริญขึ้น สิ่งที่ไม่เป็นอินทรีย์ไม่เจริญและยังมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น

ยิ่งมีความสลับซับซ้อนและแตกต่างกันยิ่งขึ้น ยิ่งแตกต่างกันยิ่งทำให้หน้าที่แตกต่างกันไปด้วย และต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน ดังนั้น ตัวไหนเปลี่ยนอีกตัวก็เปลี่ยน

เอมีล เดอร์ไกม์ อธิบายว่า สังคมอยู่รอดได้ด้วยการยึดเหนี่ยวสังคม (Social solidarity) กล่าวคือ การที่บุคคลในสังคมขนาดเล็กหรือสังคมง่าย ๆ นั้น การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นแบบ Mechanical solidarity คือ การที่ค่านิยม จารีตประเพณี จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลเป็นอย่างมาก และบุคคลในสังคมจะยึดถือค่านิยมเดียวกัน มีความคิด ความเชื่อ ตลอดจนทัศนคติในแบบเดียวกัน แต่ในสังคมที่ซับซ้อน การยึดเหนี่ยวจะเป็นแบบ Organic solidarity คือ การยึดเหนี่ยวที่เกิดจากการที่บุคคลยึดการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยที่แต่ละบุคคลอาจจะมีค่านิยม ความเชื่อ ความคิดที่ต่างกันไป การที่สังคมจะดำรงอยู่ได้ก็เพราะบุคคลทุกคนปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตน

โดยสรุป เดอร์ไกม์ มีความเห็นว่า การเพิ่มของประชากรเป็นตัวการสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบเศรษฐกิจและระบบอื่น ๆ ของสังคม แต่ในท้ายที่สุดทุกอย่างจะขึ้นอยู่กับความต้องการทางสังคม (Social need) (สุพัตรา สุภาพ, 2540; สุภางค์ จันทวานิช, 2553) อันประกอบไปด้วย

1. สาเหตุทางสังคม (Social cause) เกี่ยวกับว่าเหตุใดจึงมีโครงสร้างอย่างนี้และมีรูปแบบอย่างนี้
2. หน้าที่ทางสังคม (Social function) เกี่ยวกับความต้องการการต่อระบบที่ขยายออกไปได้รับการตอบสนอง โดยโครงสร้างที่ให้ไว้หรือไม่

สนธยา พลศรี (2547) อธิบายถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ว่า ในระบบสังคมนั้นมีกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้ระบบสังคมเกิดขึ้นอย่างมีระเบียบ คือ สภาวะการเปลี่ยนสถาบัน (Institutionalization) หรือการที่บุคคลมีบทบาทต่าง ๆ เนื่องจากบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นค่านิยมและความเชื่อของวัฒนธรรมเหล่านั้นที่ได้แทรกซึมอยู่ภายในระบบบุคลิกภาพของบุคคล ได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตลอดจนมีบทลงโทษและการให้รางวัลซึ่งช่วยสนับสนุนสภาวะการเปลี่ยนเป็นสถาบันขึ้น หลักการของการมีสภาวะการเปลี่ยนเป็นสถาบันมีดังนี้

1. ผู้กระทำทั้งหลายกระทำระหว่างกันภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ
2. วิธีทางที่ผู้กระทำปฏิบัตินั้นได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างทางสังคม
3. บรรทัดฐานเกิดขึ้นจากการปรับตัวของผู้กระทำต่อคนอื่น จนสร้างเป็นบรรทัดฐาน

ขึ้นมา

4. ในขณะที่เดียวกับที่บรรทัดฐานที่สร้างขึ้นมาจากการกระทำระหว่างกันแล้ว บรรทัดฐานเหล่านั้นจะถูกจำกัดอยู่ภายใต้แบบแผนทางวัฒนธรรม

5. ในทางกลับกัน จะเป็นตัวกำหนดการกระทำระหว่างกัน

ระบบสังคมที่สามารถจะรักษาระบบไว้ได้นั้นจะต้องทำหน้าที่สำคัญ 4 ประการ (สนธยา พลศรี, 2547; ทศนีย์ ทองสว่าง, 2549; สุภางค์ จันทวานิช, 2553) คือ

1. ระบบสังคมจะต้องมีวัตถุประสงค์และดำเนินไปเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ (Goal attainment) เพื่อความอยู่รอดแห่งสังคม และสมาชิกในสังคมอยู่ได้อย่างสงบสุข ทำอย่างไรที่จะถ่ายทอดวัตถุประสงค์ของสังคมไปสู่สมาชิกในสังคม การดำเนินการไปสู่เป้าหมายและมีการควบคุมอย่างไร ที่จะทำให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามเพื่อไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสังคม สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา

2. ระบบสังคมจะต้องมีการปรับตัว (Adaptation) การปรับตัวมีความจำเป็นและสำคัญมากต่อการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน การที่สมาชิกในสังคมมีความสัมพันธ์และกระทำระหว่างกันนั้น จำเป็นต้องคิดหาเทคนิค และวิธีการต่าง ๆ ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของสังคม และเสริมสร้างพลังต่าง ๆ ภายในระบบให้ดีขึ้น สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ เป็นต้น

3. ระบบสังคมจะต้องมีการบูรณาการรวมหน่วยหรือการประสานประสานส่วนต่าง ๆ (Integration) การบูรณาการรวมหน่วยมีความสำคัญต่อระบบก็เพราะเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบ เพื่อช่วยการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของสังคมและป้องกันภาวะความตึงเครียดที่อาจจะเกิดขึ้นภายในระบบได้ สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

4. ระบบสังคมจะต้องมีการจัดการกับความตึงเครียด (Tension management or latency) ภายในระบบสังคมย่อมจะมีความขัดแย้งหรือความตึงเครียดอยู่เป็นธรรมดา จากบุคคล กลุ่มคน สถาบันหรือชุมชน ระบบสังคมจะต้องมีหน้าที่แก้ไขหรือจัดการกับสิ่งเหล่านี้ เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในสังคม สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันศาสนา และสถาบันศาล

หน้าที่ของระบบสังคมตามแนวคิดของ Talcott Parsons มีแนวความคิดว่า สังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่าง ๆ (Part) มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ที่คงที่ของแต่ละส่วนจะเป็นปัจจัยทำให้ระบบสังคมเกิดความสมดุล (Equilibrium) ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พาร์สันเสนอว่า เกิดจากความสมดุลถูกทำลายลง เพราะองค์ประกอบของสังคม คือ บุคลิกภาพ (Personality) อินทรีย์ (Organism) และวัฒนธรรม (Culture) เกิดความแตกร้าง โดยมีสาเหตุมาจากทั้งสาเหตุจากภายในหรือระบบสังคม เช่น การเกิดสงคราม การ

แพร่กระจายของวัฒนธรรม เป็นต้น และสาเหตุจากภายในระบบสังคมที่เกิดจากความตึงเครียด (Strain) เพราะความสัมพันธ์ของโครงสร้างบางหน่วย (Unit) หรือหลายหน่วย ทำงานไม่ประสานกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจะเป็นสาเหตุทำให้ส่วนอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นเฉพาะส่วนใดหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นทั้งระบบก็ได้ พาร์สันเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึง ความเชื่อ บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม คือ ตัวยึดเหนี่ยวให้สังคมมีการรวมตัวเข้าด้วยกันและเป็นตัวต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม (สนธยา พลศรี, 2547; สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

สิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทในระบบสังคมได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ นั้น จะต้องมีความเชื่อหรือแนวความคิด ความเชื่อที่ยึดเหนี่ยวผูกพันระหว่างบุคคลในสังคม พาร์สัน ได้เสนอตัวแปรที่ศึกษาความแตกต่างหรือแนวโน้มทางพฤติกรรมของบุคคลในระบบสังคม เรียกว่า แบบแผนของตัวแปร (Pattern variables) (สนธยา พลศรี, 2547; สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ไว้ดังนี้

1. ตัวแปรที่เกี่ยวกับความรู้สึก ได้เน้นความผูกพันทางด้านอารมณ์และความไม่รู้สึกผูกพันทางด้านอารมณ์ (Effective-affective neutrality) เช่น ระบบสังคมระหว่างสามีภรรยาจะมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก แต่ในระบบสังคมระหว่างพนักงานธนาคารกับลูกค้าจะมีลักษณะความสัมพันธ์แบบไม่ผูกพันทางด้านอารมณ์
2. ตัวแปรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง (Specificity) กับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งมีขอบเขตกระจายหรือกว้าง ๆ (Diffuseness) เช่น ระบบสังคมระหว่างสามีภรรยาจะเป็นแบบที่มีขอบเขตกระจายทั่วไป ซึ่งจะครอบคลุมทุกอย่างในด้านสังคม เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างจะมีลักษณะที่ได้กำหนดบทบาทอย่างเฉพาะเจาะจงว่า จะต้องทำอะไรบ้าง
3. ตัวแปรที่เกี่ยวกับหน่วยสังคมที่ผู้กระทำพิจารณาในแง่หน่วยสากล (Universalism) กับผู้กระทำพิจารณาในแง่หน่วยเฉพาะ (Particularism) เช่น การกระทำที่ทำไปโดยรวม ๆ ไม่ได้พิถีพิถันว่าจะทำเฉพาะกับใคร เช่น การทำบุญบ้านจะนิมนต์พระจากวัดไหนก็ได้ แต่หากพิจารณาในแง่เฉพาะเจาะจงก็ต้องนิมนต์พระจากวัดที่ตนรู้จักเท่านั้น
4. ตัวแปรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่เป็นคุณลักษณะ (Inborn quality) หรือลักษณะที่ได้มาแต่กำเนิด (Ascription) เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ สถานภาพของครอบครัว กับตัวแปรที่มาจาก

การกระทำด้วยความสามารถ (Achievement) เช่น หน้าที่การงานที่เลื่อนสูงขึ้นเพราะมีระดับการศึกษาสูงขึ้น

5. ตัวแปรที่ยึดกับหน่วยในลักษณะที่ถือว่าตนเองเป็นสำคัญ (Self-orientation) กับตัวแปรที่เน้นกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกเป็นสำคัญ (Collectivity orientation) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ บางระบบสังคมจะเน้นที่บุคคลมากกว่ากลุ่ม แต่บางระบบสังคมอาจเน้นกลุ่มมากกว่าบุคคลก็ได้

นอกจากแบบแผนของตัวแปรต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นการที่สมาชิกในสังคมได้กระทำระหว่างกันแล้ว กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดเป็นระบบสังคมขึ้นนั้นเพราะมีระบบต่าง ๆ (สนธยา พลศรี, 2547; ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2549; สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ดังต่อไปนี้

1. ระบบการติดต่อ (Communication) มีภาษาเป็นสื่อสำคัญในการเกิดการกระทำระหว่างกันขึ้น
2. ระบบการรักษาขอบเขตทางสังคม (Boundary maintenance) โดยการควบคุมการรักษาความสมดุลในสังคมเพื่อให้สมาชิกในระบบสังคมมีส่วนร่วมในบรรทัดฐาน ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น
3. ระบบบุคลิกภาพ วัฒนธรรมและสังคม เป็นระบบที่เกื้อกูลสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
4. ระบบการควบคุมทางสังคมเพื่อมิให้สมาชิกฝ่าฝืนบรรทัดฐานในสังคม
5. ระบบการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะถ่ายทอดเจตนาธรรมของสมาชิกในสังคมไปสู่สมาชิกในรุ่นต่อ ๆ ไป
6. ระบบสภาวะเปลี่ยนเป็นสถาบัน (Institutionalization) กระบวนการนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับค่านิยม ความเชื่อ และซึมซาบในบุคลิกภาพ ทำให้มีการบูรณาการรวมหน่วยระหว่างบุคลิกภาพและวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอและเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ด้วยการมีระบบการลงโทษและการให้รางวัล ทำให้เกิดเป็นสภาวะเปลี่ยนเป็นสถาบันขึ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ระบบสังคมประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ โดยมีครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญต่อสมาชิกในสังคมที่จะถ่ายทอดบุคลิกภาพ อบรมสั่งสอนบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ จนมีสภาวะเปลี่ยนเป็นสถาบันขึ้น พาร์สัน เสนอว่า การกระทำของบุคคลในสังคมจะต้องมีลักษณะการสมัครใจ ต้องการที่จะกระทำเพื่อมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผู้กระทำนั้นจะต้องมีความเชื่อ ค่านิยมที่เป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายนั้น นอกจากนี้สถานการณ์ต่าง ๆ ก็จะเป็นเครื่องชี้ว่า ผู้กระทำจะมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง บทบาทและสถานภาพของบุคคลต่าง ๆ ได้กระทำต่อกันจนเป็นระบบสังคม ซึ่งระบบสังคมต้องมีลักษณะที่สำคัญ (สนธยา พลศรี, 2547; ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2549; สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ดังนี้

1. ระบบสังคมประกอบขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ เช่น บทบาทองค์การ สถาบัน เป็นต้น ซึ่งได้ทำหน้าที่อย่างเหมาะสม สม่่าเสมอ เป็นระยะเวลาานานพอสมควร
2. ระบบสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาขอบเขตสังคม เพื่อป้องกันการแทรกแซงหรือการบ่อนทำลายจากระบบอื่น
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในส่วนต่าง ๆ ของระบบ ก็เพื่อความอยู่รอดหรือทำหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น
4. ระบบแต่ละระบบในสังคมทำหน้าที่เพื่อรักษาคุณภาพของสังคม จะขาดซึ่งระบบหนึ่งระบบใดไม่ได้
5. หากระบบไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งคุณภาพแห่งสังคม ก็อาจสลายตัวกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบอื่น หรือเปลี่ยนไปเป็นระบบใหม่ได้

โดยสรุป ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่มีข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมจะมี ส่วน หน่วย หรือระบบย่อย ๆ (Functions) อย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้ตามจุดมุ่งหมายของสังคมนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมหรือชุมชนท้องถิ่นจะมีครัวเรือนเป็นส่วนประกอบ ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลด์เป็นอีกส่วนประกอบหนึ่งของสังคม เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลด์เกิดขึ้นในสังคม จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลกระทบต่อหน่วยหรือระบบย่อย ๆ (Functions) ครัวเรือนในชุมชนท้องถิ่นจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ระบบดำรงไว้ซึ่งคุณภาพ

2. ทฤษฎีระบบเปิด (Open system theory)

ทฤษฎีระบบเปิด (Open system theory) หรือเรียกว่าทฤษฎีระบบทั่วไป (General system theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อที่จะทำให้นักวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้มีกรอบความหมายที่ร่วมกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทั่วไปของโลกแห่งความเป็นจริง ส่วนเกื้อหนุนอันสำคัญที่ตัวแบบนี้มีต่อสังคมวิทยา คือ ทฤษฎีระบบเปิดเป็นตัวประสานในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมทั้งสามารถใช้แทนเทคนิคการวิเคราะห์แบบเก่าซึ่งมีลักษณะแยกย่อย (Atomic) เนื่องจากเป็นกรอบการศึกษาซึ่งมีลักษณะเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมองเป็นองค์รวม (Holistic) สามารถนำไปทดสอบในชีวิตจริงเพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดระเบียบทางสังคมได้ นอกจากนี้ทฤษฎีระบบเปิดสามารถหลีกเลี่ยงจุดบอดของแนวทางการศึกษาเชิงระบบปิด (Closed system approach) ในการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมได้ (Buckley, 1967; พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2545; สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2553)

ข้อแตกต่างที่สำคัญ ระหว่างระบบปิดกับระบบเปิดอยู่ที่ความเชื่อมโยงระหว่างระบบกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ระบบเปิดยอมรับและตอบสนองต่อวัตถุดิบ (Input) จากภายนอก เช่น พลังงาน และข่าวสาร เป็นต้น ตรงข้ามกับระบบปิดซึ่งเป็นระบบที่พึ่งตัวเองได้ (Self-contained) นอกจากนี้ ทฤษฎีระบบเปิดยังเน้นการศึกษา “ความสัมพันธ์” (Relation) มากกว่าองค์ประกอบ (Entities) โดยเน้นหนักที่กระบวนการและการเปลี่ยนแปลงอันเป็นพื้นฐานของโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่น (Buckley, 1967; มิศรา สามารถ, 2543; พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2545) ลักษณะสำคัญของทฤษฎีระบบเปิดซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสัมพันธ์ทางบทบาทในครัวเรือน อาจกล่าวโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุดิบ (Input) ระบบเปิดทั้งหลายจำเป็นต้องนำพลังงานบางรูปแบบจากภายนอกเข้าสู่ระบบ วัตถุดิบคือเหตุการณ์ทั้งหมดที่สามารถสังเกตหรือวัดได้ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายนอกระบบแต่มีอิทธิพลต่อผลผลิต (Output) ของระบบ วัตถุดิบแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัตถุดิบสำหรับการบำรุงรักษา (Maintenance input) และวัตถุดิบที่เป็นสัญญาณ (Signal input) โดยวัตถุดิบสำหรับการบำรุงรักษาเป็นสิ่งซึ่งบำรุงกำลังให้ระบบพร้อมที่จะทำงาน วัตถุดิบประเภทนี้เป็นที่มาของอำนาจ หรือพลังของระบบ ส่วนวัตถุดิบที่เป็นสัญญาณเป็นสิ่งซึ่งระบบรับเข้ามาเพื่อนำเข้ากระบวนการ (Processing) เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่ผลผลิตต่อไป

2. การถ่ายทอด (Throughput) เป็นกระบวนการที่ทำการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ นำเข้ากระบวนการฝึกฝน เพื่อนำไปสู่เป้าประสงค์ของระบบ ดังนั้น จึงมักถูกถือว่าเป็นหน้าที่การถ่ายทอดของระบบ

3. ผลผลิต (Output) ระบบเปิดส่งผลผลิตของตนออกไปสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นลักษณะพื้นฐานอันหนึ่งของผลผลิต ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับความอยู่รอดของระบบ คือ ผลผลิตของระบบนั้น ๆ จะต้องได้รับการยอมรับจากระบบที่เหนือกว่าหรือหน่วยทางสังคมที่ใหญ่กว่าซึ่งระบบนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งของมัน ดังนั้น ผลผลิตของระบบย่อยก็คือวัตถุดิบของระบบใหญ่ ในกรณีที่ไม่อาจจะหาผู้รับผลผลิตของมันได้ ระบบนั้น ๆ จะมีทางเลือกอยู่สองประการ คือ ประการแรกเป็นการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของตนเองซึ่งจะมีผลต่อลักษณะของผลผลิตของระบบ หรือประการที่สอง คือ สลายตนเอง นอกจากนี้ ทุกระบบจะมีผลผลิตชั้นสอง (Second class output) ซึ่งเป็นของเสียจากผลผลิตหลัก ผลผลิตชนิดนี้มีคุณค่าทางการตลาดน้อยมากหรืออาจจะไม่มีเลย ถึงแม้ว่าในบางกรณีอาจจะส่งออกได้บ้างก็ตาม (Buckley, 1967; พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2545)

ในกระบวนการจัดระเบียบหรือองค์การในทุกรูปแบบจะดำเนินไปสู่สถานะเสถียร ประสิทธิภาพและล่มสลายไปในที่สุด แต่ในระบบเปิดจะมีกระบวนการต่อต้านภาวะเสื่อม

สลายของระบบ (Negative entropy) อันเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของระบบเปิด คือ การสามารถหยุดยั้ง หรือชะลอสภาพไปสู่สภาวะเสื่อมสลายของระบบได้ โดยต้องคำนึงประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. การดัดแปลง (Adaptation) เป็นความสามารถของระบบในอันที่จะอยู่รอดท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ระบบเปิดมีความสามารถในการยืดชีวิตของตนโดยผ่านทาง การตอบสนองที่เหมาะสม ต่อความระส่ำระสาย หรือข้อผิดพลาด ซึ่งมาจากนอกระบบแต่มีผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของระบบ ดังนั้นความอยู่รอดของระบบจึงขึ้นอยู่กับ การดัดแปลงตนเอง อันเป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ซึ่งคุกคามความสัมพันธ์ที่ระบบนั้น ๆ มีต่อระบบใหญ่

2. ความตึงเครียด (Tension) ทุกระบบมีความตึงเครียดอยู่ในตัวเอง ความตึงเครียดจึงถือเป็นสิ่งปกติวิสัยสำหรับระบบสังคม เนื่องจาก ประการแรกระบบไม่อาจให้การขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกทุกคนให้รู้ถึงเป้าประสงค์ บรรทัดฐานและสิ่งอื่น ๆ ของระบบได้อย่างเท่าเทียมกัน ประการต่อมา คือ สถานภาพและบทบาทในระบบมักขาดความจำเพาะเจาะจงบางประการเกี่ยวกับขอบเขตของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สามารถจะยอมรับได้ (Tolerant limit) ดังนั้น ในระบบจึงมีความเบี่ยงเบนและความขัดแย้งอยู่เสมอ เพราะว่าบุคคลที่เป็นสมาชิกไม่ได้ยึดถือค่านิยมโดยสมบูรณ์ หรือบางครั้งก็ไม่ได้ยินยอมบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม ดังนั้น ที่เมื่อใดหรือส่วนใดเกิดความขัดแย้งขึ้นผลก็คือ การเสถียรระบบทางสังคม กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดเวลา จึงไม่มีระบบใดที่ปราศจากความตึงเครียด การเปลี่ยนแปลงในระบบจึงเกิดขึ้นจากการปรับปรุงและการดัดแปลง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการขัดขวางกระบวนการเสถียรระบบทางสังคม (Buckley, 1967; พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2545)

3. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory)

พื้นฐานของความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange) และการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (Economic exchange) การแลกเปลี่ยนทางสังคมมีความคล้ายคลึงกับการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจตรงที่ทำให้เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับผลตอบแทนบางอย่างในอนาคต กล่าวคือ บุคคลมีความคาดหวังว่าเขาควรจะได้รับอะไรจากการลงทุนลงแรงในการแลกเปลี่ยนนั้น อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนทางสังคมมีความแตกต่างจากการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจตรงที่ การแลกเปลี่ยนทางสังคมไม่ได้เจาะจงเกี่ยวกับลักษณะของผลตอบแทน และการแลกเปลี่ยนทางสังคมไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะของการคำนวณถึงผลได้ผลเสียตลอดเวลา ส่วนการแลกเปลี่ยนทาง

เศรษฐกิจจะอยู่บนพื้นฐานของสัญญาที่เป็นทางการ มีการกำหนดปริมาณของการแลกเปลี่ยนที่มีความแน่นอน (Blau, 1964; วิจัยญา วัฒนโณ, 2546; สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2546)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมเป็นแนวคิดที่มาจากกลุ่มเศรษฐศาสตร์อรรถประโยชน์ กลุ่มมานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ และกลุ่มจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม โดยทฤษฎีนี้ยึดหลักเกณฑ์ที่ว่า

1. ทั้งมนุษย์และสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสวงหารางวัลหรือสิ่งตอบแทน และจะเลือกหนทางที่ให้ผลตอบแทนมากที่สุด และให้โทษที่น้อยที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ

2. สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำในพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าได้ผลตอบแทนที่ดีจากอดีต

3. สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับอดีต ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้

ส่งผลตอบแทนที่ดี

4. สิ่งกระตุ้นในอดีตที่ให้ผลตอบแทนที่ดี จะก่อให้เกิดพฤติกรรมทำนองเดียวกับอดีตอีก

5. การประพฤติซ้ำจะเกิดขึ้นต่อไปตราบที่มันยังให้ผลตอบแทน

6. สิ่งมีชีวิตจะแสดงความโกรธหากพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งในอดีตเคยก่อ

ผลตอบแทนแต่ปัจจุบันไม่ก่อผลเช่นนั้นอีก (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2546)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมยังเป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลง โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการหลายอย่างในชีวิต หากคิดพึ่งแต่ตนเองอาจไม่สามารถสนองความต้องการของตนได้มากนัก จึงต้องอาศัยบุคคลอื่นมาช่วยสนองความต้องการเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้น โดยทุกคนต่างแสวงหาผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่พวกเขาพอใจ ทั้งที่รู้ตัวเองและไม่รู้ตัวเองก็ตาม จากความสัมพันธ์นั้นการที่บุคคลยังคงดำรงรักษาความสัมพันธ์หนึ่งไว้ต่อไปก็เพราะทั้งสองฝ่ายต่างได้รับผลตอบแทนที่แต่ละฝ่ายพอใจ การมีความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นการสร้างพันธะสำหรับตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกัน ดังนั้นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Interaction process) ทั่ว ๆ ไปก็คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนนั่นเอง (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2546)

Homans (1961) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดการรวมกลุ่มว่ามีอยู่ด้วยกันสามประการ คือ

1. มีกิจกรรม (Activity) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลกระทำ เช่น การเขียนบันทึก การเจรจาโต้ตอบ การตัดสินใจ เป็นต้น

2. การมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอันเป็นผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน เป็นการสนองตอบของบุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม การสังเกตการณ์ปฏิสัมพันธ์อาจพิจารณาได้ 3 ทาง คือ ในแง่ความบ่อย ความนาน และลำดับ

3. ความรู้สึกทางอารมณ์ (Sentiment) หมายถึง ความรู้สึก (Feeling) ต่าง ๆ ได้แก่ ความคิด (Thought) ความเชื่อ (Belief) และความหวัง (Hope) ของสมาชิกทั้งหลาย เป็นต้น อันเป็นลักษณะภายในของแต่ละบุคคลที่เป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กัน

Homans (1961) ได้ให้ความสำคัญแก่กระบวนการเสริมแรง (Process of reinforcement) ในการอธิบายการปฏิสัมพันธ์กันของมนุษย์ โดนเสนอว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ การที่บุคคลหนึ่ง ๆ จะกระทำพฤติกรรมไปในทางใดทางหนึ่งย่อมมีความเกี่ยวข้องกับรางวัลหรือการลงโทษที่เขาจะได้รับจากการกระทำของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ในที่นี้รางวัล (Reward) ก็คือ การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) ส่วนการลงโทษ (Punish) ก็คือ การเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) ทั้งนี้สิ่งที่ใช้เป็นเครื่องชี้วัดเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคลและกระบวนการเสริมแรงดังกล่าวก็คือ ปริมาณของการกระทำ (Quantity of activity) และระดับคุณค่าของการกระทำ (Value of activity) การที่บุคคลจะพิจารณาเลือกกระทำใด ๆ ในเชิงปริมาณกันนั้น โฮแมนส์ได้ใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ (Economic principle) อธิบายว่า บุคคลจะเลือกทางเลือกที่ให้ผลกำไรมากที่สุด ส่วนเรื่องระดับคุณค่าของการกระทำนั้นใช้กฎอุปสงค์และอุปทาน (Law of demand and supply) มาเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ทางจิตวิทยาพฤติกรรม ได้แก่ ความขาดแคลน และความพอเพียง

ในเวลาต่อมา Blau (1964) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมอีกผู้หนึ่งที่ใช้ความสำคัญแก่การอธิบายการกระทำต่อกันของมนุษย์ในแง่มุมมองสังคมเป็นอย่างมาก เพียงกระบวนการทางจิตวิทยาพฤติกรรมเกี่ยวกับการเสริมแรงยังไม่พอใช้อธิบายการกระทำของบุคคลได้อย่างเต็มที่นัก เพราะสาระสำคัญของการกระทำเหล่านั้นอยู่ที่กระบวนการทางสังคมที่บุคคลมีต่อกันในความสัมพันธ์นั้น จึงต้องมุ่งพิจารณาการพึ่งพิงกันระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ความหมายการแลกเปลี่ยนทางสังคมของเบลาล์จึงปรับเป็นการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลที่ถูกจูงใจโดยผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่น บุคคลจะกระทำใดก็ตามย่อมมุ่งหวังกำไรหรือรางวัลตอบแทนจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นกลไกอันหนึ่งที่ทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำรงอยู่ได้ เมื่อบุคคลหนึ่งมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับอีกบุคคลหนึ่งมากยิ่งขึ้น เขาย่อมรู้จักผูกพันที่จะต้องตอบแทนผลประโยชน์ถือเป็นการลงทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่เราเรียกกันว่า การพึ่งพาอาศัยให้ยาวนาน ก่อให้เกิดความผูกพันที่มีต่อกันและความ

ผูกพันนี้กลับมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความเชื่อถือ และข้อผูกพันทางใจที่มีต่อกันให้มากขึ้น เมื่อบุคคลมีความผูกพันทางใจกับสายสัมพันธ์หนึ่ง ๆ มากเท่าใด เขาก็จะอุทิศเวลาและกำลังกายมาปกป้องรักษาสายสัมพันธ์ที่มีมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากมีผู้ละเมิดบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ บุคคลนั้นก็จะถูกลงโทษ ทั้งนี้ในการปฏิสัมพันธ์กันนั้นบุคคลอาจได้รับผลประโยชน์ที่แตกต่างกันไป ผลประโยชน์ที่มีการแลกเปลี่ยนกันเหล่านี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม (Extrinsic reward) เป็นผลประโยชน์ที่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอกชัดเจน ทั้งที่อยู่ในรูปของทรัพย์สินของ (Material benefit) จนถึงบริการ เช่น การให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือ การเชื่อถือ การยินยอมปฏิบัติตามความปรารถนาดีของอีกฝ่าย
2. ผลตอบแทนที่เป็นนามธรรม (Intrinsic reward) เป็นผลประโยชน์ที่เป็นความรู้สึกในจิตใจของบุคคลอันเกิดขึ้นจากการที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ได้แก่ ความพึงพอใจ ความอบอุ่นใจ ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

นอกจากนี้ Blau (1964) ยังได้แบ่งการแลกเปลี่ยนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange) และการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (Economic exchange) ข้อแตกต่างของการแลกเปลี่ยน 2 ลักษณะนี้ คือ การระบุนค่าและการกำหนดเงื่อนไขการตอบแทน กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนทางสังคมนั้นผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกันจะไม่มีการระบุนค่าของสิ่งที่แลกเปลี่ยนอย่างชัดเจนตายตัว แต่มีพันธะตอบแทนในรูปของพันธะผูกพันทางสังคม (Social obligation) ซึ่งมีลักษณะที่ไม่กำหนดค่าและเงื่อนไขอย่างตายตัว หากคาดหวังการตอบแทนอย่างไม่จำกัดรูปแบบและระยะเวลาในการตอบแทน เพราะการแลกเปลี่ยนทางสังคมมีแนวโน้มทำให้เกิดความรู้สึกถึงพันธะผูกพันส่วนบุคคล บุญคุณและความไว้วางใจกัน ส่วนการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจนั้นมีการระบุนค่าของผลประโยชน์ที่มีการแลกเปลี่ยนอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการตอบแทน พันธะตอบแทนจึงอยู่ในรูปของพันธะผูกพันทางสัญญา นอกจากนี้ก็มักมีการกำหนดและเจรจาเกี่ยวกับเงื่อนไขในการตอบแทนอีกด้วย

ข้อสรุปที่ได้จากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

ต่อมา Turner (1982, pp. 242-248) ได้นำ แนวความคิดจากทฤษฎีของ Blau มาสร้างเป็นข้อสรุปได้ดังนี้

1. ยิ่งบุคคลคาดหวังที่จะได้รับผลกำไรจากการกระทำกิจกรรมต่อบุคคลอื่นมากเท่าใด บุคคลนั้นก็ยิ่งกระทำกิจกรรมนั้นเพิ่มมากขึ้น โดยมีฐานคิดว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างกันเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ผู้กระทำคาดหวังผลที่จะได้รับจากบุคคลอื่น (Benefits) เขาจะพิจารณาและ

เลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งในการแสดงพฤติกรรมเพื่อหวังผลที่เขาได้รับสูงสุดจากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. ยิ่งบุคคลมีการแลกเปลี่ยนรางวัลกับบุคคลอื่นมากเท่าใด พันธะผูกพันที่จะต้องตอบสนองระหว่างกัน (Reciprocal obligation) และการแลกเปลี่ยนระหว่างทั้งสองคนก็จะยิ่งมีมากขึ้น

3. ยิ่งพันธะผูกพันที่จะต้องตอบสนองระหว่างกันได้รับการละเมิด (Violation) มากเท่าใดก็จะยิ่งทำให้เกิดการต่อต้านในทางลบมากขึ้นเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าพันธะผูกพันที่บุคคลจะต้องตอบสนองระหว่างกันนั้นถูกละเมิด ฝ่ายที่ถูกละเมิดก็จะแสดงออกถึงการต่อต้านในทางลบต่อการแลกเปลี่ยน เช่น ด้วยการลดรางวัลที่ตนจะสนองตอบต่ออีกฝ่ายลง

4. ยิ่งบุคคลได้รับรางวัลจากสิ่งทีคาดหวังไว้จากกิจกรรมมากเท่าใด คุณค่าของกิจกรรมและการกระทำ ของกิจกรรมก็จะลดน้อยลงเท่านั้น กล่าวคือ การให้คุณค่า หรือราคาของสิ่งที่ได้รับมานั้นจะถูกลดลง เมื่อได้รับรางวัลนั้นบ่อยจนเกินไป

5. ยิ่งความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนมั่นคง (Establish) มากเท่าใด บุคคลก็ยิ่งกระทำตาม (Governance) บรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนที่ธรรม (Fair exchange) เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

6. ยิ่งมีการแลกเปลี่ยนที่เป็นธรรมน้อยลงเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้เกิดการต่อต้านในทางลบมากขึ้นเท่านั้น หมายถึงการฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเมิดบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนที่เป็นธรรม (Norm of fair exchange) จากการไม่กระทำตามเงื่อนไขที่รับรู้กันทั้งฝ่ายให้และฝ่ายรับ ฝ่ายที่ถูกละเมิดจะเริ่มแสดงการต่อต้าน และสิ่งนี้ไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม

7. ยิ่งมีความมั่นคงและความสมดุลกันของการแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยทางสังคมมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์กับหน่วยทางสังคมอื่นไม่สมดุลและไม่มั่นคงมากขึ้นเท่านั้น หมายถึง การที่หน่วยทางสังคมที่มีการแลกเปลี่ยนกันในลักษณะที่ยึดมั่นในบรรทัดฐานที่เป็นธรรมของการแลกเปลี่ยนอย่างมั่นคงแล้ว จะทำให้หน่วยทางสังคมดังกล่าวไม่สามารถดำรงความเป็นธรรมของการแลกเปลี่ยนกับหน่วยทางสังคมอื่นได้อีก โดยหากมีการแลกเปลี่ยนกับหน่วยทางสังคมอื่นอีกก็มีแนวโน้มที่จะเป็นไปอย่างไม่สมดุลและไม่มั่นคง

ในขั้นตอนของการเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้เพื่อให้ผลตอบแทนสูงสุด บุคคลจะประเมินต้นทุน (Cost) ที่ต้องสูญเสียไป โดยพิจารณาจากประสบการณ์ และทรัพยากรที่ผู้อื่นมีอยู่ที่สามารถจะตอบสนองความต้องการได้ จากนั้นจะคาดหวังสิ่งที่ได้รับ และเลือกทางเลือกสำหรับการแลกเปลี่ยน โดยพิจารณาจากทรัพยากรที่ตนเองอยู่ ซึ่งทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่บุคคลครอบครองอยู่ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่น กระบวนการนี้นำไปสู่ความรู้สึกที่เป็นสิ่งโน้มน้าวให้บุคคลมีการสมาคมระหว่างกัน ซึ่งเป็นความรู้สึกที่มีต่อผู้อื่นใน

ทางบวก ในลักษณะที่ผู้อื่นมีสิ่งดึงดูดที่จะทำให้บุคคลปรารถนาที่จะสมาคมด้วยกระบวนการดังกล่าว หากยังคงอยู่และดำเนินต่อไปก็จะทำให้เกิดลักษณะการตอบสนองเช่นกัน

Turner (1982, pp. 242-248) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนว่าบุคคลจะกระทำการใดก็ตามย่อมมุ่งหวังผลประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทนจากความสัมพันธ์กับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นกลไกที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำรงอยู่ได้เมื่อบุคคลหนึ่งมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับอีกบุคคลหนึ่งมากขึ้น เขาย่อมมีพันธะที่จะต้องตอบแทนผลประโยชน์มากขึ้น และมีสายสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนและการตอบแทนผลประโยชน์จึงเป็นการลงทุนทางสังคมอย่างหนึ่ง ก่อให้เกิดความผูกพันที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความเชื่อถือ ตลอดจนข้อผูกมัดทางใจ (Obligation) ที่มีต่อกันมากขึ้น เมื่อบุคคลมีความผูกพันกับสายสัมพันธ์หนึ่ง ๆ มากเท่าใด เขาก็จะอุทิศเวลาและกำลังกาย เพื่อปกป้องรักษาสายสัมพันธ์มากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามหากมีผู้ละเมิดบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนบุคคลนั้นก็จะถูกลงโทษ

แม้ทฤษฎีนี้จะมองว่าโดยพื้นฐานแล้วมนุษย์มีการกระทำ เพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตัว แต่การกระทำเพื่อหวังผลประโยชน์ไม่ได้เป็นไปในลักษณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวแต่เพียงอย่างเดียว แต่มนุษย์ก็ยังกระทำเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของผู้อื่นด้วย เนื่องจากการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ทฤษฎียังให้ความสำคัญแก่ผลลัพท์ย้อนกลับซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางพฤติกรรมในอนาคตด้วย นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนยังเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความสำคัญ โดยผู้กระทำจะเข้ามาปฏิสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนด้วยวัตถุประสงค์ที่มุ่งประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก (Self-oriented reason) หากแต่เมื่อเวลาผ่านไปการปฏิสัมพันธ์นั้นจะพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ใหม่ที่มีลักษณะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ร่วม (Collective orientation) มากขึ้น

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมพบว่า ทฤษฎีได้อธิบายรูปแบบหนึ่งภายในโครงสร้างสังคม โดยให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยกลวิธีของการปฏิสัมพันธ์เปรียบเสมือนกลไกทางด้านเศรษฐศาสตร์ ที่มองการเป็นผู้ให้จะต้องได้รับการตอบสนองกลับจากผู้รับ นั่นคือเมื่อมีการลงทุนย่อมต้องการผลกำไร บุคคลที่กระทำการแลกเปลี่ยนจะมีการคิดคำนวณผลได้ผลเสียเพื่อการลงทุนที่ต่ำ แต่ได้รับผลตอบแทนที่สูงค่า จึงเป็นการแลกเปลี่ยนที่บุคคลส่วนใหญ่ต้องการ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมกล่าวถึง การแลกเปลี่ยนทางด้านบทบาทของการเป็นผู้ให้กับผู้รับที่เท่าเทียมกัน เพราะเมื่อไรก็ตามบุคคลรู้สึกว่าเขาเปรียบจากคู่กระทำแล้ว ย่อมเกิดความรู้สึกไม่ต้องการแลกเปลี่ยนกับผู้นั้น เป็นความรู้สึกที่เรียกว่า “ถูกละเมิด” และผู้ที่ทำการละเมิดจะถูกลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การลดรางวัล ทำให้

สูญเสียผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ดังนั้น การแลกเปลี่ยนที่ดีจะต้องมีการแบ่งรับแบ่งสู้กันทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะต้องมุ่งเน้นให้เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเป็นสำคัญ การแลกเปลี่ยนจึงจะมีความมั่นคงยืนยาว และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

จากแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม สรุปได้ว่า การเกิดพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้ และความคาดหวังจากการได้รับผลตอบแทนของการกระทำ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมและเข้าร่วมในกิจกรรมการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นั้น ๆ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยนมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

4. ทฤษฎีว่าด้วยการจัดสรรเวลา (A theory of the allocation of time)

Becker (1965, pp. 493-517; Ghez & Becker, 1975) ได้นำเสนอทฤษฎีว่าด้วยการจัดสรรเวลา (A theory of the allocation of time) ซึ่งพยายามอธิบายพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นเองในครัวเรือน เป็นผลทำให้สินค้าและบริการเหล่านั้นไม่ได้มีการซื้อขายกันในท้องตลาดจึงไม่มีราคาตลาดกำกับไว้ แต่การที่ครัวเรือนผลิตสินค้าและบริการเหล่านั้นโดยใช้ปัจจัยทางการผลิตบางอย่าง เท่ากับว่าครัวเรือนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้าและบริการนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจ อย่างน้อยที่สุดก็คือ ต้นทุนในรูปของค่าเสียเวลา เสียโอกาสที่มีได้นำเอาปัจจัยการผลิตสินค้านั้นไปทำกิจกรรมอย่างอื่นในครัวเรือนได้

ปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้าบริโภคหรือบริการในครัวเรือนเหล่านี้จะมีอยู่ 2 ส่วนที่สำคัญ คือ “สินค้า” ที่ซื้อขายกันในตลาด และ “เวลา” สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดและครัวเรือนซื้อมาใช้เป็นปัจจัยการผลิต โดยในการผลิตอุตสาหกรรมในครัวเรือนอาจต้องซื้อวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตนั้น ในด้านเวลาของสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตสินค้าในการบริโภคหรือบริการครัวเรือน การซื้อหาปัจจัยการผลิตส่วนที่เป็นสินค้าตลาดจะขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางงบประมาณหรือรายได้ ในขณะที่ปัจจัยทางด้านเวลานั้นขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของเวลาที่เหลือจากการทำงานในตลาดแรงงานต่อหนึ่งหน่วยเวลา เช่น ในหนึ่งหน่วยเวลา คือ 24 ชั่วโมงต่อวัน หากทำงานในตลาดแรงงาน 10 ชั่วโมง แล้ว ก็จะเหลือเวลาที่สามารถใช้ในการผลิตสินค้าบริโภคและบริการครัวเรือนอีกเพียงไม่เกิน 10 ชั่วโมงต่อวัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ครัวเรือนจึงเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่ครัวเรือนได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้ข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาและงบประมาณของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งข้อจำกัดนี้ Becker (1965, pp. 493-517; Ghez & Becker, 1975) เรียกว่าเป็น Full income constraint เมื่ออาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์จุลภาคและเชิงคณิตศาสตร์เข้าช่วย จะ

สามารถสร้างฟังก์ชันอุปสงค์ของครัวเรือนที่มีต่อเวลาและการผลิตสินค้าบริโภคและบริการ
ครัวเรือนของสินค้าแต่ละประเภทได้

เมื่อกำหนดให้สามารถทราบอุปสงค์ของสินค้าและบริการทุกชนิด ก็จะทราบถึงเวลาทั้งหมดที่ใช้ไปเพื่อทำการผลิตและบริการของครัวเรือนในกิจกรรมต่าง ๆ และหากต้องการทราบอุปทานของสตรีที่ใช้ไปในกิจกรรมการทอเย็บ สามารถหาได้จากเวลาที่ใช้ไปในกิจกรรมการทอเย็บหักด้วยเวลาที่ใช้ไปในการผลิตบริการอุตสาหกรรมในครัวเรือน เวลาที่ใช้ไปในการเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้น รูปแบบ (Model) อรรถประโยชน์นี้ทำให้สามารถหาอุปสงค์ของการบริการจากกิจกรรมการทอเย็บรวมถึงอุปทานของสตรี ซึ่งจะถูกกำหนดร่วมกันโดยกลุ่มของตัวแปรภายนอก (Exogenous variable) กลุ่มเดียวกัน และสามารถทำให้เข้าใจพฤติกรรมของสตรีในการตัดสินใจเลือกใช้เวลาเพื่อตอบสนองต่อกิจกรรมการทอเย็บ

ในระดับครัวเรือนที่มีรายได้คงที่จำนวนหนึ่ง หากมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการทอเย็บเพิ่มมากขึ้นจะเกิดผลต่อเนื่อง คือ สตรีต้องเพิ่มเวลาทำงานนอกบ้านมากขึ้น ดังนั้นรายได้และอุปทานเวลาจะเปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกัน จึงส่งผลกระทบต่อต้นทุนค่าเสียโอกาสของสตรีที่สูงขึ้นจากการที่ไม่สามารถปฏิบัติงานในบ้านตลอดจนการเลี้ยงดูบุตรได้เต็มที่ ผลกระทบก็จะเกิดขึ้นในลักษณะของจำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงานในบ้านและการเลี้ยงดูบุตรที่ลดลง ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมทางการทอเย็บจะมีส่วนกระทบถึงอุปทานการใช้เวลาของสตรี และส่งผลกระทบต่อในด้านรายได้และการทดแทนกันของเวลา (Becker, 1965, pp. 493-517; Ghez & Becker, 1975)

โดยสรุปแล้ว ครัวเรือนจะได้รับอรรถประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมทางการทอเย็บเสมือนหนึ่งเป็นสินค้าบริการ และการที่สตรีตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรมการทอเย็บก็เพื่ออรรถประโยชน์สูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา โดยอุปสงค์ของการดำเนินกิจกรรมของการทอเย็บนั้นขึ้นกับเวลาและรายได้ของครัวเรือนเป็นหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมการทอเย็บนั้นนำมาซึ่งต้นทุนค่าเสียโอกาสของการเลี้ยงดูบุตร หรือเท่ากับเวลาที่ใช้ในการผลิตภายในครัวเรือนคูณกับอัตราค่าจ้าง ดังนั้น นอกจากรายได้ของครัวเรือนแล้ว อุปสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมการทอเย็บนั้นขึ้นอยู่กับค่าเสียโอกาสดังกล่าวด้วย

5. ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Migration theories)

ทฤษฎีการย้ายถิ่นมีต้นกำเนิดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1885 จากกฎของการย้ายถิ่น (The laws of migration) ของ Ravenstien (1889) ที่กล่าวว่า กระแสการย้ายถิ่นหลักแต่ละรายจะมีกระแสการย้ายถิ่นย้อนกลับชดเชยเสมอ โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ผู้หญิงจะย้ายถิ่นมากกว่าผู้ชายในระยะทางใกล้ เมื่อมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการพัฒนา

ด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น และสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น นอกจากนี้ การย้ายถิ่นเกิดขึ้นเพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการย้ายถิ่นในพื้นที่ยากจนไปสู่พื้นที่ที่ให้โอกาสทางเศรษฐกิจที่จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ศุภวัธย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย, 2529)

Lee (1966, pp. 47-57) ได้พัฒนาทฤษฎีของการย้ายถิ่นจนเกิดเป็นทฤษฎีการย้ายถิ่น (Theory of migration) ขึ้น โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นมี 4 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่แหล่งต้นทาง
- 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ของถิ่นปลายทาง
- 3) อุปสรรคที่แทรกอยู่ระหว่างถิ่นต้นทางและถิ่นปลายทาง
- 4) ปัจจัยส่วนบุคคล

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของ ลี เป็นแนวคิดรวม ๆ ที่อธิบายปรากฏการณ์ด้านการย้ายถิ่น โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูดที่นำมาสู่การย้ายถิ่น

นอกจากนี้ มีการอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบความคาดหวังในรายได้ของชนบท-เมือง (An expected income model of rural-urban) (Schultz, 1962, pp. 1-8; Sjaastad, 1962, pp. 80-93) ที่มีต่อการย้ายถิ่นว่า เป็นการไหลเวียนของทุนมนุษย์และจะทำให้เพิ่มความสามารถในการผลิตของทรัพยากรมนุษย์ การย้ายถิ่นเป็นการลงทุนที่ต้องมีค่าใช้จ่าย 2 ประเภท คือ ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ ค่าเสียโอกาสต้นทุนทางจิตใจในการที่ต้องเปลี่ยนสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมใหม่ (ศุภวัธย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย, 2529)

ต่อมา Harris and Todaro (1970, pp. 126-142) ได้นำทฤษฎีนี้มาพัฒนาต่อโดยพิจารณาว่า การตัดสินใจในการย้ายถิ่นนั้นจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างรายได้ในเมืองและชนบท รวมถึงโอกาสที่จะได้ทำงานในเมือง โดยตลาดแรงงาน ประกอบด้วย 2 ภาคส่วน คือ

1. ภาคตลาดแรงงานที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ประกอบด้วย การจ้างงานด้วยตนเองและการประกอบกรขนาดเล็ก มีการว่างงานอย่างชัดเจน ค่าแรงต่ำ เพราะถูกกำหนดโดยการแข่งขันของแรงงานในตลาด

2. ภาคอุตสาหกรรมสมัยใหม่ จะมีขนาดเล็กกว่าภาคที่ไม่เป็นทางการ คนงานได้รับค่าแรงสูงกว่า เพราะถูกกำหนดโดยสภาพแรงงานและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่กำกับดูแล

ขณะเดียวกัน ได้มีการพัฒนาแนวคิดนี้เพิ่มเติม โดยนำปัจจัยด้านความหลากหลายในคุณภาพแรงงานจากชนบท เข้ามาพิจารณาโอกาสที่แรงงานจากชนบทจะถูกเลือกเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม ทำให้โอกาสที่แรงงานจะถูกเลือกเข้าไปทำงานไม่เท่ากัน เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยทุนมนุษย์หลายประการ เช่น อายุ การศึกษา ประสบการณ์และความชำนาญ เป็นต้น

ในท้ายที่สุด ได้มีการนำกรอบแนวคิดการตัดสินใจย้ายถิ่นในระดับจุลภาค (Micro-level decision-making framework) มาอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการย้ายถิ่น โดยใช้ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาประชากร กล่าวคือ การย้ายถิ่นขึ้นอยู่กับความคาดหวังที่จะได้รับผลจากการมีพฤติกรรมย้ายถิ่นที่เกิดขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ คือ คุณค่ากับเป้าหมาย ซึ่งมีอยู่ในตัวของบุคคล เช่น ความมั่งคั่งทางสังคม ความสะดวกสบาย ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น หากปัจจัยทั้งสองประการนี้อยู่ในระดับสูง โอกาสที่บุคคลจะย้ายถิ่นก็จะมีมาก การย้ายถิ่นในลักษณะนี้จะเป็นพฤติกรรมที่จะนำบุคคลไปสู่สิ่งที่ตนประสงค์ (Instrumental behavior) โดยการย้ายถิ่นต้องพิจารณาปัจจัย 3 ประการ คือ (De Jong & Fawcett, 1981, pp. 13-58; De Jong, 2000, pp. 307-319) 1) คุณลักษณะส่วนตัวของผู้ย้ายถิ่น 2) การรับรู้ในความแตกต่างของอรรถประโยชน์ระหว่างแหล่งต้นทางและปลายทาง 3) ลักษณะการย้ายถิ่น ซึ่งอาจเป็นลักษณะการย้ายถิ่นแบบไปกลับ ย้ายถิ่นตามฤดูกาลหรือย้ายถิ่นแบบถาวรก็ได้

แนวคิด “Location specific capital” เป็นปัจจัยผูกพัน ที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมย้ายถิ่นที่แตกต่างกัน Davanzo and Morrision (1982) เห็นว่า ตามปกติการย้ายถิ่นจะเกิดขึ้นโดยการเปรียบเทียบ “Location specific capital” ระหว่างต้นทางและปลายทาง เช่น ผู้ที่มีชื่อเสียง มีทรัพย์สินมาก ก็มักจะไม่ย้ายไปจากที่อยู่เดิม ถ้าหากจำเป็นต้องย้ายไปก็มักย้ายกลับมา เพราะหากย้ายไปอยู่ที่อื่นนาน ๆ สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม ก็จะเสื่อมค่าลง ส่วนผู้ที่มีสิ่งผูกพัน อาจจะเป็นทรัพย์สินสมบัติ หรือความมีชื่อเสียงในถิ่นที่อยู่เดิมน้อย จะมีโอกาสย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีสิ่งผูกพันดังกล่าวมากกว่า (ศุภวัลย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย, 2529)

Brown and Moore (1970, pp. 1-13) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง “Place utility” ซึ่งให้ความสำคัญกับระดับความพอใจ หรือไม่พอใจของบุคคล หรือครอบครัวต่ออรรถประโยชน์ในสถานที่หนึ่ง ๆ หากไม่พอใจก็จะมี การย้ายถิ่นเกิดขึ้น การย้ายถิ่น จึงเป็นการปรับตัว เพื่อหาความพอใจในอรรถประโยชน์จากพื้นที่นั่นเอง

นอกจากนี้ กลุ่มนีโอ-มาร์กซิสต์ (Neo-marxist conflict model) ได้นำเสนอทฤษฎีการพึ่งพา (Dependent plantation economies) ซึ่งเป็นแนวคิดที่พิจารณาเรื่องทางเศรษฐกิจกับเรื่องทางสังคม และสถาบันการเมือง ว่าเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกพิจารณาจากกัน ระบบเศรษฐกิจจะต้องพิจารณาในวงกว้างออกไป คือ พิจารณาว่า เมืองมีส่วนกำหนดชนบทอย่างไร หรือประเทศด้อยพัฒนาถูกกำหนดโดยประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างไร และสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างไร เครื่องมือวิเคราะห์ที่สำคัญในทฤษฎีนี้ มักจะใช้ระเบียบวิธีประวัติศาสตร์ โครงสร้าง และสถาบันในการพิจารณา การที่ชาวชนบทถูกความจำเป็นบีบบังคับให้เข้าไปหางานทำในเมือง

ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการด้อยพัฒนาในชนบท ขณะเดียวกันศูนย์กลางหรือเมืองจะเกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นระบบทุนนิยมจะเอาัดเอาเปรียบแรงงานจากชนบท และดูดซับมูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจไปสู่เมือง ตลาดแรงงานจะถูกผูกขาด แรงงานจากชนบทจะทำอาชีพชั้นต่ำลงไปจากชาวเมือง และต้องอาศัยอยู่ในสลัม หรือที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ มีความแปลกแยกไม่สามารถผสมผสานกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมือง

ทฤษฎีการพึ่งพา พิจารณาการย้ายถิ่นในลักษณะที่เป็นผลของระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในระดับชนบท ระดับเมืองศูนย์กลาง ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ในลักษณะของระบบความสัมพันธ์แบบศูนย์กลางและปริมหณฑล ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นในแนวคิดนี้ คือ มาตรการในการพัฒนาประเทศ หากเป็นการพัฒนาในลักษณะรวมศูนย์และพึ่งพาจะทำให้เกิดการย้ายถิ่นมากขึ้น และเกิดการเอาัดเอาเปรียบระหว่างชนชั้นโดยการกดราคาผลผลิตการเกษตรให้ต่ำลง ในทางกลับกันสินค้าอุตสาหกรรมกลับมีราคาสูงเป็นสาเหตุทำให้เกิดการย้ายถิ่นของชาวชนบทมาหางานทำในเมืองมากขึ้น (ศุภวัฑฒ์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย, 2529)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฮอกกีฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ผู้วิจัยได้ทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฮอกกีฟและผลกระทบของการท่องเที่ยว

พรพรรณ ไม้สุพร และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากกิจการสนามฮอกกีฟและสนามฝึกซ้อมฮอกกีฟ ผลจากการศึกษา พบว่า กิจกรรมของสนามฮอกกีฟส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้รับบริการและผู้ให้บริการ กิจการสนามฮอกกีฟและสนามฝึกซ้อมฮอกกีฟยังมีส่วนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้รับบริการและผู้ให้บริการในการได้รับบาดเจ็บที่เกิดจากลูกฮอกกีฟและการตี ฮอกกีฟมากเกินไป (ผู้ตีฮอกกีฟได้รับบาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหาย 5 คน/ 46 คน และเห็นผู้ตีฮอกกีฟคนอื่นได้รับบาดเจ็บหรือเสียหายทรัพย์สินเสียหาย 9 คน/ 46 คน ผู้ให้บริการได้รับบาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหาย 39 คน/ 241 คน และเคยเห็นผู้ให้บริการคนอื่นได้รับบาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหาย 61 คน/ 241 คน ทั้งจากการสัมภาษณ์ สอบถาม และจากข้อมูลของบุคคลซึ่งเป็นคดีความที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และจากข้อมูลการบาดเจ็บจากการตีฮอกกีฟมากเกินไปของคุณวีระยุทธ เซาว์นปรีชา โรงพยาบาลวิภาวดี ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็มีความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนที่รัฐควรเข้ามาควบคุมกำกับดูแล

ด้านผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ แบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่รอบสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ จำนวน 4 แห่ง ที่มีบ้านอยู่ติดกับสนามกอล์ฟและระหว่างที่เข้าไปสัมภาษณ์พบมีผู้อยู่อาศัย โดยสัมภาษณ์หลังคาเรือนละ 1 คน รวม 10 คน พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยใกล้สนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟบางส่วนได้รับผลกระทบ จากลูกกอล์ฟ ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย เช่น หลังคา กระงกบ้าน และรถยนต์ (ผู้ตอบแบบสอบถาม 7 หลัง คิดเป็นร้อยละ 70) ทรัพย์สินของตนได้รับความเสียหาย ส่วนอีก 3 หลัง (ร้อยละ 30) ให้ข้อมูลว่า ทรัพย์สินของเพื่อนบ้านได้รับความเสียหาย

2. ข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จากการตรวจแนะนำสถานประกอบการ มี 2 แห่ง ที่ลูกกอล์ฟลอยข้ามแฉกกันออกไปนอกสนามทำความเสียหายให้กับรถยนต์และ บ้านที่อยู่โดยรอบ และเคยได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน 8 แห่ง ได้แก่ เรื่องลูกกอล์ฟโดนหลังคาบ้าน กระงกรถยนต์ที่ขับผ่านมาแตก และเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลอง สาธารณะและชุมชน การเผาขยะก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น คิวไฟและฝุ่นละออง เป็นต้น

ด้านผลกระทบจากการใช้สารเคมีในสนามกอล์ฟ ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ปรากฏผลเด่นชัดเนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์ สอบถามและค้นคว้าจากเอกสาร ในเวลาสั้น ๆ แต่จากผลของการศึกษาในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา พบว่า มีการใช้สารเคมีจำนวนมากและหลายชนิด จากปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และยาปราบศัตรูพืช ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ และผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง

ด้านความคิดเห็นของผู้ประกอบกิจการสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ ส่วนใหญ่ เห็นว่าเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพควรมีการควบคุม แต่ควรเปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อไม่ให้ขัดต่อกิจการที่เป็นการส่งเสริมการออกกำลังกาย ร้อยละ 61.11 และเห็นว่ากิจการสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ ไม่ควรเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร้อยละ 38.89

ข้อมูลการควบคุมการประกอบกิจการสนามกอล์ฟของต่างประเทศ พบว่า การประกอบกิจการสนามกอล์ฟในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของคนทำงาน กฎหมายควบคุมการใช้สารเคมี เป็นต้น โดยในสหรัฐอเมริกา ผู้ประกอบการสนามกอล์ฟต้องขอใบอนุญาตใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ ใบอนุญาตใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และจะมีการตรวจตราและควบคุมการใช้สารเคมีตามกฎหมาย และในแต่ละรัฐอาจมีการควบคุมเพิ่มเติม เช่น ในรัฐแมริแลนด์ที่มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ที่จะทำสนามกอล์ฟ จำเป็นต้องประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อน โดยให้เหตุผลว่า สนามกอล์ฟมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลง

ค่อนข้างสูง และใช้ในลักษณะของการรักษาสถานที่ให้เขียวชอุ่มตลอดเวลา

โดยสรุปการประกอบกิจการสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟก่อให้เกิดผลกระทบทางบวก โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัยและความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งผลทางเศรษฐกิจ การสร้างงานแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกิจการนี้จึงจำเป็นต้องถูกควบคุมเพื่อให้มีการดำเนินการที่ได้มาตรฐานและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ สังคมชุมชน และสิ่งแวดล้อมด้วย แต่ทั้งนี้ควรเปลี่ยนชื่อจาก “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ” เป็น “กิจการที่ต้องควบคุมเพื่อคุ้มครองสุขภาพ” แทน เพื่อสื่อให้คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าจำเป็นต้องควบคุม แต่ไม่ถึงขั้นที่จะทำให้น่ากลัวอันตราย หรือมองไปในทางลบทั้งหมด

คมสัน สุริยะ และกุสุมาลย์ วงศ์สุรัตน์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อุตสาหกรรมสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า อุตสาหกรรมสนามกอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ มียอดขายในปี พ.ศ. 2545 เป็นมูลค่า 195 ล้านบาท แยกเป็นยอดขายจากลูกค้าต่างประเทศ ร้อยละ 43.40 ลูกค้าที่เป็นคนท้องถิ่น ร้อยละ 39.78 และลูกค้านักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 16.82 ก่อให้เกิดการจ้างงานประมาณ 1,213 คน โดยเป็นการจ้างแค้ดดี่มากที่สุดถึง ร้อยละ 49.46 คิดเป็นจำนวน 600 คน

มูลค่าเพิ่มที่เกิดจากอุตสาหกรรมสนามกอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2545 มีมูลค่าประมาณ 115 ล้านบาท และเป็นมูลค่าเพิ่มในประเทศ 110.49 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 96.08 ของมูลค่าเพิ่มทั้งหมด ในส่วนของประสิทธิภาพของแรงงานในอุตสาหกรรมสนามกอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวัดด้วยดัชนีมูลค่าเพิ่มต่อจำนวนแรงงาน พบว่า มีค่าเท่ากับ 94,806 บาทต่อคนต่อปี หรือประมาณ 7,900 บาทต่อเดือน

ผลประโยชน์ที่อุตสาหกรรมสนามกอล์ฟได้รับจากการท่องเที่ยวที่มาจากกรุ๊ปทัวร์ของชาวต่างชาติที่มาเล่นกอล์ฟ อาทิเช่น กรุ๊ปทัวร์ของเกาหลี ซึ่งเมื่อเข้ามาเล่นในสนามใดแล้วจะทำให้มีผู้เล่นเต็มความจุของสนาม และทำให้แค้ดดีมีงานทำมากขึ้น ซึ่งผลประโยชน์นี้จะยิ่งทวีมากขึ้นหากสามารถจัดการให้ทางกรุ๊ปทัวร์พานักกอล์ฟต่างชาติเหล่านี้มาเล่นกอล์ฟกระจายไปแต่ละเดือนได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะทางสนามกอล์ฟมักจะประสบปัญหาที่มีผู้มาใช้สนามอย่างคับคั่งในช่วงวันหยุดเทศกาลยาวหลาย ๆ วัน จึงทำให้เกิดภาพของความไม่เพียงพอของความสามารถในการรองรับนักกอล์ฟทั้ง ๆ ที่ยังเหลือความสามารถในการรองรับอีกเกือบหนึ่งเท่าตัว

อรัศธรรม พรหมมะ, ระพีพรรณ ทองหล่อ, มงคล นาครัตน์ และเทววรรณ นวลลักษณ์ (2548) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและ

การออกกำลังกาย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐและเอกชนที่พักอาศัยใน 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ชลบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา สุราษฎร์ธานี ภูเก็ตและกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

1. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า จังหวัดชลบุรีและจังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพด้านบุคลากรในการบริหารงานกีฬาและการออกกำลังกายอยู่ในระดับสูง ด้านการเงินอุดหนุนการกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางทุกจังหวัด ด้านสถานที่สำหรับเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า จังหวัดชลบุรีและเชียงใหม่ มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง และด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า ชลบุรี เชียงใหม่ และสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพในระดับสูง

2. แนวคิดและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า ประชาชนมีความต้องการให้พัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความต้องการให้พัฒนาการกีฬาและการออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการกีฬาเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ประชาชนต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมกีฬามวยไทยเป็นอันดับแรก ส่วนการจัดกิจกรรมด้านกีฬาและการออกกำลังกาย ประชาชนต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมด้านกีฬาและการออกกำลังกายในท้องถิ่น

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นมี 4 ประการ คือ 1) การกีฬาและการออกกำลังกายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การบริหารกีฬาและการออกกำลังกายในท้องถิ่น 3) การจัดกิจกรรมด้านกีฬาและการออกกำลังกายในท้องถิ่น และ 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย

ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย ทุกจังหวัดต้องการให้ภาครัฐจัดการแข่งขันกีฬาในระดับประเทศหรือนานาชาติ เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน และต้องการให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติให้คงสภาพเดิมอย่างยั่งยืน รวมทั้งจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการท่องเที่ยวด้านกีฬาและการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มประเภทการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ปรารภณา ยศสุข และเฉลิมชัย ปัญญาดี (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชนและครัวเรือนในชุมชนที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชนบทภาคเหนือ

ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมโดยภาพรวมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก การโยกย้ายถิ่นฐานโดยส่วนใหญ่จะไม่มีการย้ายเข้าของคนจากถิ่นอื่น การย้ายถิ่นแบบถาวรยังมีไม่มากนัก รูปแบบของการย้ายถิ่นแบบถาวรจะเป็นการแต่งงานเข้ามาในชุมชน ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชนในด้านวัฒนธรรม พบว่า ในด้านวัฒนธรรมในส่วนของที่อยู่อาศัยโดยภาพรวมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ในส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลง พบว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการก่อสร้างอาคารและบ้านเรือนต่าง ๆ ซึ่งเน้นรูปทรงทันสมัยมีความมั่นคงเพิ่มขึ้นและใช้วัสดุในการก่อสร้างที่มีคุณภาพและมีความคงทนกว่าเดิม ด้านการใช้เครื่องอำนวยความสะดวก พบว่า มีการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น ด้านวัฒนธรรมการบริโภคในประเด็นลักษณะอาหารในชีวิตประจำวัน พบว่า โดยภาพรวมจะไม่มีความเปลี่ยนแปลงลักษณะอาหารในชีวิตประจำวันมากนัก วัฒนธรรมการแต่งกายโดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งกายโดยมีการสวมใส่ชุดและเครื่องแต่งกายตามแบบสมัยนิยมมากขึ้น ในส่วนของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า การท่องเที่ยวยังมีบทบาทในด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ การขยายตัวของการลงทุน ตลอดจนการกระจายรายได้ พบการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพ โดยมีการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะยังคงประกอบอาชีพหลักอยู่แต่จะมีการประกอบอาชีพเสริมซึ่งเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว ในด้านรายได้จากการท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวยังไม่มีความต่อเนื่อง

มณีวรรณ ผิวนิม (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ ผลการศึกษา พบว่า สาเหตุสำคัญของผลกระทบด้านลบต่อวิถีชีวิตชุมชนในการท่องเที่ยวตลาดน้ำ เกิดจากลักษณะเฉพาะตัวของการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และกิจกรรมที่มีในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวกับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อย ผลกระทบที่สำคัญมากประการหนึ่งที่คนในชุมชนตลาดน้ำไม่ตระหนักถึงได้แก่ การเสียโอกาสของชุมชนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นเพื่อกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง

โดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวตลาดน้ำมีผลกระทบต่อชุมชนในด้านบวกมากกว่าด้านลบ โดยการท่องเที่ยวช่วยสร้างงานให้คนในชุมชนมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากมีการปรับปรุงพื้นที่ ปรับปรุงการคมนาคมและสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังมีส่วนช่วยให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนสนใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น คนในชุมชนเห็นตรงกันว่า การท่องเที่ยวตลาดน้ำช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

อัศวพงศ์ อันทอง (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทศนคติของคนในท้องถิ่นที่มีต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า คนในชุมชนท้องถิ่นคิดว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางลบมากกว่าทางบวก และคนในท้องถิ่นยังมีความตระหนักถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยถ้าหากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนท้องถิ่นจะมีแนวโน้มไม่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและชุมชน พบว่า มีผลกระทบทางอ้อมในเชิงบวกต่อการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว ในขณะที่ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบทางอ้อมในเชิงลบต่อการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากคนในชุมชนท้องถิ่นคิดว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบที่ดีทางด้านเศรษฐกิจและชุมชน เช่น ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีงานทำมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความภาคภูมิใจและสามัคคีกันมากขึ้น

แต่การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม มลพิษ มีการบุกรุกที่ดินและมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังพบว่า นอกจากท้องถิ่นจะมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแล้ว ยังต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและคนในชุมชนท้องถิ่น จึงจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนได้

จากรายงานการวิจัยดังกล่าวข้างต้น โดยภาพรวมมุ่งเน้นการศึกษาในด้านผลกระทบและปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นจึงได้นำไปสู่การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนว่าจะส่งผลอย่างไรกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาภายในชุมชน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน แตกต่างกันไปตามความถนัดและบริบทแวดล้อมทางสังคม นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีการสนทนา ปกป้องหรือกั้นระหว่างคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน วางแผนจัดการท่องเที่ยว การร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือคณะกรรมการคอยดูแลรักษาสภาพแวดล้อม และคอยดูแลบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ในชุมชนเห็นว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน ในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของคนภายนอก คนในชุมชนรักท้องถิ่นของตน มีน้ำใจต่อกัน สามัคคีปรองดองกันมากขึ้น ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิมในหลายพื้นที่ เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภค ส่วนในด้านวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกและลบ แต่ก็เป็น การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากก่อให้เกิดความภาคภูมิใจใน วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง เกิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่ถูกกลบเกลาย และที่สำคัญ คือ ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้อยู่คู่กับสังคม สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ พบว่า ครอบครัวมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น มีรายได้หมุนเวียนในชุมชนและคนในชุมชนมีงาน ทำเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบในด้านลบ คือ การใช้จ่ายของคนในชุมชนที่มี แนวโน้มฟุ่มเฟือยมากขึ้น เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนในสังคม ซึ่งใน อนาคตหากยังไม่มีการบริหารจัดการในเรื่องของการกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมและ เหมาะสมแล้ว อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและแตกแยกในชุมชนได้ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลง ทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญ รักและหวงแหนธรรมชาติรอบตัวมากขึ้น

ราเมศร์ พรหมชาติ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการบริการ ท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยในทุกขั้นตอน คือ ขั้นตอนการค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการลงทุนและ ปฏิบัติตาม และขั้นตอนในการติดตามประเมินผล ส่วนการศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแตกต่างกัน สำหรับบุคคลที่มีอาชีพ การศึกษา และภูมิลำเนาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่แตกต่างกัน

กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือน ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา แสดงว่า ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู สภาพแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ

พระมหาสุทิตย อบอุ่น (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายลำน้ำกก ผลการศึกษาพบว่า ในการทดสอบสมมุติฐานเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม พบว่า การได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว การฝึกอบรม สมรรถนะของชุมชนในการรองรับทางการท่องเที่ยวด้านกายภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนในชุมชน การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่เมื่อทดสอบกับระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในแต่ละด้าน พบว่า 1) การได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว สมรรถนะของชุมชนในการรองรับทางการท่องเที่ยวด้านกายภาพการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 2) การได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว การฝึกอบรม การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการกระจายรายได้ และ 3) การได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ตามลำดับ

และจากผลการศึกษาควรส่งเสริมให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน โดยจะต้องมุ่งเพิ่มศักยภาพในการรับรู้ข่าวสารและการฝึกอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและการจัดตั้งกลุ่ม/ ชมรมท่องเที่ยวหรือการจัดตั้งธุรกิจชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรมีองค์กรที่รับผิดชอบในด้านความปลอดภัยและควรเพิ่มความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

ยุพาพร ชัยศิริ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว ทศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกร ซึ่งปัจจัยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยว มีเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ คือ ปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ภาคสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย

กระบวนการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ โดยชุมชน ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของ “คน” ซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้มีโอกาสกำหนดทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งดำเนินการได้โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้จัดตั้งองค์กรหรือชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเข้ามามีบทบาทในการวางแผน กำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การวางแผน และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ในทุกขั้นตอนจนเกิด “การแลกเปลี่ยนทางสังคม” ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความเหมาะสมและเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟทั้งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ลืมที่จะสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชน

การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน เพื่อสามารถใช้ “การท่องเที่ยว” เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาชุมชนในระยะยาวนั้น ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ (Training) การศึกษาดูงาน (Education tour) และการปฏิบัติจริง จนกว่าจะสามารถดำเนินกิจกรรมและการบริการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ แต่การจะไปถึงเป้าหมายให้สำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัย “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนเป็นหลัก โดยลักษณะของการมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมมากที่สุด คือ การที่ประชาชนหรือสมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) ที่เป็นแบบให้ความร่วมมือ (Cooperation) หรือเป็นแบบประชาชนมีอำนาจ (Empowerment) (นำชัย ทนุผล และคณะ, 2543) ในการตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน หากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ อย่างแท้จริงแล้ว ก็จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมขึ้นในกระบวนการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ดังนั้น เครื่องมือที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปในรูปแบบดังกล่าว จึงต้องใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย

(Focus group discussion) เทคนิค SWOT Analysis รวมถึงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ (Training) การศึกษาดูงาน (Education tour) การฝึกปฏิบัติจริง และการระดมสมอง เป็นต้น

จากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของตำบลต้นแบบ โดยจำแนกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ซึ่งในการพัฒนาสังคมหรือชุมชนใด ๆ ต้องมีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนก่อน เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้สังคมหรือชุมชนนั้น ๆ สามารถพัฒนาขึ้นได้ ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์กรทางสังคม ความเป็นผู้นำ การติดต่อกับโลกภายนอก การศึกษา ฝึกอบรม สื่อมวลชน การพึ่งพาตนเอง นวัตกรรม (Innovator) ความสามารถ จินตภาพสมัยใหม่ (Modern image) ความเต็มใจ เศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความเป็นเมือง ความขยันขันแข็ง และสำนึกรักในถิ่นฐาน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 115-116) ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ จึงได้มีการศึกษาปัจจัยที่สำคัญเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนนำไปสู่กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ประกอบด้วย 1) บริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งในอดีตที่ผ่านมาและที่ปรากฏในปัจจุบัน เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยว และปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นต้น 2) ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อกำหนดทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบต่อไป โดยนำผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ได้ระดับค่าคะแนนมากที่สุด และอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร่วมกับการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ข้อมูลการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ปัจจัยด้านความสะดวกในการบริหารจัดการ และปัญหาความห่างไกลของพื้นที่ นำมาคัดเลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมที่สุด ที่จะเป็นตัวแทนของตำบลต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนในขั้นตอนต่อไป และ 3) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน โดยใช้เทคนิคการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อวิเคราะห์และค้นหาสภาพ

ปัญหาของชุมชนที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน กำหนดประเด็นหัวข้อของปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของชุมชน

ขั้นตอนที่สอง เป็นกระบวนการพัฒนาและวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของตำบลต้นแบบ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ที่สำคัญ คือ

1. การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ประกอบไปด้วย ขั้นตอนการพัฒนาที่เริ่มจากการค้นหาสิ่งที่ชุมชนต้องการในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว และโครงสร้างการบริหารจัดการ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการ การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน การทดลองจัดการท่องเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง และการติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยว ซึ่งได้มาจากการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมและการบริการของชมรมการท่องเที่ยวฯ โดยกระบวนการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวในขั้นตอนนี้ ได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เทคนิค SWOT Analysis รวมถึงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ (Training) การศึกษาดูงาน (Education tour) การปฏิบัติจริง และการระดมสมอง เป็นต้น ผลการศึกษาที่ได้ในขั้นตอนนี้ นำมาสู่

2. การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ที่มีองค์ประกอบของการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน ตามแนวคิดของพวงนา สอนศรี (2546, หน้า 15) ได้แก่ ด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งในขั้นตอนนี้ ได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ว่ามีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo participation) ที่ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมแบบแท้จริง อาจจะเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมแบบได้รับการเลี้ยงดู (Domestication) หรือการมีส่วนร่วมแบบได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) หรือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine participation) ที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะแบบให้ความร่วมมือ (Cooperation) หรือการมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจอย่างเต็มที่ (Empowerment) (นำชัย ทนุผล และคณะ, 2543, หน้า

45-47) จากนั้นจึงสรุปออกมาเป็น “รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนที่เหมาะสมกับตำบลต้นแบบ” (Community Base Golf Tourism Management Model หรือ CBGTM Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลต้นแบบ

ขั้นตอนที่สาม เป็นการวิจัยประเมินผล (Evaluation research) ที่ดำเนินการหลังจากได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนไปแล้วประมาณ 8 เดือน ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ช่วยยืนยันว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนที่ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ เพียงใด รวมถึงสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟให้เกิดผลกระทบอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป ทำการประเมินการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนใน 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม และเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for development) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยการวิจัยทุกระยะจะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ในการดำเนินการวิจัยได้เน้นหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญ เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตจนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมของคนในชุมชน รายละเอียดการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะในพื้นที่ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีสนามกอล์ฟตั้งอยู่ และมีทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการต่อเนื่องเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี จนปัจจุบันชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบมาจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตในชุมชน อีกทั้งชุมชนและสถานประกอบการในพื้นที่ดำเนินโครงการวิจัยมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ แต่มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับสถานประกอบการ รวมถึงกลุ่มประชากรว่าจะไม่มีการเปิดเผยชื่อของสนามกอล์ฟ สถานที่ตั้ง รวมถึงชื่อของหมู่บ้านและ

ตำบลที่เป็นพื้นที่ดำเนินการวิจัย เป็นเหตุให้ผู้วิจัยต้องใช้ชื่อสมมุติ โดยพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้ใช้ชื่อว่า “ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นการดำเนินการวิจัยที่เกิดขึ้นหลังจากมีการตัดสินใจเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน เป็นการประเมินความเป็นไปได้เบื้องต้นว่า ชุมชนมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟต่อไปได้หรือไม่ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน

ดำเนินการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ในประเด็น จำนวนสถานประกอบการ ยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ สัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ การจ้างงานและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงตามประเด็นการสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 15 คน โดยมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ประกอบการของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ที่เปิดให้บริการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี แห่งละ 1 คน หรือ
2. เป็นบุคลากรระดับหัวหน้าฝ่ายขึ้นไป ผู้ช่วยผู้จัดการ ผู้จัดการหรือผู้บริหารของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ที่เปิดให้บริการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี แห่งละ 1 คน

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติข้างต้น โดยแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน ตามความสมัครใจและการอุทิศเวลา และยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)
2. สมุดจดบันทึกที่ใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ของผู้วิจัยในแต่ละครั้ง

3. อุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สำหรับการบันทึกข้อมูลและเหตุการณ์ที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ข้อมูลในขั้นตอนการวิจัยนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงต้องมีการตีความและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในข้อมูลที่ได้มา โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) นอกจากนี้ ข้อมูลที่ประกอบกรวิจัยและการตีความเรื่องราวต้องผ่านการตรวจสอบ เป็นระยะทุกขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ผสมผสานระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยระบุคุณลักษณะเฉพาะของ ข้อความหรือสาระอย่างมีระบบที่อิงกรอบแนวคิดและทฤษฎี โดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data reduction) เป็นขั้นตอนในการเลือกค้นหาจุดที่น่าสนใจ ทำให้เข้าใจง่าย สรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้มาลงรหัส ทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่ม แบ่งหมวดหมู่เพื่อเขียนข้อสรุปชั่วคราว ทำให้เกิดความชัดเจนเป็นกลุ่มเป็นหมวดหมู่ เป็นรูปแบบ หัวจุดที่น่าสนใจและปรับลดเพิ่มหาข้อมูลใหม่จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์ผลสรุปจนเป็นที่ น่าพอใจ

2. การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นขั้นตอนของการจัดการเลือกเฟ้น สรรหา ตัวอย่างข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกตคำพูดจากการสัมภาษณ์ หรือ การกระทำของผู้ให้ข้อมูล นำมาเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราวเสนอไว้เพื่อแสดงให้เห็นและ ก่อให้เกิดความเข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้น ทำไม อย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

3. การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and verification) เป็นการ สังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในขั้นตอนที่ผ่านมาเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็น ผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อยไปสู่ข้อสรุปใหญ่ เรื่อย ๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวของ การพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุปทั่ว ๆ ไป (Generalized) เป็นกระบวนการของการ ประมวลผลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมไปสู่รูปแบบอันเป็นนามธรรมที่เป็นทฤษฎี (Ground

theory) ตามวิธีการอุปนัย (Induction) และเพื่อให้บทสรุปมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งในขณะที่เขียนรายงานกับข้อมูลภาคสนามเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

ขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจ ประเมิน และกำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับผู้นำชุมชน เพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
2. ติดต่อนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
3. ผู้วิจัย กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคย/ ผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ร่วมกันประเมินประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548)
4. วิเคราะห์ผลและสรุปข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนในขั้นตอนต่อไป

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่มีคุณสมบัติเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงประเด็นการศึกษาและถูกต้องครบถ้วน รวมจำนวนทั้งหมด 10 คน โดยมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ นักวิชาการจากคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 2 คน
2. เป็นนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ นักวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 2 คน

3. เป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของชุมชน พัฒนาการชุมชนหรือนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน

4. ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548) เนื่องจากมีการกำหนดตัวชี้วัดและมีเกณฑ์มาตรฐานที่ผ่านการวิเคราะห์และรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในประเด็นที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 4 ด้าน รายละเอียด ดังตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 องค์ประกอบในการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนน
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10
รวม	40

เกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว คือ ดัชนีแต่ละข้อมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีคุณสมบัติขององค์ประกอบนี้ไม่น้อยกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่น้อยกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติไม่น้อยกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนน้อยกว่า 20 คะแนน แสดงว่าพื้นที่นั้น ๆ ขาดความเหมาะสมหรือขาดศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

3. อุปกรณ์บันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกข้อมูลและเหตุการณ์ที่สำคัญในการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ระดับค่าคะแนนมากที่สุด และอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร่วมกับการประเมินความเหมาะสมในปัจจุบันด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น จากข้อมูลการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ปัจจัยด้านความสะดวกในการบริหารจัดการ และปัญหาความห่างไกลของพื้นที่ เป็นต้น มาคัดเลือกหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของตำบลป่าไผ่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนต่อไปได้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน

โดยดำเนินการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน ครอบคลุมผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่มีความรู้ความเข้าใจหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และสามารถเป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนต้นแบบ ได้แก่ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับเทคนิคการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

2. สมุดจดบันทึกที่ใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งรายงานจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย

3. อุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สำหรับการบันทึกข้อมูลและเหตุการณ์ที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ข้อมูลจากการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงต้องมีการตีความและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในข้อมูลที่ได้มา โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data

triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) นอกจากนี้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยและการตีความเรื่องราวต้องผ่านการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ทุกขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการใช่วิธีการที่ผสมผสานระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่ได้จากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระอย่างมีระบบที่อิงกรอบแนวคิดและทฤษฎี โดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data reduction) เป็นขั้นตอนในการเลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ ทำให้เข้าใจง่าย สรุปลย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้มาลงรหัส ทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่มแบ่งหมวดหมู่ เพื่อเขียนข้อสรุปชั่วคราว ทำให้เกิดความชัดเจนเป็นกลุ่มเป็นหมวดหมู่ เป็นรูปแบบหาจุดที่น่าสนใจและปรับลดเพิ่มหาข้อมูลใหม่จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์ผลสรุปจนเป็นที่น่าพอใจ

2. การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นขั้นตอนของการจัดการเลือกเฟ้น สรรหา ตัวอย่างข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกตคำพูดจากการสัมภาษณ์ หรือการกระทำของผู้ให้ข้อมูล นำมาเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราวเสนอไว้เพื่อแสดงให้เห็นและก่อให้เกิดความเข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้น ทำไม อย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

3. การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and verification) เป็นการสังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในขั้นตอนที่ผ่านมาเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อยไปสู่ข้อสรุปใหญ่ เรื่อย ๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวของการพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุปทั่วไป (Generalized) เป็นกระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมไปสู่รูปแบบอันเป็นนามธรรมที่เป็นทฤษฎี (Ground theory) ตามวิธีการอุปนัย (Induction) และเพื่อให้บทสรุปมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งในขณะที่เขียนรายงานกับข้อมูลภาคสนามเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่ คือ

ชุมชนหมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนการประเมินมาตรฐานคุณภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่น ๆ ของตำบลต้นแบบ และยังเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนจากการประเมินในแต่ละองค์ประกอบจากทั้งหมด 4 ปัจจัย (จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว) มากที่สุดเช่นกัน สรุปได้ว่า หมู่ที่ 3 มีศักยภาพเพียงพอที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านตัวแทนของตำบลต้นแบบ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของชุมชนต่อไปได้

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการพัฒนา (Developmental process) ที่มีวัตถุประสงค์ในการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยชุมชนตำบลต้นแบบ ให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กล่าวคือ หลังจากขั้นตอนการดำเนินการศึกษาบริบทและผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ที่มีต่อชุมชน รวมถึงการประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกหมู่บ้านที่เหมาะสมเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชนตำบลต้นแบบ ตามผลที่ได้จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยและสมาชิกในชุมชนต้องร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของชุมชน โดยการดำเนินการวิจัยในระยะนี้ได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน

การศึกษาในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ เพื่อขอพบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำหมู่บ้าน และพูดคุยกับประชาชนในหมู่บ้าน โดยผ่านการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยกับชุมชน โดยแจ้งข้อมูลพื้นฐานของผู้วิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ให้เหตุผลว่าทำไมถึงเลือกหมู่ที่ 3 และทำการศึกษาในหมู่บ้านนี้ เมื่อดำเนินการแล้วชุมชนจะได้รับผลประโยชน์อย่างไร รวมถึงคัดเลือกแกนนำของชุมชน

ที่สามารถเป็นตัวแทนของคนในหมู่บ้านในการพัฒนาและดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชนต่อไป

2. ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) ร่วมกับแกนนำในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ในกระบวนการนี้ได้ นำแนวคิดของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) มาใช้ เพื่อให้ชุมชน เกิดการรับรู้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ รวมถึงเกิดความคาดหวังจากการท่องเที่ยว เชิงกีฬา กอล์ฟ จากการมีผู้อำนวยความสะดวก ทำให้เกิดแนวคิดร่วมกันที่จะเริ่มต้นค้นหาสิ่งที่ ชุมชนต้องการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชน โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ สนทนา (Moderator) เพื่อจุดประเด็นและชักจูงให้ชุมชนเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นออกมา ร่วมกัน

3. ผู้วิจัยและสมาชิกแกนนำกลุ่มร่วมกันระบุผลกระทบทางการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ ที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิก กลุ่มแกนนำได้จัดระบบความคิดที่เชื่อมโยงกัน เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ ที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านในการตัดสินใจพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ ของชุมชนต่อไป

4. สมาชิกกลุ่มแกนนำร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ โดยมีการกำหนด โครงสร้างหน้าที่ของชมรมฯ ที่ชัดเจน รวมถึงการช่วยกันกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบใน แต่ละฝ่าย นอกจากนี้มีการกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับของชมรมฯ เพื่อให้การดำเนินการ ท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงเป็นการวางแผนทาง ดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชนต่อไป

5. ผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) ร่วมกับแกนนำกลุ่มอีกครั้ง เพื่อระดมความคิดในการออกแบบและกำหนดรูปแบบกิจกรรม และการบริการเพื่อรองรับ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟของชุมชน โดยมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว และการกำหนด อัตราค่าบริการต่าง ๆ อย่างชัดเจน

6. สมาชิกกลุ่มแกนนำร่วมกันเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านแหล่งท่องเที่ยว และ ด้านการบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เช่น การบริการอาหาร การนำเที่ยว รวมถึงสิ่งแวดล้อม โดยรอบและการรักษาความสะอาดในพื้นที่ เป็นต้น โดยมีการแบ่งภาระงานระหว่างสมาชิกใน

ชมรมการท่องเที่ยวฯ อย่างชัดเจนเพื่อบริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงที่มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะ

7. สมาชิกกลุ่มแกนนำและผู้วิจัยร่วมกันกำหนดรูปแบบการตลาด และจัดทำสื่อเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนสู่ภายนอก จากนั้นประชาสัมพันธ์และติดต่อประสานงานให้นักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก เข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการ เช่น ติดต่อสถานประกอบการ บริษัทนำเที่ยว และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

8. ทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาฟิตเนสกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่องเพื่อให้คณะดำเนินงาน ของชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเป็นการทดสอบความพร้อมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ รวมถึงชุมชน

9. ติดตามและประเมินผลการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาฟิตเนสของชุมชน โดยการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมและการให้บริการของชมรมการท่องเที่ยวฯ จากนักท่องเที่ยวหลังจากได้รับการบริการแล้ว หลังจากนั้นจัดการประชุมในกลุ่มสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานจากการบริการการท่องเที่ยว เพื่อให้สมาชิกชมรมฯ ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟิตเนส นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมและการบริการในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมก่อนเปิดการท่องเที่ยวจริงต่อไป

ประชากร

ประชากร คือ สมาชิกกลุ่มแกนนำ (Key persons) ที่สามารถเป็นตัวแทนของชุมชนในการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟิตเนสของชุมชน ได้แก่ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลต้นแบบ ทั้งหมดจำนวน 25 คน

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เทคนิคการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกปฏิบัติจริง การระดมสมอง และกิจกรรมสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ร่วมกับการจดบันทึก บันทึกเทป และมีการถ่ายภาพประกอบ

เป็นหลักฐานตลอดกระบวนการพัฒนา แต่มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มประชากรว่าจะไม่มีการเปิดเผยชื่อ และใบหน้าของกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกรอบในการพัฒนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียบเรียงและวิเคราะห์เชิงบรรยาย เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

การสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ในประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมและการให้บริการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่องที่เข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการการท่องเที่ยวนำร่องของชมรมการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวนำร่อง 2 กลุ่ม จำนวน 20 คน รายละเอียดดังตารางที่ 3-2

ตารางที่ 3-2 จำนวนนักท่องเที่ยวนำร่อง

ประเภทของกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน (คน)
1. กลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้	10
2. กลุ่มประชาชนท้องถิ่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมการท่องเที่ยวฯ	10
รวม	20

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)
2. สมุดจดบันทึกที่ใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ของผู้วิจัยในแต่ละครั้ง

3. อุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สำหรับการบันทึกข้อมูลและเหตุการณ์ที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. แจกรายละเอียดและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวสำรอง
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือในการตอบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามความเป็นจริง
3. ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ประกอบกับการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาผู้ให้ข้อมูลว่ามีพฤติกรรมแสดงออกอย่างไร ตรงกับการให้ข้อมูลหรือไม่

4. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน

ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชนในองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ด้านกระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการจัดการ
4. ด้านการมีส่วนร่วม

หลังจากนั้น สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ และผู้วิจัยได้ร่วมกันสังเคราะห์และกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชนที่เหมาะสม

รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน

ขั้นตอนการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ดังกล่าว ทางสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ และผู้วิจัยได้ร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะของการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของชุมชน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากร คือ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ จำนวนทั้งหมด 25 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน

และประชากรดังกล่าวมีจำนวนไม่มากจึงไม่มีความจำเป็นในการสุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน คือ การที่ผู้ให้ข้อมูลได้มีโอกาสแสดงออกถึงการกระทำในรูปแบบของการมีส่วนร่วมหรือมีประสบการณ์ในการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนตำบลต้นแบบ ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน
2. การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน
3. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

ข้อมูลที่ได้สามารถบ่งบอกถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลได้ว่าเป็นแบบแท้จริงหรือแบบจอมปลอม โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่มีข้อความให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบตามความเป็นจริงที่ตนเองได้ปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมการท่องเที่ยวฯ ตามสถานการณ์จริง (Program standard) โดยกำหนดค่าคะแนนตามลักษณะการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ ดังนี้ “สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตัวของสมาชิกเองทั้งหมด” เท่ากับ 4 คะแนน “สมาชิกมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจดำเนินการบนพื้นฐานความร่วมมือระหว่างสมาชิกกับผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย” เท่ากับ 3 คะแนน “สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการ โดยความช่วยเหลือและให้คำแนะนำจากผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย” เท่ากับ 2 คะแนน และ “สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการจากการชักนำหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัยเพียงด้านเดียวเท่านั้น” เท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าน้ำหนักเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย (นาชัย ทนุผล และคณะ, 2543) ดังนี้

การมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine participation)	ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง
ลักษณะสมาชิกมีอำนาจ (Empowerment)	3.26-4.00
ลักษณะสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation)	2.51-3.25
การมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo participation)	ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง
ลักษณะสมาชิกได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism)	1.76-2.50
ลักษณะสมาชิกได้รับการเลี้ยงดู (Domestication)	1.00-1.75

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ประกอบด้วย ข้อคำถามให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบตามความเป็น

จริงที่ตนเองได้ปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมการท่องเที่ยวฯ ใน 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

โดยโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยว

เชิงกีฬาของกีฬา

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬา

โดยชุมชน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดำเนินการ ดังนี้

1.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาชุมชนพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา โครงสร้างและภาษา เพื่อให้มีความถูกต้อง ชัดเจน และสามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหาที่ศึกษา ทำการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมทางภาษาของข้อความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย

- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์หรือการพัฒนาชุมชน
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย

1.2 นำผลการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมารวมกันเพื่อคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งคำนวณได้จากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้น โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-

Objective Congruence Index: IOC)

1.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่า IOC มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์ และเหมาะสมยิ่งขึ้น จากนั้นนำเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาคุณฐิณีพันธ์เพื่อพิจารณา

2. วิธีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวบ้านตากาศ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน 20 คน จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2541, หน้า 120) โดยผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น พบว่า เครื่องมือฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8201 ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัยได้ (รายละเอียดดังตารางภาคผนวก ๑-1)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยว ร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในชมรมการท่องเที่ยว เข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องและครบถ้วน จากนั้นทำการตรวจสอบแบบสอบถามอีกครั้ง เพื่อความถูกต้องและครบสมบูรณ์หลังจากผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้น นอกจากนี้ ได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ประกอบกับการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาผู้ให้ข้อมูลว่า มีพฤติกรรม การแสดงออกอย่างไร ตรงกับการให้ข้อมูลหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดหมวดหมู่ รวบรวมค่าต่าง ๆ เพื่อลงรหัส (Coding form) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อบรรยายรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟโดยชุมชนของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการวิจัยประเมินผล (Evaluation research) ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาเพื่อตอบปัญหาในการวิจัย โดยมีเป้าหมายเพื่อทำการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน หลังจากที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาไปได้ระยะเวลาหนึ่ง ผลจากการศึกษาสามารถนำมาสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ รวมถึงสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้เหมาะสมและเกิดผลกระทบทางลบต่อชุมชนน้อยที่สุด เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป โดยผู้วิจัยดำเนินการประเมินการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนใน 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประชากร

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 3 ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เข้าร่วมดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนในครั้งนี้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครอบครัว หรือตัวแทนครอบครัว 1 คนต่อ 1 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่จริงในชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 201 ครัวเรือน จึงไม่มีการสุ่มตัวอย่างและไม่มีความจำเป็นต้องใช้สถิติอนุมานมาประมาณค่า รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 201 คน

ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน คือ การที่ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนหมู่ที่ 3 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่เป็นตัวชี้วัดเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนฯ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อคำถามที่เป็นทั้งข้อความเชิงบวก และข้อความเชิงลบ กำหนดค่าคะแนนตามความเข้มข้นของการรับรู้ผลที่เกิดขึ้น 3 ระดับ ดังนี้

	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
ดีขึ้น/ เพิ่มขึ้น	3	1
เหมือนเดิม/ คงเดิม	2	2
ลดลง/ แย่ลง	1	3

จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากการประเมินมาคำนวณหาค่าน้ำหนักเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

รับรู้ว่ามีผลที่เกิดขึ้นมีสภาพลดลง (แย่ลง) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.67

รับรู้ว่ามีผลที่เกิดขึ้นมีสภาพเหมือนเดิม (คงเดิม) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68-2.34

รับรู้ว่ามีผลที่เกิดขึ้นมีสภาพดีขึ้น (เพิ่มขึ้น) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน มีลักษณะคำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด แบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดำเนินการ ดังนี้

1.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาชุมชนพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา โครงสร้างและภาษา เพื่อให้มีความถูกต้อง ชัดเจน และสามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหาที่ศึกษา ทำการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมทางภาษาของข้อความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย

- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์หรือการพัฒนาชุมชน
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย

1.2 นำผลการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมารวมกันเพื่อคำนวณหา ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งคำนวณได้จากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับ ข้อคำถามที่สร้างขึ้นโดยใช้ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC)

1.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่า IOC มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์ และเหมาะสมยิ่งขึ้น จากนั้นนำเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาคุณวุฒิเพื่อพิจารณา

2. วิธีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนท้องถิ่นทั่วไปในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านตากาศ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ทั้งที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว และ ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2541, หน้า 120) โดยผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น พบว่า เครื่องมือฉบับนี้มีค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.8586 ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัยได้ (รายละเอียดดังตารางภาคผนวก จ-2)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สมาชิกชมรมการท่องเที่ยว และผู้วิจัยร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการ ชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในชมรมการท่องเที่ยว เข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือในการ ตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องและครบถ้วน จากนั้นทำการตรวจสอบแบบสอบถามอีกครั้งเพื่อ ความถูกต้องและครบสมบูรณ์หลังจากผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้น นอกจากนี้ ได้ใช้วิธี การสังเกตเพื่อศึกษาผู้ให้ข้อมูลว่า มีพฤติกรรมการแสดงออกอย่างไร ตรงกับการให้ข้อมูลหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดหมวดหมู่ รวบรวมค่าต่าง ๆ เพื่อลงรหัส (Coding form) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการ วิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS) โดยใช้สถิติเชิง พรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อบรรยายข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในท้องถิ่น และเพื่อบรรยายข้อมูลการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจาก การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนทั้ง 3 ด้าน

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยและพัฒนา และเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบเชิงประจักษ์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นศึกษาจนกระบวนการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 รวมระยะเวลาทั้งหมด 21 เดือน รายละเอียดดังตารางที่ 3-3 ดังนี้

ตารางที่ 3-3 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการศึกษา	ระยะเวลา
ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน	ตุลาคม พ.ศ. 2556-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 (5 เดือน)
ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม	มีนาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2557 (10 เดือน)
ระยะที่ 3 ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน	มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2558 (3 เดือน)
จัดทำรายงาน สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย	เมษายน-กรกฎาคม พ.ศ. 2558 (4 เดือน)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม นำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน

ระยะที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

ระยะที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน

ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน

การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นการดำเนินการวิจัยที่เกิดขึ้นหลังจากมีการตัดสินใจเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน เพื่อประเมินความเป็นไปได้เบื้องต้นว่า ชุมชนมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตต่อไปได้หรือไม่ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตของจังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตของจังหวัดเชียงใหม่ใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) จำนวนสถานประกอบการ 2) ยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตของจังหวัดเชียงใหม่ 3) สัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตของจังหวัดเชียงใหม่ 4) ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ และ 5) การจ้างงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4-1 จำนวนสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อสนามกอล์ฟ	จำนวนหลุม	พาร์
1	ลานนา (ศูนย์กีฬาลานนา)	27	108
2	เชียงใหม่กรีนวัลเลย์ คันทรีคลับ	18	72
3	อัลไพน์กอล์ฟ รีสอร์ท	18	72
4	รอยัลเชียงใหม่กอล์ฟ รีสอร์ท	18	72
5	แม่ใจกอล์ฟคลับ	18	72
6	เชียงใหม่ไฮแลนด์กอล์ฟ แอนด์สปา	18	72
7	เชียงใหม่ยิมคานาคลับ	9	36
8	พิมานทิพย์	9	36
รวม		117	468

1. จำนวนสถานประกอบการ

1.1 จังหวัดเชียงใหม่มีสนามกอล์ฟที่เปิดให้บริการเป็นระยะเวลามากกว่า 5 ปี (เปิดให้บริการก่อน วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2552) จำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง จำนวนหลุมรวมกันทั้งหมด 117 หลุม โดยสนามกอล์ฟที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือ สนามกอล์ฟลานนา (ศูนย์กีฬาลานนา) ซึ่งมีสนามทั้งขนาด 18 หลุม (พาร์ 72) และสนามขนาด 9 หลุม (พาร์ 36) ให้บริการ ส่วนสนามกอล์ฟขนาดมาตรฐานอีก 5 แห่ง คือ สนามเชียงใหม่กรีนวัลเลย์ คันทรีคลับ สนามอัลไพน์กอล์ฟ รีสอร์ท สนามรอยัลเชียงใหม่กอล์ฟ รีสอร์ท สนามแม่ใจกอล์ฟคลับ และสนามเชียงใหม่ไฮแลนด์กอล์ฟ แอนด์สปา ทั้งห้าสนามนี้มีลักษณะเป็นสนามขนาด 18 หลุม พาร์ 72 ด้วยกันทั้งสิ้น และนอกจากนี้ ยังมีสนามกอล์ฟ ขนาด 9 หลุม 36 พาร์ อีก 2 แห่ง คือ สนามกอล์ฟเชียงใหม่ยิมคานาคลับ และสนามกอล์ฟพิมานทิพย์ รายละเอียดดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-2 จำนวนสนามฝึกซ้อมกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ	จำนวนช่องฝึกซ้อมกอล์ฟ ที่เปิดให้บริการ (ช่อง)
1	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟเชียงใหม่ไดร์ฟวิงเรนจ์	50
2	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟกัชชัน	50
3	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟสันทรายไดร์ฟกอล์ฟ	50
4	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟลานนา	40
5	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟสโมสรยิมคานา	15
6	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟกรีนวัลเลย์เชียงใหม่	10
7	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟเชียงใหม่-ลำพูนกอล์ฟคลับ	10
รวม		225

1.2 จังหวัดเชียงใหม่มีสนามฝึกซ้อมกอล์ฟที่เปิดให้บริการเป็นระยะเวลามากกว่า 5 ปี (เปิดให้บริการก่อน วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2552) จำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง มีช่องให้บริการฝึกซ้อมกอล์ฟรวมกันทั้งหมด 225 ช่อง รายละเอียดดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-3 ยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2556

ลำดับ	รายการ	รวม (บาทต่อปี)	สัดส่วนยอดขาย (ร้อยละ)
1	สนามกอล์ฟ	158,950,000	60.28
2	สนามฝึกซ้อมกอล์ฟ	104,740,000	39.72
รวม		263,690,000	100.00

2. ยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่

ยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่ มียอดขายรวมทั้งสิ้น 263.69 ล้านบาท แบ่งเป็น ยอดขายจากสนามกอล์ฟ จำนวน 158.95 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60.28 และยอดขายจากสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ จำนวน 104.74 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 39.72 รายละเอียดดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-4 สัดส่วนยอดขายจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่ ใน
ปี พ.ศ. 2556

รายการ	ประเภทของนักท่องเที่ยว		
	ชาวไทย คน (ร้อยละ)	ชาวต่างชาติ คน (ร้อยละ)	รวมนักท่องเที่ยว ทั้งหมด คน (ร้อยละ)
สนามกอล์ฟ	50,470 (47.51)	55,755 (52.49)	106,225 (44.06)
สนามฝึกซ้อมกอล์ฟ	110,650 (80.52)	26,765 (19.48)	137,415 (55.94)
รวมจำนวน	161,120 (66.13)	82,520 (33.87)	243,640 (100.00)

3. สัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดเชียงใหม่
จำแนกตามประเภทนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 สนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้
บริการมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 52.49 และ 47.51 ตามลำดับ

3.2 สนามฝึกซ้อมกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาใช้
บริการมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 80.52 และ 19.48
ตามลำดับ

3.3 เมื่อรวมจำนวนนักท่องเที่ยวของสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟเข้าด้วยกัน
พบว่า มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนประมาณ 243,640 คน
โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาใช้บริการมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สัดส่วนประมาณ
ร้อยละ 66.13 และ 33.87 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-5 ค่าสมาชิกตลอดชีพของสนามกอล์ฟแห่งต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	รายชื่อสนามกอล์ฟ	ค่าสมาชิกบุคคลทั่วไป ตลอดชีพ (บาท)	ค่าสมาชิคนิติบุคคล ตลอดชีพ (บาท)
1	สนามกอล์ฟแห่งที่ 1	200,000	300,000
2	สนามกอล์ฟแห่งที่ 2	200,000	300,000
3	สนามกอล์ฟแห่งที่ 3	70,000	100,000
4	สนามกอล์ฟแห่งที่ 4	300,000	300,000
5	สนามกอล์ฟแห่งที่ 5	25,000	50,000
6	สนามกอล์ฟแห่งที่ 6	50,000	100,000
7	สนามกอล์ฟแห่งที่ 7	250,000	300,000
8	สนามกอล์ฟแห่งที่ 8	ไม่เสียค่าสมาชิก	ไม่เสียค่าสมาชิก

ตารางที่ 4-6 ค่าใช้บริการของแขกที่สมาชิกพามาอกรอบและลูกค้ำจร

ลำดับ	รายชื่อสนามกอล์ฟ	ค่าใช้บริการของแขก		ค่าใช้บริการของลูกค้ำจร	
		วันธรรมดา (บาท/ ครั้ง)	วันหยุด (บาท/ ครั้ง)	วันธรรมดา (บาท/ ครั้ง)	วันหยุด (บาท/ ครั้ง)
1	สนามกอล์ฟแห่งที่ 1	400	500	500	600
2	สนามกอล์ฟแห่งที่ 2	350	450	550	750
3	สนามกอล์ฟแห่งที่ 3	400	400	400	400
4	สนามกอล์ฟแห่งที่ 4	700	800	900	1,000
5	สนามกอล์ฟแห่งที่ 5	300	400	500	800
6	สนามกอล์ฟแห่งที่ 6	300	400	400	700
7	สนามกอล์ฟแห่งที่ 7	600	1,000	800	1,200
8	สนามกอล์ฟแห่งที่ 8	300	300	300	300

4. ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่

สนามกอล์ฟแต่ละแห่งในจังหวัดเชียงใหม่มีการตั้งราคาค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้เข้ามาใช้บริการ สามารถจำแนกได้เป็นสามประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 สมาชิก คือ ผู้สมัครที่เป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยจะเสียค่าสมาชิกครั้งเดียวตลอดชีพ จากนั้นเมื่อทำการออกรอบจะเสียค่าออกรอบประมาณ 50-100 บาท ต่อครั้ง และมีสิทธิ์พาแขกเข้ามาใช้บริการออกรอบครั้งละไม่เกิน 2-4 คน ตามกฎระเบียบของสนามกอล์ฟแต่ละแห่งที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 4-5

ประเภทที่ 2 แขก คือ ผู้ที่มากับสมาชิก โดยสมาชิก 1 รายสามารถพาแขกเข้ามาใช้บริการออกรอบครั้งละไม่เกิน 2-4 คน ซึ่งแขกจะเสียค่าใช้จ่ายในอัตราที่ถูกกว่าลูกค้าจร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของสนามกอล์ฟแต่ละแห่งที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 4-6

ประเภทที่ 3 ลูกค้าจร คือ ผู้เข้ามาใช้บริการที่ไม่ได้มากับสมาชิก เป็นกลุ่มที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูงกว่าผู้ใช้บริการในประเภทอื่น ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-7 ค่าใช้บริการเสริมภายในสนามกอล์ฟ

ลำดับ	รายชื่อสนามกอล์ฟ	ค่าบริการแคดดี้ (บาท)	ค่าเช่ารถกอล์ฟ (บาท)	ค่าเช่ารองเท้ากอล์ฟ (บาท)
1	สนามกอล์ฟแห่งที่ 1	300	500/ วัน	100
2	สนามกอล์ฟแห่งที่ 2	300	150/ ชั่วโมง	100
3	สนามกอล์ฟแห่งที่ 3	300	100/ ชั่วโมง	100
4	สนามกอล์ฟแห่งที่ 4	200	1,000/ วัน	100
5	สนามกอล์ฟแห่งที่ 5	300	150/ ชั่วโมง	100
6	สนามกอล์ฟแห่งที่ 6	200	500/ วัน	80
7	สนามกอล์ฟแห่งที่ 7	300	1,000/ วัน	100
8	สนามกอล์ฟแห่งที่ 8	250	500/ วัน	50

นอกจากค่าใช้บริการสนามกอล์ฟแล้ว โดยส่วนใหญ่ผู้เข้ามาใช้บริการจะใช้บริการของ แคดดี้รวมถึงการเช่ารถกอล์ฟ และบางรายอาจต้องเช่ารองเท้ากอล์ฟ ซึ่งอัตราค่าบริการต่าง ๆ รายละเอียด ดังตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-8 ตำแหน่งงานและจำนวนการจ้างงานจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัด เชียงใหม่

ลำดับ	ตำแหน่งงาน	จำนวน (คน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ฝ่ายบริหาร	39	2.68
2	ฝ่ายสำนักงาน	85	5.84
3	ฝ่ายขาย	30	2.06
4	ฝ่ายประชาสัมพันธ์	16	1.10
5	โปรกอล์ฟ	28	1.92
6	ผู้ฝึกสอนกีฬา/ แนะนำการออกกำลังกาย	20	1.37
7	แคดดี้	650	44.64
8	ผู้ดูแล/ ให้บริการ และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ	75	5.15
9	ช่างเทคนิค	20	1.37
10	พ่อครัว	25	1.72
11	คนครัว	55	3.78
12	บริกร	68	4.67
13	พนักงานทำความสะอาด	90	6.18
14	คนสวน	145	9.96
15	รักษาความปลอดภัย	70	4.81
16	พนักงานนวด/ สปา	40	2.75
รวม		1,456	100.00

5. การจ้างงาน

ในส่วนของการจ้างงานจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การให้บริการของสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟในแต่ละแห่ง จะมีบริการเสริมและกิจกรรม ให้บริการกับนักท่องเที่ยวหลากหลายประเภท เพื่อดึงดูดลูกค้าและเป็นการกระตุ้นยอดขายของ แต่ละสถานประกอบการไม่ว่าจะเป็น ร้านอาหาร บริการจัดเลี้ยง บริการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

การให้บริการกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย บริการนวด/สปา ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายสินค้าและอุปกรณ์กีฬา รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นผลให้เกิดการจ้างงานที่หลากหลาย

จากการสำรวจ พบว่า มีการจ้างงานทั้งหมด 1,456 อัตรา โดยตำแหน่งงานที่มีการจ้างงานมากที่สุด คือ แคดดี้ (Caddy) มีจำนวนประมาณ 650 คน คิดเป็นสัดส่วนการจ้างงานประมาณร้อยละ 44.64 ของการจ้างงานทั้งหมด (แคดดี้ คือ ผู้ช่วยนักกอล์ฟที่ทำหน้าที่แบกเบาะภาระของนักกอล์ฟ งานของแคดดี้ประกอบด้วยการแบกถุงกอล์ฟให้กับนักกอล์ฟ ขับรถกอล์ฟ กางร่มบังแดด คลอดจนการให้คำปรึกษาด้านระยะสนามและพื้นที่ของสนามแต่ละหลุม แคดดี้ นั้นมีความเคยชินกับสนามทำให้ทราบข้อมูลของสภาพสนามเป็นอย่างดี ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งกับการวางแผนการเล่นของนักกอล์ฟ ทำให้นักกอล์ฟสามารถสร้างผลงานได้ดี การเข้ามาช่วยแบกเบาะภาระเช่นนี้จึงทำให้นักกอล์ฟสามารถตั้งสมาธิอยู่กับการเล่นได้โดยไม่ต้องคอยห่วงเรื่องสัมภาระ)

การจ้างงานในลำดับรองลงมา คือ การจ้างงานคนสวน มีจำนวนประมาณ 145 คน คิดเป็นสัดส่วนการจ้างงานประมาณร้อยละ 9.96 และตำแหน่งที่มีการจ้างงานต่ำที่สุด คือ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีจำนวนประมาณ 16 คน คิดเป็นสัดส่วนการจ้างงานประมาณร้อยละ 1.10 ของการจ้างงานทั้งหมด รายละเอียดดังตารางที่ 4-8

ตอนที่ 2 การประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยชุมชน

ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 คน ประกอบด้วย นักวิชาการจากคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และนักวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ รวมทั้งกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 6 คน ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งตัวแทนของหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งทั้งหมด 10 คน ร่วมกันประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยชุมชน ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548) ซึ่งเป็นการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในประเด็นที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่

ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 4 ด้าน คือ 1) จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และ 4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์การประเมิน คือ ดัชนีแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบนี้ไม่น้อยกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่น้อยกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีความสมบูรณ์น้อยกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนน้อยกว่า 20 คะแนน แสดงว่าพื้นที่นั้น ๆ ขาดความเหมาะสมหรือขาดศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4-9 การประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผู้ประเมิน (n = 10)		
	คะแนนเต็ม	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ค่าร้อยละคะแนนรวม
หมู่ที่ 1			
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10	7.10	17.75
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10	6.30	15.75
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10	5.40	13.50
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	7.20	18.00
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	40	26.00	65.00
หมู่ที่ 2			
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10	6.90	17.25
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10	5.90	14.75
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10	6.20	15.50
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	7.50	18.75
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	40	26.50	66.25

ตารางที่ 4-9 (ต่อ)

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผู้ประเมิน (n = 10)		
	คะแนนเต็ม	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ค่าร้อยละรวม
หมู่ที่ 3			
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10	8.60	21.50
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10	8.70	21.75
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10	8.90	22.25
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	8.30	20.75
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	40	34.00	86.25
หมู่ที่ 4			
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10	5.30	13.25
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10	6.30	15.75
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10	4.90	12.25
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	6.50	16.25
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	40	23.00	57.50
หมู่ที่ 5			
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10	4.60	11.50
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10	5.50	13.75
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10	5.10	12.75
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	6.60	16.50
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	40	21.80	54.50

ผลการประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คน พบว่า ทั้ง 5 หมู่บ้าน มีศักยภาพในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน โดยทุกหมู่บ้านมีคะแนนเฉลี่ยรวมมากกว่า 20 คะแนน หรือมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยหมู่บ้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หมู่ที่ 3 มีคะแนนร้อยละ 86.25 รองลงมา คือ หมู่ที่ 2 มีคะแนนร้อยละ 66.25 และหมู่ที่ 1 มีคะแนนร้อยละ 65.00 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4-9

จากผลการประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 องค์ประกอบของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1) จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และ 4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีความเหมาะสมและมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนา เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนได้

ในขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความเหมาะสมเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาเพียง 1 หมู่บ้าน บนพื้นฐานการวิเคราะห์จากข้อมูลบริบทเชิงชุมชนและบริบทเชิงการท่องเที่ยวของชุมชน ร่วมกับการวิเคราะห์จากข้อมูลการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และจากผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สามารถสรุปผลการคัดเลือกได้ ดังนี้

1. คัดเลือกหมู่บ้านจากข้อมูลส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ที่ผ่านมาภาครัฐได้จัดโครงการประกวดหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ถือเป็น การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ที่มีแนวคิดให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทรัพยากรของชุมชนให้มีคุณค่า สร้างโอกาส สร้างงาน และรายได้ให้แก่ชุมชน เพื่อกระตุ้นให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ จึงส่งหมู่บ้านเข้าประกวดหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในปี พ.ศ. 2552 ภายใต้ชื่อโครงการ “OTOP Village Champion (OVC)” ซึ่งในตำบลต้นแบบ ผ่านการคัดเลือกทั้งหมด 5 หมู่บ้าน แต่หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่วิจัยที่ผ่านการคัดเลือกมีจำนวน 3 หมู่บ้าน โดยในแต่ละหมู่บ้านได้ชูความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ หมู่ที่ 1 ด้านการแกะสลักไม้ หมู่ที่ 2 ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และหมู่ที่ 3 ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่วิจัย มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ที่มีความโดดเด่นในด้านการท่องเที่ยว จึงมีความเหมาะสมในการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนต่อไป

2. คัดเลือกหมู่บ้านจากการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ทั้ง 5 หมู่บ้าน มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน โดยทุกหมู่บ้านมีคะแนนผ่านเกณฑ์ด้านคุณสมบัติมากกว่า 2 ข้อ และผ่านเกณฑ์ระดับคะแนนเฉลี่ยรวมมากกว่าร้อยละ 50

หากพิจารณาในแต่ละหมู่บ้าน พบว่า หมู่บ้านที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 1 ตามลำดับ นอกจากนี้ หมู่ที่ 3 ยังเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนจากการประเมินในแต่ละองค์ประกอบสูงสุดเช่นกัน สรุปได้ว่าทั้ง 3 หมู่บ้าน มีศักยภาพเพียงพอที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนในพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟโดยชุมชนต่อไป โดยหมู่ที่ 3 มีความเหมาะสมและมีศักยภาพสูงกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ

3. คัดเลือกหมู่บ้านจากปัญหาความห่างไกลของพื้นที่

จากข้อมูลส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตามโครงการ “OTOP Village Champion (OVC)” พบว่า หมู่บ้านที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวและมีความเหมาะสมในการเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อดำเนินงานตามโครงการวิจัย ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ข้อมูลดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ที่พบว่า ทั้ง 3 หมู่บ้าน ที่กล่าวมาข้างต้นมีคะแนนเฉลี่ย สูงที่สุดจากการประเมินเป็น 3 อันดับแรก เช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 1 ตามลำดับ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าทั้ง 3 หมู่บ้าน มีคุณสมบัติและมีศักยภาพเพียงพอที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนในการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟโดยชุมชน แต่หากนำทั้ง 3 หมู่บ้าน ดังกล่าวมาเป็นตัวแทนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ อาจต้องประสบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญตามมา คือ ความห่างไกลของพื้นที่ศึกษา อันจะนำมาซึ่งความไม่สะดวกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรม และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงเลือกมาเพียง 1 หมู่บ้าน ที่มีคุณสมบัติและมีความเหมาะสมที่สุด เพื่อเป็นตัวแทนในการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟโดยชุมชน ซึ่งได้แก่ หมู่ที่ 3

ดังนั้น “หมู่ที่ 3” จึงเป็นพื้นที่ศึกษาเพื่อดำเนินการพัฒนาและวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟโดยชุมชน รวมถึงการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟโดยชุมชน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และข้อที่ 3

ตอนที่ 3 ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟที่มีต่อชุมชน ครอบคลุมผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลังจากดำเนินการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความเหมาะสมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟโดยชุมชน ผู้วิจัยได้นัดหมายสมาชิกกลุ่มแกนนำ (Key persons) ที่สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนทุกกลุ่มในหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการหรือปราชญ์ชาวบ้าน หัวหน้าหรือตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และสมาชิกทั่วไปใน

หมู่บ้านที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม แต่เนื่องจากได้มีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งหมดจำนวน 25 คน ถือเป็นกลุ่มแกนนำที่จะเป็นตัวแทนของชุมชนในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการกลุ่มตามเทคนิคการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน จำนวน 2 กลุ่ม และกลุ่มละ 9 คน จำนวน 1 กลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาสภาพปัญหาของชุมชนหมู่ที่ 3 ที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นหัวข้อของปัญหา 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มสรุปข้อมูลลงในแผ่นกระดาษเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม สรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า

1. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่ไม่มั่นคง และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก
2. คนในชุมชนขาดที่ทำกินหรือบางรายต้องเช่าที่ทำกิน จึงหันไปประกอบอาชีพรับจ้าง ทำให้ได้รับค่าตอบแทนน้อย
3. คนในชุมชนบางส่วนปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมที่ทำการเกษตร แล้วหันไปประกอบอาชีพรับจ้างมากขึ้น

กลุ่มที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ละเลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้ภาษา การแต่งกาย และการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีอันเก่าแก่ของชุมชน
2. การหลั่งไหลเข้ามาทางสังคมระหว่างกลุ่มนายทุน นักธุรกิจ และผู้ที่มีฐานะกับชาวบ้านที่ยังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
3. คนในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาภาครัฐ หน่วยงานภายนอกและองค์กรเอกชนต่าง ๆ มากกว่าพึ่งพาตนเอง

กลุ่มที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. มีขยะในหมู่บ้าน ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก
 2. น้ำในการอุปโภค บริโภคและภาคการเกษตรมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ
 3. ปัญหาการลดลงของพรรณพืช แมลง และสัตว์ป่าตามธรรมชาติ
- ขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยเสนอให้ที่ประชุมช่วยกันสรุปปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของชุมชน 3 อันดับ ได้แก่

1. เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ละเลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้ภาษา การแต่งกาย และการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีอันเก่าแก่ของชุมชน

2. มีขยะในหมู่บ้าน ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก
3. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่ไม่มั่นคง และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก

ในขณะเดียวกัน จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันในที่ประชุม พบว่า กลุ่มแกนนำได้ให้ความสำคัญและเป็นกังวลมากที่สุดในเรื่องปัญหาที่เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ละเลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้ภาษา การแต่งกาย และการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีอันเก่าแก่ของชุมชน ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันมีค่าของชุมชน สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้ที่ประชุมร่วมวิเคราะห์และนำเสนอวิธีแก้ไขปัญหาว่าจะมีวิธีการในการแก้ไข บรรเทา หรือจัดการกับปัญหาอย่างไร โดยผลจากการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่ประชุมได้ข้อสรุปพร้อมกันว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน อาจเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง โดยการใช้วัฒนธรรมเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ และอาจเป็นการช่วยปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกและห่วงแหนในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ได้สืบทอดกันมา

ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้นำเข้าสู่บริบทของการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ เพื่อให้ที่ประชุมได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟในชุมชน หลังจากนำเสนอเนื้อหาพร้อมกับการถามตอบและอภิปรายร่วมกัน ที่ประชุมได้ข้อสรุปพร้อมกันว่า ชุมชนหมู่ที่ 3 มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ส่วนปัญหาที่สำคัญ คือ ความเสี่ยงในการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเนื่องจากเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ละเลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

จากนั้นผู้วิจัยเสนอให้ที่ประชุมประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มแกนนำเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีทั้งทางบวกและทางลบ โดยผลการวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้ชุมชนมีความตระหนักในการจัดการท่องเที่ยว และเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น เพื่อให้เกิดผลกระทบทางบวกและลดผลกระทบทางลบต่อชุมชนอย่างยั่งยืน แบ่งกลุ่มแกนนำออกเป็น 3 กลุ่ม เช่นเดิม เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4-10 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลส์ฟที่มีต่อชุมชน

ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
ด้านเศรษฐกิจ	
1. คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและให้บริการท่องเที่ยว	1. ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นเพราะปริมาณความต้องการซื้อจากนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้น
2. สร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชนนอกเหนือจากอาชีพหลักของตน	2. คนในชุมชนหันมาทำการท่องเที่ยวเป็นหลักจนละทิ้งอาชีพหลัก/ ดั้งเดิมของชุมชน
3. เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้นจากการหมุนเวียนของรายได้ที่มากขึ้น	3. เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอย่างจำกัดและไม่เท่าเทียม
4. ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น	4. คนในชุมชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองเนื่องจากขายที่ดินให้กับกลุ่มนายทุน
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	
1. คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	1. เยาวชนในชุมชนละเลยวัฒนธรรมของชุมชน
2. เกิดความเจริญจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว	2. เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวเนื่องจากการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับชุมชน
3. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว	3. เกิดปัญหาเสียดิตและปัญหาเพศพาณิชย์ที่แฝงมากับนักท่องเที่ยว
4. ชุมชนตระหนักในการรวมตัวเพื่อมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	4. เกิดการสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเนื่องจากการเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว
5. เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชน	5. เกิดการบิดเบือนวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
1. เกิดการส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	1. เกิดการรบกวนการดำรงชีวิตของแมลงและสัตว์ในพื้นที่ ทำให้เกิดการอพยพและมีจำนวนลดลง
2. ชุมชนเกิดความตื่นตัวในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	2. การส่งเสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยวทำให้ความเงียบสงบของชุมชนลดลง
3. สภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดีขึ้นเนื่องจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	3. เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจากการท่องเที่ยว
	4. เกิดปัญหาขยะและน้ำเสีย

จากผลการวิเคราะห์ร่วมกันสรุปได้ว่า จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ โดยที่ประชุมได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผลกระทบ

ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากกว่าด้านอื่น ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 4-10 ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอให้ที่ประชุมตระหนักถึงผลกระทบทางลบเป็นพิเศษ เนื่องจากผลกระทบทางลบเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชนอยู่แล้ว แต่ชุมชนควรรหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบหรือเกิดให้น้อยที่สุด และผลกระทบที่เกิดขึ้นควรมีแนวทางในการแก้ไขอย่างรอบคอบและเหมาะสมที่สุด ที่ประชุมได้สรุปผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่สำคัญที่สุดของชุมชน 3 อันดับ ได้แก่

1. เกิดการสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเนื่องจากการเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว รวมถึงเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ละเลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้ภาษา การแต่งกาย และการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีอันเก่าแก่ของชุมชน
2. มีขยะในหมู่บ้าน ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก
3. คนในชุมชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองเนื่องจากขายที่ดินให้กับกลุ่มนายทุน ส่งผลให้คนในชุมชนมีอาชีพที่ไม่มั่นคง และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก

ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยได้ดำเนินการในหมู่ที่ 3 ซึ่งเป็นชุมชนที่ถูกคัดเลือกจากการประเมินความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ตามการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งการดำเนินการวิจัยในระยะนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research for development) ที่นำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม เพื่อดำเนินกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยว ผลจากการพัฒนาสามารถนำไปสู่รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์โดยชุมชนตามแนวทางที่เหมาะสมต่อไป โดยในกระบวนการดังกล่าว ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในหลายเทคนิคตามความเหมาะสม เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์สภาพปัญหา ศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหา วางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา การปฏิบัติตามแผน รวมถึงการติดตามประเมินผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา นั้น ๆ แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดย
ชุมชน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

**ตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ
โดยชุมชน**

กระบวนการวิจัยในขั้นตอนนี้ เน้นให้ชุมชนหมู่ที่ 3 เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดจนเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมในทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดตาม 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ

ผู้วิจัยพร้อมกับกลุ่มแกนนำได้จัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับ บริบท และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนต่อไป โดยกระบวนการเริ่มจากจากวิเคราะห์ชุมชน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความพร้อมของชุมชน ตลอดจนการพิจารณาความเป็นไปได้เพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน แบ่งกลุ่มแกนนำออกเป็น 4 กลุ่ม หลังจากนั้นได้ตั้งโจทย์เกี่ยวกับ “การค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ” โดยให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบกลุ่มละหนึ่งหัวข้อเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกันและสรุปข้อมูลที่ได้นำเสนอต่อที่ประชุมต่อไป ผลจากจากวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis ทำให้ชุมชนทราบว่าตนเองมีจุดแข็งและโอกาสที่จะส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนให้สำเร็จได้อย่างไร ในขณะเดียวกันชุมชนยังทราบจุดอ่อนและอุปสรรคที่เป็นปัจจัยขัดขวางความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4-11 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนหมู่ที่ 3

จุดแข็ง (Strengths = S)	จุดอ่อน (Weakness = W)
1. มีโครงสร้างของชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนมีความเชื่อถือและศรัทธาผู้นำชุมชน	1. ขาดการประชาสัมพันธ์สู่ภายนอก
2. มีการร่วมกลุ่มผู้นำชุมชนในการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้ทราบปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน	2. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภคยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาฝุ่นควันจากการเผา การกำจัดขยะ ความสะอาด ห้องน้ำ ภูมิทัศน์
3. สภาพแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม มีทรัพยากรธรรมชาติเหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว	3. ขาดความพร้อมในการให้บริการท่องเที่ยว เช่น ป้ายสื่อความหมาย การใช้ภาษา มัคคุเทศก์
4. มีจุดดึงดูดที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หลายแห่ง เช่น อ่างเก็บน้ำ ฟาร์ม น้ำตก พรรณไม้ และสัตว์ตามธรรมชาติ	4. คนในชุมชนเปลี่ยนวิถีชีวิตจากภาคเกษตรกรรมไปประกอบอาชีพรับจ้างทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นจำนวนมาก
5. มีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น ภาษาพูด อาหาร งานศิลปหัตถกรรม การแต่งกาย เป็นต้น	5. ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมหรือการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
6. มีประเพณีเป็ง ปล่อยโคมลอย และงานพื้นฟูวัฒนธรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี	6. คนรุ่นใหม่ไม่สนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ขาดการสืบสารวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. คนในชุมชนมีความต้องการให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย นอกเหนือจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว จึงมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน	7. การเข้ามาของสถานประกอบการ และอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เช่น การพูด การแต่งกาย

ตารางที่ 4-11(ต่อ)

โอกาส (Opportunities = O)	อุปสรรค (Threats = T)
1. พื้นที่โดยรอบชุมชนมีความสวยงามตามธรรมชาติ รวมถึงจุดดึงดูดที่ถูกสร้างขึ้น เช่น น้ำตก ฟาร์ม สำนักรักษา อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น	1. มีการขายสิทธิ์ที่ดินให้แก่กลุ่มนายทุนหรือบุคคลภายนอกมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนขาดที่ดินทำกิน
2. มีนโยบายในการขยายอ่างเก็บน้ำ ในอนาคตจะช่วยให้มีน้ำอุปโภคบริโภคเพิ่มมากขึ้น และมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเพิ่มขึ้น	2. ขาดที่ปรึกษาด้านการท่องเที่ยว ทำให้การดำเนินการไม่เป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่พัฒนาเท่าที่ควร
3. พื้นที่ชุมชนและบริเวณใกล้เคียงบางส่วนเป็นพื้นที่ในโครงการพระราชดำริจึงมีโอกาสพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในอนาคต	3. การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก อาจทำให้เกิดความเคยชินจนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้
4. มีหน่วยงานภายนอกที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เช่น ททท.จังหวัดเชียงใหม่ อบต. สถาบันการศึกษา และองค์กรเอกชนต่าง ๆ	4. ขาดความต่อเนื่องของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งองค์กรต่าง ๆ มักเข้ามาสร้างความหวังให้กับชุมชน แต่แล้วก็ล้มเลิกหรือไม่ได้รับความสนใจ
5. องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายส่งเสริมให้ตำบลต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ และมีนโยบายในการกำหนดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว	5. เนื่องจากพื้นที่ชุมชนบางส่วนตั้งอยู่ในโครงการพระราชดำริ ทำให้พื้นที่บางส่วนไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครอง จึงไม่กล้าลงทุนพัฒนาโครงสร้างอย่างถาวร
	6. การสนับสนุนด้านงบประมาณการท่องเที่ยวจากภาครัฐที่ไม่มีความต่อเนื่อง

ผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุมชนหมู่ที่ 3 มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. จุดแข็ง พบจุดแข็งหลายประการ โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม มีสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม ทรัพยากรธรรมชาติเหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงมีจุดดึงดูดที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หลายแห่ง เช่น อ่างเก็บน้ำ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ น้ำตก พรรณไม้และสัตว์ตามธรรมชาติ

2. จุดอ่อน จุดอ่อนส่วนใหญ่ที่มีเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ เช่น การขาดความรู้ความชำนาญในการบริการท่องเที่ยว การขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การละเลยปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยที่ประชุมได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชุมชน คือ

ปัญหาการขาดงบประมาณและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ และได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนประสบความสำเร็จ

3. โอกาส โอกาสที่มีอยู่ ได้แก่ ความช่วยเหลือในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาชุมชนตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขยายอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้ชุมชน

4. อุปสรรค พบอุปสรรคบางประการ ได้แก่ การไม่ใช้แนวคิดในการพึ่งพาตนเอง การขาดงบประมาณและที่ปรึกษา ความไม่ต่อเนื่องของโครงการที่เข้ามาในชุมชน การบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า เป็นต้น ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนสามารถสรุปเป็น 4 ด้าน คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4-11

จากนั้นที่ประชุมได้ร่วมกันสรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีความสำคัญที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมหรือการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ชุมชนขาดความรู้และทักษะในการบริการท่องเที่ยว และ 3) ขาดแคลนงบประมาณและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน และในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้เสนอให้ที่ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาของจุดอ่อนและอุปสรรคดังกล่าว ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นที่ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมหรือการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ที่ประชุมสรุปความคิดเห็นร่วมกันว่า สามารถแก้ปัญหาโดยการร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นองค์กรกลางในการรับผิดชอบและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวก็เพื่อชี้ให้คนในชุมชนตระหนักว่ากิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพ รวมถึงก่อประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนได้ ส่งผลให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเกิดการแลกเปลี่ยนในกิจกรรมการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2. การขาดความรู้และทักษะในการบริการท่องเที่ยวของชุมชน ที่ประชุมสรุปความคิดเห็นร่วมกันว่า สามารถแก้ปัญหาโดยการฝึกอบรมให้ความรู้และเสริมทักษะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยขอความช่วยเหลือ และสนับสนุนวิทยากรจากสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่

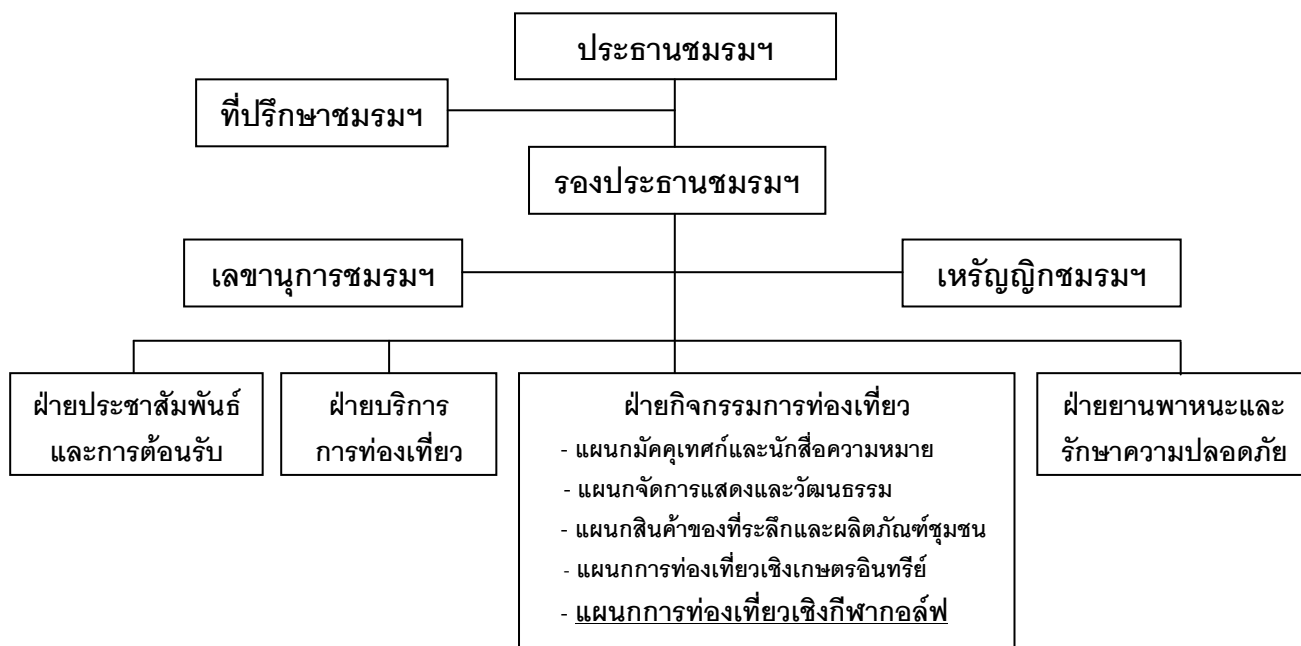
3. การขาดงบประมาณและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ที่ประชุมสรุปความคิดเห็นร่วมกันว่า สามารถแก้ปัญหาโดยนำเสนอโครงการพัฒนาชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ เพื่อ

เป็นการประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกรู้จักชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้อาจแสวงหาเงินทุนจากการระดมทุนจากการให้คนในชุมชนเข้ามาถือหุ้นเพื่อเป็นสมาชิกชมรมและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน

ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้ ที่ประชุมได้ลงความเห็นว่ “สมาชิกกลุ่มแกนนำมีความประสงค์ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟให้เกิดขึ้นในชุมชนของตน และยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากขจัดปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ ชุมชนก็จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟได้” ดังนั้น จึงสามารถสรุปออกมาในภาพรวมจากขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้นได้ว่า ชุมชนหมู่ที่ 3 มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนต่อไปได้ เนื่องจากมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และที่สำคัญคือมีศักยภาพของชุมชนเพียงพอ เนื่องจากชุมชนมีความสนใจและมีความพร้อมในการเข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรม

ขั้นตอนต่อไปของการดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและควบคุมดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงเป็นการร่วมกันสรรหาตัวแทนของชมรมที่มีความสามารถและความเหมาะสมเพื่อดำเนินกิจกรรมของทางชมรมต่อไป แต่เนื่องจากชุมชนหมู่ที่ 3 มีจัดการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มแกนนำจึงมีความเห็นร่วมกันว่าไม่ควรมีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟขึ้นมาอีก เพราะอาจเป็นการจัดตั้งหรือดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกัน ดังนั้นจึงควรมอบอำนาจและสิทธิในการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในชุมชนให้กับชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่ได้จัดตั้งไว้แล้ว และให้เพิ่มแผนกการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ซึ่งโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่ที่ 3 ประกอบไปด้วยสมาชิกทั้งหมด 25 คน โดยมีโครงสร้างการบริหาร การกำหนดตำแหน่ง หน้าที่ และความรับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ ดังภาพที่ 4-1

ภาพที่ 4-1 โครงสร้างการบริหารจัดการของ “ชมรมการท่องเที่ยวชุมชนหมู่ที่ 3”

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของชุมชนในขั้นตอนต่อไป คือ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ให้กับสมาชิกของชมรมการท่องเที่ยวฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ โดยชุมชนสามารถนำมาปฏิบัติและปรับใช้ได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน รวมถึงการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้วในพื้นที่ใกล้เคียง

1. การฝึกอบรมและการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อขอความอนุเคราะห์วิทยากรและจัดฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับสมาชิกชมรม โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธุ์ สโรบล ให้เกียรติเป็นวิทยากร ร่วมกับอาสาสมัครนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จากวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 10 คน เป็นผู้ช่วยในการฝึกอบรมครั้งนี้ โดยการฝึกอบรมจัดขึ้นระหว่างวันที่ 22-23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 และได้ใช้ห้องประชุมของที่ทำกรผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 เป็นสถานที่ฝึกอบรมในครั้งนี้

<p style="text-align: center;">กำหนดการฝึกอบรมและให้ความรู้ ด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน ระหว่างวันที่ 22-23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ณ ห้องประชุมที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่</p>		
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557		
เวลา	08.30-9.00 น.	ลงทะเบียน
	09.30-9.30 น.	กล่าวเปิดการฝึกอบรมโดยผู้วิจัย
	09.30-10.30 น.	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ
	10.30-12.00 น.	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
	12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	13.00-16.00 น.	ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557		
เวลา	09.00-11.00 น.	การตลาด ประชาสัมพันธ์ และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
	11.00-12.00 น.	เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน
	12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	13.00-18.00 น.	ฝึกปฏิบัติ เพื่อสำรวจและจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน

ภาพที่ 4-2 กำหนดการฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน

การฝึกอบรมเริ่มจากผู้วิจัยกล่าวทักทาย แจ้งวัตถุประสงค์ และกำหนดการฝึกอบรมให้สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ รับทราบ จากนั้นได้เข้าสู่การฝึกอบรมโดยวิทยากรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การตลาด การประชาสัมพันธ์และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และ 4) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน รายละเอียดดังภาพที่ 4-2

2. การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เนื่องจากในกระบวนการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องมีการดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากการฝึกอบรมและให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องแล้ว จำเป็นต้องมีการนำสมาชิกชมรมฯ ไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และเป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาแล้ว การศึกษาดูงานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกชมรมฯ ได้เปิดโลกทัศน์และได้รับประสบการณ์ตรงจากสถานที่จริง ที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบเพื่อปรับใช้ในชุมชนของตน รวมถึงเป็นการกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะกลับมาพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของตน

โดยผู้วิจัยร่วมกับประธานชมรมฯ และตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกชมรมฯ การท่องเที่ยวฯ จำนวนทั้งหมด 10 คน ได้เดินทางไปศึกษาดูงาน ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2557 ในพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ศึกษาดูงานเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อาทิเช่น การสาธิตการเลี้ยงโคนม การผลิตปุ๋ยจากไส้เดือนดิน สวนเกษตรแบบผสมผสาน ควบคู่กับการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

หลังจากที่ตัวแทนของสมาชิกชมรมฯ ได้ไปศึกษาดูงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สมาชิกชมรมฯ ได้จัดประชุมและนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้มาร่วมกัน ซึ่งสรุปได้ว่า จากการศึกษาดูงานดังกล่าว ได้แนวทางปฏิบัติในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน การฟื้นฟูและออกแบบศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน การจัดทำป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและเส้นทางท่องเที่ยว รวมถึงการประสานงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นอกจากนี้ สมาชิกชมรมฯ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การศึกษาดูงานทำให้เกิดกำลังใจและความเชื่อเพิ่มมากขึ้นว่า ชุมชนจะสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมและประสบความสำเร็จต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตโดยชุมชน รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

ประธานและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ร่วมกันกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลสปอร์ตของชุมชนที่จะเกิดขึ้น โดยผ่านการให้คำปรึกษาและแนะนำของผู้วิจัย ซึ่งได้ประยุกต์ใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นในการออกแบบกิจกรรมและการบริการ โดยได้มีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชมรมฯ และกำหนดอัตราค่าบริการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อเกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชน

ให้มากที่สุด นอกจากนี้รูปแบบกิจกรรมและการบริการดังกล่าว ต้องสอดคล้องกับหลักการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน และศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต
ของคนในชุมชน และความพร้อมของชุมชน

1. การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยว

กระบวนการคิดค้นและกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการต่าง ๆ ปรธานและ
สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ร่วมกันออกแบบและคัดเลือกกิจกรรมและการบริการที่สอดคล้อง
กับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่ โดยที่ประชุมมีมติให้ผนวกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
กีฬาออลฟ์เข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ที่ทางชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการใน
พื้นที่ได้จัดขึ้นเป็นประจำในทุกวันเสาร์และอาทิตย์ และได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมบางส่วน
ให้มีความเหมาะสมกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ รูปแบบของ
กิจกรรมหลังจากการออกรอบของนักกอล์ฟ ประกอบด้วย

- 1.1 การศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์
- 1.2 การศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น
- 1.3 การชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน
- 1.4 การรับประทานอาหารพื้นเมือง
- 1.5 การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน

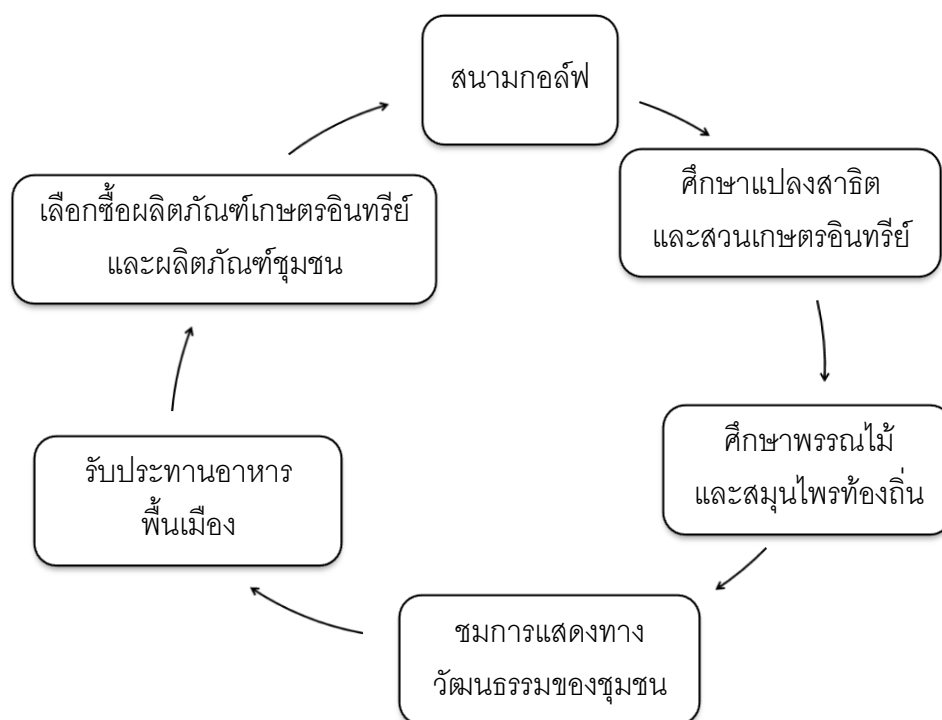
โดยรูปแบบกิจกรรมทั้งหมดนี้ได้นำมาเป็นทางเลือกและเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการ
ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ของชุมชนเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

2. การกำหนดเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์

หลังจากสมาชิกชมรมฯ ได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการที่สอดคล้องกับ
ศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่แล้ว สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ จึงได้
ร่วมกันออกแบบเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรม
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ของชุมชนที่มีอยู่เดิม เมื่อได้ข้อตกลงเลือกเส้นทางที่ประกอบด้วย
กิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ในเส้นทางแล้ว จากนั้นจึงนำไปสู่การร่วมกันสำรวจเส้นทาง เพื่อยืนยันว่า
เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมนั้น ๆ เหมาะสมหรือไม่ รวมถึงเพื่อนำมาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้
เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และสุดท้ายนำมาจัดเป็นผังเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ของ
ชุมชน

ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้ สรุปได้ว่า กำหนดให้มีเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงกีฬาออลฟ์ โดยมีจุดเริ่มจากสนามกอล์ฟไปยังแปลงเกษตรและสวนเกษตรอินทรีย์ เพื่อศึกษา

การทำเกษตรเชิงอินทรีย์ สวนป่าเพื่อศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น เข้าสู่ชุมชนเพื่อชมการ
แสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน รับประทานอาหารพื้นเมือง รวมถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตร
อินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน จากนั้นจึงเดินทางกลับสนามกอล์ฟ สภาพเส้นทางเป็นทางเดินและ
ถนนทางราบในหมู่บ้าน รวมระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร โดยมีรถบริการรับส่งจากหน่วยงาน
ราชการในพื้นที่ รายละเอียดแสดงในภาพที่ 4-3

ภาพที่ 4-3 เส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟ

3. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟ

จากการระดมความคิดเห็นของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ โดยมีผู้วิจัยร่วมให้
คำปรึกษาและให้คำแนะนำ เพื่อจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟ ที่ประกอบด้วยกิจกรรม
ต่าง ๆ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง ในช่วงบ่ายของวันเสาร์และวันอาทิตย์ หลังจาก
ที่นักท่องเที่ยวได้ออกรอบในสนามกอล์ฟ ปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว รวมถึงรับประทานอาหารกลางวัน
ภายในบริเวณสนามกอล์ฟเสร็จสิ้น รายละเอียดมีดังนี้

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ

เวลา 13.30 น.	รถบริการรับนักท่องเที่ยวจากสนามกอล์ฟ
เวลา 13.40 น.	ศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์
เวลา 15.00 น.	ศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น
เวลา 16.00 น.	ชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน
เวลา 16.30 น.	รับประทานอาหารพื้นเมือง เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน
เวลา 17.30 น.	รถบริการส่งนักท่องเที่ยวถึงสนามกอล์ฟ
<u>อัตราค่าบริการ</u>	ราคา 150 บาทต่อคน รวมค่าบริการรถรับส่งและน้ำดื่ม (ไม่รวมค่าอาหาร)

หมายเหตุ

1. การแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ พิณสาวไหม รำกลองสะบัดชัย วงสะล้อ ซอ ซึง สาธิตการทำเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก โคมลอย ตุง การทอผ้าพื้นเมือง การประกอบอาหารหรือขนมพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ในแต่ละวันจะมีการแสดงทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของอาสาสมัคร นักแสดงและชุมชน

2. อาหารพื้นเมือง ได้แก่ ไข่อั่ว แคนหมู ลาบคั่ว แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน น้ำพริกหนุ่ม หมูทอด ไข่ปาม เป็นต้น รวมถึงเครื่องดื่มสมุนไพร อาหารและผลไม้ตามฤดูกาล

4. การกำหนดราคาค่าบริการและการแบ่งปันผลประโยชน์

สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีมติเป็นข้อสรุปร่วมกัน เกี่ยวกับการกำหนดราคาค่าบริการและการแบ่งปันผลประโยชน์ รายละเอียดดังตารางที่ 4-12

ตารางที่ 4-12 อัตราค่าบริการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนหมู่ที่ 3

ลำดับที่	รายการ	ราคา (บาท/ คน)
1	ค่าบริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว	20
2	ค่าตอบแทนวิทยากรด้านเกษตรอินทรีย์	50
3	ค่าตอบแทนคฤหบดีท้องถิ่น/ นักสื่อความหมาย และวัฒนธรรมชุมชน	50
4	ค่าบำรุงชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน	30
รวม		150

การแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ สรุปลงได้ดังนี้

4.1 ค่าบริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว และค่าตอบแทนวิทยากรด้านเกษตรอินทรีย์ รวมเป็นจำนวน 70 บาทต่อคน ทางชมรมฯ จะทำการรวบรวมและนำส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 มัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายและวัฒนธรรมชุมชน จะได้รับค่าตอบแทนนำชมจากนักท่องเที่ยวจำนวน 20 บาทต่อคน แต่มีข้อตกลงร่วมกันว่า มัคคุเทศก์จะต้องเป็นสมาชิกของชมรมฯ โดยมีการจับสลากลงลำดับชื่อปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีมัคคุเทศก์ 1 คน สามารถดูแลนักท่องเที่ยวไม่เกิน 10 คน เพื่อให้การดูแลและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

4.3 การบริการอาหารพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้ออาหารหรือผลิตภัณฑ์จากร้านค้าภายในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความต้องการ โดยอัตราค่าอาหารพื้นเมือง และราคาผลิตภัณฑ์ ขึ้นอยู่กับร้านค้านั้น ๆ

สำหรับค่าบริการที่เหลือจากรายจ่ายและค่าธรรมเนียมบำรุงชมรมการท่องเที่ยว 30 บาทต่อคน จะนำเข้าเป็นผลกำไรของชมรมการท่องเที่ยว โดยให้เหรียญกษาปณ์เข้าฝากบัญชีธนาคาร เพื่อนำมาปันผลแก่สมาชิกชมรมการท่องเที่ยว หรือนำผลกำไรมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมติการประชุมประจำปีของชมรมการท่องเที่ยว ในแต่ละครั้ง

5. การกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติตนสำหรับนักท่องเที่ยว

สมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับชุมชน โดยจัดทำเป็นโปสเตอร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและติดไว้ในบริเวณที่นักท่องเที่ยวมองเห็นได้ชัดเจน เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว และบริเวณจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันมีการแจ้งนักท่องเที่ยวก่อนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน มีรายละเอียดดังภาพที่ 4-4

ข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

- ควรแต่งกายสุภาพเมื่อมาท่องเที่ยวในชุมชน
- ต้องให้ความเคารพและไม่แสดงการลบหลู่หรือดูถูกวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน
- ช่วยกันรักษาความสะอาดในบริเวณชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว
- ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ไม่ทำลายสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณะประโยชน์ของชุมชน
- ไม่ส่งเสียงหรือแสดงกริยา วาจา รบกวนผู้อื่น
- ห้ามนำสิ่งเสพติดใด ๆ เข้ามาในชุมชน
- ไม่ทำการอันใดที่ผิดจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน ไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย

ภาพที่ 4-4 ข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

6. การเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

หลังจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและศึกษาดูงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ร่วมกันแสวงหารูปแบบกิจกรรมและบริการเพื่อจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน การกำหนดเส้นทาง อัตราค่าบริการและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ และชุมชน รวมถึงการกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว สิ่งที่ชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้วางแผนและดำเนินการร่วมกันต่อมา คือ การประชุมเตรียมความพร้อมให้กับชมรมการท่องเที่ยวฯ ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยและประธานชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ติดต่ออาจารย์จากคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ให้มาช่วยตรวจสอบและให้คำแนะนำในการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวและการบริการ รวมถึงการเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนในชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้

6.1 การเตรียมความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมในด้านนี้มีฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

ใน 2 ประเด็น คือ

6.1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สวนป่าชุมชนที่ใช้ในกิจกรรมการศึกษา พรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น ต้องมีการเปิดทางที่รกร้างเพื่อให้เห็นเส้นทางได้ชัดเจนและเดินได้สะดวก รวมถึงสามารถมองเห็นทัศนียภาพของพื้นที่ได้ดีขึ้น สำหรับในส่วนของแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ในการจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่

6.1.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ เส้นทางศึกษาวัฒนธรรมในชุมชน เป็นเส้นทางเดินเท้าภายในชุมชน มีจุดสนใจอยู่ที่การแสดงวัฒนธรรมของชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านพักอาศัยของคนในชุมชน ดังนั้น ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ขอความร่วมมือกับชุมชน พัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรวมของหมู่บ้าน ร่วมกันดูแลรักษาความสะอาด ปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการขอความร่วมมือกับเจ้าของบ้านตามแนวเส้นทางจัดกิจกรรม โดยเน้นเรื่องการต้อนรับและการสื่อความหมายท้องถิ่น รวมถึงการร่วมดูแลรักษาความสะอาดภายในบริเวณบ้าน นอกจากนี้ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ มีมติร่วมกันว่า ไม่ควรมีการปรับเปลี่ยนสภาพบ้านเรือนหรือพื้นที่บริเวณที่พักอาศัย ควรทำให้เป็นปกติตามวิถีชีวิตประจำวัน แต่ควรต้องมีมัคคุเทศก์นำทางเข้าไปในหมู่บ้านทุกครั้ง เพื่อการติดต่อสื่อสารที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชน

6.2 การเตรียมความพร้อมด้านบริการการท่องเที่ยว

6.2.1 การบริการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์และนักสื่อความหมาย โดยทางชมรมการท่องเที่ยวฯ มีมัคคุเทศก์ที่ผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาแล้ว ซึ่งมีความหลากหลายและมีจำนวนเพียงพอเพื่อบริการนักท่องเที่ยว มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลและถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ตกลงร่วมกันว่า มัคคุเทศก์ต้องเน้นในเรื่องการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และควรให้ผู้อาสาสมัครร่วมเป็นนักสื่อความหมายวัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากมีความรู้และประสบการณ์ในการถ่ายทอดเรื่องราวและวิถีชีวิตของชุมชน

6.2.2 การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้จัดบริการน้ำดื่มบรรจุขวดให้กับนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในส่วนของการรับประทานอาหารพื้นเมืองนั้น นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรับประทานได้ตามความต้องการจากร้านขายอาหารที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ขอความร่วมมือกับร้านจำหน่ายอาหารให้เน้นในเรื่องความสะอาด คุณภาพ และราคาค่าบริการที่เป็นธรรม

6.2.3 การแสดงทางวัฒนธรรม ทางชมรมการท่องเที่ยว ได้มอบหมายให้ฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวผนวกเข้ากับกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมจากแผนกการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นการลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินการ มีข้อตกลงร่วมกันว่าการแสดงและการละเล่นต่าง ๆ ต้องเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยเน้นให้เยาวชนหรืออาสาสมัครในชุมชนได้เข้ามาร่วมในการแสดง ซึ่งมีอาสาสมัครผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมให้ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เกิดความรักและความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ทางชมรมการท่องเที่ยว ได้เลือกลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่จัดกิจกรรม โดยสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ได้ร่วมกันทำความสะอาดและตกแต่งสถานที่ รวมถึงปรับภูมิทัศน์โดยรอบให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว

6.2.4 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน ทางชมรมการท่องเที่ยว ได้ตกลงให้มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยใช้พื้นที่บริเวณลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน รวมถึงร้านค้าในบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้คนในชุมชนได้นำสินค้าและผลิตภัณฑ์มาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมและเลือกซื้อ โดยไม่มีการเก็บค่าสถานที่แต่อย่างใด แต่ได้ขอความร่วมมือให้ช่วยกันดูแลและรักษาความสะอาดในบริเวณโดยรอบ

6.3 การเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนทั่วไปในชุมชน

ทางชมรมการท่องเที่ยว ได้แจ้งผ่านเวทีประชุมหมู่บ้านที่จัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อเตรียมตัวต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยขอความร่วมมือด้านการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง การแสดงอภัยชัยไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมดูแลและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว รวมถึงการช่วยดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่ เพื่อสร้างบรรยากาศและภูมิทัศน์ที่สวยงามน่ามอง ตลอดจนการสร้างความเข้าใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกคนในชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง รวมถึงการชี้แจงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับการกิจกรรมการท่องเที่ยว และการร่วมมือป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนสู่

ภายนอก

สำหรับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ชมรมการท่องเที่ยว ได้มอบหมายให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการต้อนรับเป็นแกนนำเพื่อรับผิดชอบร่วมกับสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ซึ่งได้ข้อสรุปร่วมกันว่า จะจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบโปสเตอร์ขนาด A4 เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาเยือน โดยได้นำสื่อประชาสัมพันธ์ไปวางไว้ ณ จุดต้อนรับและจุดประชาสัมพันธ์ของสนามกอล์ฟที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ลักษณะเป็นรูปภาพและข้อความหน้าเดียว

ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน มีคำขวัญและข้อมูลเพื่อติดต่อชมรมการท่องเที่ยวฯ ลักษณะของโปสเตอร์มีรายละเอียดดังภาพที่ 4-5

การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนบ้าน.....

**เต็มคำธรรมชาติ เรียนรู้วัฒนธรรม
เยี่ยมชมเกษตรอินทรีย์**

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ

เวลา 13.30 น. รถบริการรับนักท่องเที่ยวจากสนามกอล์ฟ
เวลา 13.40 น. ศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์
เวลา 15.00 น. ศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น
เวลา 16.00 น. ชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน
เวลา 16.30 น. รับประทานอาหารพื้นเมือง เลือกซื้อ
ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน
เวลา 17.30 น. รถบริการส่งนักท่องเที่ยวถึงสนามกอล์ฟ

อัตราค่าบริการ: ราคา 150 บาทต่อคน รวมค่าบริการ
รถรับส่งและน้ำดื่ม (ไม่รวมค่าอาหาร)

โดยชมรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้าน.....
สอบถามรายละเอียดเพิ่มหรือสนใจเข้าร่วมกิจกรรม
ติดต่อได้ที่จุดประชาสัมพันธ์สนามกอล์ฟ.....

เกษตรอินทรีย์

ศึกษาพรรณไม้

เรียนรู้วัฒนธรรม

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ภาพที่ 4-5 โปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยวฯ

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟนำร่อง

ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีการทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟขึ้น เพื่อให้คณะดำเนินงานของชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน เพื่อประสานงานและรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน รวมถึงเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการทดลองจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวจำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 10 คน และ 2) กลุ่มประชาชนท้องถิ่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมการท่องเที่ยวฯ จำนวน 20 คน รวมจำนวนนักท่องเที่ยวนำร่องทั้งหมด 20 คน

เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2557 รถบริการรับส่งได้รับนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่ม จากบริเวณสนามกอล์ฟไปยังแปลงเกษตรและสวนเกษตรอินทรีย์ เพื่อศึกษาการทำเกษตรเชิงอินทรีย์ จากนั้นเดินทางต่อไปยังสวนป่าชุมชนเพื่อนำชมพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น เข้าสู่ชุมชน เพื่อชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน รับประทานอาหารพื้นเมือง รวมถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน จากนั้นจึงเดินทางกลับสนามกอล์ฟ รวมระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร

การต้อนรับและการบริการนักท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่า กลุ่มสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ได้แต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าพื้นเมืองตามวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการจัดเจ้าหน้าที่มาคอยต้อนรับและเชื้อเชิญให้นักท่องเที่ยวเข้าไปยังบริเวณจุดต้อนรับบริเวณศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน จากนั้นมีการกล่าวต้อนรับและทำความเข้าใจกับกลุ่มนักท่องเที่ยวในข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับมัคคุเทศก์และนักสื่อความหมายที่ให้ข้อมูลของชุมชนยังมีลักษณะการเงินอายุอยู่บ้าง แต่ก็สามารถให้ข้อมูลของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 7 การติดตามและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน

1. ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่อง

ในประเด็นการปรับปรุงกิจกรรมและคุณภาพการบริการฯ ของชมรมฯ สรุปได้ดังนี้

1.1 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการนำรถมาเอง ทางชุมชนยังไม่มี การจัดพื้นที่สำหรับการจอดรถเฉพาะของนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรมีการจัดหาพื้นที่สำหรับการจอดรถของนักท่องเที่ยว

1.2 ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่สามารถเข้ามาสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนได้สะดวกขึ้น และยังสามารถใช้เป็นสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวของชุมชน

1.3 ที่นั่งชมการแสดงทางวัฒนธรรมยังไม่มี การจัดสถานที่อย่างเหมาะสม

1.4 ห้องน้ำมีปริมาณไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ นอกจากนั้น การบริการห้องน้ำตามเส้นทางศึกษาเกษตรอินทรีย์ และสวนป่าชุมชน ยังไม่มีความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว

1.5 มัคคุเทศก์และนักสื่อความหมายชุมชนมีอัตราค่าจ้างไม่ตรีและมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่สามารถถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้ดี แต่ยังมีค่าเงินอายุ จึงต้องฝึกฝนทักษะ และความรู้ชำนาญ

1.6 การประชาสัมพันธ์ของชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังด้อยประสิทธิภาพ จึงต้องให้ความสำคัญและจัดการอย่างเร่งด่วน

1.7 การบริการน้ำดื่มยังไม่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะดังกล่าว ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้นำมาร่วมกันพิจารณาในการแก้ไข และปรับปรุงกิจกรรมและการบริการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟด้วยเช่นกัน

2. การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน

จากผลการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมและคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยวฯ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ร่วมกันวิเคราะห์และสรุปแนวทางเพื่อปรับปรุงกิจกรรมและคุณภาพการบริการ ให้เหมาะสมและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีผู้วิจัยร่วมประชุมเป็นที่ปรึกษา ผลการประชุมมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงและแก้ไข ดังต่อไปนี้

2.1 ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการต้อนรับ ที่ประชุม มีความเห็นว่า ต้องให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชมรมฯ มากยิ่งขึ้น โดยการนำไปสเตอร์ไปแจกตามสถานที่ต่าง ๆ ที่พบเห็นนักท่องเที่ยวได้บ่อยครั้ง รวมถึงการประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวหรือโรงแรมและที่พักต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาเยือนมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์หาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลางของชมรมฯ ส่วนบริเวณจุดต้อนรับนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสมอยู่แล้ว แต่อาจต้องเตรียมกิจกรรมการต้อนรับเพิ่มเติม เช่น การคล้องพวงมาลัยดอกมะลิหรือดอกไม้สด การตกแต่งสถานที่ ป้ายและโปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลชุมชน รวมถึงข้อมูลของชมรมการท่องเที่ยวฯ เป็นต้น

2.2 ฝ่ายบริการการท่องเที่ยว และฝ่ายบริการอาหารและเครื่องดื่ม ในส่วนของฝ่ายบริการการท่องเที่ยว ควรให้ความสนใจในเรื่องความสะดวกของห้องน้ำ ตามสถานที่ต้อนรับและแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมบริการนักท่องเที่ยว สำหรับฝ่ายบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรเพิ่มจุดบริการน้ำดื่มให้สามารถรองรับตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ และต้องปรับปรุงในด้านสถานที่รับประทานอาหารที่ยังไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ได้

2.3 ฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว แผนกมัคคุเทศก์และนักสื่อความหมายควรพัฒนาให้มัคคุเทศก์และนักสื่อความหมายมีความกล้าแสดงออกและเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น และควรนำเสนอข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนของแผนกจัดการแสดงวัฒนธรรม ควรปรับปรุงให้มีลานการแสดงที่ถาวร มีเก้าอี้หรือที่นั่งชมที่แข็งแรงปลอดภัย และเป็นสัดส่วนมากกว่าเดิม นอกจากนั้น ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ มีความเห็นว่า ควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีสภาพที่ดีพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ เช่น สภาพภูมิทัศน์ ความสะดวก ความสะดวกของเส้นทาง และเพิ่มเติมป้ายแนะนำเส้นทาง

2.4 ฝ่ายยานพาหนะและรักษาความปลอดภัย ที่ประชุมได้ให้ฝ่ายยานพาหนะ และรักษาความปลอดภัย หาแนวทางพัฒนาที่จอดรถให้เป็นสัดส่วนและสามารถรองรับ ยานพาหนะของนักท่องเที่ยวได้ โดยมีความเห็นร่วมกันว่าควรจัดบริเวณลานสนามกว้างด้านข้าง ลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน นอกจากนี้ ต้องจัดเวรยามเพื่อรักษาความปลอดภัยให้แก่ ยานพาหนะของนักท่องเที่ยว รวมถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในการเยือนแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีความเห็นร่วมกันว่า ต้องช่วยกันรณรงค์ รักษาความสะอาดและประณีตทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ชุมชน รวมถึงการรักษาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวให้คงอยู่ ตลอดไป นั่นคือ “อริยาศัยไมตรี” ที่พร้อมจะดูแลและต้อนรับนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดย ชุมชน

การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ โดยชุมชนหมู่ที่ 3 เป็นตัวแทนของชุมชนที่มีศักยภาพและเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมการ ท่องเที่ยวในครั้งนี้ ผ่านการบริหารและจัดการโดยชมรมการท่องเที่ยวฯ หลังจากที่ได้ผ่าน กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามขั้นตอนที่สำคัญและได้ดำเนินการ (เนื้อหาปรากฏ ดังตอนที่ 1) ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของ ชุมชน โดยผ่านการให้คำปรึกษาและแนะนำจากผู้วิจัย จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปรูปแบบ การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน ที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ตามองค์ประกอบ ของการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพจนานวนศรี (2546) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว

พื้นที่ศึกษาในครั้งนี้คือชุมชนหมู่ที่ 3 เป็นตัวแทนของหมู่บ้านที่มีศักยภาพสูงและมี คุณสมบัติเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ที่ได้จากผลการประเมินศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงาน พัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนการประเมินจากกลุ่มนักวิชาการและ กลุ่มผู้มีความรู้ในทรัพยากรของชุมชนสูงที่สุดทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดดึงดูดด้าน การท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และ 4) ความปลอดภัยของแหล่ง ธรรมชาติในการท่องเที่ยว

นอกจากนั้น ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ร่วมกันค้นหาและคัดเลือกทรัพยากรของชุมชนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งสรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายและสมบูรณ์ ได้แก่ สวนป่าชุมชน พรรณไม้และสมุนไพรพื้นบ้าน อ่างเก็บน้ำจุดชมวิว น้ำตก รวมถึงฟาร์มและสวนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น 2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ พิณสาวไหม รำกลองสะบัดชัย วงสะล้อซอซึง สาธิตการทำเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก ตุ๊ก การทอผ้าพื้นเมือง และการทำอาหารหรือขนมพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังได้กำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.1 ชุมชนมีการแบ่งพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและไม่ขัดแย้งกับพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน พื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ นอกจากนี้ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ที่ต้องการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบและผสมผสานรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่เข้ากับชุมชน

1.2 ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น มีการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติในสวนป่าชุมชน และเส้นทางศึกษาวัฒนธรรมภายในชุมชน

1.3 ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ การสงวนพื้นที่ป่าไม้และการปลูกป่าทดแทนโดยรอบชุมชน ส่วนกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนที่ผู้อาวุโสเริ่มมีความห่วงใยในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน โดยให้เยาวชนเข้าร่วมในการแสดงทางวัฒนธรรมมากขึ้น รวมถึงการกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จึงทำให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำเนินการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวฯ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวช่วยสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้เรียนรู้ระบบนิเวศตามธรรมชาติ ที่มีความสมบูรณ์และหลากหลาย ทั้งพืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ รวมถึงได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชน

2.2 ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ในองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากสิ่งที่ตนเองมี เช่น ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งการค้นหาและวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการ การกำหนดอัตราค่าบริการและการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม รวมถึงการได้เรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมและการให้บริการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.3 สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการความรู้ ที่ผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Training) และการนำตัวแทนสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ศึกษาดูงานในพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวที่มีบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกัน (Education tour) จนนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้จากการได้เห็นตัวอย่างและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

2.4 สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ หลากหลายช่วงอายุทั้งรุ่นเยาวชนไปจนถึงผู้อาวุโส ที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์และนักสื่อความหมาย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวในขณะนำชมตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน

2.5 สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและระดมสมอง ซึ่งทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างความรู้และความคิดเห็นของชุมชน โดยผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงการสรุปบทเรียนร่วมกันตลอดกระบวนการ

2.6 การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในครั้งนี้ เป็นการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ชุมชนในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเป็นฐานพลังในการพัฒนาชุมชนต่อไป

3. ด้านการจัดการ

3.1 **การจัดการองค์กร** การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน มีลักษณะการดำเนินงานในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยวฯ ที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการและมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่ชัดเจน ประกอบด้วย ประธานชมรมฯ

รองประธานชมรมฯ เลขานุการชมรมฯ เหรัญญิกชมรมฯ และคณะกรรมการใน 4 ฝ่าย คือ

1) ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการต้อนรับ 2) ฝ่ายบริการการท่องเที่ยว 3) ฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย 5 แผนกย่อย คือแผนกมัคคุเทศก์และนักสื่อความหมาย แผนกจัดการแสดงและวัฒนธรรม แผนกสินค้าของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน แผนกการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ และแผนกการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ และ 4) ฝ่ายยานพาหนะและรักษาความปลอดภัย โดยมีสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 25 คน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของชมรมฯ การร่วมกันกำหนดเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน และเป็นธรรม มีการระดมทุนจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อเป็นทุนดำเนินการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวฯ สำหรับที่ทำการของชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ใช้ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้านเป็นสถานที่หลักและได้ขอใช้พื้นที่บางส่วนของที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการติดต่อสอบถามและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้สะดวกยิ่งขึ้น

3.2 การจัดกิจกรรมและการบริการ ทางชมรมฯ มีการค้นหาและคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมและการบริการต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถในการรองรับของชุมชน ซึ่งได้แก่ การศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์ การศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น การชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน การรับประทานอาหารพื้นเมืองการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน รูปแบบของกิจกรรมและบริการต่าง ๆ นี้ ได้ถูกคัดเลือกและนำมากำหนดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบครึ่งวัน อัตราค่าบริการ 150 บาทต่อคน จัดกิจกรรมในช่วงบ่ายของวันเสาร์และวันอาทิตย์ ใช้ระยะเวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง สำหรับค่าบริการที่เหลือจากรายจ่ายแต่ละครั้งและค่าธรรมเนียมบำรุงชมรมการท่องเที่ยวฯ จะนำเข้ามาเป็นผลกำไรของชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อนำมาปันผลแก่สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ หรือนำผลกำไรมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป นอกจากนี้ ชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบและปฏิบัติตามได้เหมาะสมกับชุมชน

3.3 การเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยว

หลังจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ร่วมกันแสวงหารูปแบบกิจกรรมและบริการเพื่อจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟของชุมชน การกำหนดเส้นทาง อัตราค่าบริการและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ และชุมชน รวมถึงการกำหนด

ระเบียบและข้อปฏิบัติตนสำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว สิ่งที่ชมรมการท่องเที่ยว ได้วางแผนและดำเนินการร่วมกันต่อมา คือ การเตรียมความพร้อมให้กับชมรมการท่องเที่ยว ก่อนที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาโดยมีการจัดเตรียมความพร้อมใน 3 ด้าน คือ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยว และการเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนทั่วไปในชุมชน อันจะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมประสบความสำเร็จ และส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างเหมาะสม

3.4 การจัดการตลาดและการประชาสัมพันธ์ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อแนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาของชมรมให้นักท่องเที่ยวรับรู้และมาเยือน ทางชมรมการท่องเที่ยวได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบโปสเตอร์ขนาด A4 เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยนำสื่อประชาสัมพันธ์ไปวางไว้ ณ จุดต้อนรับและจุดประชาสัมพันธ์ของสนามกีฬาที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรม แต่ผลของการทำตลาดและการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ยังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวไม่มากนัก ซึ่งสรุปได้ว่าการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3.5 การติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยว ทางชมรมการท่องเที่ยว ได้ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาของชมรม ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งดำเนินการผ่านระบบการประชุมเวทีชาวบ้านประจำทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและอาจเกิดขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาของชมรม และเพื่อร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ ชุมชนยังได้ร่วมกันเฝ้าระวังพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว โดยได้ทำการปฐมนิเทศนักท่องเที่ยวก่อนเข้ามาท่องเที่ยวและให้บริการ ในขณะเดียวกัน ทางชมรมการท่องเที่ยว ยังได้มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมและการบริการด้านต่าง ๆ โดยการจัดทำกล่องรับความคิดเห็น เพื่อสามารถนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้เหมาะสมมากขึ้น จนสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชน

4. ด้านการมีส่วนร่วม

เนื่องจากกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาของชมรมในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่เน้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาของชมรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด

กระบวนการ โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผน การเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว และการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ความเข้มข้นและลักษณะการเข้าร่วมอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และกระบวนการดำเนินการ โดยทางชมรมการท่องเที่ยวฯ และผู้วิจัยได้ร่วมกันศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ซึ่งผลที่ได้สามารถบ่งบอกถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลได้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมแบบแท้จริงหรือการมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม โดยผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามที่มีข้อคำถามให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบตามความเป็นจริงที่ตนเองได้ปฏิบัติในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยวฯ ตามสถานการณ์จริง (Program standard) โดยกำหนดค่าคะแนนตามลักษณะการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ ดังนี้

1. สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตัวของสมาชิกเองทั้งหมด เท่ากับ 4 คะแนน
2. สมาชิกมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจดำเนินการบนพื้นฐานความร่วมมือระหว่างสมาชิกกับผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย เท่ากับ 3 คะแนน
3. สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการ โดยความช่วยเหลือและให้คำแนะนำจากผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย เท่ากับ 2 คะแนน
4. สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการจากการชักนำหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัยเพียงด้านเดียวเท่านั้น เท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าน้ำหนักเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังตารางที่ 4-13

ตารางที่ 4-13 เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าน้ำหนักเฉลี่ยลักษณะการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ

การมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine participation)	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง
การมีส่วนร่วมแบบสมาชิกมีอำนาจ (Empowerment)	3.26-4.00
การมีส่วนร่วมแบบสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation)	2.51-3.25
การมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo participation)	
การมีส่วนร่วมแบบสมาชิกได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism)	1.76-2.50
การมีส่วนร่วมแบบสมาชิกได้รับการเลี้ยงดู (Domestication)	1.00-1.75

ตารางที่ 4-14 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของนักท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	รูปแบบการมีส่วนร่วม
ขั้นตอนที่ 1: การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน			
1. การตัดสินใจเข้าร่วมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	3.44	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
2. การรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน	2.08	0.70	ได้รับความช่วยเหลือ
3. การพิจารณาสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	2.60	0.50	ให้ความร่วมมือ
4. การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	3.52	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
5. การประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	3.48	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.02	0.27	ให้ความร่วมมือ
ขั้นตอนที่ 2: การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน			
1. การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว	3.52	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
2. การคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยว	3.44	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
3. การกำหนดโครงสร้างของชมรมการท่องเที่ยว	3.44	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
4. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละกลุ่มภารกิจ	3.44	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
5. การกำหนดวัตถุประสงค์ของชมรมการท่องเที่ยว	2.52	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
6. การตั้งกฎระเบียบและข้อบังคับของชมรมการท่องเที่ยว	1.48	0.51	ได้รับการเลี้ยงดู
7. การวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	2.48	0.51	ได้รับความช่วยเหลือ
8. การระดมเงินทุนและองค์กรสนับสนุนการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	2.52	0.51	ให้ความร่วมมือ
9. การฝึกอบรม/ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1.52	0.51	ได้รับการเลี้ยงดู
10. การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	2.56	0.51	ให้ความร่วมมือ
11. การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	3.40	0.50	สมาชิกมีอำนาจ
12. การกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว และอัตราค่าบริการต่าง ๆ	2.52	0.51	ให้ความร่วมมือ
13. การกำหนดส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่าง เป็นธรรม	1.52	0.51	ได้รับการเลี้ยงดู
14. การกำหนดกฎระเบียบการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว	2.60	0.50	ให้ความร่วมมือ
15. การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบ	3.48	0.51	สมาชิกมีอำนาจ
16. การเตรียมความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น อาหารและ เครื่องดื่มการจัดแสดงวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น	2.80	0.65	ให้ความร่วมมือ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.70	0.16	ให้ความร่วมมือ

ตารางที่ 4-14 (ต่อ)

ขั้นตอนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดย ชุมชน	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	รูปแบบ การมีส่วนร่วม
ขั้นตอนที่ 3: การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว			
1. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของชมรมการท่องเที่ยว สู่ภายนอก	2.28	0.46	ได้รับความช่วยเหลือ
2. การจัดทำนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาด	2.40	0.50	ได้รับความช่วยเหลือ
3. การทดลองจัดนำเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง	2.44	0.51	ได้รับความช่วยเหลือ
4. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางด้าน ธรรมชาติและวัฒนธรรม	2.52	0.51	ให้ความร่วมมือ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.41	0.32	ได้รับความ ช่วยเหลือ
ขั้นตอนที่ 4: การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว			
1. การจัดประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลที่เกิดขึ้น	2.52	0.51	ให้ความร่วมมือ
2. การวิเคราะห์และรายงานผลข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น	2.08	0.40	ได้รับความช่วยเหลือ
3. การหาแนวทางแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง กีฬากอฮอล์	2.48	0.51	ได้รับความช่วยเหลือ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.36	0.19	ได้รับความ ช่วยเหลือ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน	2.62	0.24	ให้ความร่วมมือ

ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน พบว่า เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation) ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.62 เมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอน พบว่า ในขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบสมาชิกให้ความร่วมมือ ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.02 สำหรับขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบสมาชิกให้ความร่วมมือ ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.70 ส่วนขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบสมาชิกได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.41 และขั้นตอนที่ 4 การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบสมาชิกได้รับความช่วยเหลือเช่นกัน ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.36 รายละเอียดดังตารางที่ 4-14

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมของทางชมรมการท่องเที่ยวฯ อย่างแท้จริง (Genuine participation) ในลักษณะสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation) ใน 2 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน และการวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน แต่มีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo participation) ในลักษณะสมาชิกได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) ใน 2 ขั้นตอน คือ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในด้านของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยวฯ สู่ภายนอก การจัดหานักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาด และการทดลองจัดนำเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง นอกจากนี้ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ในขั้นตอนการติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การวิเคราะห์และรายงานผลข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น และการหาแนวทางแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ส่งผลให้ใน 2 ขั้นตอนนี้ สมาชิกยังต้องพึ่งพิงและร้องขอความช่วยเหลือจากผู้วิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ จึงต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันในขั้นตอนเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้น

ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนในภาพรวมเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการและประเมินผล บนพื้นฐานความร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับกลุ่มผู้วิจัยจากภายนอก

ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นการวิจัยประเมินผล (Evaluation research) ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชมรมการท่องเที่ยวฯ ว่า ทำให้สถานการณ์ทั่วไปภายในชุมชนดีขึ้นหรือไม่อย่างไร รวมถึงสามารถนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวฯ อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่าง

ยังยืนต่อไป การประเมินผลในขั้นตอนนี้ ได้ดำเนินการในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 หลังจากได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนไปแล้วประมาณ 8 เดือน โดยได้ศึกษาการรับรู้และความรู้สึกของประชาชนทั้งหมดในชุมชนหมู่ที่ 3 จำนวน 201 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง (จากตัวแทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว ๆ ละ 1 คน ใน 201 ครัวเรือน ที่ปรากฏว่ามีอยู่จริงในพื้นที่) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่เป็นตัวชี้วัดเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมการท่องเที่ยวฯ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีข้อคำถามที่เป็นทั้งข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ กำหนดค่าคะแนนตามความเข้มข้นของการรับรู้ผลที่เกิดขึ้น 3 ระดับ จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากการประเมินมา คำนวณหาค่าน้ำหนักเฉลี่ย มีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

รับรู้ว่าผลที่เกิดขึ้นมีสภาพลดลง (แย่ลง) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.67

รับรู้ว่าผลที่เกิดขึ้นมีสภาพเหมือนเดิม (คงเดิม) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68-2.33

รับรู้ว่าผลที่เกิดขึ้นมีสภาพดีขึ้น (เพิ่มขึ้น) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตารางที่ 4-15 จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (N = 201)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	108	53.70
หญิง	93	46.30
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	5	2.50
21-30 ปี	37	18.40
31-40 ปี	60	29.90
41-50 ปี	61	30.30
มากกว่า 50 ปี	38	18.90
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 40.65 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 11.84 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 18 ปี ค่าสูงสุด (max) = 81 ปี		
สถานภาพการสมรส		
โสด	41	20.40
สมรส	132	65.70
หย่าร้าง	9	4.50
หม้าย	19	9.50
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	46	22.90
มัธยมศึกษาตอนต้น	68	33.80
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	45	22.40
อนุปริญญา/ ปวส.	11	5.50
ปริญญาตรี	18	9.00
สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.50
ไม่ได้เรียนหนังสือ	8	4.00

ตารางที่ 4-15 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (N = 201)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	8	4.00
พนักงานบริษัทเอกชน	5	2.50
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	23	11.40
เกษตรกร	68	33.80
รับจ้างทั่วไป	92	45.80
นักเรียน/ นักศึกษา	3	1.50
อื่น ๆ เช่นว่างงาน แม่บ้าน เป็นต้น	2	1.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่เกิน 3,000 บาท	16	8.00
3,001-6,000 บาท	81	40.30
6,001-9,000 บาท	63	31.30
มากกว่า 9,000 บาท	41	20.40
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 9,261.19 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 9,409.40 บาท		
ค่าต่ำสุด (min) = 2,000 บาท ค่าสูงสุด (max) = 60,000 บาท		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
ไม่เกิน 2 คน	18	9.00
3-4 คน	88	43.80
5-6 คน	70	34.80
มากกว่า 6 คน	25	12.40
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.51 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.79 คน		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 คน ค่าสูงสุด (max) = 13 คน		
ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	145	72.10
ครอบครัวขยาย	56	27.90

ตารางที่ 4-15 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (N = 201)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนาเดิม		
เป็นคนในตำบลนี้ตั้งแต่เกิด	111	55.20
ย้ายมาจากตำบลอื่น	64	31.80
ย้ายมาจากอำเภออื่น	5	2.50
ย้ายมาจากจังหวัดอื่น	21	10.40
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
ไม่เกิน 20 ปี	77	38.30
21-30 ปี	26	12.90
31-40 ปี	38	18.90
มากกว่า 40 ปี	60	29.90
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 28.82 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 18.53 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 3 ปี ค่าสูงสุด (max) = 81 ปี		

เพศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 53.70) เป็นเพศชาย ในสัดส่วนใกล้เคียงกันกับเพศหญิง (ร้อยละ 46.30) ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนประชากรทั้งหมดของชุมชนหมู่ที่ 3 ที่ระบุไว้ในข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี พ.ศ. 2556 ที่มีจำนวนประชากรเพศชายและเพศหญิงในจำนวนใกล้เคียงกัน

อายุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลอายุมากที่สุด 81 ปี และอายุน้อยที่สุด 18 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 40.65 ปี แสดงว่าประชาชนผู้ให้ข้อมูลมีช่วงอายุที่แตกต่างกันพอสมควร โดยประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 30.30) และอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 29.90) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน รองลงมาคืออายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 18.90) อายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 18.40) และอายุไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 2.50) ตามลำดับ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งเป็นวัยที่กำลังงาน ต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและหน้าที่การงานของตนเป็นอย่างดี

สถานภาพการสมรส ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.70) ระบุว่าสมรสแล้ว รองลงมาเป็นโสด (ร้อยละ 20.40) เป็นหม้าย (ร้อยละ 9.50) และหย่าร้าง (ร้อยละ 4.50) ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.80) มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 22.90 และร้อยละ 22.40 ตามลำดับ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการศึกษาจนถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

อาชีพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 45.80) รองลงมา ได้แก่ อาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 33.80) นอกจากนั้น ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 11.40) อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 4.00) อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 2.50) นักเรียน นักศึกษา (ร้อยละ 1.50) และอื่น ๆ (ร้อยละ 1.00) ในสัดส่วนที่ไม่มากนัก ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เนื่องจากสภาพบริบทและภูมิประเทศของชุมชน เป็นป่าต้นน้ำ มีอ่างกักเก็บน้ำ และที่ดินทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นการรับจ้างทั่วไปแต่ก็ยังคงเป็นการรับจ้างทำไร่ไถนาในที่ดินทำกินของเกษตรกรคนอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ในส่วนกรณีของประชาชนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,621.19 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด 60,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด 2,000 บาท ในขณะที่เดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 3,001-6,000 บาท (ร้อยละ 40.30) รองลงมา มีรายได้ในช่วง 6,001-9,000 บาท (ร้อยละ 31.30) มีรายได้มากกว่า 9,001 บาท (ร้อยละ 20.40) และมีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท (ร้อยละ 8.00) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ใกล้เคียงกับค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ แต่ก็ยังต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตเพิ่มเติม เนื่องจากลักษณะของแต่ละครัวเรือนจะมีสมาชิกมากกว่า 3-4 คน ขึ้นไป

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.51 คน โดยมีสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 13 คน และน้อยที่สุด 1 คน นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 43.80) รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน (ร้อยละ 34.80) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน (ร้อยละ 12.40) และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 2 คน (ร้อยละ 9.00) ตามลำดับ จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชนมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนหลายคนอาศัยอยู่รวมกัน

ลักษณะครอบครัว พบว่า ครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.10) เป็นครอบครัวเดี่ยว และมีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 27.90) ที่มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย

ผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวของประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีจำนวนสมาชิกหลายคนในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีการสืบเชื้อสายมาจากสกุลเดียวกัน

ภูมิลำเนาเดิม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.20) เป็นคนในตำบลนี้ตั้งแต่เกิด รองลงมา คือ ย้ายมาจากตำบลอื่น (ร้อยละ 31.80) ย้ายมาจากจังหวัดอื่น (ร้อยละ 10.40) และย้ายมาจากอำเภออื่น (ร้อยละ 2.50) ตามลำดับ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งรกรากอยู่ในชุมชนนี้ตั้งแต่บรรพบุรุษหรือตั้งแต่เกิด มีเพียงส่วนน้อยที่ย้ายภูมิลำเนาจากพื้นที่อื่น

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 28.82 ปี โดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 38.30) รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 40 ปี (ร้อยละ 29.90) ระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 18.90) และระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 12.90) ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนนานที่สุดคือ 81 ปี และน้อยที่สุด 3 ปี จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิดและได้ทำมาหาเลี้ยงชีพสร้างครอบครัวในพื้นที่แห่งนี้ติดต่อกันมานาน แต่ในขณะเดียวกันก็มีกลุ่มประชาชนจากพื้นที่อื่นได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

ตอนที่ 2 การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของ ชุมชน

ตารางที่ 4-16 จำนวน ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และระดับการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่น
จำแนกตามผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

ผลที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน	เพิ่มขึ้น	คงเดิม	ลดลง	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับ การรับรู้
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านเศรษฐกิจ					
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้รายได้ของตัวท่านและครอบครัวเป็นอย่างไร	99 (49.30)	93 (46.30)	9 (4.50)	2.45	เพิ่มขึ้น
2. ความพึงพอใจของท่านต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนเป็นอย่างไร	143 (71.10)	50 (24.90)	8 (4.00)	2.67	เพิ่มขึ้น
3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การหมุนเวียนและการกระจายรายได้ในชุมชนเป็นอย่างไร	97 (48.30)	84 (41.80)	20 (10.00)	2.38	เพิ่มขึ้น
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การจ้างงานและการสร้างอาชีพแก่ประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร	60 (29.90)	137 (68.20)	4 (2.00)	2.28	คงเดิม
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ราคาของสินค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอย่างไร	61 (30.30)	120 (59.70)	20 (10.00)	2.20	คงเดิม
6. ท่านคิดว่า ปัญหาความขัดแย้งในผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างไร	6 (3.00)	104 (51.70)	91 (45.30)	1.58	แย่งลง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม				2.26	คงเดิม
ด้านสังคมและวัฒนธรรม					
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ความร่วมมือในกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างไร	149 (74.10)	48 (23.90)	4 (2.00)	2.72	เพิ่มขึ้น
2. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร	163 (81.10)	31 (15.40)	7 (3.50)	2.78	เพิ่มขึ้น
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์ความรัก และความใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไร	84 (41.80)	86 (42.80)	31 (15.40)	2.26	คงเดิม
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเป็นอย่างไร	166 (82.60)	29 (14.40)	6 (3.00)	2.80	เพิ่มขึ้น
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ท่านมีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร	136 (67.70)	64 (31.80)	1 (0.50)	2.67	เพิ่มขึ้น
6. ความรู้สึกของท่านต่อการพบปะและต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างไร	148 (73.60)	49 (24.40)	4 (2.00)	2.72	เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4-16 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน	เพิ่มขึ้น	คงเดิม	ลดลง	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับ การรับรู้
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านสังคมและวัฒนธรรม (ต่อ)					
7. เมื่อมีการท่องเที่ยวฯ แนวโน้มในการส่งเสริมการศึกษาของ บุตร/ หลานเพื่อสื่อสาร และพูดคุยกับนักท่องเที่ยวเป็น อย่างไร	126 (62.70)	75 (37.30)	- (-)	2.63	เพิ่มขึ้น
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม				2.65	เพิ่มขึ้น
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้ความรู้ในเรื่องการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติของท่านเป็นอย่างไร	158 (78.60)	43 (21.40)	- (-)	2.79	เพิ่มขึ้น
2. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้การมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ของชุมชนเป็นอย่างไร	148 (73.60)	53 (26.40)	- (-)	2.74	เพิ่มขึ้น
3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้ความสะอาดของแหล่งน้ำ ตามธรรมชาติเป็นอย่างไร	3 (1.50)	169 (84.10)	29 (14.40)	1.87	คงเดิม
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้การพังทลายของดินตาม ทางเดินและแหล่งน้ำเป็นอย่างไร	160 (79.60)	30 (14.90)	11 (5.50)	1.91	คงเดิม
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้การพบเห็นแมลง/ สัตว์ ตามธรรมชาติเป็นอย่างไร	9 (4.50)	177 (88.10)	15 (7.50)	1.97	คงเดิม
6. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้การพบเห็นต้นไม้/ พรรณพืชต่าง ๆ ตามธรรมชาติเป็นอย่างไร	13 (6.50)	180 (89.60)	8 (4.00)	2.02	คงเดิม
7. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาทำให้ความสะอาด ปราศจาก ขยะและสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนเป็นอย่างไร	- (-)	131 (65.20)	70 (34.80)	1.65	แย่งลง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม				2.14	คงเดิม
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ด้าน				2.35	เพิ่มขึ้น

ระดับการรับรู้

รับรู้ว่ามีสภาพที่ดี (แย่งลง) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.67

รับรู้ว่ามีสภาพเหมือนเดิม (คงเดิม) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68-2.34

รับรู้ว่ามีสภาพดีขึ้น (เพิ่มขึ้น) มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.35-3.00

ผลการศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่น จำแนกตามผลที่เกิดขึ้นจาก การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4-16 พบว่า

1. การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับรู้ว่าจะมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในภาพรวมยังมีสภาพคงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.26) แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในชุมชน ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.67) ทำให้รายได้ของตนเองและครอบครัวเพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.45) รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ในชุมชนเพิ่มขึ้นเช่นกัน (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.38) นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาไม่ได้มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงในการจ้างงานและการสร้างอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.28) อาจเนื่องมาจาก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักเพื่อเลี้ยงชีพ การปรับเปลี่ยนอาชีพจึงไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น รวมถึงประชาชนทั่วไปยังไม่ได้เข้ามา ร่วมในกิจกรรมและรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากนัก ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงกีฬาไม่ได้ส่งผลทำให้ราคาสินค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนมีราคาเพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.20) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสินค้ายังมีปริมาณน้อย มีผู้ผลิตเพียงไม่กี่ราย และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่หลากหลายเพียงพอ แต่ในทางกลับกัน ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในผลประโยชน์จากกิจกรรมในชุมชนมีสภาพ แย้ง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.58) ถึงแม้จะเป็นการรับรู้ที่แย่งเพียงประเด็นเดียว แต่ก็ เป็นปัจจัยที่ยืนยันว่าอาจส่งผลกระทบต่อทางลบมากขึ้นในอนาคตหากปัญหา ยังไม่ได้รับการแก้ไข

2. การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับรู้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ทำให้สภาพสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมของชุมชนดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.65) โดยผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม และประเพณีของตนเองเพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.80) จนทำให้เกิดความร่วมมือใน กิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.72) ส่งผลให้มีการพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนเพิ่มขึ้นเช่นกัน (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.78) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังทำให้ประชาชนในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ นักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.67) ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการพบปะและต้อนรับ

นักท่องเที่ยวที่มาเยือน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.72) รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาของบุตร หลานเพื่อสื่อสารและพูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.63) และในขณะเดียวกันเป็นที่สังเกตว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ ความรัก และความใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงและยังคงมีสภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวเหมือนเดิม (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.26)

3. การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในภาพรวมยังมีสภาพคงเดิม (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.14) แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ทำให้ตนเองมีความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.79) ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ของชุมชนเพิ่มขึ้นเช่นกัน (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.74) นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ไม่ได้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ กับสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและบริเวณโดยรอบ โดยความสะอาดของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.87) การพังทลายของดินตามทางเดินและแหล่งน้ำ (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.91) การพบเห็นแมลงและสัตว์ตามธรรมชาติ (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.97) รวมถึงการพบเห็นต้นไม้และพรรณพืชต่าง ๆ ตามธรรมชาติ (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.02) ยังมีสภาพคงเดิม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนอยู่ใกล้กับสวนป่าอนุรักษ์ของชุมชน อันมีความอุดมสมบูรณ์ของพรรณไม้และธรรมชาติเป็นอย่างมาก ประกอบกับสนามกอล์ฟที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนมีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลจึงยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอย่างชัดเจน แต่ในทางกลับกัน ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ทำให้ความสะอาด ปราศจากขยะ และสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปโดยมีสภาพที่แยลง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.65) แต่จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนมีขึ้นทั้งก่อนและหลังจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนแล้ว โดยปัญหาเกิดจากทั้งการทิ้งขยะและการกำจัดขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรวมของชุมชน แต่เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนเสริมผู้ให้ข้อมูลจึงเกิดการรับรู้ถึง ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลดังกล่าวมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน

ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ในสภาพที่ดีขึ้นหรือเพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.35) แสดงให้เห็นว่า หลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ประชาชนในชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้นหรือมีสภาพดีขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปได้

ในขณะเดียวกัน สิ่งที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมอย่างสมบูรณ์ คือ ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายในชุมชนท้องถิ่น ที่จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการวางแผนพัฒนาและจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวก่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่น เพราะถ้าหากชุมชนท้องถิ่นไม่มีการวางแผนพัฒนาและจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพย่อมก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบ อันเป็นปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นจะต้องเผชิญและแก้ไขต่อไป

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากประชาชนในชุมชน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ควรมีการฝึกอบรมและสอนภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ จีน และเกาหลี เป็นต้น ให้กับเยาวชนในชุมชน
2. เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนแล้ว ควรมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
3. เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนแล้ว ควรให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและให้ทั่วถึงทั้งชุมชน
4. ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน
5. ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่มาเยือน
6. คนในชุมชนอยากให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างสม่ำเสมอและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
7. ควรปลูกฝังให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และควรเน้นการอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนให้มากที่สุด

8. ควรให้ทุกคนในชุมชนรวมถึงนักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาความสะอาด และช่วยกันเก็บขยะหากพบเจอตามแหล่งท่องเที่ยว

9. นักท่องเที่ยวหรือบุคคลจากภายนอก เมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ควรให้เกียรติกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้นำมาประชุมและหารือเพื่อร่วมกันวางแผนในการดำเนินการแก้ไขต่อไป

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนา (Research for development) ซึ่งใช้การท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนในตำบลต้นแบบได้รวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือชมรมขึ้นมา เพื่อดำเนินกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยว จากผลการพัฒนาสามารถนำไปสู่รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ในแนวทางที่เหมาะสมกับตำบลต้นแบบ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจนส่งผลให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผสมผสานกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม และ 3) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งศึกษาเฉพาะชุมชนหมู่ที่ 3 เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของตำบลต้นแบบ โดยผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ประกอบการหรือบุคลากรของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน 3) สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนต้นแบบ 4) กลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่องที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน และ 5) กลุ่มประชาชนท้องถิ่นทั่วไปในชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลต้นแบบ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 รวมระยะเวลาทั้งหมด 21 เดือน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

1. บริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่เปิดให้บริการเป็นระยะเวลา มากกว่า 5 ปี จำนวนทั้งสิ้น 15 แห่ง แบ่งเป็น สนามกอล์ฟ จำนวน 8 แห่ง และสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ จำนวน 7 แห่ง ด้านยอดขายรวมจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มียอดขายรวมทั้งสิ้น 263.69 ล้านบาท โดยมียอดขายจากสนามกอล์ฟมากกว่าสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนประมาณ 243,640 คน โดยมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาใช้บริการมากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ สำหรับค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ สถานประกอบการแต่ละแห่งมีการตั้งราคา ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่แตกต่างกัน และนอกจากนี้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟ ยังแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้เข้ามาใช้บริการ และนอกจากนั้นการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ได้ทำให้เกิดการจ้างงานทั้งหมด 1,456 อัตรา

บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

ตำบลต้นแบบประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ติดกับสวนป่าอนุรักษ์ อ่างกักเก็บน้ำ และฟาร์มเกษตรขนาดใหญ่ของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาสลับกับป่าไม้และที่ราบริมแม่น้ำ ทำให้เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ส่วนของวิถีชีวิตชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีประชาชนบางกลุ่มนับถือภูตผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นว่า ตำบลต้นแบบเป็นพื้นที่ที่มีทั้งความหลากหลายในแหล่งธรรมชาติและผลการผสมผสานระหว่างประชาชนในชุมชนที่มีความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยบริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ที่สามารถนำมาเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยวได้ มีอยู่มากมายและกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สวนป่าอนุรักษ์ แหล่งโปงดิน น้ำตก จุดชมวิว พรรณพืชและสัตว์ตามธรรมชาติ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างกักเก็บน้ำ ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์พืชและสมุนไพรพื้นบ้าน ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ และศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ ในตำบลต้นแบบยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ที่เป็นสนามกอล์ฟ ขนาดมาตรฐาน (18 หลุม พาร์ 72) ที่เปิดให้บริการมาเป็นระยะมากกว่า 10 ปี มีสภาพสมบูรณ์และมีทัศนียภาพที่สวยงาม ในส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่

ศาลปู่ย่า ตลาดสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน สถานปฏิบัติธรรม และวัดต่าง ๆ ส่วนวัฒนธรรมและความเชื่อ ได้แก่ การแต่งกาย การใช้ภาษา การประกอบและบริโภคอาหาร การประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ เช่น ตีกลองสะบัดชัย การปล่อยโคมลอย ปล่อยสาบลอง เรียกขวัญข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชน และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ในขณะเดียวกัน ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงที่ตั้งอยู่ในบริเวณอื่น ๆ รอบตำบลต้นแบบ ที่สามารถสร้างเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้

2. สถานการณ์การท่องเที่ยวปัจจุบันในตำบลต้นแบบ การท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบในปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวหลักอยู่ที่อ่างกักเก็บน้ำและสวนปาล์มน้ำมันซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ประกอบกับมีการกระจายตัวของกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังฟาร์มเกษตร และศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสนามกอล์ฟ ซึ่งแม้จะมีความน่าสนใจในเชิงการท่องเที่ยวที่สามารถใช้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ แต่ก็ยังขาดการเชื่อมโยงของเส้นทางกิจกรรมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ยังตกลำรวจหรืออาจมีการสำรวจเพิ่มเติมในอนาคต

3. บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก เนื่องจากเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ปรากฏในรูปของการให้บริการด้านต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมนำเที่ยว การทำเกษตรเชิงอินทรีย์ เดินป่าดูนก ตกปลา และล่องแพ เป็นต้น ในเส้นทางท่องเที่ยวหลักของตำบล โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลและสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นผู้ประสานงานและดำเนินการ เช่น การให้ความรู้ การจัดทำโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีการดำเนินการในลักษณะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม แต่มีโครงการที่ดำเนินการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบที่สำคัญ คือ โครงการ OTOP Village Champion (OVC) และโครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งถือว่าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังคงอยู่ในช่วงริเริ่มและเป็นโครงการที่ดำเนินการเป็นรายปีจึงทำให้ขาดความต่อเนื่อง

4. ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวที่ผ่านมา พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลต้นแบบที่ผ่านมา มีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายโครงการด้วยกัน แต่เป็นโครงการที่ใช้งบประมาณแบบรายปีจึงไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในชุมชนขาดความเชื่อมั่น ชุมชนยังไม่สามารถสร้างวิถีของการพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง การส่งเสริมและ

การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบลยังขาดประสิทธิภาพ การพัฒนาและการค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ของตำบล ยังมีปัญหาที่ดำเนินการได้ลำบาก เนื่องจากบางแหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ของหน่วยงานราชการหรือพื้นที่ของเอกชน นอกจากนี้ เส้นทางถนนสายหลักภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางขนาด 2 ช่องทาง มีปัญหาในการขยายช่องทางจราจร เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้ ในขณะเดียวกัน ถนนสายรองภายในชุมชนหลายเส้นทางยังเกิดการชำรุด และเป็นหลุมบ่อ ทำให้ไม่สะดวกในการคมนาคมโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

5. ปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการประสานความร่วมมือภายในชุมชนและระหว่างตำบลกับหน่วยงานภายนอก เพื่อดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น การศึกษาและวิจัยในพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และการศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอกที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งโครงการเหล่านี้มีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ ยังมีองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่สามารถสนับสนุนงบประมาณ หากชุมชนจัดทำโครงการที่มีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและมีความจำเป็นเร่งด่วน และยังมีสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ที่สามารถประสานความร่วมมือด้านวิชาการและความช่วยเหลือต่าง ๆ

2. การประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนตำบลต้นแบบ และประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งสิ้น 10 คน ร่วมกันประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ เพื่อรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ประยุกต์ใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เริ่มจากการประเมินในด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นพื้นที่ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งการประเมินต้องผ่านข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นก่อน จากนั้นจึงประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 4 ด้าน คือ

- 1) จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ
- 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่ง

ธรรมชาติ 3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และ 4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว ผลการประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 องค์ประกอบ แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีความเหมาะสม และมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเพื่อรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนต่อไปได้ โดยชุมชนหมู่ที่ 3 คุณสมบัติเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนจากการประเมินในแต่ละองค์ประกอบสูงที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงทำให้ชุมชนหมู่ที่ 3 มีความโดดเด่นทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ

จากการศึกษาข้อมูลปัจจัยทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลต้นแบบ เพื่อทำการคัดเลือกเพียงชุมชนเดียวในการศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนดังกล่าว ทำให้ชุมชนหมู่ที่ 3 มีความเหมาะสมมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ในการเป็นตัวแทนของตำบลต้นแบบ สำหรับการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

3. ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน

หลังจกดำเนินการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความเหมาะสมเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ผู้วิจัยได้นำคณาจารย์สมาชิกกลุ่มแกนนำ (Key persons) คือ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน จำนวนทั้งหมด 25 คน เข้าร่วมประชุมเพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการกลุ่มตามเทคนิคการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาสภาพปัญหาของชุมชนหมู่ที่ 3 ที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน กำหนดประเด็นหัวข้อของปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากนั้นร่วมกันสรุปปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของชุมชน 3 อันดับ ได้แก่ ปัญหาเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ ไล่เลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาปริมาณขยะในหมู่บ้าน ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและปัญหาคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่ไม่มั่นคง และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก

ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้นำเข้าสู่บริบทของการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ เพื่อให้ที่ประชุมได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในชุมชน หลังจากนำเสนอเนื้อหาพร้อมกับการถามตอบและอภิปรายร่วมกัน จากนั้นผู้วิจัย

เสนอให้ที่ประชุมประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน โดยผลการวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้ชุมชนมีความตระหนักในการจัดการท่องเที่ยว และเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น เพื่อให้เกิดผลกระทบทางบวกและลดผลกระทบทางลบต่อชุมชนอย่างยั่งยืน ดำเนินการวิเคราะห์ผลกระทบใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากผลการวิเคราะห์ร่วมกันสรุปได้ว่า จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ผลกระทบที่สำคัญที่สุดของชุมชน 3 อันดับ ได้แก่ 1) เกิดการสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เนื่องจากการเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว รวมถึงเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ละเลย และไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้ภาษา การแต่งกาย และการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีอันเก่าแก่ของชุมชน 2) มีขยะในหมู่บ้าน ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และ 3) ประชาชนในชุมชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองเนื่องจากขายที่ดินให้กับกลุ่มนายทุน ส่งผลให้คนในชุมชนมีอาชีพที่ไม่มั่นคง และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก และที่ประชุมได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากกว่าด้านอื่น ๆ ชุมชนจึงควรตระหนักถึงผลกระทบทางลบเป็นพิเศษ เนื่องจากผลกระทบทางบวกเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชนอยู่แล้ว แต่ชุมชนควรหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบหรือเกิดให้น้อยที่สุด และผลกระทบที่เกิดขึ้นควรมีแนวทางในการแก้ไขอย่างรอบคอบและเหมาะสมที่สุด

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออล์ฟตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

1. กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออล์ฟ

ผู้วิจัยได้ติดต่อและประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ เพื่อขอพบผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 และผู้นำชุมชน เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและทีมงานวิจัยกับชุมชน และเพื่อขออนุญาตเข้ามาดำเนินการวิจัยในพื้นที่ และแจ้งว่าผู้วิจัยเป็นใคร จะเข้ามาทำอะไรในหมู่บ้าน และให้เหตุผลของการศึกษาในหมู่บ้านนี้ รวมถึงชุมชนจะได้รับประโยชน์อย่างไร เมื่อดำเนินการศึกษาเสร็จสิ้น ซึ่งการพบปะชุมชนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันคัดเลือกตัวแทนของหมู่บ้าน เพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน แต่เนื่องจากได้มีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยและชุมชนจึงได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ให้สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งหมดจำนวน 25 คน เป็นกลุ่มแกนนำที่จะเป็นตัวแทนของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ กลุ่มแกนนำ และผู้วิจัยประชุมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความพร้อมของชุมชน โดยประยุกต์ใช้เทคนิค SWOT Analysis สรุปได้ว่า ชุมชนหมู่ที่ 3 มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นได้ เนื่องจากมีจุดแข็งหลายประการในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะที่จุดอ่อนส่วนใหญ่เป็นเพียงประเด็นเล็ก ๆ ที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ โดยปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีความสำคัญที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมหรือการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ชุมชนขาดความรู้และทักษะในการบริการท่องเที่ยว และ 3) การขาดงบประมาณและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

1.2 การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรม เนื่องจากชุมชนหมู่ที่ 3 มีจัดการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้นผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มแกนนำจึงมีความเห็นร่วมกันว่า ไม่ควรมีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟขึ้นมาอีก เพราะอาจเป็นการจัดตั้งหรือดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกัน ดังนั้น จึงควรมอบอำนาจและสิทธิในการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในชุมชนให้กับชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีการจัดตั้งไว้แล้ว และให้เพิ่มแผนการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม

1.3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ร่วมกับการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้วในพื้นที่ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้ศึกษาดูงานเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อาทิเช่น การสาธิตการเลี้ยงโคนม การผลิตปุ๋ยได้เดือน สวนเกษตรแบบผสมผสาน ควบคู่กับการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในพื้นที่ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากศึกษาดูงาน สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ร่วมประชุมและนำเสนอสิ่งได้ศึกษาเรียนรู้มาร่วมกันและหาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน

1.4 การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟโดยชุมชน รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องโดยจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อระดมความคิดในการ ออกแบบกิจกรรมและการบริการ ซึ่งได้มีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยว และกำหนดอัตราค่าบริการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รูปแบบของกิจกรรมหลังจากการออกรอบของ นักกอล์ฟ ประกอบด้วย การศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์ การศึกษาพรรณไม้และ สมุนไพรท้องถิ่น การชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน การรับประทานอาหารพื้นเมือง และ การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน อัตราค่าบริการ 150 บาทต่อคน พร้อมกับการกำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติตนสำหรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับชุมชน หลังจากนั้น ได้ร่วมกันเตรียมความพร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่จะมีการทดลองการให้บริการการท่องเที่ยวด้วยโครงการท่องเที่ยวนำร่อง

1.5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนสู่ภายนอก ทางชมรม การท่องเที่ยวฯ ได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบโปสเตอร์ขนาด A4 เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาเยือน แต่ผลการ ประชาสัมพันธ์ยังไม่ได้รับความสนใจและยังขาดประสิทธิภาพ ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

1.6 การทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของผู้นำร่อง เพื่อให้คณะดำเนินงานของ ชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน รวมถึง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวฯ ให้เหมาะสม เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นจริงต่อไป มีการทดลองรับกลุ่มนักท่องเที่ยว นำร่อง ทั้งหมด 20 คน

1.7 การติดตามและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน โดยดำเนินการผ่านระบบการประชุมเวทีชาวบ้านประจำทุกเดือน เพื่อรับทราบผลและ ปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ชุมชนร่วมกันเฝ้าระวังพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่อาจสร้างปัญหา และมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมและการบริการของชมรม การท่องเที่ยวฯ เพื่อสามารถนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการ กิจกรรมและการบริการให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนทั้งทางด้านพื้นที่ สังคมวัฒนธรรม และ ความรู้สึกของประชาชนในชุมชน

2. การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ฟโดยชุมชน

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ฟโดยชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบของการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว ตำบลต้นแบบมีพื้นที่ติดกับสวนป่าอนุรักษ์ภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาสลับกับป่าไม้และที่ราบริมแม่น้ำ จึงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมสูงค่าใกล้เคียงกัน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีจุดเด่นที่ประกอบไปด้วย สวนป่าอนุรักษ์ แหล่งโปงคิน น้ำตก จุดชมวิว พรรณพืชและสัตว์ตามธรรมชาติ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างกักเก็บน้ำ ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์พืชและสมุนไพรพื้นบ้าน ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ขนาดใหญ่ และศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น และนอกจากนี้ ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟที่เป็นสนามกอล์ฟขนาดมาตรฐาน ที่มีสภาพสมบูรณ์และมีทัศนียภาพที่สวยงาม สำหรับจุดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะเป็นวิถีชีวิตของชุมชนพื้นเมือง ได้แก่ การแต่งกาย การใช้ภาษา การประกอบและบริโภคอาหารพื้นเมือง การประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ เช่น ตีกลองสะบัดชัย การปล่อยโคมลอย ปล่อยสาบลง เรียกขวัญข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกพืชสมุนไพร การทำสวนผลไม้แบบผสมผสาน การทำสวนเกษตรเชิงอินทรีย์ การทำเครื่องจักสาน การทำเครื่องเงิน การแกะสลักไม้ และการทอผ้าเมือง เป็นต้น ดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว โดยมีความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อยืนยันว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพสูง และมีความเหมาะสมที่จะรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปได้

2.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟของชุมชนในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานเทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย เทคนิค SWOT Analysis กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง และการระดมสมอง เพื่อให้ตัวแทนชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำเนินการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ และเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมตามกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การเริ่มต้นค้นหาและวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวฯ การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและ

การบริการ การกำหนดอัตราค่าบริการ และการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม การได้เรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมและการให้บริการในด้านต่าง ๆ ผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน และการปฏิบัติจริง รวมถึงการได้ร่วมกันติดตามและประเมินผลที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมของคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนมากยิ่งขึ้น และจะนำไปสู่การเป็นฐานพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3 ด้านการจัดการ

2.3.1 การจัดการองค์การที่ดำเนินการในรูปของชมรมการท่องเที่ยวฯ มีโครงสร้างการบริหารจัดการและมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่ชัดเจน ประกอบด้วย ประธานชมรมฯ รองประธานชมรมฯ เลขานุการชมรมฯ เหรัญญิกชมรมฯ และคณะกรรมการ 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการต้อนรับ ฝ่ายบริการการท่องเที่ยว ฝ่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว และฝ่ายยานพาหนะและรักษาความปลอดภัย โดยมีสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 25 คน ได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของชมรมการท่องเที่ยวฯ การร่วมกันกำหนดเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน และเป็นธรรม และมีภาระค้ำจุนจากการสมัครเป็นสมาชิกของชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อเป็นทุนดำเนินการ

2.3.2 การจัดการด้านกิจกรรมและการบริการ โดยค้นหาและคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมและการบริการ รวมถึงการกำหนดเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของรถรับนักท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน รูปแบบกิจกรรมหลังจากการออกรอบของนักกอล์ฟ ประกอบด้วย การศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์ การศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น การชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน การรับประทานอาหารพื้นเมือง การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน รูปแบบกิจกรรมและการบริการที่ได้บรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของรถรับนักท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน อัตราค่าบริการ 150 บาทต่อคน นอกจากนี้ ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบและปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับชุมชน

2.3.3 การจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบโปสเตอร์ เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยนำ

สื่อประชาสัมพันธ์ไปวางไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน แต่ผลของการทำตลาดและการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ยังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวไม่มากนักยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2.3.4 การติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยว ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟอล์ฟอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยดำเนินการผ่านระบบการประชุมเวทีชาวบ้านประจำทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและอาจเกิดขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟอล์ฟของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนยังได้ร่วมกันเฝ้าระวังพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวต่องิจกรรมและการบริการด้านต่าง ๆ โดยการจัดทำกล่องรับความคิดเห็น เพื่อสามารถนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน ทั้งทางด้านพื้นที่ สังคมวัฒนธรรม และความรู้สึกของประชาชนในชุมชน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม รูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟอล์ฟของชุมชนในภาพรวมเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) ในลักษณะสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation) โดยสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล บนพื้นฐานความร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับกลุ่มผู้วิจัยจากภายนอก จนส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนในชุมชนตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) เนื่องจากการที่ประชาชนหรือสมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) ในการตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมในกระบวนการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ขึ้นมา ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของของถิ่นที่มีความรัก ความหวงแหนที่จะพึงพิงและใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง บนพื้นฐานการพัฒนาที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3: เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า หลังจากดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนเป็น ระยะเวลาประมาณ 8 เดือน ผู้ให้ข้อมูลจากประชาชนทั้งหมดในชุมชนหมู่ที่ 3 ที่เป็นหัวหน้าหรือ ตัวแทนครัวเรือน จำนวนทั้งหมด 201 คน มีการรับรู้เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาของชุมชนในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทิศทางบวก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชน ต้นแบบมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวก หรือมีสภาพดีขึ้น หลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

การพัฒนาการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน โดยเน้นการเปิด โอกาสให้ประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้มีโอกาสกำหนดทิศทางการบริหาร จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ซึ่งดำเนินการได้โดยให้ประชาชนได้จัดตั้งองค์กรหรือชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเข้ามา มีบทบาทในการวางแผน กำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การวางแผน และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ในทุกขั้นตอนจนเกิดการ แลกเปลี่ยนทางสังคม ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความเหมาะสมและเป็นไปตาม หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิง กีฬาของทั้งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ลืมที่จะสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนใน ชุมชน ซึ่งการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน เพื่อสามารถใช้ “การท่องเที่ยว” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้ผ่านกระบวนการดำเนินการและพัฒนา ร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชนร่วมกับผู้วิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การศึกษาบริบทเชิงชุมชนและบริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

การพัฒนาสังคมหรือชุมชนใด ๆ ต้องมีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนก่อน เพื่อ ทราบถึงปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้สังคมหรือชุมชนนั้น ๆ สามารถพัฒนาขึ้นได้ อันได้แก่ ทรัพยากร

ธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การทางสังคม ความเป็นผู้นำ การติดต่อกับโลกภายนอก การศึกษา อบรม การพึ่งพาตนเอง ความสามารถ ความเต็มใจ สภาพเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความเป็นเมือง ความขยันขันแข็ง และสำนึกรักในถิ่นฐาน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 115-116) ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ จึงได้มีการศึกษาปัจจัยที่สำคัญเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนนำไปสู่ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ประกอบด้วย บริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ และบริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งในอดีตที่ผ่านมาและที่ปรากฏในปัจจุบัน เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยว และปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ยังเป็นสิ่งที่ช่วยประเมินเบื้องต้นในความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนต้นแบบต่อไป ว่ามีศักยภาพหรือไม่เพียงใด ดังที่ สนธยา พลศรี (2547, หน้า 210-211) ระบุว่า หากสังคมใดมีปัจจัยในการพัฒนาชุมชน 6 ประการ ที่ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การทางสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกและการฝึกอบรม อยู่ในปริมาณมาก ย่อมมีโอกาสในการพัฒนาจนสามารถแพร่กระจายและรับผลประโยชน์จากภายนอกสังคมได้มากตามไปด้วยเช่นกัน จากนั้นได้นำทรัพยากรที่สำคัญดังกล่าวนี้ มากำหนดปัจจัยนำเข้าในกระบวนการพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนต่อไป

สำหรับบริบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มียอดขายรวมทั้งสิ้น 263.69 ล้านบาท เป็นยอดขายจากสนามกอล์ฟมากกว่าสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาใช้บริการมากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ทุกสนามเป็นสนามแบบเปิดที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใช้บริการได้ แต่ก็ยังมีการเปิดรับสมาชิก ซึ่งจะได้รับสิทธิพิเศษ คือ สมาชิกและแขกของสมาชิกจะเสียค่าธรรมเนียมในการใช้สนาม (Green fee) ในราคาพิเศษที่ถูกลงกว่าลูกค้าจรหรือลูกค้าปกติ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการใช้บริการของสนามกอล์ฟแต่ละแห่งมีการตั้งราคาค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่แตกต่างกันตามการจัดอันดับความนิยม (Rating) ของสนามกอล์ฟ สอดคล้องกับผลการศึกษาของคมสัน สุริยะ และกุสุมาลย์ วรงค์สุรัตน์ (2548) ที่พบว่า สนามกอล์ฟที่มีการออกแบบดี มีบรรยากาศโอบล้อมไปด้วยขุนเขาและธรรมชาติอันสวยงาม ไม่ร้อนจนเกินไป มีบริการที่ครบครันแม้ว่าจะไม่ได้มีขนาดใหญ่ที่สุดและไม่ได้อยู่ในตัวเมืองแต่ก็ได้รับการจัดอันดับความนิยมสูง (Rating) จึงสามารถตั้งราคาได้สูงกว่า ในทางกลับกันสนามกอล์ฟบางแห่งที่อยู่ในอำเภอเมืองแม้จะมีขนาดใหญ่ที่สุดแต่ก็ไม่สามารถตั้งราคาได้

สูงมากนัก ทั้งนี้เพราะบรรยากาศในเมืองที่แออัดและมีจำนวนผู้ใช้บริการค่อนข้างมาก ทำให้ได้รับการจัดอันดับความนิยม (Rating) ไม่สูงมากนัก อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่พากอล์ฟได้ทำให้เกิดการจ้างงานทั้งหมด 1,456 อัตรา โดยตำแหน่งงานที่มีการจ้างงานมากที่สุด คือ แคดดี้ สอดคล้องกับ คมสัน สุริยะ และกุสุมาลย์ วงศ์สุรัตน์ (2548) ที่ระบุว่า บริการที่ขาดไม่ได้สำหรับสนามกอล์ฟ คือ แคดดี้ เพราะเป็นพนักงานที่ต้องคอยบริการแบกถุงกอล์ฟไปให้แก่ผู้เล่น ซึ่งตามปกติผู้เล่นจะไม่แบกเองเนื่องจากมีน้ำหนักค่อนข้างมากและการเดินทางในสนามกอล์ฟก็มีระยะทางพอสมควร ในบางครั้งแคดดี้ยังช่วยดูสภาพและทิศทางของหญ้าบนสนามอีกด้วยซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่นักกอล์ฟต้องการ ดังนั้น แคดดี้ที่มีประสบการณ์และความชำนาญสูงจึงเป็นที่ต้องการของผู้เล่นกอล์ฟ

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาสำคัญ คือ เกิดความแออัดจนนักกอล์ฟที่ไม่ได้จองสนามมาก่อนไม่สามารถเล่นกอล์ฟได้ในช่วงฤดูท่องเที่ยวหรือช่วงเวลาที่คับคั่ง เพราะไม่มีบริการกระจายนักกอล์ฟไปยังสนามกอล์ฟแห่งต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม เนื่องจากความนิยมและค่าใช้จ่ายในการเล่นกอล์ฟแต่ละสนามนั้นแตกต่างกัน นักกอล์ฟจึงมักจะกระจุกตัวกันอยู่ที่สนามเพียงบางแห่ง ทำให้ดูเหมือนกับว่าสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ไม่สามารถรองรับนักกอล์ฟได้อีก แต่ภาวะความคับคั่งเช่นนี้ก็เกิดขึ้นเพียงไม่กี่วันในรอบปีเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงวันหยุดเทศกาลหลาย ๆ วัน สอดคล้องกับคมสัน สุริยะ และกุสุมาลย์ วงศ์สุรัตน์ (2548) ที่ระบุว่า การดึงเอาผลประโยชน์มาสู่การท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่พากอล์ฟควรเลือกให้นักท่องเที่ยวมาเล่นในวันที่ไม่ใช่วันหยุดเทศกาล ก็จะเป็นการลดความแออัดให้กับสนามกอล์ฟ และแม้ว่านักท่องเที่ยวจะนิยมเข้ามาเล่นกอล์ฟในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (เดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์) โดยไม่เลือกมาเล่นนอกฤดูกาลท่องเที่ยวก็ไม่ได้เป็นปัญหา เพราะความชบเซาของสนามกอล์ฟในช่วงฤดูฝนเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ แต่หากจะสามารถกระจายการใช้ประโยชน์ของความสามารถในการรองรับนักกอล์ฟที่ยังเหลืออยู่ให้สม่ำเสมอตลอดช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ก็จะเป็นการบริหารจัดการที่ดีที่จะสร้างรายได้ให้กับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่พากอล์ฟให้เพิ่มมากขึ้น และทำให้ไม่จำเป็นต้องลงทุนสร้างสนามกอล์ฟแห่งใหม่ขึ้นแต่อย่างใด

ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ เพื่อรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่พากอล์ฟโดยชุมชน

การประเมินระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสำรวจ ประเมิน และกำหนดทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละพื้นที่หรือในแต่ละท้องถิ่นมักมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางแห่งอาจมีศักยภาพสูง ในขณะที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางแห่งมีศักยภาพต่ำ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงไม่สามารถทำการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

ทุกแห่ง (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 77-78) ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยปกติ จึงแยกวางแผนและพัฒนาเฉพาะเป็นรายพื้นที่ (มนัส สุวรรณ, 2538, หน้า 127) ซึ่งการประเมิน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในครั้งนี้ ได้ใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีเป้าหมายในการกำหนด มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดแนวทางในการบริหารจัดการและการ ดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานพัฒนาการ ท่องเที่ยว, 2548, หน้า 4-13) เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในพื้นที่ชุมชนต้นแบบยังไม่มี การจัดการที่เป็นรูปธรรม ผลการประเมิน พบว่า ในด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ที่ยังคงมี ความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นพื้นที่ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ส่วนการ ประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนต้นแบบได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนด โดยมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านจุดดึงดูดด้าน การท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ ด้านความ เกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และด้านความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติ ในการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าแหล่งธรรมชาติของชุมชนต้นแบบมีความเหมาะสมและมีศักยภาพ เพียงพอที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปได้ โดยชุมชนหมู่ที่ 3 มีคุณสมบัติเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนการประเมินสูงที่สุดในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโดดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงทำให้ชุมชนหมู่ที่ 3 มีความ โดดเด่นทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ สอดคล้องกับนำชัย ทนุผล (2543, หน้า 32-43) ที่ระบุว่า องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติเป็นหลัก และมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับ สำนักงานพัฒนาการ ท่องเที่ยว (2548, หน้า 5-10) ที่ได้ระบุเพิ่มเติมว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่ง ธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งอาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะของวัฒนธรรมที่มีวิถี ชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

นำผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ได้ระดับค่าคะแนนมากที่สุดและ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว มาพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อคัดเลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมที่สุด ซึ่งได้ผลสรุป คือ “**ชุมชน หมู่ที่ 3**” ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของตำบลต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ของชุมชน

กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน
 การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชนตำบลต้นแบบ
 ดำเนินการขึ้นในพื้นที่หมู่ที่ 3 โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม
 และบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยเริ่มที่ “คน”
 ในชุมชน ที่ต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดข้อมูล
 และคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคีและมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกัน
 (วีระพล ทองมา, 2551, หน้า 15) และรู้จักที่จะวิเคราะห์สังคมของตนเอง ซึ่งปรากฏการณ์ใด ๆ
 จะมีความหมายอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับที่คนมอง การที่จะรู้ว่าสังคมใดมีลักษณะอย่างไร หรือจะ
 เข้าใจสังคมใด จะต้องมองสังคมนั้นด้วยสายตาของคนในสังคมนั้นเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์,
 2540, หน้า 151) ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ของชุมชนต้นแบบใน
 ครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่เรียกว่า “**มนุษย์วิธี**” (Ethnomethodology) กล่าวคือ
 ผู้วิจัยต้องหยุดวิถีชีวิตประจำวันของตนเองไว้ชั่วคราว และเข้าไปดำรงชีวิตเพื่อเรียนรู้ทุก ๆ มิติใน
 ชุมชนต้นแบบ ราวกับว่าเป็นสมาชิกจริง ๆ ของชุมชน โดยร่วมเรียนรู้ สัมผัส และวิเคราะห์ชุมชน
 ไปพร้อม ๆ กับสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นการผลักดันให้ผู้วิจัยได้เป็นหนึ่งเดียวกับชุมชนนั่นเอง
 นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้หลักการของทฤษฎี “**ปรากฏการณ์นิยมวิทยา**” (Phenomenology)
 เพื่อเป็นแนวทางชี้แนะให้เข้าถึงความหมายที่แท้จริงของประสบการณ์ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน
 ผู้วิจัยจะต้องกันเอาบรรดาความเชื่อ แนวคิด หรืออคติใด ๆ ที่อาจเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาออกไป
 ให้หมด โดยมองหาความหมายของประสบการณ์ซึ่งมักจะซ่อนอยู่เบื้องหลังของสิ่งที่ปรากฏ
 เน้นการตีความปรากฏการณ์ภายในกรอบของระบบความหมาย คือ บริบททางสังคมและ
 วัฒนธรรมของชุมชนนั้นเป็นหลัก สอดคล้องกับกิตติพัฒน์ นนทปัทมดูล (2546, หน้า 70-71)
 ที่ระบุว่า ผู้ศึกษาวิจัยที่จะสามารถเข้าใจประสบการณ์และความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างแท้จริง
 จำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น จำเป็นต้องใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์
 จึงจะทำให้นักวิจัยเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของคนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กระบวนการพัฒนานี้เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัยที่เป็นบุคคลจากภายนอก
 กับประชาชนในชุมชนที่เป็นกลุ่มแกนนำ ตามทฤษฎี “**การแลกเปลี่ยนทางสังคม**” (Social
 exchange theory) โดยต้องเริ่มจากหลักการของ “**ผู้นำการเปลี่ยนแปลง**” (Change agent)
 ซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการชี้แนะ และสามารถกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จน
 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการพัฒนาได้ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2547, หน้า
 270-271) เลือกผู้นำการเปลี่ยนแปลงบนหลัก “**บวร**” (บ้าน วัด โรงเรียน) กล่าวคือ เป็นการพัฒนา

ที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัยกับประชาชนในชุมชน ที่สามารถเป็นแกนนำหรือตัวแทนของประชาชนในชุมชน ในขณะเดียวกัน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ยุทธวิธีการนำการเปลี่ยนแปลง ให้ประชาชนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคม เพื่อนำไปใช้สร้าง ชักจูง ชี้นำ และจัดการในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งวิธีการนำการเปลี่ยนแปลง (Direct change) นี้ นิชพรธณ วรณศิริ (2540, หน้า 285) ได้ระบุว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีนักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้แนะนำ และให้ความรู้ในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างค่อนข้างอิสระ แต่ถูกต้องตามขอบข่ายการ มีระบบระเบียบและกฎเกณฑ์ ประชาชนจะเป็นผู้ริเริ่มและกระทำการเปลี่ยนแปลงเอง นักวิชาการจะเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล ผู้แนะนำการเปลี่ยนแปลงจะต้องไม่เข้าไปยุ่งหรือก้าวก้าวยางาน แต่ต้องทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมของประชาชนในชุมชนให้มากที่สุด แต่มีข้อแม้ว่าต้องปล่อยให้ประชาชนเลือก ตัดสินใจ และทำการเปลี่ยนแปลงเอง ซึ่ง **“เทคนิคและยุทธวิธีในการนำการเปลี่ยนแปลง”** จะประกอบด้วยยุทธวิธีที่หลากหลายและแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเลือกใช้วิธีการใด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จด้วยดีหรือไม่นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรมีดุลยพินิจในการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นกลยุทธ์ที่มีผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด ซึ่งในกระบวนการพัฒนาครั้งนี้เลือกใช้ **“ยุทธวิธีการให้การศึกษา”** (Educative strategy) ผสมผสานกับ **“ยุทธวิธีของการชักชวน”** (Persuasive strategy) และ **“ยุทธวิธีช่วยเหลือ”** (Facilitative strategy) เป็นหลัก ตามที่วาโก (Vago, 1980, p. 299) ได้ระบุถึงยุทธวิธีการนำการเปลี่ยนแปลง ที่แบ่งออกเป็น 4 ยุทธวิธี ได้แก่ ยุทธวิธีอำนวยความสะดวก (Facilitative strategies) ยุทธวิธีให้การศึกษาแบบตอกย้ำ (Reeducative strategies) ยุทธวิธีการชักชวน (Persuasive strategies) และยุทธวิธีการใช้พลัง (Power strategies) และยังสอดคล้องกับบุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2550, หน้า 333-335) ที่ระบุว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงโดยใช้เหตุผลอธิบาย (Strategic change through reason) กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงโดยให้ความรู้ (Strategic change through knowledge) และกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงโดยให้มีส่วนร่วม (Strategic change through participation) ร่วมกันได้

จากนั้นนำไปสู่ขั้นตอนการพัฒนาที่เริ่มจากการค้นหาสิ่งที่ชุมชนต้องการในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออกอล์ฟ การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรมการท่องเที่ยว การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและ

การบริการ รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน การทดลองจัดการท่องเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง และการติดตามและประเมินผล การท่องเที่ยวที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง ขึ้นตอนดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับวีระพล ทองมา (2551, หน้า 218) ที่ระบุว่า ก่อนที่จะเปิดหมู่บ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรต้อง “รู้ตัว” เข้าใจและตระหนักต่อการท่องเที่ยว ตลอดจน การสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการทำงานตามขั้นตอนของพจนานุกรม (2546, หน้า 23) ที่ประกอบไปด้วย 10 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนลงพื้นที่ ซึ่งเป็นการศึกษาความเป็นไปได้เพื่อเลือกพื้นที่ ทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชน ก่อนการตัดสินใจดำเนินการ เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) กำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว 4) การวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว 5) การบริหารจัดการองค์กร เป็น การหาแนวทางในการสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6) การจัดทำ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าเสนอภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 7) การสื่อความหมายหรือ การพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้มีความสามารถในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนได้อย่าง น่าสนใจ 8) การเรียนรู้และทำความเข้าใจกลไกการตลาดและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 9) การ จัดการท่องเที่ยวนำร่อง เพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน และ 10) การติดตามและประเมินผล การดำเนินกิจกรรมและการบริการท่องเที่ยว

แต่อย่างไรก็ตาม การจะดำเนินการพัฒนาไปให้ถึงจุดหมายให้สำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมจนเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด ในการดำเนินการวิจัย ครั้งนี้ จึงต้องให้ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Action Research: PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการ พัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุม กลุ่มย่อย (Focus group discussion) เทคนิค SWOT Analysis กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง และการระดมสมอง เป็นต้น จนกว่า ชุมชนจะสามารถดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟด้วยตนเองได้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบในการ ดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน

สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมของชมรมอย่าง แท้จริง (Genuine participation) ในลักษณะสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation) ใน 2 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน และการวางแผนและการเตรียมความ

พร้อมของชุมชน แต่มีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo participation) ในลักษณะสมาชิกได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) ใน 2 ขั้นตอน คือ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจาก สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาด และการทดลองจัดนำเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง นอกจากนี้ สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ในขั้นตอนการติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ส่งผลให้ใน 2 ขั้นตอนนี้สมาชิกยังต้องพึ่งพิงและร้องขอความช่วยเหลือจากผู้วิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ จึงต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันในขั้นตอนเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน ในภาพรวมยังคงเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล บนพื้นฐานความร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับผู้วิจัยจากภายนอก จนส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนภายในชุมชนตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) สอดคล้องกับ นำชัย ทนุผล และคณะ (2543, หน้า 146) ที่ระบุว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมมากที่สุด เกิดจากการที่ประชาชนหรือสมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) ซึ่งประชาชนต้องแสดงออกในการมีส่วนร่วมแบบให้ความร่วมมือ (Cooperation) และการมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจ (Empowerment) ในการตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน หากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ อย่างแท้จริงแล้ว ก็จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมขึ้นในกระบวนการหรือกิจกรรมนั้น ๆ จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนของระบบ เกิดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นหรือผลประโยชน์นั้น ๆ ของประชาชน จนสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน ต้นแบบ

ผลที่เกิดขึ้นได้ดำเนินการหลังจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนไปแล้วประมาณ 8 เดือน ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ช่วยยืนยันว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนที่ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นนี้ มีประสิทธิภาพและเป็นที่ต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ เพียงใด รวมถึงสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างเหมาะสมที่สุด เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป ดำเนินการประเมินการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนใน 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม

และวัฒนธรรม และมีมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้า ประชาชนมีการรับรู้เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนในภาพรวม ในทิศทางบวกหรือมีสภาพที่ดีขึ้น จึงเป็นแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปได้ สอดคล้องกับนำชัย ทนุผล และคณะ (2543, หน้า 175) ที่ระบุว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนใด ๆ นั้น จำต้องอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองจึงจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 212) ยังได้ระบุว่า ผลกระทบทางด้านบวกจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมุ่งเน้นให้มีความยั่งยืนอย่างน้อย 3 ประการ คือ ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางด้านสังคม และวัฒนธรรม และความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกัน เมื่อประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จนเกิดการรับรู้และรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ก็จะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมขึ้นในชุมชน ซึ่งถือเป็น **“เป้าหมายหลักในการพัฒนา”**

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนต้นแบบ

การวิเคราะห์และกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนต้นแบบในครั้งนี้ อ้างอิงจากผลการศึกษานักวิจัยชุมชนหลายท่าน ที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือที่ได้ร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้จากการวิจัย ออกมาเป็นองค์ประกอบการจัดการ 4 ด้าน คือ

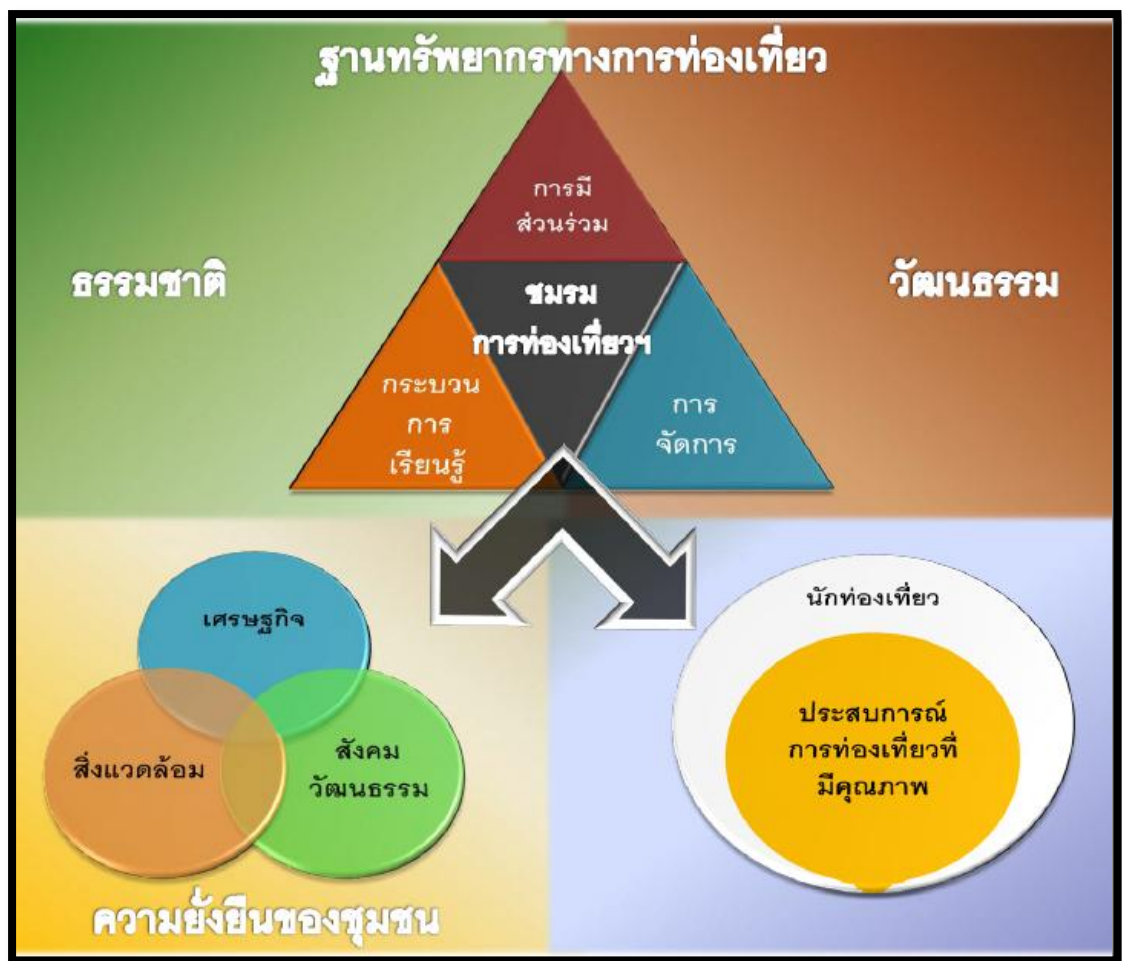
- 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรชุมชน
- 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม
- และ 4) ด้านวิธีการจัดการของชุมชน (สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2546, หน้า 78-82) ในขณะเดียวกันได้อ้างอิงผลการศึกษาของพจนาน สอนศรี (2546, หน้า 15) ที่ระบุว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ และ 4) การเรียนรู้ จากนั้นนำมาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนตำบลต้นแบบ

จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนที่เหมาะสมกับตำบลต้นแบบ ที่เป็นรูปแบบ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งเป็นการผสมผสานการบริหารจัดการใน 4 องค์ประกอบ ได้ดำเนินการบริหารจัดการบนฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ที่มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ดำเนินการบริหารจัดการบนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในชุมชนด้วยกันและระหว่างชุมชนกับ

นักท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนทางสังคมเกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งมีการบริหารจัดการในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กากลางในการดำเนินกิจกรรมและบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ การกำหนดเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจนและเป็นธรรม นอกจากนี้ ทางชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมและบริการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว คำนึงถึงศักยภาพและความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน มีการทดลองนำเที่ยว รวมถึงมีการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน โดยการสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และถือเป็นเครื่องมือที่ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนทางสังคมเกิดขึ้นภายในชุมชน คือ การเน้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการประเมินผลจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในลักษณะของการมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine participation) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย ความยั่งยืนของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความยั่งยืนจากการกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่ได้จากประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนในครั้งนี้

ดังนั้น “รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนที่เหมาะสมกับตำบลต้นแบบ” (Community Base Golf Tourism Management Model หรือ CBGTM Model) จึงมีรายละเอียดปรากฏดังภาพที่ 5-1

ภาพที่ 5-1 รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนที่เหมาะสมกับตำบลต้นแบบ (Community Base Golf Tourism Management Model หรือ CBGTM Model)

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับบทเรียน ประสพการณ์ และองค์ความรู้ในกระบวนการพัฒนาชุมชนตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ด้วยการใช้ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของตำบลต้นแบบ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชนในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ จนเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนทางสังคมขึ้นภายในชุมชน เพื่อเป็นกลไกในการกำหนดเงื่อนไขและต่อยอดกับองค์ธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้เกิดประโยชน์และการกระจายรายได้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความยั่งยืนจากการกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่ได้จากประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

3. ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนตำบลต้นแบบ (Community Base Golf Tourism Management Model หรือ CBGTM Model) ไปทดลองใช้กับพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ตัวอย่างทั้ง 4 ภาค ของประเทศไทย เพื่อเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการวิจัยมาช่วยยืนยันการใช้รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนดังกล่าว แต่ทั้งนี้ควรคำนึงถึงสภาพบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ด้วย

บรรณานุกรม

- กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์. (2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กมลวรรณ กาญจนกิตติ. (2545). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมป่าไม้. (2548). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html>
- กรมพลศึกษา. (2554). ประวัติกีฬาอีสปอร์ต. เข้าถึงได้จาก <http://sports-science.dpe.go.th/web/main/sportdata.jsp?sport=8&knowledge=7&id=93>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองอนุรักษ์. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). ทัวร์เกาหลีเหนือที่อีสปอร์ต หนูนุรักษ์เชียงใหม่คึกคักกับไฮซีซั่น. เข้าถึงได้จาก <http://www.cit-service.net/forum/index.php>
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมดูล. (2546). การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- โกมุทพันธ์ ผลสินธุ์. (2542). การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- คณิศ เครือแพทย์. (2550). การกำหนดตำแหน่งสนามอีสปอร์ตปกาไสย คันทรีคลับ เพื่อพัฒนาสู่สนามอีสปอร์ตนานาชาติ. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- คมสัน สุริยะ และกุสุมาลย์ วงศ์สุรัตน์. (2548). อุตสาหกรรมสนามอีสปอร์ตในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- จังหวัดเชียงใหม่. (2552). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดเชียงใหม่*. เข้าถึงได้จาก http://www.chiangmai.go.th/meet_file/sarupCM.pdf
- จันทิมา สีไพร. (2540). *การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการโครงการการออกกำลังกายของหน่วยงานรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2549). *สังคมวิทยา = Sociology* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2548). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรมงคล จันทราทิพย์. (2552). *การวางแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี. (2543). *รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณรงค์ศักดิ์ คุนบุญญอารักษ์. (2555, 20 มีนาคม). *ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่*. สัมภาษณ์.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์. (2526). *การพัฒนาชุมชน: วิธีการระดมการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน*. นิตยสารการประชาสงเคราะห์, 26, 15-18.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2547). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เทพ พงษ์พานิช และเฉลิมชัย ปัญญาดี. (2542). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: วิธีทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ไทยแลนด์กอล์ฟ. (2555). *จำนวนสนามกอล์ฟจังหวัดเชียงใหม่*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thailandgolfers.com/detail.pdf>
- ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ. (2533). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นำชัย ทนุผล และคณะ. (2543). *การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- นิคม จารุมณี. (2544). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นียบพรรณ วรณศิริ. (2540). *มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บัญชา ไตรวิทยาคุณ. (2532). *เศรษฐศาสตร์มหภาค*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากุล. (2550). *ภาวะผู้นำและกลยุทธ์การจัดการองค์การพยาบาลในศตวรรษ
ที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ประพันธ์ เสวตนันท์. (2541). *เศรษฐศาสตร์มหภาค*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรารภณา ยศสุข และเฉลิมชัย ปัญญาดี. (2548). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชน
และครัวเรือนในชุมชนที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชนบทภาคเหนือของประเทศไทย*.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ไฟว์ แอนด์
โฟร์ พรินติ้ง.
- พงษ์ธร ธัญญสิริ. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงยุติธรรม.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2545). *หลักสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนา สวนศิริ. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
และธรรมชาติ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2546). *หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันการท่องเที่ยวอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). *การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สถาบันการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรชัย รัชมีแพทย์. (2540). *หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรพรรณ ไม้สุพร, นัทธุ์หทัย ไตรฐิ์น และวิไลวรรณ มาเจริญทรัพย์. (2551). การศึกษาผลกระทบ
จากกิจการสนามกอล์ฟและสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ. *วารสารนวมัยสิ่งแวดล้อม*, 10(4),
10-15.

- พระมหาสุทิตย์ ออบอุ้น. (2540). *การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายลำน้ำกก*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชิต ฤทธิจัญญ. (2548). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: แฮ้าส์ออฟเคอร์รี่ส์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- มณีวรรณ ผิวนิยม. (2547). *พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำใน ทวีป สิริวิศมี (บรรณานุกรม), รวบรวมความวิจัการท่องเที่ยว ชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (หน้า 13-29)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มนัส สุวรรณ. (2538). *นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, กวรรณ สังขกร และอัครพงศ์ อึ้งทอง. (2549). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขง 2*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มิตรา สามารถ. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ.
- ยุพาพร ชัยศิริ. (2549). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล. (2544). *เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราเมศร์ พรหมชาติ. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่ง แก้วแดง. (2542). *กอล์ฟนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วรรณมา วงษ์วานิช. (2546). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วราภรณ์ ดวงแสง. (2553). ผลกระทบของการท่องเที่ยวและการปรับตัวของครัวเรือนในพื้นที่การท่องเที่ยวหนาแน่น: กรณีศึกษา อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. คุษฎีนิพนธ์ปริญญา คุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, สำนักบริหารและพัฒนาศึกษาการ, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- วไลลักษณ น้อยพยัคฆ์. (2547). การท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน (Pro-Poor Tourism: PPT). เข้าถึงได้จาก etatjournal.com/upload/51/Propoor.pdf
- วารัฐ มัธยมบุษ. (2552). รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่. คุษฎีนิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, สำนักงานบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- วิญญา วัฒน. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและจากหัวหน้างานกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกขององค์การ โดยมีความกตัญญูทเวที่เป็นตัวแปรกำกับ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินิจ วีระยางกูร. (2532). การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระพล ทองมา. (2551). กลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ. (2547). ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2546). ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง. ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์. (ม.ป.ป.). กีฬากับการท่องเที่ยว. เข้าถึงได้จาก lib.dtc.ac.th/article/tourism/0031.pdf
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย. (2529). สารศึกษาประชากร. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- เศกสรรค์ ยงวณิชย์. (2536). เอกสารประกอบการสอนวิชา ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โสธยา หอมชื่น. (2551). ศตวรรษที่ 21 ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา. เข้าถึงได้จาก <http://www.etatjournal.com/index.php?IssID=24>

- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2552). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.cbt-i.org/travel.php>
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2546). *สภาพแวดล้อมทางสังคมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (2539). *โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: รายงานผลการดำเนินการ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. (2549). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมชัย เบญจขย. (2549). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.dnp.go.th/fca16/file/96qfwxab5harkte.doc>
- สมดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์. (2548). โอกาสและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวกอล์ฟในประเทศไทย: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ยุโรป และอเมริกา. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 28(107), 35-58.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการชุมชนและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมาคมกอล์ฟแห่งประเทศไทย. (2555). *ฐานข้อมูลกอล์ฟ*. เข้าถึงได้จาก http://www.tga.or.th/#suwcontent=golfdbsuwcntsloperatingsuwcntDIV_MAINCONTENTsuwcntsuwcnt1358058681542
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2551). *ยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2551-2554*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.(2548). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาและกำหนดตัวชี้วัด
มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2555). *ฐานข้อมูลตารางสถิติ: จังหวัดเชียงใหม่*. เข้าถึงได้จาก
<http://chiangmai.nso.go.th/chmai/index>
- สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม, สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์, เบญจวรรณ วงศ์คำ และอนงนาฏ
ปัญญาใหม่. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่
ภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียงใหม่.
- สุดารัตน์ ปธานราษฎร์. (2549). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
การประกอบธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *ทฤษฎีสังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์. (2550). *การศึกษาแนวทางการสร้างและพัฒนาระบบเครือข่าย
การท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่ภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
สำนักงานภาค.
- สุวิมล ราชธนบริหาร. (2541). *การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพของการศึกษา
ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). *ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี:
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ
วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- อมรรัตน์ ดิรัตน์ประคม. (2546). *กลยุทธ์การตลาดสนามกอล์ฟสำหรับคนไทย*. ภูเก็ต:
ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรัธธรรม พรหมมะ, ระพีพรรณ ทองหล่อ, มงคล นาครัตน์ และเทววรรณ นวลักษณ์. (2548).
การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อัศวพงศ์ อ้นทอง. (2546). *ทัศนคติของคนในท้องถิ่นที่มีต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (2545). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เข้าถึงได้จาก http://www.sara-dd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=219:sustainable-tourism&catid=25:the-project&Itemid=72
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.
- Barton, A. W., & Robin, W. (2002). *Handbook of marketing*. London: Sage.
- Becker, G. S. (1965). A theory of the allocation of time. *The Economic Journal*, 75(299), 493-517.
- Better, G. D. (1965). *Pioneers in public recreation*. Minneapolis: Burgess.
- Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. New York: John Wiley.
- Bourdeau, P., Corneloup, J., & Mao, P. (2002). Adventure sports and tourism in the french mountains: Dynamics of change and challenges for sustainable development. *Current Issues in Tourism*, 5(1), 22-32.
- Bridges, F. J., & Roquemore, L. L. (2004). *Management for athletic/ sport administration: Theory and practice* (5th ed.). London: Educational Services for Management.
- Brown, L. A., & Moore, E. G. (1970). The intra-urban migration process: A perspective. *Geografiska Annaler*, 52(1), 1-13.
- Buckley, W. F. (1967). *Sociology and modern systems theory*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Chia, C. Y. (2010). Factors that influence international fans' intention to travel to the United States for sport. *Tourism Journal of Sport Tourism*, 15(2), 111-137.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concept and measures for project design, Implementation and evaluation*. New York: Cornell University.
- DaVanzo, J., & Morrison, P. (1982). *Americans on the move... a look at the dynamics and frequency of repeat migration*. California: The Rand.

- De Jong, G. F. (2000). Expectations, gender, and norms in migration decision-making. *Population Studies*, 54(3), 307-319.
- De Jong, G. F., Fawcett, J. T. (1981). *Motivations for migration: An assessment and a value-expectancy research model*. New York: Pergamon.
- Fairing, J. W. (1964). *The principle of physical education* (8th ed.). Philadelphia: W. B. Saunders.
- Gee, C. Y., Makens, J. C., & Choy, D. J. L. (1997). *The travel industry* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Getz, D. (1994). Residents' attitudes toward tourism: A longitudinal study in Spey Valley, Scotland. *Tourism Management*, 15(4), 247-258.
- Ghez, G., & Becker, G. S. (1975). *The allocation of time and goods over the life cycle*. Retrieved from <http://www.nber.org/chapters/c3743>
- Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: A critical analysis of research. *Sport Management Review*, 1(1), 45-76.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2006). *Tourism: Principles, practices, philosophies* (10th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Hall, C. M. (1992). *Hallmark tourist events: Impacts, management and planning*. London: Belhaven Press.
- Harris, J. R., & Todaro, M. P. (1970). Migration, unemployment and development: A two-sector analysis. *The American Economic Review*, 60(1), 126-142.
- Hinch, T., Jackson, E. L., Hudson, S., & Walker, G. (2005). Leisure constraint theory and sport tourism. *Sport in Society*, 8(2), 142-163.
- Hinch, T., & Higham, J. (2003). *Sport tourism development*. Sydney: Channel View.
- Hinch, T., & Higham, J. (2005). Sport, tourism and authenticity. *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 245-258.
- Homans, G. (1961). *Social behavior*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Kinicki, A., & Williams, B. K. (2006). *Management a practical introduction*. London: McGraw Hill.

- Ko, D. W., & Stewart, W. P. (2002). A structural equation model of residents' attitudes for tourism development. *Tourism Management, 23*, 521-530.
- Kraus, R. G. (2001). *Recreation and leisure in modern society* (6th ed.). Toronto: Jones and Barlett Publishers.
- Krejcie, R. V., Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*, 607-610.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography, 3*(1), 47-57.
- Leiper, N. (1990). Tourist attraction systems. *Annals of Tourism Research, 17*(3), 367-384.
- Lewis, W. A. (2003). *The theory of economic growth*. London: Taylor and Francis.
- Lindberg, K., & Johnson, R. L. (1997). Modeling resident attitudes toward tourism. *Annals of Tourism Research, 24*(2), 402-424
- Maier, J., & Weber, W. (1993). Sport tourism in local and regional planning. *Tourism Recreation Research, 18*(2), 33-43.
- Masteralexis, L. P., Barr, C. A., & Hums, M. A. (2005). *Principles and practice of sport management* (2nd ed.). London: Jones and Bartlett.
- McIntosh, R. W., & Goeldner, C. R. (2002). *Tourism: Principles, practices, philosophies* (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- McPherson, B. C., Curtis, J. E., & Loy, J. W. (1989). *The social significance of sport: An introduction to the sociology of sport*. Champaign: Human Kinetics.
- Mull, R. F., Bayless, K. G., & Ross, C. M. (1983). *Recreational sports programming*. Minneapolis: Burgess.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A community approach*. New York: Methuen.
- Oakley, P., & Marsden, D. (1991). *Projects with people: The practice of participation in rural development*. Geneva: ILO.
- Perdue, R. R., Long, P. T., & Allen, L. (1990). Resident support for tourism development. *Annals of Tourism Research, 17*, 586-599.
- Ravenstien, E. G. (1989). The laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society, 18*, 241-305.

- Richardson, J. (1993). *Ecotourism & nature based holidays*. Sydney: Australian Print Group.
- Robinson, T., & Gammon, S. (2004). A question of primary and secondary motives: Revisiting and applying the sport tourism framework. *Journal of Sport Tourism*, 9(3), 221-233.
- Rostow, W. W. (1960). *The stages of economic growth: A non-communist manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schultz, T. W. (1962). Reflections on investment in man. *Journal of Political Economy*, 70(5), 1-8.
- Schumpeter, J. A. (1991). *The economics and sociology of capitalism*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sjaastad, L. A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. *Journal of Political Economy*, 70(5), 80-93.
- Standeven, J., & De Knop, P. (1999). *Sport tourism*. Champaign: Human Kinetics.
- Stott, K., & Walker, A. (1992). *Making management work: A practical application*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Turner, V. (1982). *From ritual to theater: The human seriousness of play*. New York: PAJ Publication.
- United Nations. (2003). *Poverty alleviation through sustainable tourism development*. New York: United Nations Publication.
- Vago, S. (1980). *Social change*. New York: John Wiley & Sons.
- Weed, M. (2008). *Olympic tourism*. Oxford: Elsevier.
- Weed, M., & Bull, C. (1997). Influences on sport tourism relations in Britain: The effects of government policy. *Tourism Recreation Research*, 22(2), 5-12.
- Whang, I. J. (1981). *Management of rural change in Korea: The Saemaul Undon*. Seoul: Seoul National University Press.
- World Tourism Organization. (2010). *Understanding tourism: Basic glossary*. Retrieved from <http://media.unwto.org/en/content/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เกี่ยวกับบริบทและผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ที่มีต่อชุมชน

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย ชุดที่ 1 (การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

เรียน ท่านผู้ที่เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเกียรติให้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะ

ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากท่าน เกี่ยวกับบริบทและผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน เพื่อนำผลสรุปที่ได้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ผู้วิจัยจะได้กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการดำเนินการ ตลอดจนรายละเอียดหัวข้อเรื่องแจ้งมายังท่านเพื่อการเตรียมตัวล่วงหน้า ทั้งนี้ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพได้ โดยที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิไม่อนุญาตให้มีการบันทึกเสียงและภาพได้ และจะใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 60 นาที

การวิจัยในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทและผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มีต่อชุมชน ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะนำไปใช้ประกอบการรายงานผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่มีการระบุชื่อและนามสกุลของผู้เข้าร่วมในการวิจัย ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บรักษาไว้ในตู้เก็บเอกสารที่มีกุญแจรหัสเป็นเวลา 1 ปี และหลังจากนั้นข้อมูลจะถูกทำลายทิ้ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

นายอานนท์ สีดาเพ็ง

ผู้วิจัย

สำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย (กรุณาทำเครื่องหมาย X ใน หน้าข้อความ)

อนุญาตให้บันทึกเสียง

ไม่อนุญาตให้บันทึกเสียง

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

โครงการวิจัยชุมชนนิพนธ์ เรื่อง

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์โดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

ผู้วิจัย นายอานนท์ สีดาเพ็ง

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ/ อายุ/ ระดับการศึกษา/ สาขาวิชาที่จบ/ ประสบการณ์ทำงาน
- 1.2 ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งงานปัจจุบัน (ช่วงเวลาและระยะเวลาที่ทำงาน)/ ลักษณะงานที่ทำ/ ภาระงานในความรับผิดชอบ/ ผลงานสำคัญ ฯลฯ)

2. บริบทเชิงชุมชน

- 2.1 สภาพทั่วไปของชุมชน
- 2.2 ที่ตั้งและการเดินทางมายังชุมชน
- 2.3 ลักษณะภูมิประเทศ
- 2.4 ลักษณะภูมิอากาศ
- 2.5 ลักษณะสังคมและประชากร
- 2.6 การประกอบอาชีพ

3. บริบทเชิงการท่องเที่ยวของชุมชน

- 3.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- 3.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 3.3 แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- 3.4 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว

4. บริบทของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์

- 4.1 ปริมาณนักท่องเที่ยว
- 4.2 ยอดขายของสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์
- 4.3 บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์
- 4.4 อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์

5. ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์ที่มีต่อชุมชน

- 5.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ
- 5.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 5.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลฟ์

ภาคผนวก ข

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย ชุดที่ 2 (ผู้ตอบแบบสอบถาม)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

เรียน ท่านผู้ที่เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเกียรติให้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548) ซึ่งข้อมูลจากการประเมินดังกล่าวจะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการดำเนินการ ตลอดจนรายละเอียดหัวข้อเรื่อง แจ่มมายังท่านเพื่อการเตรียมตัวล่วงหน้า

ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะนำไปใช้ประกอบการรายงานผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่มี การระบุชื่อและนามสกุลของผู้เข้าร่วมในการวิจัย ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บรักษาไว้ในตู้เก็บเอกสารที่มีกุญแจรหัสเป็นเวลา 1 ปี และหลังจากนั้นข้อมูลจะถูกทำลายทิ้ง

หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใด สามารถสอบถามได้โดยตรงจากผู้วิจัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-8679484 หรือ 270/12 หมู่ 9 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

นายอานนท์ สีดาเพ็ง

ผู้วิจัย

หมายเลขผู้ประเมิน.....

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
(สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับศักยภาพของพื้นที่หรือทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของ ตำบลต้นแบบ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งข้อมูลจากการประเมินจะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลส์ฟโดยชุมชน
2. แบบประเมินนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้
 - 2.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ
 - 2.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
 - 2.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ
 - 2.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว
3. วิธีประเมิน: ดัชนีแต่ละข้อมีค่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน โดยผู้ประเมินสามารถให้คะแนนระดับศักยภาพได้ตั้งแต่คะแนนต่ำสุด คือ 1 คะแนน ไปจนถึงคะแนนสูงสุด คือ 10 คะแนน หลังจากนั้น ท่านกรุณาใส่หมายเลขลงในช่องของแต่ละหมู่บ้านที่ตรงกับการประเมินตามสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

*****ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ผู้วิจัย: นายอนันท์ สีดาเพ็ง เบอร์โทรศัพท์ 085-8679484

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ
ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนตำบลต้นแบบ

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย ชุดที่ 3 (ผู้ตอบแบบสอบถาม)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

เรียน ท่านผู้ที่เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเกียรติให้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อทำการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชนตำบลต้นแบบ หลังจากที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์ไปได้ระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการดำเนินการ ตลอดจนรายละเอียดหัวข้อเรื่อง แจกจ่ายยังท่านเพื่อการเตรียมตัวล่วงหน้า

ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะนำไปใช้ประกอบการรายงานผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่มี การระบุชื่อและนามสกุลของผู้เข้าร่วมในการวิจัย ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บรักษาไว้ในตู้เก็บเอกสารที่มีกุญแจรหัสเป็นเวลา 1 ปี และหลังจากนั้นข้อมูลจะถูกทำลายทิ้ง

หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใด สามารถสอบถามได้โดยตรงจากผู้วิจัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-8679484 หรือ 270/12 หมู่ 9 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ 50290

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

นายอานนท์ สีดาเพ็ง

ผู้วิจัย

**แบบสอบถามการรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรม
การท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบตามความเป็นจริงที่ตนเองได้ปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมฯ ใน 4 ขั้นตอนคือ

- 1.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน
- 1.2 ขั้นตอนการวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน
- 1.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 1.4 ขั้นตอนการติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

*****ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ผู้วิจัย: นายอานนท์ สีดาเพ็ง เบอร์โทรศัพท์ 085-8679484

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1

รูปแบบการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬา

คำชี้แจง: ผู้ให้ข้อมูลกรุณาเลือกตอบเพียงข้อใดข้อหนึ่ง และทำเครื่องหมาย ลงในช่องตัวเลือกที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในชมรมการท่องเที่ยวฯ ของท่านมากที่สุด เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาของชุมชน ตามเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 1 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการจากการชักนำหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัยเพียงด้านเดียวเท่านั้น
- 2 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการ โดยความช่วยเหลือและให้คำแนะนำจากผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย
- 3 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจดำเนินการบนพื้นฐานความร่วมมือระหว่างสมาชิกกับผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย
- 4 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตัวของสมาชิกเองทั้งหมด

ขั้นตอนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬาโดยชุมชน	รูปแบบการมีส่วนร่วม			
	1	2	3	4
ขั้นตอนที่ 1: การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน				
1. การตัดสินใจเข้าร่วมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬา				
2. การรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน				
3. การพิจารณาสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬา				
4. การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬา				
5. การประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬา				
ขั้นตอนที่ 2: การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน				
1. การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวฯ				
2. การคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ				
3. การกำหนดโครงสร้างของชมรมการท่องเที่ยวฯ				
4. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละกลุ่มภารกิจ				
5. การกำหนดวัตถุประสงค์ของชมรมการท่องเที่ยวฯ				

ขั้นตอนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยชุมชน	รูปแบบการมีส่วนร่วม			
	1	2	3	4
ขั้นตอนที่ 2: การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน (ต่อ)				
6. การตั้งกฎระเบียบและข้อบังคับของชมรมการท่องเที่ยว				
7. การวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา				
8. การระดมเงินทุนและองค์การสนับสนุนการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬา				
9. การฝึกอบรม/ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน				
10. การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม				
11. การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬา				
12. การกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว และอัตราค่าบริการต่าง ๆ				
13. การกำหนดส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อย่างเป็นธรรม				
14. การกำหนดกฎระเบียบการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว				
15. การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบ				
16. การเตรียมความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น อาหารและเครื่องดื่ม การจัดแสดงวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น				
ขั้นตอนที่ 3: การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว				
1. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของชมรมการท่องเที่ยว สู่ภายนอก				
2. การจัดหานักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาด				
3. การทดลองจัดนำเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง				
4. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม				
ขั้นตอนที่ 4: การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว				
1. การจัดประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลที่เกิดขึ้น				
2. การวิเคราะห์และรายงานผลข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น				
3. การหาแนวทางแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา				

ตอนที่ 2

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*****ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
โดยครบถ้วน
ผู้วิจัย: นายอานนท์ สีดาเพ็ง เบอร์โทรศัพท์ 085-8679484
นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ง

แบบสอบถาม

การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย ชุดที่ 4 (ผู้ตอบแบบสอบถาม)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

เรียน ท่านผู้ที่เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเกียรติให้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อดำเนินการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนตำบลต้นแบบ หลังจากที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟไปได้ระยะเวลาหนึ่ง โดยผู้วิจัยดำเนินการประเมินการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนใน 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการดำเนินการตลอดจนรายละเอียดหัวข้อเรื่อง แจกจ่ายมายังท่านเพื่อการเตรียมตัวล่วงหน้า

ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะนำไปใช้ประกอบการรายงานผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่มี การระบุชื่อและนามสกุลของผู้เข้าร่วมในการวิจัย ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บรักษาไว้ในตู้เก็บเอกสารที่มีกุญแจรหัสเป็นเวลา 1 ปี และหลังจากนั้นข้อมูลจะถูกทำลายทิ้ง

หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใด สามารถสอบถามได้โดยตรงจากผู้วิจัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-8679484 หรือ 270/12 หมู่ 9 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ 50290

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

นายอานนท์ สีดาเพ็ง

ผู้วิจัย

**แบบสอบถามการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา
การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่นต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนใน 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนฯ ให้มีความเหมาะสม ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วนสมบูรณ์
2. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
 - ตอนที่ 2 การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น

*****ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ผู้วิจัย: นายอานนท์ สีดาเพ็ง เบอร์โทรศัพท์ 085-8679484

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ตามข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง (.....) ที่กำหนดให้ในคำถามแต่ละข้อให้สมบูรณ์

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพการสมรส

☐ (1) โสด	☐ (2) สมรส
☐ (3) หย่าร้าง	☐ (4) หม้าย
☐ (5) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	
4. ระดับการศึกษา

☐ (1) ประถมศึกษา	☐ (2) มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	☐ (4) อนุปริญญา/ ปวส.
☐ (5)ปริญญาตรี	☐ (6) สูงกว่าปริญญาตรี
☐ (7) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	
5. อาชีพ

☐ (1) รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	☐ (2) พนักงานบริษัทเอกชน
☐ (3) ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	☐ (4) เกษตรกร
☐ (5) รับจ้างทั่วไป	☐ (6) นักเรียน/ นักศึกษา
☐ (7) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	
6. ปัจจุบันท่านมีรายได้ต่อเดือน..... บาท
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
8. ลักษณะครอบครัวของท่าน

☐ (1) อยู่เป็นครอบครัวเดียว	☐ (2) อยู่ร่วมกันหลายครอบครัว
--	--
9. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน

☐ (1) เป็นคนในตำบลนี้ตั้งแต่เกิด	☐ (2) ย้ายมาจากตำบลอื่น
☐ (3) ย้ายมาจากอำเภออื่น	☐ (4) ย้ายมาจากจังหวัดอื่น
☐ (5) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	
10. ท่านอาศัยอยู่ในตำบลนี้มาเป็นเวลา.....ปี

ตอนที่ 2

การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

- คำชี้แจง:** (1) ข้อมูลการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ใน 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจะทราบว่าผลจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้น จะก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพียงใด
- (2) โดยท่านกรุณาทำเครื่องหมาย / ในช่องตัวเลือกที่ตรงกับการรับรู้ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านมากที่สุด

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน	ระดับการรับรู้		
	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง
ด้านเศรษฐกิจ			
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้รายได้ของตัวท่านและครอบครัวเป็นอย่างไร			
2. ความพึงพอใจของท่านต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชนเป็นอย่างไร			
3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การหมุนเวียนและการกระจายรายได้ในชุมชนเป็นอย่างไร			
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การจ้างงานและการสร้างอาชีพแก่ประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร			
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ราคาของสินค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอย่างไร			
6. ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งในผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างไร			
ด้านสังคมและวัฒนธรรม			
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความร่วมมือในกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างไร			
2. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร			

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน	ระดับการรับรู้		
	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง
ด้านสังคมและวัฒนธรรม (ต่อ)			
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความสัมพันธ์ ความรัก และความใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไร			
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเป็นอย่างไร			
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ท่านมีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร			
6. ความรู้สึกของท่านต่อการพบปะและต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างไร			
7. เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงกีฬา แนวโน้มในการส่งเสริมการศึกษาของบุตร/หลานเพื่อสามารถสื่อสาร และพูดคุยกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร			
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท่านเป็นอย่างไร			
2. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ของชุมชนเป็นอย่างไร			
3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความสะอาดของแหล่งน้ำตามธรรมชาติเป็นอย่างไร			
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพังทลายของดินตามทางเดินและแหล่งน้ำเป็นอย่างไร			
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพบเห็นแมลง/ สัตว์ป่าตามธรรมชาติเป็นอย่างไร			
6. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพบเห็นต้นไม้/ พรรณพืชต่าง ๆ ตามธรรมชาติเป็นอย่างไร			
7. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความสะอาด ปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนเป็นอย่างไร			

ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น

1. ท่านคิดว่า ปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟโดยชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวฯ ที่มีผลต่อตัวท่านและหมู่บ้านของท่าน
มากที่สุดคืออะไร ? และท่านมีวิธีแก้ไขปัญหาจากผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวนั้น อย่างไร ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฟากอล์ฟในชุมชนของท่าน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

*****ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
โดยครบถ้วน
ผู้วิจัย: นายอานนท์ สีดาเพ็ง เบอร์โทรศัพท์ 085-8679484
นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก จ

ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ตารางภาคผนวก จ-1 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามรูปแบบ
การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง
กีฬาบอลล์

ขั้นตอนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์โดยชุมชน	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ขั้นตอนที่ 1: การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน	
1. การตัดสินใจเข้าร่วมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8191
2. การรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน	0.8145
3. การพิจารณาสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8233
4. การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8146
5. การประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8190
ขั้นตอนที่ 2: การวางแผนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน	
1. การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวฯ	0.8151
2. การคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ	0.8112
3. การกำหนดโครงสร้างของชมรมการท่องเที่ยวฯ	0.8212
4. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละกลุ่มภารกิจ	0.8124
5. การกำหนดวัตถุประสงค์ของชมรมการท่องเที่ยวฯ	0.8041
6. การตั้งกฎระเบียบและข้อบังคับของชมรมการท่องเที่ยวฯ	0.8203
7. การวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8151
8. การระดมเงินทุนและองค์การสนับสนุนการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8226
9. การฝึกอบรม/ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.8252
10. การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	0.8153
11. การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์	0.8034
12. การกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวฯ และอัตราค่าบริการต่าง ๆ	0.8150
13. การกำหนดส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบอลล์อย่างเป็นธรรม	0.8019
14. การกำหนดกฎระเบียบการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว	0.8173
15. การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบ	0.8139
16. การเตรียมความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น อาหารและเครื่องดื่ม การจัดแสดงวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น	0.8155

ตารางภาคผนวก จ-1 (ต่อ)

ขั้นตอนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์โดยชุมชน			ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ขั้นตอนที่ 3: การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว			
1. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของชมรมการท่องเที่ยว สู่ภายนอก			0.8035
2. การจัดหานักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาด			0.8026
3. การทดลองจัดนำเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง			0.8054
4. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม			0.8284
ขั้นตอนที่ 4: การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว			
1. การจัดประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลที่เกิดขึ้น			0.8234
2. การวิเคราะห์และรายงานผลข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น			0.8178
3. การหาแนวทางแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอฮอล์			0.8053
ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยทั้ง 4 ตอน			0.8201
หมายเหตุ	N of Class = 20	N of Item = 28	Alpha = 0.8201

ตารางภาคผนวก จ-2 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่น ต่อผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ด้านเศรษฐกิจ	
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้รายได้ของตัวท่านและครอบครัวเป็นอย่างไร	0.8559
2. ความพึงพอใจของท่านต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนเป็นอย่างไร	0.8600
3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การหมุนเวียนและการกระจายรายได้ในชุมชนเป็นอย่างไร	0.8582
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การจ้างงานและการสร้างอาชีพแก่ประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร	0.8639
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ราคาของสินค้า ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอย่างไร	0.8634
6. ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งในผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างไร	0.8604
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ความร่วมมือในกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างไร	0.8604
2. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร	0.8439
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์ ความรัก และความใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไร	0.8526
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้การเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเป็นอย่างไร	0.8537
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ทำให้ท่านมีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร	0.8500
6. ความรู้สึกของท่านต่อการพบปะและต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างไร	0.8439
7. เมื่อมีการท่องเที่ยวชม แนวโน้มในการส่งเสริมการศึกษาของบุตร/หลานเพื่อสื่อสาร และพูดคุยกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร	0.8439

ตารางภาคผนวก ๑-2 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน		ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
1. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท่านเป็นอย่างไร		0.8516
2. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ของชุมชนเป็นอย่างไร		0.8616
3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความสะอาดของแหล่งน้ำตามธรรมชาติเป็นอย่างไร		0.8445
4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพังทลายของดินตามทางเดินและแหล่งน้ำเป็นอย่างไร		0.8493
5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพบเห็นแมลง/ สัตว์ตามธรรมชาติเป็นอย่างไร		0.8586
6. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้การพบเห็นต้นไม้/ พรรณพืชต่าง ๆ ตามธรรมชาติเป็นอย่างไร		0.8557
7. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ความสะอาด ปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนเป็นอย่างไร		0.8606
ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน		0.8586
<u>หมายเหตุ</u>	N of Class = 30 N of Item = 20	Alpha = 0.8586

ภาคผนวก จ

แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมวิจัย

แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

๑. ชื่อวิทยานิพนธ์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ (ภาษาไทย) การประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ (ภาษาอังกฤษ) APPLICATION OF SOCIAL EXCHANGE THEORY IN GOLF TOURISM MANAGEMENT

๒. ชื่อนิสิต นายอานนท์ สีดาเพ็ง

หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

ภาคปกติ

ภาคพิเศษ

รหัสประจำตัว ๕๓๘๑๐๒๓๐

กลุ่มวิชา จิตวิทยาการออกกำลังกายและการกีฬา

๓. หน่วยงานที่สังกัด : คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

๔. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย:

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ได้พิจารณารายละเอียดวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

๑) การเคารพในศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างการวิจัย

๒) วิธีการอย่างเหมาะสมในการได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย โครงการวิจัย (Informed consent) รวมทั้งการปกป้องสิทธิประโยชน์และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๓) การดำเนินการวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ก่อความเสียหายต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิต

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มีมติเห็นชอบ ดังนี้

รับรองโครงการวิจัย

ไม่รับรอง

๕. วันที่ที่ให้การรับรอง : ๒๘...เดือน ...ตุลาคม... พ.ศ. ...๒๕๕๖....

ลงนาม.....

(ดร.ศักดิ์ชาย พิทักษวงศ์)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

ภาคผนวก ช

คู่มือ

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอีสปอร์ตโดยชุมชน

สารบัญ

	หน้า
ความสำคัญและความเป็นมา	3
บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ	6
วัตถุประสงค์	11
ขอบเขต	12
คำจำกัดความ	14
ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน	16
รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน (CBGTM Model)	37

2

- กิจกรรมกีฬาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นมีอยู่หลากหลายกิจกรรมด้วยกัน แต่ในปัจจุบันภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Golf tourism) เป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้ว่าการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงกีฬาชนิดนี้ตามสื่อต่าง ๆ ในทุกช่องทาง ประกอบกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีการใช้จ่ายเงินค่อนข้างสูง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554; ไทยแลนด์กอล์ฟ, 2555)
- เนื่องจากนโยบายส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมา คำนึงถึงเฉพาะรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักจนลืมใส่ใจถึงบริบทโดยรวม เพราะในความเป็นจริงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Perdue, Long & Allen, 1990; Lindberg & Johnson, 1997; Ko & Stewart, 2002; มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และคณะ, 2549; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

3

ความสำคัญและความเป็นมา

- ดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดคำถามว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่พากอล์ฟทำให้เกิดการกระจายรายได้ อยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และคุ้มค่างับผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาหรือไม่ ก่อให้เกิดแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนมากขึ้น
- เพราะหากประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริงแล้ว จะเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมขึ้นในกระบวนการหรือกิจกรรมนั้น ๆ จนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนของระบบ จนสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนได้ (นิคม จารุภณี, 2544; อัครพงษ์ อ้นทอง, 2546; นำชัย ทนุผล และคณะ, 2543; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2546)

4

ความสำคัญและความเป็นมา

- ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน น่าจะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นไปยังวิถีทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา หากคนในชุมชนมีความเข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการตกตวงผลประโยชน์จากบุคคลภายนอกมากเกินไปที่ชุมชนจะรับได้ จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์, 2550)

5

บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

- ตำบลต้นแบบประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ติดกับสวนป่าอนุรักษ์ อ่างกักเก็บน้ำ และฟาร์มเกษตรขนาดใหญ่ของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาสลับกับป่าไม้และที่ราบริมแม่น้ำ ทำให้เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ส่วนของวิถีชีวิตชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีประชาชนบางกลุ่มนับถือภูตผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นว่า ตำบลต้นแบบเป็นพื้นที่ที่มีทั้งความหลากหลายในแหล่งธรรมชาติ และการผสมผสานระหว่างประชาชนในชุมชนที่มีความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยบริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบสามารถสรุปได้ดังนี้

บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สวนป่าอนุรักษ์ แหล่งโปงคิน น้ำตกต่าง ๆ จุดชมวิว พรรณพืช สัตว์ตามธรรมชาติ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างกักเก็บน้ำ ศูนย์อนุรักษ์พันธ์พืชและสมุนไพรพื้นบ้าน ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ และศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ที่เป็นสนามกอล์ฟขนาดมาตรฐานที่เปิดให้บริการมาเป็นระยะมากกว่า 10 ปี มีสภาพสมบูรณ์และมีทัศนียภาพที่สวยงาม ในส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาลปู่ย่า ตลาดสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน สถานปฏิบัติธรรม และวัดต่าง ๆ ส่วนวัฒนธรรมและความเชื่อ ได้แก่ การแต่งกาย การใช้ภาษา การประกอบและบริโภคอาหาร การประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชน และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ในขณะที่เดียวกันยังมีสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงที่ตั้งอยู่ในบริเวณอื่น ๆ รอบตำบลต้นแบบ ที่สามารถสร้างเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้

บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

- 2) สถานการณ์การท่องเที่ยวปัจจุบันในตำบลต้นแบบ การท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบในปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวหลักอยู่ที่อ่างกักเก็บน้ำและสวนป่าอนุรักษ์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ประกอบกับมีการกระจายตัวของกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังฟาร์มเกษตร และศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสนามกอล์ฟ ซึ่งแม้จะมีความน่าสนใจในเชิงการท่องเที่ยวที่สามารถใช้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ แต่ก็ยังขาดการเชื่อมโยงของเส้นทางกิจกรรมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ยังตักสำรวจหรืออาจมีการสำรวจเพิ่มเติมในอนาคต

บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

- 3) บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก เนื่องจากเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ปรากฏในรูปของการให้บริการด้านต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมนำเที่ยว การทำเกษตรเชิงอินทรีย์ เดินป่า ดูนก ตกปลา และล่องแพ เป็นต้น โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลและสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็น ผู้ประสานงานและดำเนินการ เช่น การให้ความรู้ การจัดทำโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีการดำเนินการในลักษณะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กอล์ฟ โดยชุมชนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

บริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ

- 4) ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวที่ผ่านมา มีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายโครงการด้วยกัน แต่เป็นโครงการที่ใช้งบประมาณแบบรายปีจึงไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในชุมชนขาดความเชื่อมั่น ชุมชนยังไม่สามารถสร้างวิถีของการพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบลยังขาดประสิทธิภาพ การพัฒนาและการค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ของตำบลยังมีปัญหาที่ดำเนินการได้ลำบาก เนื่องจากบางแหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ของหน่วยงานราชการหรือพื้นที่ของเอกชน นอกจากนี้ เส้นทางถนนสายหลักภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางขนาด 2 ช่องทาง และมีปัญหาในการขยายช่องทางจราจร เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้ ในขณะที่เดียวกันถนนสายรองภายในชุมชนหลายเส้นทางยังเกิดการชำรุด และเป็นหลุมบ่อ ทำให้ไม่สะดวกในการคมนาคมโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

10

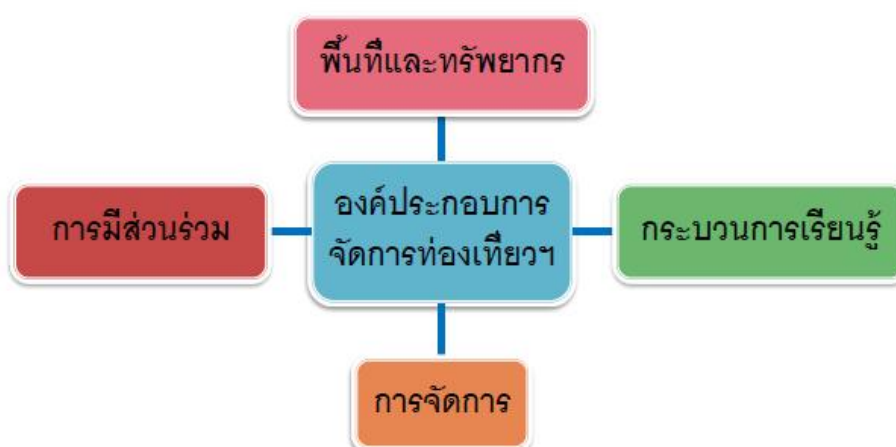
วัตถุประสงค์

- คู่มือฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการปฏิบัติงานสำหรับชุมชนที่มีความประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้
 - 1. เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน
 - 2. เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทำให้สมาชิกหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่เกิดความเข้าใจในภาพรวมของงานได้ในระยะเวลาอันสั้น
 - 3. เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้เป็นคู่มือมาตรฐานในการปฏิบัติงานสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนอย่างยั่งยืน

11

ขอบเขต

- แนวคิดและองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2546; พจนา สนวนศรี, 2546) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) พื้นที่และทรัพยากร 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) การจัดการ และ 4) การมีส่วนร่วม

12

ขอบเขต

- ขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (สินธุ์ สโรบล, 2546; พจนา สนวนศรี, 2546) ดังนี้
 1. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวฯ
 2. การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการฯ
 3. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวฯโดยชุมชน
 4. การกำหนดรูปแบบกิจกรรม/ บริการ/ เตรียมความพร้อม/ บริการที่เกี่ยวข้อง
 5. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวฯของชุมชนสู่ภายนอก
 6. การทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟนำร่อง
 7. การติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวฯของชุมชน

13

- การท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ (Golf tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นชม และศึกษากีฬาอล์ฟ ให้ได้รับความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า โดยเป็นลักษณะการใช้กีฬาอล์ฟเป็นกิจกรรมหลักและการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเสริม ดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบเบ็ดเสร็จ (Package tour)
- การบริหารจัดการท่องเที่ยว (Tourism management) หมายถึง การจัดระบบของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวฯ โดยดำเนินการครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้างการจัดองค์กร การแบ่งงาน การแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งวิธีการบริหารจัดการ การจัดสรรผลประโยชน์ ตลอดจนการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

14

- การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชน หรือองค์กรชุมชนที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้น ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การวางแผน และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความเหมาะสมและเป็นไปตามหลักการ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว
- การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ลักษณะการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟของประชาชนในชุมชน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมมากที่สุด คือ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine participation) อาจเป็นในลักษณะการมีส่วนร่วมแบบให้ความร่วมมือ (Cooperation) หรือการมีส่วนร่วมแบบมีอำนาจ (Empowerment)

15

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน

- การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน ได้ใช้แนวคิดและองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้
- 1. ด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - เริ่มจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ประเมิน ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการและกลุ่มผู้มีความรู้ในทรัพยากรของชุมชน จำนวน 10 คน ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ และ 4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว
 - หลังจากนั้นดำเนินการค้นหาและคัดเลือกทรัพยากรของชุมชนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

16

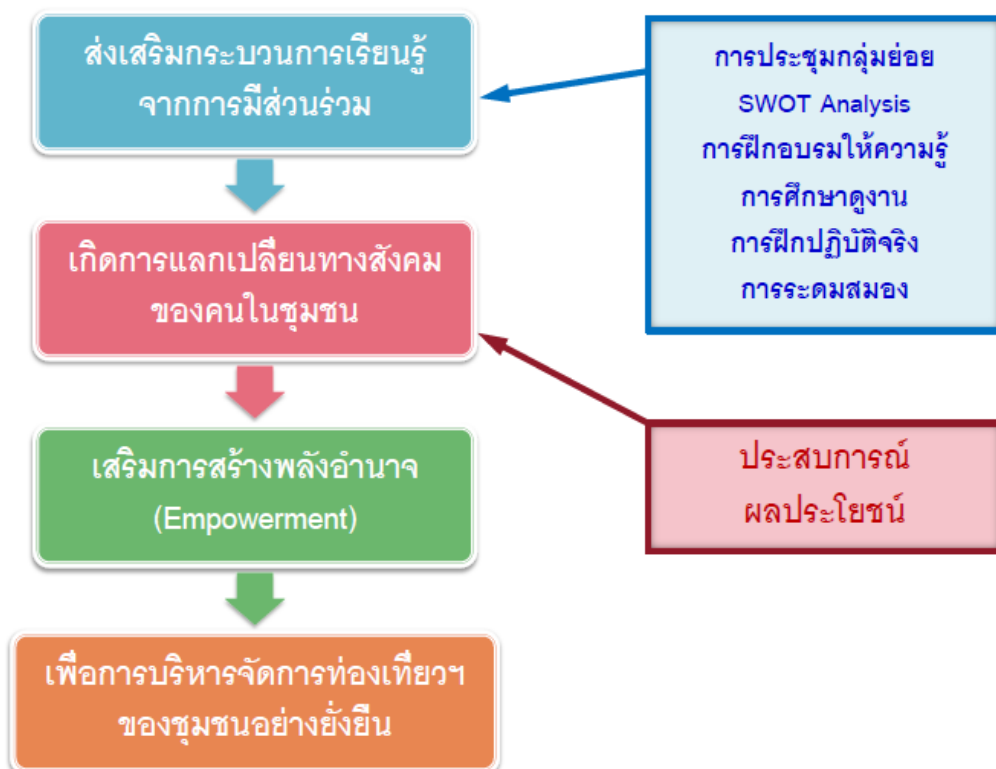

17

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- 2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการโดยใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย เทคนิค SWOT Analysis กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง และการระดมสมอง เพื่อให้ตัวแทนชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำเนินการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ และเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมตามกระบวนการพัฒนาในทุกขั้นตอน
- การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมของคนในชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ชุมชน ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนมากยิ่งขึ้น และจะนำไปสู่การเป็นฐานพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

18

19

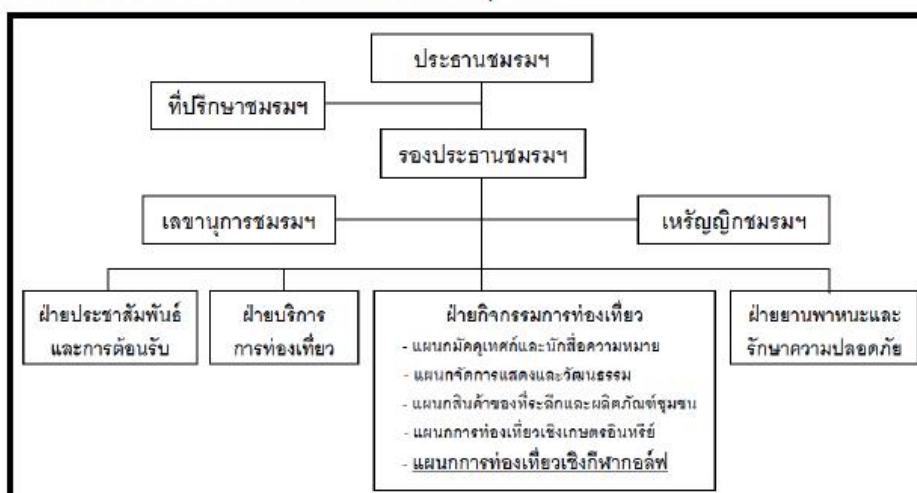
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยชุมชน

- 3. ด้านการจัดการ ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยชุมชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้
- ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวฯ กลุ่มแกนนำและผู้วิจัยประชุมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการรองรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน โดยประยุกต์ใช้เทคนิค SWOT Analysis สรุปได้ว่าชุมชน มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นได้ เนื่องจากมีจุดแข็งหลายประการในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะที่จุดอ่อนส่วนใหญ่เป็นเพียงประเด็นเล็ก ๆ ที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ และที่สำคัญคือมีศักยภาพของชุมชนเพียงพอ เนื่องจากชุมชนมีความสนใจและมีความพร้อมในการเข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน

- ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรม
- ดำเนินการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว ที่มีโครงสร้างการบริหาร การกำหนดตำแหน่งหน้าที่ และความรับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

22

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน

- ขั้นตอนที่ 3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน
- มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ โดยชุมชนสามารถนำมาปฏิบัติและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน รวมถึงการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้วในพื้นที่ใกล้เคียง

23

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน

- **ขั้นตอนที่ 4** การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง
- โดยประยุกต์ใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นในการออกแบบกิจกรรมและการบริการ โดยได้มีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนฯ และกำหนดอัตราค่าบริการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อเกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชนให้มากที่สุด นอกจากนี้รูปแบบกิจกรรมและการบริการดังกล่าว ต้องสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนและศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และความพร้อมของชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว มีรายละเอียด ดังนี้

24

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาอล์ฟโดยชุมชน

- การกำหนดรูปแบบกิจกรรม เส้นทาง และบริการการท่องเที่ยว
- กำหนดให้มีเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอล์ฟ โดยมีจุดเริ่มจากสนามกอล์ฟไปยังแปลงเกษตรและสวนเกษตรอินทรีย์ เพื่อศึกษาการทำเกษตรเชิงอินทรีย์ สวนป่าเพื่อศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น เข้าสู่ชุมชนเพื่อชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน รับประทานอาหารพื้นเมือง รวมถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน จากนั้นจึงเดินทางกลับสนามกอล์ฟ สภาพเส้นทางเป็นทางเดินและถนนทางราบในหมู่บ้าน รวมระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร โดยมีรถบริการรับส่งจากหน่วยงานราชการในพื้นที่

25

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง ในช่วงบ่ายของวันเสาร์และวันอาทิตย์ หลังจากที่นักท่องเที่ยวได้ออกรอบในสนามกอล์ฟ ปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว รวมถึงรับประทานอาหารกลางวันภายในบริเวณสนามกอล์ฟเสร็จสิ้น รายละเอียดมีดังนี้

13.30 น.	รถบริการรับนักท่องเที่ยวจากสนามกอล์ฟ
13.40 น.	ศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์
15.00 น.	ศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น
16.00 น.	ชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน
16.30 น.	รับประทานอาหารพื้นเมือง เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน
17.30 น.	รถบริการส่งนักท่องเที่ยวถึงสนามกอล์ฟ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- การกำหนดราคาค่าบริการและการแบ่งปันผลประโยชน์
- กำหนดอัตราค่าบริการ 150 บาท/ คน/ วัน มีรายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	รายการ	ราคา (บาท/ คน)
1	ค่าบริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว	20
2	ค่าตอบแทนวิทยากรด้านเกษตรอินทรีย์	50
3	ค่าตอบแทนคุณเทศก์ท้องถิ่น/ นักสื่อความหมายและ วัฒนธรรมชุมชน	50
4	ค่าบำรุงชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน	30
	รวม	150

28

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

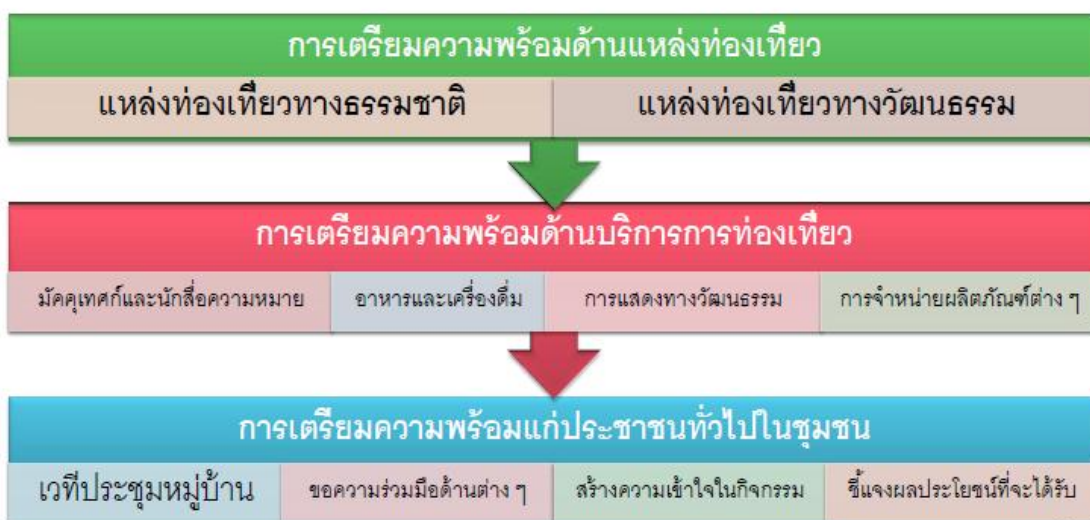
- การกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติตนสำหรับนักท่องเที่ยว
- โดยจัดทำเป็นโปสเตอร์ติดไว้ในบริเวณที่นักท่องเที่ยวมองเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้
ยังได้มีการแจ้งนักท่องเที่ยวก่อนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

ข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยว
<ul style="list-style-type: none"> • ควบคุมร่างกายสุขภาพเมื่อมาท่องเที่ยวในชุมชน • ต้องให้ความเคารพและไม่แสดงการลบหลู่หรือดูถูกวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน • ช่วยกันรักษาความสะอาดในบริเวณชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว • ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม • ไม่ทำลายสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคของชุมชน • ไม่ส่งเสียงหรือแสดงกริยา วาจา รบกวนผู้อื่น • ห้ามนำสิ่งเสพติดใดๆ เข้ามาในชุมชน • ไม่ทำการอันใดที่ผิดจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน ไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย

29

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยชุมชน

- การเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

- สรุปการดำเนินการในขั้นตอนที่ 4

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- ขั้นตอนที่ 5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนสู่ภายนอก โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบโปสเตอร์ขนาด A4 เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาเยือน โดยได้นำสื่อประชาสัมพันธ์ไปวางไว้ ณ จุดต้อนรับและจุดประชาสัมพันธ์ของสนามกอล์ฟที่เข้าร่วมกิจกรรม

การท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชนบ้าน.....

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟ

เวลา 13.30 น. รถบริการรับนักท่องเที่ยวจากสนามกอล์ฟ

เวลา 13.40 น. ศึกษาแปลงสาธิตและสวนเกษตรอินทรีย์

เวลา 15.00 น. ศึกษาพรรณไม้และสมุนไพรท้องถิ่น

เวลา 16.00 น. ชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน

เวลา 16.30 น. รับประทานอาหารพื้นเมือง เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชน

เวลา 17.30 น. รถบริการส่งนักท่องเที่ยวถึงสนามกอล์ฟ

อัตราค่าบริการ: ราคา 150 บาท/คน รวมค่าบริการรถรับส่งและน้ำดื่ม (ไม่รวมค่าอาหาร)

โดยชมรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้าน.....

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมหรือสนใจเข้าร่วมกิจกรรมติดต่อได้ที่จุดประชาสัมพันธ์สนามกอล์ฟ.....

ดีมีค่าธรรมเนียม เรียนรู้วัฒนธรรม เยี่ยมชมเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์

ศึกษาพรรณไม้

เรียนรู้วัฒนธรรม

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

32

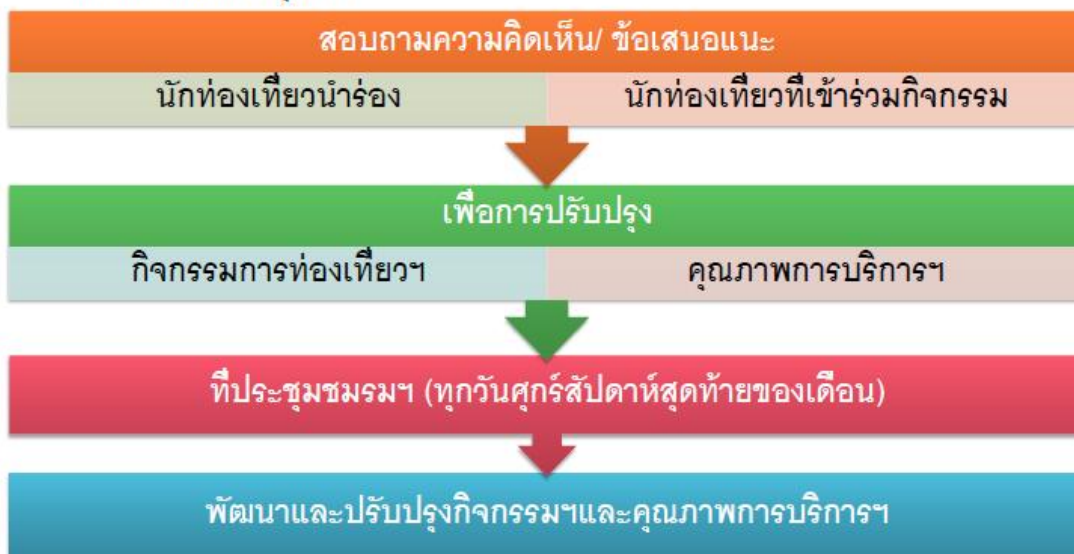
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- ขั้นตอนที่ 6 การทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟนำร่อง
- ดำเนินการทดลองจัดการท่องเที่ยวฯ นำร่องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่องจำนวน 20 คน โดยการต้อนรับและการบริการนักท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่า กลุ่มสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้แต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าพื้นเมืองตามวัฒนธรรมท้องถิ่น
- มีการจัดเจ้าหน้าที่มาคอยต้อนรับและเชื้อเชิญให้นักท่องเที่ยวเข้าไปยังบริเวณจุดต้อนรับบริเวณศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน จากนั้นมีการกล่าวต้อนรับและทำความเข้าใจกับกลุ่มนักท่องเที่ยวในข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ
- สำหรับมีคฤหบดีและนักสื่อความหมายที่ให้ข้อมูลของชุมชนยังมีลักษณะการเงินอายอยู่บ้าง แต่ก็สามารถให้ข้อมูลของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

33

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- ขั้นตอนที่ 7 การติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชน

- สรุปขั้นตอนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน 7 ขั้นตอน

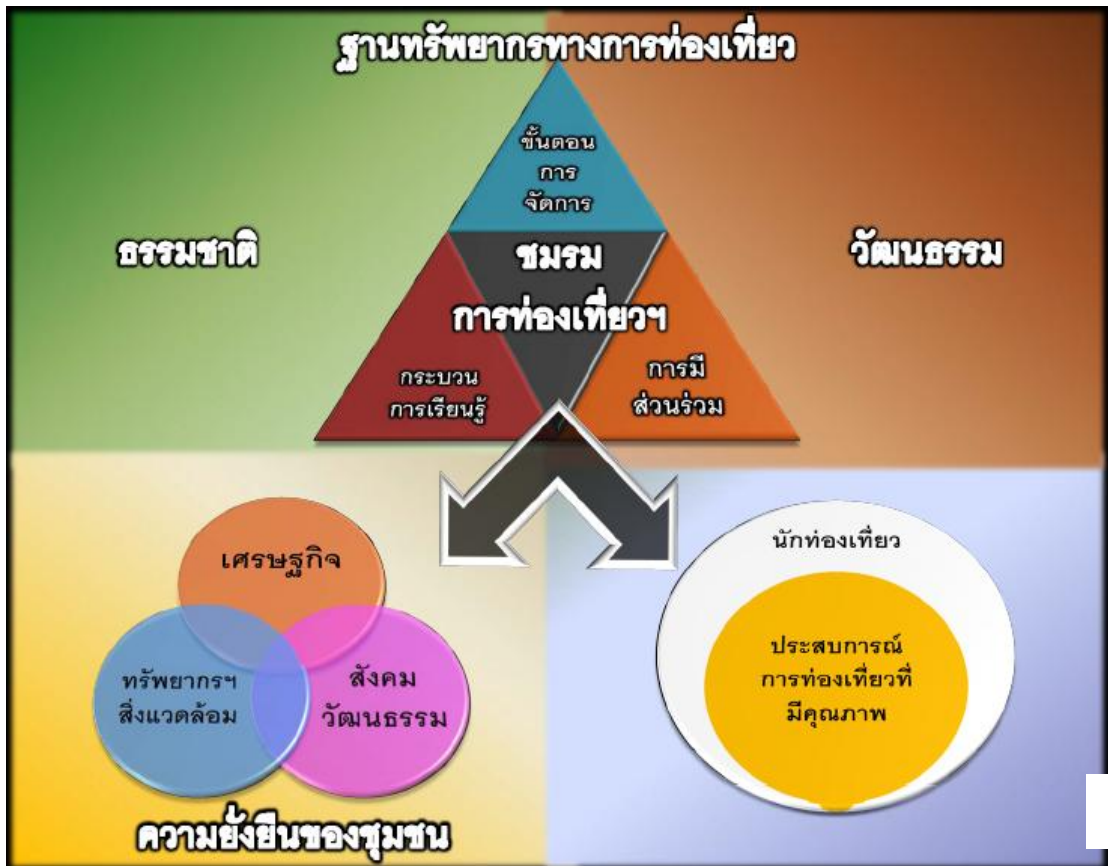
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน

- 4. ด้านการมีส่วนร่วม ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในทุกขั้นตอน
- จนส่งผลให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) ในลักษณะสมาชิกให้ความร่วมมือ (Cooperation) โดยสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้มีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการและประเมินผล บนพื้นฐานความร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับกลุ่มผู้วิจัยจากภายนอก

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยชุมชน (CBGTM Model)

- รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับ **องค์ประกอบการจัดการ 4 ด้าน** คือ 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม **โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชน** ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความยั่งยืนจากการกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่ได้จากประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

ภาคผนวก ซ
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ประธานและคณะกรรมการดำเนินงานของชมรมการท่องเที่ยว

1.1 นัดหมายและจัดการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยและแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการชมรมการท่องเที่ยวฯ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สมาชิกทุกคนสามารถมาร่วมประชุมกันได้สะดวก เช่น ช่วงหลังจากการประชุมเวทีชาวบ้าน

1.2 ร่วมกันวางแผนและจัดทำแผนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมฯ ที่เน้นความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว เช่น จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมและการให้บริการในด้านต่าง ๆ ของชมรมฯ ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

1.3 ประสานงานร่วมกันทั้งภายในชุมชนและภายนอกในตำบลต้นแบบ เพื่อร่วมกันค้นหาและรวบรวมข้อมูลที่มีค่าของตำบล ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน เช่น ชนิดพรรณไม้และพืชสมุนไพรในป่าชุมชน รวมทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรม เช่น ประวัติความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ที่สืบทอดกันมา เพื่อไม่ให้สูญหายและสามารถนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงกับผู้ที่สนใจ รวมถึงเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

1.4 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมฯ ที่เอื้อประโยชน์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ นอกจากนี้ ยังมีประโยชน์ที่จะสร้างความเข้มแข็งและรายได้เสริมให้กับชุมชนได้ ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมฯ มากยิ่งขึ้น

1.5 พัฒนาการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดอย่างเร่งด่วนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลภายนอกชุมชนรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชมรมฯ และเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยว โดยการเชิญชวนสื่อมวลชน เจ้าของบริษัทนำเที่ยว องค์กรภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอสันทรายและบริเวณใกล้เคียง เข้ามาทดลองท่องเที่ยวและใช้บริการของชมรมฯ รวมถึงการขอความร่วมมือ

กับหน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลด์ฟ รวมถึงการนำโปสเตอร์และแผ่นพับไปแจกหรือติดตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาเยือนมากขึ้น

1.6 ร่วมมือติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลด์ฟ ของชุมชน อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสามารถนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการของชมรมการท่องเที่ยวฯ รวมถึงกิจกรรมและบริการด้านต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนทั้งทางด้านพื้นที่และทางสังคมวัฒนธรรม

1.7 ประสานงานร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดหาพื้นที่สำหรับจอดรถ ที่ปัจจุบันยังไม่มีการจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับการจอดรถของนักท่องเที่ยว จัดสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน หรือพิพิธภัณฑ์ชุมชน ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก และสามารถใช้เป็นสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวของชุมชน ปรับปรุงลานการแสดงและที่นั่งชมการแสดงทางวัฒนธรรมให้มีความมั่นคงและปลอดภัย รวมถึงปรับปรุงห้องน้ำที่ยังมีปริมาณไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่

1.8 เชิญผู้มีความรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีความชำนาญด้านการท่องเที่ยวและองค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้ความรู้ ในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออลด์ฟของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การฝึกอบรมภาษาต่างประเทศให้กับเยาวชนหรือประชาชนในชุมชน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การฝึกอบรมการจัดทำบัญชีและการเงินเพื่อบริหารการเงินของชมรมฯ รวมถึงการฝึกอบรมการจัดทำของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

2. นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ควบบรรจุการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวตำบลต้นแบบเข้าไว้ในแผนการพัฒนาท้องถิ่นของหน่วยงาน เพื่อเป็นการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลต่อไป อันจะนำมาซึ่งรายได้ของชุมชนและท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการประชาสัมพันธ์พื้นที่ให้สังคมภายนอกรู้จัก

2.2 จัดกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชน ตามสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงาน เช่น การจัดทำข่าวท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2.3 ร่วมกันจัดทำแผนที่ชุมชน (Mapping) ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน แจกจ่ายและติดที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ ในส่วนการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้ง ช่วงเวลา และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 จัดฝึกอบรมการประกอบอาชีพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องและสามารถรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปในอนาคตได้ เช่น การอบรมการทำอาหารพื้นเมือง การทอผ้าพื้นเมือง การแกะสลักไม้ การผลิตเครื่องจักรสาน ให้ได้ทั้งคุณภาพและมาตรฐาน เป็นต้น

2.5 จัดหาและเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาเยือนและศึกษาดูงานในชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนให้มากขึ้น โดยเน้นกลุ่มพัฒนาชุมชนหรือกลุ่มองค์กรภาครัฐที่เดินทางมาศึกษาดูงานในพื้นที่เป็นประจำ

2.6 ส่งเสริมการจัดงานเทศกาลและประเพณีที่สำคัญของชุมชนให้คงอยู่ โดยการจัดงานอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี รวมถึงรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญและเข้าร่วมในเทศกาลและประเพณีของชุมชน

3. ประชาชนท้องถิ่นในตำบลต้นแบบ

3.1 ประชาชนในชุมชนตำบลต้นแบบ ควรตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยร่วมกันดูแลและรักษาฐานทรัพยากรของชุมชน โดยเฉพาะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้มีความอุดมสมบูรณ์และคงคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตลอดไป อีกทั้งเพื่อสามารถเอื้อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

3.2 ประชาชนในชุมชนควรช่วยกันรณรงค์รักษาความสะอาดภายในบริเวณพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนมีสภาพน่าอยู่และมีภูมิทัศน์สวยงาม เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ชุมชน

3.3 ประชาชนในชุมชนควรช่วยกันปฏิบัติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และยินดีให้ความช่วยเหลือและดูแลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนและเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้ ควรช่วยกันรักษาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเสมอ นั่นคือ “อัธยาศัยไมตรี” ของผู้คนในชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป

4. นักวิชาการ นักวิจัย และคณาจารย์จากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

4.1 ควรพิจารณาให้การสนับสนุนด้านวิชาการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยจัดฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ตามที่สมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ต้องการและยังต้องการความรู้เพิ่มเติม เช่น การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ การติดตามและประเมินผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดทำบัญชีและการเงิน เป็นต้น

4.2 กำหนดให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนตำบลต้นแบบเป็นห้องเรียนธรรมชาติหรือแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยว และเพื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยเชิญคณะกรรมการหรือสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว ที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากร มัคคุเทศก์หรือนักสื่อความหมายบรรยายให้ความรู้แก่นักศึกษา รวมทั้งการฝึกภาคปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวและการใช้ชีวิตร่วมกับประชาชนในชุมชน

4.3 คณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว สามารถใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนตำบลต้นแบบ ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาดูงานชมรมชมชน เพื่อศึกษาภาคปฏิบัติและค้นหาองค์ความรู้เพิ่มเติมสำหรับการเรียนการสอนและการศึกษาวิจัย

5. ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จังหวัดเชียงใหม่)

5.1 ควรบรรจุกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนตำบลต้นแบบ ไว้ในแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการตลาดของสำนักงาน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

5.2 ควรบรรจุกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนตำบลต้นแบบ ให้เป็นจุดหมายและเป็นแหล่งท่องเที่ยวปลายทางซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟที่มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่

5.3 สนับสนุนด้านเทคนิควิชาการและงบประมาณในการจัดสร้างและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลต้นแบบ เช่น โปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น

6. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง

6.1 ควรบรรจุกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟของชุมชนตำบลต้นแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่

6.2 ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของบริษัท โดยบรรจุกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง กีฬาออกสกีของชุมชนตำบลต้นแบบไว้ในเส้นทางการท่องเที่ยวของบริษัท เพื่อช่วยดึงดูด นักท่องเที่ยวและเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การทำงานกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อาจพบกับปัญหาด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาอ่านและเขียนเพื่อให้ข้อมูลในแบบสอบถาม ซึ่งมีข้อคำถามหลาย ข้อ และศัพท์บางคำ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มไม่เข้าใจ ทำให้สิ้นเปลืองเวลาและอาจได้รับคำตอบที่ไม่ ตรงตามความตั้งใจของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น การศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทในลักษณะ ดังกล่าว ควรพิจารณาปัจจัยสำคัญข้อนี้ร่วมด้วย

2. เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จึงทำให้ยังไม่สามารถประเมินผลหรือวัดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนในบางกรณี เช่น การรับรู้ ของประชาชนท้องถิ่นต่อผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออกสกีของชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีการประเมินผลเพียงครั้งเดียว ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประเมินผลดังกล่าวมากกว่าหนึ่งครั้งและควร ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

3. หลังจากที่มีชมรมการท่องเที่ยวตำบลต้นแบบ ได้ดำเนินกิจกรรมและให้บริการ การท่องเที่ยวเชิงกีฬาออกสกีโดยชุมชน ส่งผลให้ชุมชนต้นแบบกลายเป็นพื้นที่ที่ได้มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออกสกีที่เป็นรูปธรรมแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจน และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ควรมีการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกครั้ง เพื่อ ประเมินว่ากิจกรรมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาออกสกีของชมรมการท่องเที่ยวฯ ที่ถูก พัฒนาขึ้นนี้ ได้ผ่านมาตรฐานคุณภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ เพียงใด

4. ควรดำเนินการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในพื้นที่อื่น ๆ ในตำบลต้นแบบ ที่ได้ผ่านการ คัดเลือกว่ามีความเหมาะสมและมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นตัวแทนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของตำบลต้นแบบ เพื่อเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาออกสกีของชุมชนตำบลต้นแบบที่มี มากกว่าหนึ่งหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ผลการศึกษาดังกล่าวมาจัดทำเป็นเส้นทางแหล่ง ท่องเที่ยวเชื่อมโยงในตำบลต้นแบบให้มีความหลากหลายและมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น